

KOROŠKI

sužinav

RAZGLEDI RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto XXX

Ravne na Koroškem, 25. april 1980

Št. 2

NAŠE ČESTITKE
K PRAZNIKU
OSVOBODILNE FRONTE
IN PRAZNIKU
DELA

Vso srečo
in veliko
zdravja
Ti želimo,
dragi
naš tovariš
TITO

KULTURNA SKUPNOST RAVNE NA KOROŠKEM

JE OB ENOTNO IZRAŽENI ŽELJI IN ZAHTEVI DELOVNIH LJUDI
IN OBČANOV OBČINE RAVNE NA KOROŠKEM IN NJIHOVIH ORGANIZACIJ

SKLENILA PODELITI

Josipu Brožu Titu

ZLATO VORANČEVO PLAKETO

V PRIZNANJE ZA PRODORNO MOČ MISLI,
ZA REVOLUCIONARNA DEJANJA V VELIKEM ŽIVLJENJU VELIKE DOBE
NAŠIH NARODOV IN NARODNOSTI,
ZA OBRAMBO VZVIŠENIH ČLOVEŠKIH VREDNOT SVOBODE,
MIRU IN SOŽITJA MED NARODI SVETA

NA RAVNAH NA KOROŠKEM — OB VORANČEVH SLAVNOSTIH 1979

PREDSEDNIK SKUPŠČINE
KULTURNE SKUPNOSTI

NAŠEMU TITU

Skupščina občine Ravne na Koroškem
Druženopolitične organizacije občine
Ravne na Koroškem
Kulturna skupnost Ravne na Koroškem

Spoštovani tovariš predsednik, spoštovana tovarišica in tovariši!

Zbrali smo se na tej intimnejši slovesnosti, da opravimo prijetno dolžnost, ki so nam jo naložili delovni ljudje in občani naše ravenske občine, da predamo tovarišu Mitji Ribičiču, predsedniku republiške konference SZDL, zlato Vorančevo plaketo za tovariša Tita in da ga zaprosimo, naj mu jo izroči.

V lanskem oktobru, neposredno pred Vorančevimi slavnostmi, smo na skupščini Kulturne skupnosti enako plebiscitarno, kot je bila zahteva in želja vseh naših delovnih ljudi in občanov, potrdili odločitev o podelitvi zlate Vorančeve plakete tovarišu Titu kot »priznanje neprecenljivemu deležu samorastniškega velikana naše revolucije.«

Zlata Vorančeva plaketa je najvišje priznanje, ki ga morejo dati koroški ljudje svojim za taka kulturna dejanja, delo in napore, ki pomenljivo bogatijo in plemenitijo človečnost naše družbene rasti v občini kakor v širjavi koroške krajine, Slovenije in vse naše jugoslovanske domovine.

Kulturno priznanje je: kultura — k temu nenehno težimo, to dnevno izpričujemo in potrjujemo — je pognati in imeti korenine v času in prostoru, zavedati se jih, biti nanje ponosen in rasti iz njih v človeške smisle.

Vsi naši napor, uresničevanja in hoteanja, vsa naša revolucija, celoten naš samoupravljaljski socialistični razvoj zadnjih štiridesetih let je v to obrnjen in naravan. Vse, kar smo dosegli, vse, kar želimo doseči in moramo doseči in bomo dosegli — je to: je podoba in vsebina tega. In še več: to je tudi nujno prihodnje dejanje sveta.

Delež tovariša Tita pri tem je enkraten, neprecenljiv in neizmerljiv — za vse nas in za ves svet.

Zategadelj je to priznanje pravzaprav skromno, a — ponosno je: že po imenu, ki ga nosi in po namenu.

Nosi Vorančevo ime: ime komunista in revolucionarja, takega, iz najtesnejšega

kroga Titove tovarišije — in umetnika: podobne njegovih samorastnikov, ki si iz nacin, globač in personalov izborijo pot na sončno stran, so podoba in vizija naše — Titove poti.

Njej ostajamo neomajno zvesti.

Ta plaketa je med drugim tudi dokaz te zvestobe.

Tovariš predsednik!

Ko jo boste predali tovarišu Titu, mu to recite — za nas vse, naj bo to popotnica:

Eden naših ravenskih pionirjev je zapisal, ko so pisali želje tovarišu Titu za hitro

okrevanje, približno takole: »Dragi tovariš Tito! Ko si bil na Ravnah, sem se rodil. Zdaj ti je zelo hudo in meni in nam vsem tudi. Ko boš spet prišel k nam na Koroško, ti povem, da sem vedel, da spet prideš. Tega se zelo veselim.«

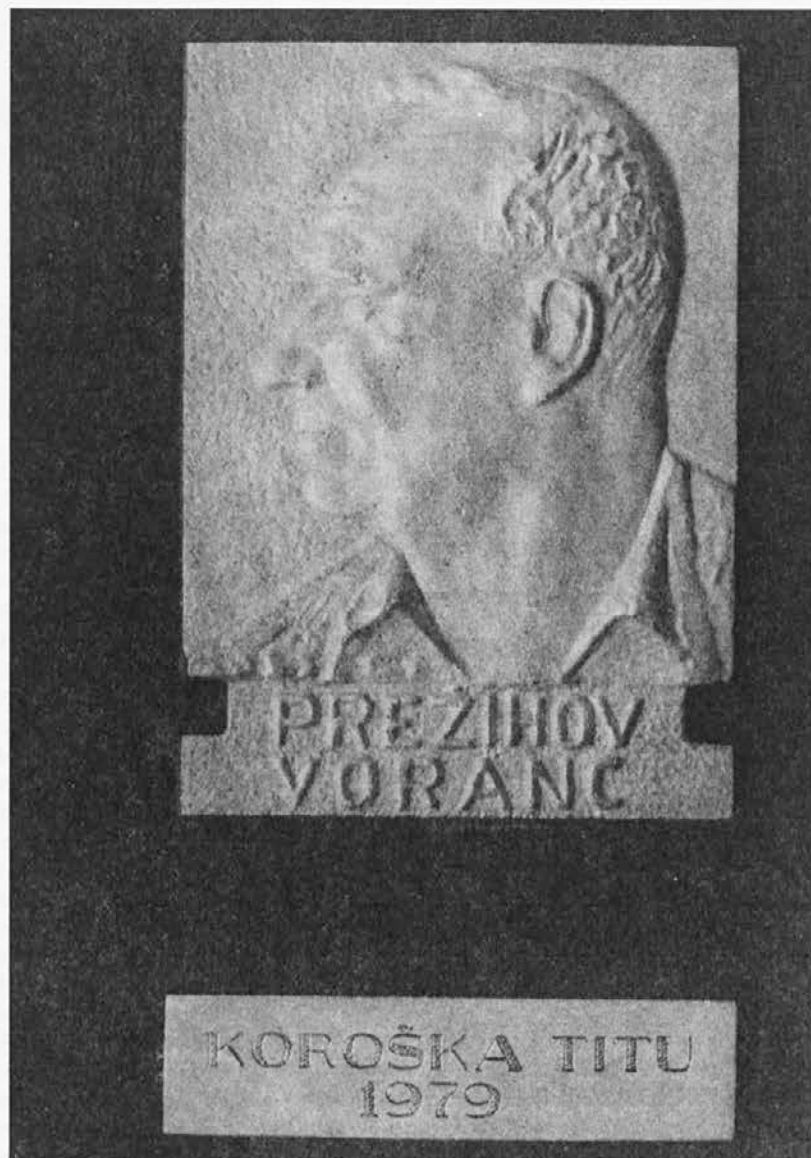
Prepričan sem, da ga ni med nami, ki bi mislil ali čutil drugače.

V kabinetu predsednika RK SZDL Slovenije, v Ljubljani 12. marca 1980

Predsednik izvršilnega odbora
skupščine Kulturne skupnosti
občine Ravne na Koroškem:

Josip Košuta

Prežihova plaketa
maršalu Titu

Marko Matkovič

Ob prazniku osvobodilne fronte slovenskega naroda

Takoj po zlomu Jugoslavije, v najhujših dneh za slovenski narod, je bila na iniciativo Centralnega komiteja komunistične partije Slovenije ustanovljena 27. aprila 1941 Osvobodilna fronta slovenskega naroda.

V njej so se povezale vse poštene in borbene skupine, vsi Slovenci, ne glede na to, kateremu političnemu ali svetovno-nazorskemu taboru pripadajo, da bi se borili za uničenje nemškega in italijanskega fašizma, za osvoboditev in združitve vseh Slovencev, za slogo in enotnost narodov in narodnosti Jugoslavije v skupnem boju proti skupnemu sovražniku.

O vlogi in pomenu Osvobodilne fronte je Edvard Kardelj že avgusta 1941 zapisal:

»Osvobodilna fronta ni in ne sme biti nikakršno zgolj deklarativno dejanje. Resnični bojevniki Osvobodilne fronte so zgolj tisti, ki so dejansko pripravljene posvetiti vse svoje sile akciji za osvoboditev slovenskega naroda. Prav v tem dejstvu je sila Osvobodilne fronte in zato so že vnaprej obsojeni na neuspeh vsi poskusi političnih špekulantov izkoristiti popularnost Osvobodilne fronte za prikritje svojih umazanih političanskih načrtov!«

In še: »Četudi je Osvobodilna fronta dosegla znatne uspehe in razbila vse poskuse političanskih reakcionarnih manevrov raznih kapitulantskih skupin, je vendarle dosežena šele prva etapa njenega razvoja. Ni dovolj razgibati samo najborenejše in najnaprednejše plasti slovenskih delovnih množic. Sleheri zavedni Slovenec mora po svojih močeh prispevati v tej veliki borbi. Osvobodilna fronta mora postati posoda, v kateri se bo razvijalo celokupno življenje slovenskega naroda. Zajeti mora vsa področja udejstvovanja, prodreti na sleherni sektor, kjer žive in delajo Slovenci. Odbori Osvobodilne fronte naj se formirajo v sleherni občini, sleherni vasi, sleherni tovarni, v vseh uradih in ustanovah, pri vseh poklicih in na vsem teritoriju, kjer žive Slovenci — od Jadranskega morja do severne meje — od Celovca in Velikovca do Kolpe. Sovražnik mora na vsakem koraku čutiti, da je oblegan in da so mu zaprti vsi izhodi. Izdajalske duše morajo čutiti, da so jim koraki šteti in da sleherni izdaji sledi neusmiljena kazen.

Partizanski bojevniki morajo čutiti, da je za njimi ves narod in da jih podpira na vsakem koraku. Ves slovenski teritorij mora postati eno samo bojišče, na katerem se bije boj od vasi do vasi, od hiše do hiše!«

Dvigovati zavest in vero v našo zmago, objasnjevati dogodke in naloge na številnih konferencah, sestankih in posameznih razgovorih, organizirati najširše množice v vseh večjih akcijah, neprestano mobilizirati nove in nove borbe v partizanske oddelke, razbijati izdaje in izdajalce neprestano in na vsakem koraku, odgovarjati z udarcem na udarec, s terorjem ljudskih množic na teror okupatorjev, pripravljati dan popolne zmage — takšno je bilo delo Osvobodilne fronte skozi vse najtežje obdobje narodnoosvobodilne borbe.

Ob programu Osvobodilne fronte so se ne glede na mnoge svetovno-nazorske in druge razlike tesno združili delovni ljudje. Ljudske množice so prvič v zgodovini slovenskega naroda postale subjekt političnega odločanja. Osvobodilna fronta

je postala najširša politična osnova narodnoosvobodilnega boja in nove ljudske oblasti. Program Osvobodilne fronte je po volji ljudstva in pod vodstvom najnaprednejših sil postal dogovor in sinteza teženj in hotenj različnih družbenih skupin, slojev in subjektov v političnem življenju.

Po osvoboditvi je najpomembnejši dosežek naše družbe — uvedba samoupravljanja in iz samoupravnih odnosov izvira tudi sedanja vloga Socialistične zveze delovnega ljudstva in njen samoupravni značaj, ki izhaja iz tradicij Osvobodilne fronte. V ustavi je socialistična zveza opredeljena kot eden izmed tistih političnih in samoupravnih mehanizmov, ki omogočajo, da prihaja delovni človek v razmerah neposredne samoupravne demokracije do učinkovitega izraza v družbenem odločanju.

Socialistična zveza, grajena na zgodovinskih izkušnjah OF, mora danes bolj kot kdajkoli seči do slehernega delavca in občana, ki želi biti ustvarjalno ter odgovorno vpet v razvoj in rast socialistične samoupravne družbe. Zato mora z javnimi, pestrimi, demokratičnimi oblikami delovanja vse bolj širiti možnost za izražanje in upoštevanje pobud delovnih ljudi in občanov in omogočiti usklajevanje samoupravnih interesov

tako, da bo vsak delovni človek in občan lahko izrazil tudi lastne interese, jih nato odgovorno soočil z drugimi, vse do skupnih družbenih rešitev, usmeritev in dogovorov za akcijo. Le v dovolj razviti, demokratični in neformalni SZDL si lahko organizirano zagotavljamo in ustvarjamo celovite pogoje za vstopanje v procese družbenega odločanja. Tako raste moč in učinkovitost delegatskih odnosov ter samoupravljanja v celoti, podružbljanje politike dobiva obliko in vsebino ter se potrjuje kot realnost. S takšno vlogo in usmeritvijo je socialistična zveza nenadomestljiva podlaga in opora delovnim ljudem v procesu uresničevanja njihovih samoupravnih pravic in dolžnosti. Brez njene široke dejavnosti, brez njene politično usklajevalne in akcijske vloge bi bila zelo okrnjena učinkovitost in demokratično usmerjanje družbenih vprašanj.

Zato se moramo danes, ko v bistveno spremenjenih razmerah gradimo socialistične samoupravne odnose, opreti na izkušnje iz zgodovine, na izkušnje Osvobodilne fronte slovenskega naroda kot najširše politične organizacije s širokim političnim programom, ki je dala politično osnovo za udeležbo množic v oboroženi fazi naše revolucije in perspektivno tej revoluciji. Podobno vlogo je Osvobodilna fronta in njena naslednica Socialistična zveza delovnega ljudstva uresničevala tudi v vseh kasnejših obdobjih, v skladu z družbenimi razmerami ter ob jasnem spoznanju, da se demokratični proces osvoboditve človeka in njegovega dela ne more razvijati spontano, mimo spoznanih interesov delavskega razreda in brez organiziranih posameznikov.

Albert Vodovnik

Praznovanje 1. maja naj bo še bolj odločna manifestacija borbe za mir, enakopravnost in za izboljšanje gospodarskega in družbenega položaja delovnih ljudi

Praznovanje 1. maja je že od vsega začetka izraz mednarodne delavske solidarnosti. Množičnost in način praznovanja pa sta odraz moči in teženj delavskega razreda.

V vseh socialističnih in nekaterih novoosvojenih državah izpod kolonializma je 1. maj proglašen za državni praznik s splošnim značajem borbe za mir, enakopravnost in izboljšanje ekonomskega in družbenega položaja delovnih ljudi.

Ob letošnjem praznovanju mednarodnega praznika dela 1. maja naj bi se zato še bolj odločno in enotno dogovorili za še večja prizadevanja vseh delovnih ljudi, da bi izboljšali gospodarsko situacijo in s tem utrdili tudi samoupravni položaj delavcev.

Menim, da je dejavnost v preteklih letih in predvsem v letošnjem letu, ko začnemo uresničevati pobudo predsednika TITA o kolektivnem vodenju, dolžnost slehernega delavca. Ker delovni ljudje na osnovi svoje pravice do dela z družbenimi sredstvi samostojno upravljajo in razpolagajo s proizvodnimi sredstvi, dohodkom v svo-

jih samoupravnih organizacijah in skupnostih, bodo izrazili svojo odgovornost s tem, da bodo resnični upravljalci v naši socialistični in demokratični družbi. Tako bodo s svojim delovanjem pripomogli, vsak po svojih sposobnostih in znanju, k izboljšanju gospodarskega položaja.

Delavec, ki se uveljavlja kot ustvarjalec, hitro začuti potrebo po boljšem poznavanju družbenih in delovnih tokov, zato se moramo ob praznovanju dogovoriti za resen in celovit način izobraževanja in usposabljanja.

V sindikatih smo si že ob kongresu zadali zahtevne naloge. V letošnjem letu pa je ena pglavitnih nalog uresničevanje dogovora o stabilizaciji gospodarstva in s tem izvajanje zvezne in republiške resolucije, pa tudi uresničevanje družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1980.

To je usmeritev, ki naj se izrazi tudi ob praznovanju delavskega praznika prvega maja, ob katerem čestitam v imenu občinskega sveta ZSS vsem delovnim ljudem naše občine.

Franc Tušek

S samoupravljanjem v stabilizacijo

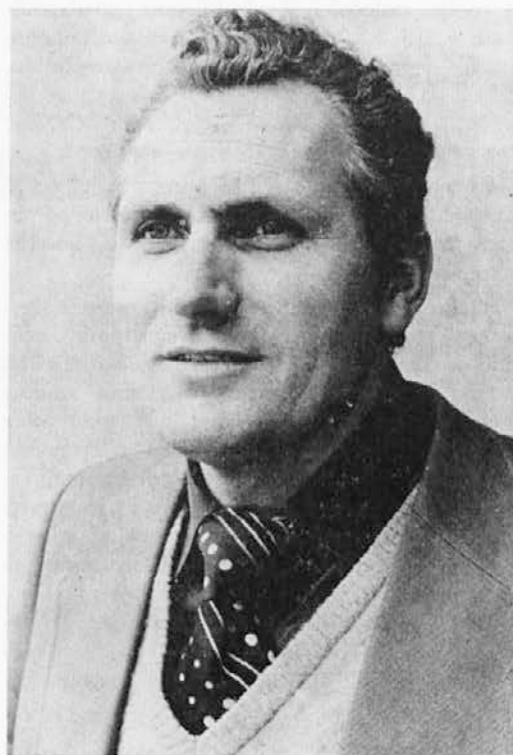
(Referat sekretarja na volilno programski konferenci ZKS Ravne)

Najprej bom ocenil politično situacijo v naši občini in pri tem poudaril uresničevanje stabilizacijskih ukrepov. Menim, da so družbenopolitične in varnostne razmere dokaj dobre. Posebej je pomembno, da se krepí mobilnost in organiziranost vseh dejavnikov v občini. Krepi se pripravljenost in odgovornost za uveljavljanje stabilizacijskih prizadevanj, kar je še posebej čutiti pri usklajevanju razvojnih načrtov z resolucijsko usmeritvijo. Temeljne organizacije združenega dela, družbene institucije, družbenopolitične organizacije in druge dejavnosti v občini so se resno lotile izdelave akcijskih programov za stabilizacijo gospodarstva, se pravi, pripravljeni so izboljšati našo zunanjetrgovinsko bilanco, dvigniti produktivnost dela, okrepiti delovno in tehnološko disciplino, boljše izkoriščati kapacitete in delovni čas in, ne nazadnje, zmanjšati nepotrebne stroške. Čeprav obstaja politična pripravljenost za uresničevanje stabilizacijske politike, pa ugotavljamo, da so v posameznih samoupravnih sredinah (TOZD, DO, KS, SIS in drugih institucijah) doslej premalo storili za stabilizacijo gospodarstva. Tako je malo primerov, kjer bi kritično ocenili poprej pripravljene investicijske načrte, pregledali in zmanjšali vse elemente porabe, ponekod pa tudi niso izdelali stabilizacijskega programa, ali pa se ga ne držijo.

Na podlagi široke akcije in vse večje aktivnosti in navzočnosti vseh subjektivnih sil v delovnih in bivalnih okoljih se tudi vse bolj utrjuje zavest delavcev, da ni mogoče nobenih problemov reševati s kakršnimi koli zaostritvami ali nestrpnostjo. Interese delavcev v organizacijah združenega dela in krajanov v krajevni skupnosti je mogoče usklajevati in jih združiti samo po samoupravnih poteh, posebej s krepitvijo dohodkovnih odnosov, v tesnem sodelovanju s posameznimi družbenimi institucijami, predvsem pa s celovitim spoštovanjem in uresničevanjem sprejetih načel dogovarjanja in sporazumevanja.

Ko smo ocenjevali politično situacijo v občini, smo ugotovili, da je odziv občanov na mobilizacijske pozive zelo dober (razen nepomembnih izjem), saj pripadniki narodne zaščite, teritorialne obrambe, delavci notranjih zadev in drugi poleg svojega rednega dela opravljajo dolžnosti v narodni zaščiti. Skratka, pokazala se je velika pripravljenost in zavest številnih aktivistov družbenopolitičnih organizacij in članov komitejev za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozščito. Mnogi problemi, katerih reševanje se je vlečlo že leta, so se zelo hitro in učinkovito rešili. Več bo potrebno narediti za usklajevanje in povezovanje akcij, predvsem za enotno obrambno delovanje med krajevnimi skupnostmi in temeljnimi organizacijami združenega dela. Predvsem gre tu za sodelovanje komitejev za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozščito v občini in tudi med občinami koroške regije, tako da bo delo v posameznih tozdih* kljub dobri obrambni sposobnosti nemoteno potekalo. Predvsem je to nujno, saj se je primerilo, da so v posameznih proizvodnih enotah izostali delavci na ključnih delih (žerjavovodje, topilci, strojniki). Ustanavljanje komitejev in odborov za SLO in DS še ni urejeno, potrebno bo rešiti kadrovska vprašanja, da bodo ti v izrednih razmerah lahko

delovali. Komunisti moramo poskrbeti, da bomo še bolj podružbili splošno ljudsko obrambo in družbeno samozščito, skrbeti moramo za stalno obrambno sposobnost delavcev in krajanov, za njihovo moralo in enotnost. Tako pripravljenost moramo doseči s pomočjo vseh družbenopolitičnih organizacij, posebej pa v organiziranih oblikah socialistične zveze. Sproti moramo ocenjevati naše varnostno politične razmere, na osnovi katerih bomo predvidevali možne vzroke za ustvarjanje slabe politične situacije, odpravljali zaostritve ali konfliktno situacije. Priznati moramo, da smo na tem področju že dosegli napredek, smo pa od časa do časa samozadovoljni in premalo dejavni.

Franc Tušek

Tudi naši občani so enotno podprli stališča in politiko Jugoslavije, ne strinjajo se z nobeno vojaško intervencijo, vmešavanjem od zunaj, skratka, so za mir in neuvrščenost. Kljub taki podpori za neuvrščeno in miroljubno politiko zveze komunistov na čelu s tovarišem Titom pa se moramo zavedati okrepljene kampanje raznih reakcionarnih in dogmatskih sil doma in v svetu, ki dramatičirajo situacijo pri nas samo zato, da bi ustvarili pri ljudeh nervozo, strah in negotovost. Pri ustvarjanju take psihoze med občani ne izbirajo metod, dobrodošla jim je vsaka najmanjša nebudnost, predvsem pa se poslužujejo raznih informacijskih sredstev pa tudi neposrednega delovanja njihovih agentov med ljudmi pri nas. Dokaze za takšno delovanje imamo v neposredni preteklosti ob informacijah o bolezni tovariša Tita in drugih lažnih informacijah in namerah o agresiji in delovanju drugih skupin, ki so povzročile nakupovalno mrzlico, dviganje denarja itd.

Navedeni primeri in druge situacije v preteklosti nam potrjujejo, kako pomembno je pravilno in pravočasno informiranje delovnih ljudi in ob-

čanov, kako pravilna ali neprimerna informiranost lahko vpliva na politično situacijo oziroma na uspešnost našega dela. Več kot do sedaj bomo morali obveščati ljudi neposredno na sestankih, zborih občanov in delovnih ljudi, skratka, uporabiti moramo vse možne samoupravne poti delovanja med ljudmi. V zadnjem času so občani ponekod nepravilno informirani o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, gre za nepopolne in tudi netočne informacije o najvišjih osebnih dohodkih posameznikov za leto 1980 in za informacije o kršitvah družbenega dogovora (primer v Večeru in Jani). Pri dajanju in sprejemanju informacij moramo operirati z argumenti, ne moremo se zadovoljiti s pavšalnimi ugotovitvami, prav tako pa moramo vsako informacijo, predvsem pa dvomljivo, docela preveriti. Le na ta način je možno odpraviti vzroke in posledice zlonamerne informacije. Včasih pridejo v javnost nepopolne informacije, ker premalo sodelujemo z novinarji, tako da ti podajajo velikokrat subjektivne in nepopolne informacije.

Ze v uvodu sem omenil, da je bilo v zadnjem obdobju čutiti veliko aktivnost vseh družbenih dejavnikov za izboljšanje gospodarskega položaja v občini. Uresničujemo sklepe predsedstva CK ZKJ in predsedstva Jugoslavije. Ko ocenjujemo gospodarsko situacijo v občini in prizadevanja za stabilizacijo gospodarstva, smo si enotni, da je izboljšanje te situacije možno doseči po demokratični poti, to je z uveljavljanjem političnega sistema socialističnega samoupravljanja, zelo težko pa z administrativnimi ukrepi.

Ekonomski rezultati v lanskem letu nam povedo, da ugotovitve predsedstva CK ZKJ in predsedstva Jugoslavije veljajo tudi za našo občino. Prevelika je bila naša skupna splošna in osebna poraba. V primerjavi z letom 1978 sta se poslabšali akumulativna sposobnost gospodarstva in reproduktivna sposobnost, na drugi strani pa smo zelo povečali maso sredstev za osebne dohodke in sredstva za skupno porabo. Komunisti moramo poiskati in spoznati vzroke, ki povzročajo slabo politično situacijo v naših delovnih in bivalnih okoljih. Iz preteklosti nam je znano, da slabe politične situacije ne povzročajo gmotno stanje temeljne ali delovne organizacije združenega dela ali kake druge sredine, temveč, da so vzroki drugje.

V prvi vrsti gre za neizdelane dohodkovne odnose med posameznimi temeljnimi organizacijami, za neizoblikovane kriterije, ki omogočajo pridobivanje dohodka, gre za neenakopraven položaj posameznih TOZD ali DO v grupaciji ali med grupacijami. Vse premalo smo uveljavili prihodek in skupni dohodek.

Svobodna menjava med temeljnimi organizacijami in skupnimi službami ni osnova za pridobivanje dohodka skupnih služb — malo je delovnih organizacij v občini, ki imajo to področje dobro obdelano in uveljavljeno v praksi. Vendar se stanje izboljšuje. Slabše je uveljavljena svobodna menjava med TOZD in drugimi institucijami v občini (šolstvo, SIS, zdravstvo itd.).

Zelo pomembna stvar, ki nam hitro pokvari politično situacijo in zaradi katere nastajajo konflikti, je politika nagrajevanja. Kriteriji in merila za nagrajevanje po delu in rezultatih dela so de-

javniki, na osnovi katerih lahko odpravimo celo vrsto negativnih teženj gospodarjenja, od slabe produktivnosti dela, izkoriščanja kapacitet in delovnega časa, izostankov z dela, znižanja stroškov, zmanjšanja izmečka do povečanja izvoza itd. Tudi za delovno in tehnološko disciplino lahko najdemo merila nagrajevanja. Iz navedenega sledi, da je nagrajevanje zelo pomembno in občutljivo, zato morajo to upoštevati pri vsakodnevem delu tako strokovne službe kot družbenopolitične organizacije, še posebej sindikat. Med akcijami, ki jih bo moral voditi sindikat v prihodnje, bo tudi usklajevanje osnov za pridobivanje OD v panogah in med panogami. Že v osnovah so namreč velike razlike, ne glede na zahtevnost in odgovornost, med strokovnimi delavci v gospodarstvu in družbenih dejavnostih (enako velja za administrativne delavce), in to v korist družbenih dejavnosti.

Slabost, ki jo še vedno občutimo na vseh ravneh in ki pripomore k nestabilnosti gospodarstva, je podjetniško obnašanje posameznih temeljnih organizacij združenega dela ter njihova zaprtost, sebično in lokalistično ravnanje. Zato ponekod razmetavajo sredstva za razširjeno reprodukcijo, namesto da bi ta sredstva združevali in bi tako dosegali večje učinke. Komunisti se bomo morali bolj organizirati in se skupno z drugimi delegati vseh samoupravnih teles od TOZD do bank zavzeti za izbor investicij. Podprli bomo take investicije, ki ne bodo zaradi podvajanja povzročale težav pri plasmaju izdelkov in ki bodo omogočale predelavo domačih surovin in izvoz izdelkov z določenim dohodkom. Osnovna usmeritev pri nadaljnjih investicijah v naši občini in regiji bi morala sloneti predvsem na predelavi, obdelavi in finalizaciji jeklenih izdelkov.

Investicije v pridobivanje in predelavo barvstih kovin so potrebne zaradi strateške pomembnosti svinca pri nas in v svetu. Predvsem je potrebna mehanizacija v jami in separacija, sicer bomo morali zaradi pomanjkanja delavcev na težkih delih take obrate kljub dobrim osebnim dohodkom zapreti.

Velike rezerve v gospodarstvu naše občine so v trgovini, gostinstvu in turizmu. Več bo potrebno narediti za združevanje teh dejavnosti, za dohodkovno povezovanje, za boljše kadrovsko zasedbo, kar bo pripomoglo k boljši in ustrežnejši organizaciji.

V večini primerov životarijo temeljne organizacije, ki so del delovnih organizacij s sedeži izven naše občine. Dogaja se celo, da takšna organizacijska in samoupravna povezanost razpade, ker delavci niso prisotni pri odločitvah, odtuji se jim dohodek prav tako pa ni ustreznega razvoja. Take težave so v lesni industriji, prometu pa tudi v trgovini in gostinstvu. Menim, da so problemi resljivi, vendar se bomo morali za to zavzeti vsi v družbenopolitičnih organizacijah, samoupravnih in poslovnih organih. Lahko rečemo, da preveč ugotavljamo, premalo pa probleme odpravljamo.

Veliko težav ima v naši občini kmetijska proizvodnja. V času vse večjih potreb po kmetijskih pridelkih, mesu in mesnih izdelkih moramo več narediti za razvoj družbenega sektorja, posebej pa razvijati in pospeševati naše kmetije. S primerno pospeševalno politiko in večjim povezovanjem kmetov v dohodkovne odnose z zadrugo, z ugodnimi krediti bomo uspeli obdržati mlade ljudi na kmetiji, kar je za ohranitev žive meje zelo potrebno. Tudi kmetijstvo se mora bolj povezovati v regiji pa tudi izven nje, tako da bo oskrba s kmetijskimi pridelki zagotovljena.

Pri nadaljnjem razvoju materialne osnove v družbenih dejavnostih imamo komunisti poleg

drugih subjektivnih sil veliko nalog. Skupno s šolniki in organizacijami združenega dela materialne proizvodnje si moramo prizadevati za pravilno organiziranje in delovanje celodnevne šolanja, posebej pa še usmerjenega izobraževanja. Najprej moramo združiti posamezne srednje šole (gimnazijo in šolska centra na Ravnah in v Mežici), izvesti pravilno samoupravno organiziranost in nekatere nujno potrebne investicije. V preteklosti je bilo veliko kritik na račun nepovezanega delovanja med dejavnostmi, ki imajo širši družbeni pomen — urbanizem, stanovanjsko in komunalno gospodarstvo. Mislim, da gre tu za dve vrsti problemov; eno so samoupravna organiziranost in možnosti odločanja občanov in delavcev o programih teh dejavnosti, drugi problemi pa izhajajo iz nepravilne porabe sredstev zaradi neusklajenega delovanja. Kljub sestankom, ki smo jih imeli z odgovornimi, se do danes ni veliko spremenilo.

Stabilizacijski ukrepi zahtevajo, da moramo strokovne službe v družbenih dejavnostih bolj racionalno organizirati, potrebna je sodobnejša obdelava podatkov, tako da bo mogoče hitreje in izčrpnije informirati občane, ki bodo tako lažje in bolje odločali. Razdrobljenost strokovnih služb v SIS, KS, raznih društvi in družbenopolitičnih organizacijah zahteva večje število delavcev, ki pa v večini primerov niso polno zaposleni, onemogoča dobro organizacijo dela, kar ima za posledico dražje storitve.

Še veliko problemov bi bilo treba rešiti, da bi omogočili bolj stabilno gospodarjenje, to pa zahteva sodelovanje vseh subjektivnih sil, posebej komunistov.

Sklepi 5. in 6. seje Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije nas poleg drugih partijskih dokumentov posebej zavezujejo, da moramo komunisti delovati znotraj političnega sistema socialističnega samoupravljanja in da smo poleg drugih subjektivnih sil odgovorni za pravilno funkcioniranje tega demokratičnega sistema. Tako kot smo uspešni pri uveljavljanju in uresničevanju družbenopolitičnega sistema socialističnega samoupravljanja, tako smo tudi uspešni na vseh drugih področjih dela in življenja, od gospodarskega, političnega, družbenega in društvenega do uveljavljanja splošnega ljudskega odpora, varnosti in družbene samozagrade.

Analiza delovanja delegatskega sistema v organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih, samoupravnih interesnih skupnostih ter občinskih, republiških in zveznih organih nam je pokazala, da je sistem socialističnega samoupravljanja najbolj uveljavljen na najnižjih nivojih, to je v organih TOZD in KS; bolj so ti organi oddaljeni od delavcev in krajanov, manj je neposrednega vpliva in odločanja. Analiza je tudi pokazala, da pomeni delovanje in uveljavljanje delegatskega sistema delovanje družbenopolitičnih organizacij, to nadalje pomeni delovanje članov teh organizacij. Kljub velikemu napredku pri uveljavljanju političnega sistema pa želimo opozoriti na nekatere bistvene elemente pri delovanju komunistov in drugih subjektivnih sil v vsakdanjem reševanju problemov.

Reševanje problemov delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela pomeni reševanje problemov družbenopolitičnih organizacij v temeljni organizaciji, kar pomeni, da so neaktivnosti posameznih delegatov in delegacij v TOZD, problemi zveze komunistov, sindikata, mladine, naši problemi. Še več, komunisti ne smemo biti zadovoljni z obstoječim stanjem, temveč je naša naloga doseči več in boljše. To pa pomeni aktivirati neaktivne delegate in delegacije in s pomočjo teh delegatov in delegacij vpliv delavcev

in krajanov na posamezne odločitve. Bodoča in zelo važna naloga vseh subjektivnih sil, posebej še zveze komunistov, je večja povezanost in usklajevanje delovanja samoupravnih organov temeljnih organizacij združenega dela, krajevnih skupnosti in posameznih interesnih skupnosti. Uveljaviti se morajo sveti zveze komunistov v KS, koordinacijski odbori sindikata, koordinacije pri socialistični zvezi, družbeni sveti pa tudi druge možne oblike. Priznati moramo, da so forumske oblike dela v KS na vseh ravneh in v vseh oblikah organiziranja bolj zaživele kot oblike, kjer odločajo neposredno krajan in občani, medtem ko so oblike neposrednega odločanja v organizacijah združenega dela zelo dobro uveljavljene, včasih celo prepogoste. Tako kot so delovne skupine v temeljnih organizacijah običajna oblika, kjer seznanjamo delavce z vsemi pomembnimi gradivi in kjer se oblikuje politika posamezne TOZD, morajo postati ulični, vaški in mestni odbori ter zbori stanovalcev običajna oblika sestajanja, kjer se bodo krajan odločali o vseh važnih usmeritvah in oblikovali politiko v krajevni skupnosti. Ko smo pred kratkim obravnavali in analizirali delovanje političnega sistema v KS, smo ugotovili, da dobro delajo poravnalni sveti, sveti KS in njihove skupščine, aktivne so tudi KK SZDL, delajo tudi nekatere sekcije, medtem ko so zbori krajanov, zbori stanovalcev, hišni sveti redkejša oblika seznanjanja in odločanja.

Omenil sem že, da je uspešnost uveljavljanja družbenopolitičnega sistema socialističnega samoupravljanja odvisna od usklajenega delovanja vseh subjektivnih sil. To še posebej velja za delovanje v krajevni skupnosti. Dogaja se, da posamezna interesna skupnost sama začneja pomembne akcije brez sodelovanja DPO v kraju. Takšna akcija ponavadi ne uspe, še več, med krajan doživljamo velike kritike in nastaja politična škoda.

Nasprotno pa, kjer vodimo skupno organizirano akcijo, uspeh ne izostane.

V razpravah o uveljavljanju družbenopolitičnega sistema socialističnega samoupravljanja smo ugotovili, da imamo zastavljeno politiko prostorskega preoblikovanja KS v občini, vendar se prepočasno pripravlja in uveljavlja. V krajevnih skupnostih, ki imajo pogoje za ustanovitev novih KS, bomo morali izdelati akcijske programe, na osnovi katerih bomo te priprave pospešili. Strinjam se, da z zmanjšanjem KS Ravne lahko dosežemo večji vpliv krajanov, nikakor pa ne more biti velikost sedanje KS vzrok, da so krajan premalo aktivni v dosedanjih oblikah organiziranja in v posameznih DPO.

Analiza delegatskega sistema nam je nadalje pokazala, da moramo našo dejavnost naravnati v uveljavljanje vloge delegatov, ki so vključeni v razne institucije izven občine, v regiji in republik. Gre za odločanje in vpliv delegatske baze in razna interesna področja, kot so vodna skupnost, raziskovalna skupnost, cestna skupnost, zavarovalnice, banke itd. Tu se združujejo velika sredstva, vendar je vpliv občine ali združenega dela na to majhen. V glavnem odločajo delegati, ki niso povezani, in z njimi kontaktiramo malokdaj, ponavadi enkrat letno. V zadnjem času smo se že začeli bolj povezovati z delegati v raziskovalni skupnosti, zavarovalnici, bankah in kulturni skupnosti.

Ne mislim posebej govoriti o delovanju občinske skupščine, ki dobro deluje kot celota, potrebnih je več samostojnih akcij posameznih zborov. Tu gre predvsem za neposredno povezavo in reševanje problemov v združenem delu, krajevnih skupnostih, pa tudi družbenopolitični zbor

je bolj opazovalec dogajanj, manj pa se vključuje prek svojih delegatov v družbeno življenje, za kar so krive tudi posamezne DPO. Družbeni sveti pri družbenopolitični skupnosti so začeli aktivno delovati, tako je družbeni svet za politični sistem začel sodelovati pri reševanju samoupravne organiziranosti SKIS, družbeni svet za družbenoekonomske odnose si prizadeva za stabilizacijo gospodarstva, zelo uspešno pa že dalj časa dela »družbeni svet« v rudniku Mežica.

Navedel bom še nekaj misli v zvezi z delovanjem družbenopolitičnih organizacij v občini. Razmišljam, kako se moramo organizirati, da bo naše delo bolj racionalno in usklajeno, da bodo naše akcije skupne, le tako bomo dosegali boljše uspehe.

Pri uveljavljanju družbenopolitičnih organizacij ima posebno vlogo Socialistična zveza delovnih ljudi kot frontna organizacija. Njena vloga je še toliko bolj pomembna, ker se v njej srečujejo vsi krajan, občani, mladina, delavci, kmetje, skratka, gre za organizacijo množstva interesov. V takšni organizaciji ima zveza komunistov možnost uveljavljanja svoje idejne vloge, posamezni

člani lahko uresničujejo naloge zveze komunistov v organih socialistične zveze. Le z aktivnim delom komunistov v socialistični zvezi se bo uveljavila organizacija, prav tako pa bodo komunisti opravili svoje naloge in delovali v sistemu. Zavedati se moramo, da so kritike, ki so izrečene posamezni družbenopolitični organizaciji, namenjene tudi in predvsem posameznim komunistom v njej.

Akcije, ki smo jih imeli v občini z namenom, da bi aktivirali posamezne politične organizacije, niso bile zaman. Skupno z vodstvom zveze socialistične mladine in mladimi komunisti nam je uspelo organizirati mlade v občini, krajevni skupnosti in tudi v organizacijah združenega dela. Tako kot so komunisti dolžni delati na vseh področjih družbenega življenja, morajo mladi komunisti v prvi vrsti delati s svojimi vrstniki v organizacijah zveze socialistične mladine. Vsi problemi, ki se porajajo v naši samoupravni družbi, so problemi mladih, ki jih lahko rešujejo samostojno ali v sklopu skupnih programov družbenopolitičnih organizacij in družbenopolitične skupnosti.

na krepitvi vloge delegata in delovanju samoupravnih organov, povezanosti KS z OZD.

Prostorsko preoblikovanje večjih krajevnih skupnosti, tako da bosta v večji meri kot do sedaj omogočena vpliv in odločanje krajanov. V ta namen je potrebno izdelati analizo, kje bi bilo mogoče ustanoviti nove krajevne skupnosti (Ravne, Črna). Povezanost in sodelovanje krajevne skupnosti po interesnih področjih s samoupravnimi interesnimi skupnostmi.

3. Uveljavljanje družbenopolitičnega sistema socialističnega samoupravljanja v samoupravnih interesnih skupnostih. To področje je za občane in delavce naše občine še posebej pomembno, saj se tu ustvarjajo in uresničujejo mnoge želje občanov in krajanov. Posebno bo potrebno analizirati in na osnovi analiz dograditi samoupravno organiziranost SIS v občini. Današnja organiziranost ne omogoča popolne uveljavitve vseh, na eni strani delavcev, na drugi strani občanov ali uporabnikov oziroma izvajalcev. Da bi se izboljšal delegatski sistem v SIS se mora zveza komunistov zavzeti za večjo uveljavitev delegacij in delegatov v delegatskih skupščinah. Le če se bodo bolj uveljavili delegati in delegacije med delavci in občani, bo odpadla marsikatera kritika.

4. Občinska konferenca zveze komunistov bo analizirala delo skupščine; gre predvsem za uveljavitev posameznih zborov skupščine, izvršnega sveta ter drugih organov skupščine (komisij, odborov in svetov). Poseben poudarek bo potrebno dati uveljavljanju in vlogi »Družbenih svetov«.

II. Med prednostnimi nalogami, ki jih bo uresničevala zveza komunistov v občini, je izpolnjevanje sklepov CK ZKJ o gospodarski in socialni politiki 1980. Glede na težko situacijo, ki vlada v svetu in pri nas v gospodarstvu, je nujno, da uveljavljamo

PROGRAM DELA OBČINSKE ORGANIZACIJE ZVEZE KOMUNISTOV RAVNE ZA LETO 1980

Naloge občinske organizacije zveze komunistov izhajajo iz programa dela republikanskih partijskih organov, politike zveze komunistov Jugoslavije, to je usmeritve 8. kongresa ZKS in 11. kongresa ZKJ, kakor tudi iz sej centralnih komitejev, predsedstev in drugih organov. Na drugi strani pa program dela občinske organizacije zveze komunistov izhaja iz resolucij o gospodarski in socialni politiki gospodarstva za leto 1980. To pa pomeni, da si bo zveza komunistov občine Ravne prizadevala za uveljavljanje družbenopolitičnega sistema socialističnega samoupravljanja in stabilizacije gospodarstva.

Program dela komunistov občine je izdelan tudi na podlagi dosedanjega dela: občinske konference, njenih organov, uvodnega referata sekretarja komiteja ter razprave na volilno-programski konferenci, ki je bila v mesecu aprilu.

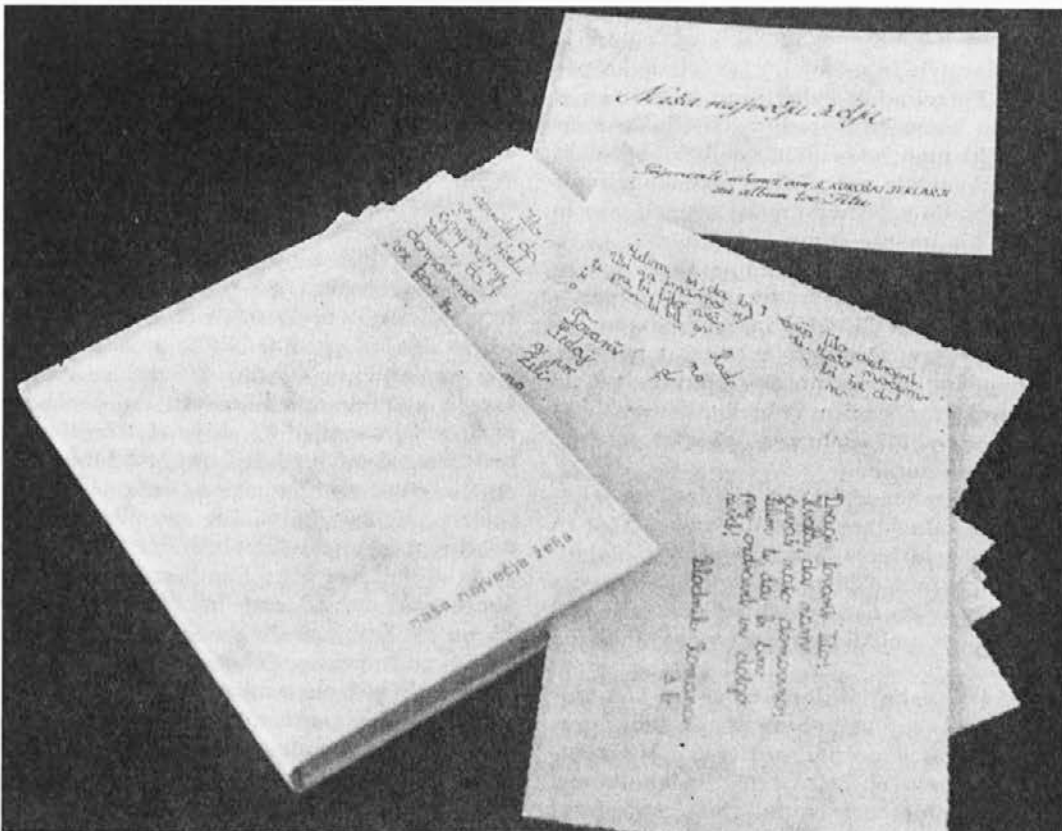
S tem programom dela so smernice za enotno delovanje zveze komunistov v občini bolj konkretizirane, deloma tudi časovno opredeljene, kar bo omogočalo vsem osnovnim organizacijam, komiteju, komisijam in ostalim organom zveze komunistov bolj enotno in učinkovito reševati vprašanja, ki so širšega družbenega pomena in zato zahtevajo enotno akcijo. Poleg usmeritev v programu bomo komunisti v občini vedno sproti reševali aktualne naloge in probleme.

Občinska konferenca zveze komunistov bo letos obravnavala na sejah predvsem naslednje teme, ki so glede na aktualnost in problematiko v občini nujne:

I. Naloge komunistov pri uveljavljanju in razvijanju družbenopolitičnega sistema socialističnega samoupravljanja. Izpostaviti velja naslednje teme:

1. Uveljavljanje družbenopolitične demokracije v organizacijah združenega dela s posebnim poudarkom na krepitvi delegatskega sistema, uveljavljanja neposrednega odločanja delavcev o ustvarjanju in razporejanju dohodka. Gre za uveljavljanje vloge delegata samoupravnih organov.

2. Uveljavljanje družbenopolitičnega sistema socialističnega samoupravljanja v krajevni skupnosti s posebnim poudarkom

Izročeno Kabinetu predsednika republike v kliničnem centru v Ljubljani v ponedeljek 17. marca 1980

prizadevanja za ekonomsko stabilizacijo. Prizadevali si bomo za uresničitev sprejetih resolucij za leto 1980. Predvsem bo potrebno na občinskih konferencah poudariti naslednje:

1. Pridobivanje in razporejanje dohodkov v skladu z dogovorom o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v leto 1980. Prizadevati si bomo morali, da bodo povsod izdelali merila in kriterije, ki bodo omogočali delavcem jasne usmeritve in odločitve.

Dopolniti bo potrebno samoupravne akte o delitvi dohodka in čistega dohodka, uveljaviti sistem delitve po delu in rezultatih dela na vseh ravneh. Pravilniki in samoupravni sporazumi o delitvi osebnih dohodkov morajo biti tako dopolnjeni s kriteriji in merili, da se bosta izboljšali produktivnost dela in izkoriščanje kapacitet in delovnega časa, znižali stroški itd.

2. Poseben poudarek morajo komunisti dati svobodni menjavi dela med TOZD in DSSS ter TOZD in SIS, oziroma drugimi institucijami, ki skupno s tozdi z menjavo ustvarjajo dohodek.

3. Glede na to, da se je vloga temeljnih organizacij v našem sistemu dobro uveljavila, bo potrebno nameniti več pozornosti višjim oblikam družbenoekonomskega organiziranja, kot so delovne organizacije, sestavljene organizacije itd. Potrebno bo preseči podjetniško miselnost posameznih tozdov v nekaterih delovnih organizacijah v občini.

4. Analizirati in na osnovi analiz izdelati programe uveljavljanja dohodkovnih odnosov med posameznimi tozdi in DO in drugimi SO ali tozdi, skupni prihodek, združevanje sredstev.

5. Na konferenci in v posameznih organizacijah bomo analizirali in se pri vsakdanjem delu zavzemali za izboljšanje ekonomskih odnosov s tujino. Gre predvsem za večji izvoz na osnovi domačih surovin in zmanjšanje uvoza. Tako bomo pripomogli k boljši zunanjetrgovinski bilanci.

6. Ena od nalog v zvezi s stabilizacijo gospodarstva je v zvezi z investicijsko politiko. Potrebno je selektivno investiranje, tako da bomo dali prednost tistim investicijam, ki nam bodo dale večji dohodek, ki bodo omogočile uporabljati domače surovine, da bomo rabili čim manj energije, in to tisto, ki jo imamo doma.

7. Vsi člani zveze komunistov se morajo vedno in povsod zavzemati za usmeritve predsedstva CK ZKJ in predsedstva Jugoslavije ter resolucij v zvezi s splošno, skupno in osebno porabo. Zavzemati se moramo za uresničevanje družbenega dogovora o delitvi osebnega dohodka, skupne in splošne porabe.

8. Pomemben dokument o družbenoekonomskih odnosih občine in vsake OZD in institucije je letni, srednjeročni in dolgoročni program. Občinska konferenca zveze komunistov bo eno svojih sej posvetila obravnavi in politiki srednjeročnega plana občine.

III. Občinska konferenca zveze komunistov bo na svoji seji obravnavala tudi vprašanje oziroma oceno politične in varnostne situacije v občini. Oceniti in analizirati moramo delovanje komitejev za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito, kako so izdelani obrambni in varnostni načrti v posameznih OZD in institucijah.

Posebno pozornost bo potrebno posvetiti delovanju članov zveze komunistov znotraj našega obrambnega mehanizma (TO, CK itd.).

Oceniti moramo, kako se uveljavlja podružbljanje politike SLO in DS, kako to doživljajo občani, krajani in delavci.

IV. Naloge in delovanje članov zveze komunistov v drugih družbenopolitičnih organizacijah, društvih in raznih drugih organizacijah in delo delegacij DPO v družbenih organih.

V. Dejavnost in ocena delovanja komunistov pri razvijanju mednarodnih odnosov, za krepitev skupnosti slovenskih na-

rodnosti v sosednjih državah in sodelovanje z drugimi partijami.

VI. Naloge komunistov pri razvijanju in uresničevanju politike kadrovanja, delovanje aktivov ZK, sprejemanje novih članov in delovanje članov konference, komiteja in drugih organov v ZK.

Nova vloga konference in njenih članov v uveljavljanju našega družbenega sistema, komunistov v njem pri oblikovanju politike v občini zahteva, da se člani konference večkrat sestanejo, zato predvidevamo, da bodo seje vsak mesec. Takšno delo članov konference pa zahteva nenehno navzočnost in aktivnost med člani v osnovnih organizacijah in delovnih okoljih.

Metka Oderlap

Naša prizadevanja so naše skupne naloge in obveznosti

O letu 1980 govorimo kot o letu stabilizacije, odločnejših ukrepov preusmerjanja od ekstenzivnega razvoja k ustvaritvi osnov za izvajanje politike ekonomske stabilizacije v prihodnjem srednjeročnem obdobju in prizadevanj za skupno realizacijo načrtovanih ciljev. Ti cilji so usmerjeni predvsem v razporejanje dohodka ter usklajevanje osebne, skupne in splošne porabe in investicij z materialnimi možnostmi; v ekonomske odnose s tujino in na ustvarjanje pogojev za umirjanje rasti cen.

Nizka gospodarska rast in omejitve v porabi zahtevajo zelo restriktiven pristop do dodatnega zaposlovanja v združenem delu, predvsem v dejavnostih izven proizvodnje. Za takšno usmeritev so poleg samoupravnih organov v organizacijah združenega dela in skupščin samoupravnih interesnih skupnosti odgovorne še zlasti občinske skupščine, ki morajo kot udeleženci družbenega dogovora o minimalnih standardih za življenjske in kulturne pogoje pri zaposlovanju delavcev dosledno uveljaviti določila tega dogovora in zagotoviti, da k občinskim samoupravnim sporazumom pristopijo vse organizacije združenega dela. Bolj kot do sedaj smo dolžni spoštovati resolucijsko sprejeto rast zaposlovanja, istočasno pa v okviru družbenopolitične skupnosti izdelati bilanco zaposlovanja, v kateri bodo zagotovljene večje možnosti zaposlovanja v organizacijah združenega dela, za katere je bilo že predhodno tako dogovorjeno in načrtovano, za izvajalce v posameznih samoupravnih interesnih skupnostih, ki so do sedaj zaostajali ali ali pa niso imeli zagotovljenih kadrov, ker je njihovo pridobivanje vezano na daljši rok. To pomeni, da bo bilanca zaposlovanja, ki jo bosta, ker spremljata uresničevanje resolucije o izpolnjevanju družbenega plana občine Ravne na Koroškem v letu 1980, obravnavala izvršni svet in skupščina občine Ravne na Koroškem, vsebovala selektivno pristop. S takim pristopom bomo ne samo številčno prikazovali bolj ali manj uspešno izpolnjevanje sprejetih nalog, temveč predvsem pripravljenost, da se resnično prizadevno vključujemo v skupne napore za gospodarsko stabilizacijo. Posebej velja poudariti vprašanje zaposlovanja žensk in delavcev z zmanjšano delovno zmožnostjo, za katere ni dovolj zagotoviti samo ustrezno število delovnih mest, ampak morajo ta delovna mesta nu-

diti izvajalcu zadovoljstvo, družbeni skupnosti pa jamčiti hitrejši ekonomski razvoj.

Posebna skrb je letos posvečena gibanju osebnih dohodkov, skupne in splošne porabe. Vsaka gospodarska celica in vsaka družbenopolitična skupnost mora v svojih planskih dokumentih za letošnje leto vgraditi elemente, ki bodo zagotavljali odvisnost rasti osebnih dohodkov od ustvarjenih ekonomskih rezultatov, medtem ko sta skupna in splošna poraba omejeni s fiksnim odstopanjem rasti — pa tudi to le v primeru, da jo dovoljujejo ustvarjene ekonomske možnosti. Pri vsakem takem usklajevanju pa je potrebno (žal še vedno) največ naporov za medsebojno dogovarjanje, za kritično tehtanje potreb, s čimer se skupno odločamo za prioriteto izpolnjevanja posameznih potreb, zlasti pa pripravljenost za odstopanje od marsikateri želje, ki ni upravičena v ekonomskih razmerah tega trenutka. Izjemno pozitivno za zagotovitev stabilizacije je letošnje usklajevanje skupne porabe. Res je, da smo s tem naložili več dela organom samoupravnih interesnih skupnosti, vendar — ali ni skrajni čas, da tako izvajalci kot uporabniki skupno iščemo rešitve, kje in kako prihraniti dinar, zaradi katerega ne bi bilo bistveno okrnjeno to, kar smo imeli in, ki bi bil smotrnejše uporabljen tam, kjer bi iz njega nastajala dva ali trije. Samo tako bomo zagotovili enakopraven odnos v svobodni menjavi, se poglobili v prečiščevanje programov in končno spoznali, da so ti programi naši, ne pa predlagateljevi.

Stabilizacijska usmeritev ne predstavlja samo ustvarjanje osnov za hitrejšo reševanje gospodarskih vprašanj, temveč tudi za hitrejšo uveljavljanje vloge in odgovornosti delavcev v združenem delu. Spreminjanje družbenoekonomskih odnosov ter reševanje gospodarskih vprašanj sta dve aktivnosti naše skupne usmeritve. Naši skupni cilji ne bodo uspešni, če se za njihovo uresničevanje ne bodo zavzeli vsi združeni delavci.

V mesecu februarju smo s tem namenom podpisali tudi dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v leto 1980, s katerim želimo doseči, da bodo sklepi predsedstva centralnega komiteja zveze komunistov Jugoslavije in predsedstva SFRJ uresničeni v največji možni meri. Ta dogovor moramo spre-

jeti kot svoj temeljni akt, s katerim bomo dosegli osnovne naloge:

— hitrejšje združevanje dela in sredstev na dohodkovni podlagi ter odločnejše uveljavljanje vloge in odgovornosti delavcev pri gospodarjenju in upravljanju z družbenimi sredstvi,

— umirjenjšo rast proizvodnje ter njeno povečevanje predvsem na podlagi povečane produktivnosti dela in izvoza,

— racionalnejše izkoriščanje vseh proizvodnih sil dela, predvsem pa skrbnejšo izrabo delovnega časa, manjšo rast zaposlovanja, zmanjševanje proizvodnih stroškov, skrajno varčevanje z energijo in boljše izkoriščanje proizvodnih zmogljivosti,

— hitrejšje povečevanje izvoza, racionalno nadomeščanje uvoza in bistveno izboljšanje zunanjetrgovinske in plačilne bilance Jugoslavije,

— umirjanje rasti cen,

— krepitev akumulativne in reproduktivne sposobnosti gospodarstva,

— omejevanje investicij v meje razpoložljivih sredstev ter njihovo usmerjanje v proizvodnjo, ki bo zagotavljala stabilnejše odnose na trgu; naraščanje izvoza in zmanjševanje odvisnosti od uvoza ter ustvarjanje večjega dohodka na podlagi večje uporabe znanja, sodobne tehnologije in produktivnosti dela,

— zmanjševanje vseh oblik neproizvodne porabe, zlasti pa osebne, skupne in splošne porabe.

Dokler elementov tega dogovora nismo zakrožili v naših planskih dokumentih, smo bili tudi pri delitvi sredstev za osebne dohodke vezani le za določila zvezne resolucije, ki so dokaj restriktivna in dovoljujejo pogoje za delitev, ki so veljali v mesecu novembru 1979. To pa seveda ne pomeni, da se bomo z vključevanjem teh elementov »znebili« okvirov zvezne resolucije, temveč pomeni zavestno spoznanje, ki ne le dokazuje, kolikšna je novo ustvarjena vrednost v delovnem procesu in času, temveč tudi, kakšne pravice nam zagotavlja iz dela. Prav vsi moramo spoznati, da ni mogoče razporejati in deliti dvakrat enega in istega rezultata — morda nam je to spoznanje ob močnem motivu po dvigu osebnega standarda nekoliko težko dojemljivo. Če pa se spomnimo, kako ponosni smo na uspehe znotraj samo nam lastne sistemske ureditve, v samo naši samoupravljaljski družbi, samo z našim prizadevnim delom in odločnostjo ustvarjenim ugledom v svetu, potem je vsako odrekanje za tako pomembne in edinstvene, zgodovinsko zapisane pa ustvarjalne ideale — skoraj nepomembno. Navsezadnje moramo gledati na življenjsko raven kot na splet vsega, kar smo dosegli, kar imamo in kar bomo še lahko obogatili tako pri izboljševanju delovnih razmer, družbenega in osebnega standarda, humanizacije odnosov med ljudmi; osnovni cilj je zagotavljati socialno varnost, občutiti, da si jo ustvarjamo sami s svojim boljšim delom.

Skromnejše materialne možnosti v letu 1980 zahtevajo, da ponovno pregledamo vse investicijske projekte in jih uskladimo z materialnimi možnostmi. Bistveno bomo morali zmanjšati investicije v neproizvodne objekte ter ne bomo smeli začeti novih tovrstnih investicij, katerih finančne konstrukcije ne bi bile izdelane v skladu z določili zakona o začasnih prepovedi razpolaganja z družbenimi sredstvi za financiranje negospodarskih in neproizvodnih investicij v letu 1980. Pri pregledu prednostne liste gradnje objektov družbenega standarda v naši občini, ki smo jo sprejeli skupaj z odločitvijo za samoprisevek in skupaj z podpisom samoupravnega sporazuma o združevanju sredstev za zgradnjo objektov družbenega standarda, smo ugotovili, da

bomo mogli graditi po vrstnem redu objektov. Lani in do sredine marca letos smo zbrali prav toliko sredstev samoprisevka, da se lahko nadaljuje gradnja kulturnega doma v Črni in da lahko prevzemamo skupne obveznosti pri gradnji družbenega doma na Prevaljah; to sta objekta, za katera je nujno zagotoviti 50 % predračunske vrednosti s sredstvi samoprisevkov občanov. Nemoteno lahko gradimo vrtec »Pod gonjani«, začeti pa moramo z gradnjo objektov na Strojni, v Šentanelu, Žerjavu in na Lešah. Zaradi restriktivnih ukrepov kreditiranja negospodarskih investicij, pa ne bomo mogli začeti graditi objektov za usmerjeno izobraževanje, če ne bomo sporazumno poiskali takšnih rešitev, ki bi nam omogočile tudi uresničitev te prednostne naloge. Zbor združenega dela skupščine občine Ravne na Koroškem je že na dveh zasedanjih razpravljal o tej problematiki in se v zvezi s tem pozitivno in prizadevno opredelil. Takšne opre-

Metka Oderlap, predsednica ISSO Ravne na Koroškem

delitve so jamstvo, da bomo tudi ob skromnejših možnostih uresničili načrtovane cilje, dokazujejo pa tudi spremembo miselnosti, ki je prvi pogoj za hitrejšje spreminjanje družbenoekonomskih odnosov. Kolikor širše in tesneje bomo sodelovali, toliko pomembnejši in boljši bodo rezultati našega skupnega dela.

Glede na to, da bo stanovanjska gradnja eden izmed osnovnih faktorjev domače konjunktore, bomo morali na vsak način pripraviti urbanistično in izvedbeno dokumentacijo za pravočasno pripravo gradbenih zemljišč. Moram poudariti, da je to še vedno šibka točka; z ene strani zaradi pomanjkanja finančnih sredstev za naročila tovrstne dokumentacije, z druge strani zaradi kadrovske težave pri pristojnih organih — vse skupaj pa nas je presenetila tudi ekspanzija gradnje od leta 1978 dalje. Z izrabo vseh možnosti, ki nam jih dovoljujejo tovrstni predpisi z elastičnim načinom reševanja tega problema bomo lahko nekatere vrzeli zapolnili, druge opravičili, predvsem pa si bo potrebno bolj prizadevati za spremembo sicer dobro zamišljenih, življenjsko pa težko izvedljivih predpisov.

Izvršni sveti občin so podpisniki dogovora o izvajanju politike cen proizvodov in storitev v

SR Sloveniji v letu 1980. Pri urejanju cen iz svoje pristojnosti morajo dosledno upoštevati sprejete usmeritve in kriterije, opredeljene s tem dogovorom. Zato je pomembno, da predlagatelji za zviševanja cen izdelkov in storitev najprej pregledajo kalkulacije in jih uskladijo s svojimi akcijskimi programi varčevanja. Bolj kot na to, kdaj preteče leto, ki nam dovoljuje vložitev zahtevka za dvig cen, bomo morali razmišljati o tem, kaj smo storili, da bi ta rok lahko podaljšali za nekaj mesecev, ne da bi bili prizadeti izkazani ekonomski učinki, in bi morda raje začeli razmišljati, kako bi vsakemu delavcu pokazali pot, po kateri bo hodil z zavestjo, da si jo je trasiral z lastnim prispevkom k varčevanju. Vsakega človeka bogati predvsem plemenitost in delavnost; drug pri drugem jo lahko ugotavljamo samo takrat, kadar smo si tudi povedali, kje in kdaj (oboje v nas samih tiči) ali nas spremlja. Bolj ko se bomo tega zavedali, hitreje bomo začeli iskati novih dokazov. Ne samo veliki uspehi, tudi več majhnih prizadevanj daje enake rezultate — zelo preprosto, več kot smo kot družba vložili v posameznika, več je ta posameznik dolžan tudi vračati.

Pospeševanje skladnejšega regionalnega razvoja v SR Sloveniji nam nalaga tudi obveznosti, ki so skupne medobčinskim gospodarskim zbornicam, bankam, organizacijam združenega dela in organom družbenopolitične skupnosti glede sodelovanja pri iniciranju in usklajevanju projektov, ki bi lahko bili osnova za skupna vlaganja organizacij združenega dela. To sodelovanje je nujno razširiti na skupna vlaganja iz razvitejših v manj razvita območja, seveda ne le zato, da se izognemo golemu izpolnjevanju »političnih obveznosti«, pri tem pa ne dosežemo osnovnih namenov našega vlaganja. Sicer bi pa o tovrstni problematiki lahko spregovorili v kasnejšem času letos, ko bomo imeli že dokazljive rezultate prizadevanj posameznih organizacij združenega dela.

Vse navedene in nekatere konkretnejše in vsebinsko dorečene naloge so izvršni svet, skupščina občine in družbenopolitične organizacije predložile predstavnikom poslovnih in samoupravnih organov ter družbenopolitičnih organizacij iz posameznih organizacij združenega dela na januar-skih posvetih. Tako kot povsod in vedno, so bili posveti ne samo uspešni glede udeležbe, ampak tudi glede izkazane pripravljenosti za reševanje prikazanih problemov in nalog v naši občini. Ker pa smo tudi občina kot družbenopolitična skupnost samo eden izmed delčkov naše jugoslovanske družbene skupnosti je normalno, da se ob reševanju naših problemov srečujemo tudi s problemi celotnega narodnega gospodarstva, mednarodne menjave in monetarnega sistema. Prihaja do težav, ko se čutimo majhne, nemočne, ko zapademo v mišljenje, da smo premalo ali pa nesposobni, da bi jih lahko s svojim deležem v družbi odpravili. V tem je dvorezen meč, ki ga lahko obračamo v napad (včasih sami s seboj) ali pa preprosto in dosti lažje vržemo »puško v koruzo«. Da bo takšnih primerov čim manj, je nujno iskati življenjske in poceni rešitve, ki so v dobrem in popolnem obveščanju, v sprotnem razreševanju in odločanju, skratka v občutku, da smo tudi ti, on ali jaz — vsi skupaj, pripravljene storiti vse, kar je potrebno, za kar se zavzemamo, da bomo našli tisto, kar iščemo. Dinamika in razvoj prinašata srečo, ki je še večja, če se zavedamo, kaj nam to srečo predstavlja, ali je to sreča, ki jo pogojuje osebni standard, ali je sreča medsebojno sodelovanje, ali je sreča delovni uspeh in skupno izpolnjevanje sprejetih nalog in obveznosti, ali pa je ob vsem tem sreča v ekonomski in politični neodvisnosti družbe, kon-

Franc Pečnik

Ali smo se v regiji pripravljene dogovarjati

UVOD

V koroški regiji so do sedaj razvojni družbeni tokovi v večini primerov potekali na improviziranih ali kratkoročnih odločitvah, ne oziraje se na širše družbene interese. Te odločitve so bile tudi izvor nasprotij in nevoščljivosti, katerih v koroških občinah ne manjka.

Ob pripravi planskih dokumentov za prihodnje srednjeročno obdobje je v okviru družbenopolitičnih organizacij koroških občin, Koroške gospodarske zbornice in Temeljne koroške banke nastala potreba po ovrednotenju razvojnih možnosti. V ta namen prikazujemo nekaj možnih smeri razvoja.

S prikazom razvojnih možnosti v koroški regiji poskušamo v okviru Gospodarske zbornice za Koroško in Temeljne banke oblikovati dokument, ki bo predstavljal osnovo za sestavo dogovora o skupnih temeljih plana udeležencev za srednjeročno obdobje 1981—1985, za Temeljno koroško banko pa bo ta dogovor izhodiščni kriterij za oblikovanje nadaljnje kreditne politike.

Danes so v koroški regiji gospodarski centri, od katerih prednjačita Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec. Prostor in pokrajina Koroške sta peštra. Naravne lepote, plodne kmetijske površine, bujni iglasti in listnati gozdovi, ugodne klimatske razmere ter izpostavljena geografska lega glede na mednarodne blagovne tokove — tvorijo prostor, ki je eden izmed najlepših v naši domovini.

Regija razpolaga z velikim akumuliranim potencialom v proizvodnih fondih, naravnih danostih, v pridobljenem znanju v kadrih za črno metalurgijo, kovinsko predelavo, barvno metalurgijo, kmetijstvo, gozdarstvo in lesno industrijo. Imamo pomembne objekte socialne infrastrukture, ki so osnova, da združeno izkoristimo naše znanje in izkušnje ter se smele vključimo v mednarodno delitev dela, ki bo uspešna le tedaj, če se krajevno ne bomo zapirali, ampak povezovali.

V obdobju 1976—1979 v regiji nismo dosegli občutnejšega napredka, ampak mnogo manj, kot je bilo z združenimi dogovori v občinah sprejeto.

kretno naše jugoslovanske skupnosti, narodov in narodnosti — in v tej sreča vsakega posameznika.

Predvsem — ne pozabimo na vse to v trenutku, ko si bomo ob prazniku dela čestitali. Naj bo sreča v vseh svojih inačicah — želja in voščilo vsem delovnim ljudem in občanom, ko zaslužen praznujemo svoj delovni praznik; naj kot voščilo spremlja delo v rovu, ob pečeh in strojih, v gozdu, na pašnikih in livadah, v ambulantah in v razredih, v celotnem prostoru vzgajanja v delovne ljudi, obogatene s tradicijo, zgodovino in kulturo, pri delu in učenju, predvsem pa v uživanju delovnih uspehov ob prazničnih dneh!

V koroški pokrajini je bila dosežena relativna stabilnost materialnega razvoja, saj je znašala povprečna letna rast družbenega proizvoda 9,6 %, v SR Sloveniji pa 5,6 % (Dravograd 4,8 %, Radlje ob Dravi 11,1 %, Ravne na Koroškem 5,5 % in Slovenj Gradec 11,8 %).

Rast produktivnosti je bila po občinah naslednja:

Dravograd 0,7 %, Radlje ob Dravi 6,2 %, Ravne na Koroškem 3,2 % in Slovenj Gradec 6,5 %.

Rast zaposlovanja pa se je gibala: Dravograd 4,1 %, Radlje ob Dravi 3,9 %, Ravne na Koroškem 2,3 % in Slovenj Gradec 4,9 %. V regiji je bila letna rast 3,6 %. Porast zaposlenih do junija 1979 znaša v regiji 2.155 ljudi.

Letna rast števila prebivalstva od leta 1976 je po občinah naslednja: Dravograd 0,06 %, Radlje ob Dravi 0,08 %, Ravne na Koroškem 4,1 % in Slovenj Gradec 5,6 %.

V dosedanjem razvoju so v koroških občinah značilni naslednji dosežki:

V družbeni organiziranosti je bilo precej organizacijskih premikov, tako da se je število enovitih delovnih organizacij zmanjšalo za 40,6 %, skoraj za enak delež pa je porastlo število tozdov. Število delovnih skupnosti se je povečalo za 77,8 %. Število enot, izpostav in poslovalnic se je povečalo od 80 v letu 1976 na 374 v letu 1979, kar vsekakor še bolj hromi medsebojno povezanost občin in interes za sodelovanje.

Majhne delovne organizacije (22) s 35—150 zaposlenimi in le nekaj velikih, kot so železarna Ravne, Lesna Slovenj Gradec, rudnik Mežica, Gorenje-Muta, tovarna usnja Slovenj Gradec in tovarna meril Slovenj Gradec, so omejitveni faktor, da regija ne doseže hitrejšega razvoja. V opazovanem obdobju pa so imeli težave v rudniku Mežica in Lesni Slovenj Gradec.

Glede na narodni dohodek na prebivalca kot merilo razvitosti posameznega območja v letu 1978 je območje občine Ravne za 22 % bolj razvito kot SR Slovenija. Dravograd ostaja po razvitosti za 9 %, Slovenj Gradec za 12 %, Radlje ob Dravi za 14 % in regija za 9 %.

Rast narodnega dohodka na prebivalca v letih 1975—1978 je bila v posameznih občinah naslednja: Dravograd 72 %, Radlje ob Dravi 98 %, Ravne na Koroškem 54 %, Slovenj Gradec 94 %, v regiji pa je bila dosežena rast 75 %, v SR Sloveniji pa 56 %.

Izmed 60 slovenskih občin je v letu 1978 vrstni red po narodnem dohodku na prebivalca na lestvici Dravograd na 31. mestu, Radlje ob Dravi na 46. mestu, Ravne na Koroškem na 13. mestu in Slovenj Gradec na 39. mestu.

Poslovni rezultati v pridobivanju in delitvi celotnega prihodka v analiziranem obdobju so v posameznih letih nihali. Celotni prihodek je v letu 1976—1977 naraščal počasneje kot porabljena sredstva. S tem se je znižal

dohodek in čisti dohodek. Šele v letu 1978 je celotni prihodek naraščal hitreje kot porabljena sredstva, kar je bilo posledica večjih vplivov racionalizacije dela in povišanja cen blaga in storitev.

Rast čistega dohodka je bila v vseh letih nižja od rasti dohodka in celotnega prihodka, kar je bilo posledica višjih namenskih obremenitev. V regiji je celotni prihodek naraščal letno za 10,3 %, porabljena sredstva za 8,9 %, dohodek za 12,6 % in čisti dohodek za 8,4 %.

Osební dohodki v regiji so od leta 1976 do junija 1979 porasli za 74 %. Povprečno letna rast v letih 1976 do 1979 je bila 21 %, kar je sorazmerno visoko glede na čisti dohodek in pomeni zmanjševanje sredstev za investicijska vlaganja.

Z najvišjo izgubo v letu 1976 so poslovali v občini Radlje ob Dravi, in to v tovarni oken Podvelka. V letih 1977 in 1978 pa so bile največje izgube v občini Ravne na Koroškem — zaradi rudnika Mežica.

Zunanjetrgovinska menjava je bila v navedenih letih vedno pozitivna v korist izvoza. Tako kažejo tudi podatki iz prvega polletja 1979. V prihodnjem srednjeročnem obdobju bi morala regija še povečati razliko v korist izvoza lastnega blaga.

Investicijska vlaganja so bila najvišja v občini Ravne na Koroškem, sledijo občine: Slovenj Gradec, Radlje ob Dravi in Dravograd.

Od leta 1948 do danes je število prebivalstva po posameznih občinah naraščalo zelo različno. Najbolj je poraslo v občini Ravne na Koroškem z 9.804 prebivalci (60,8 %), sledi občina Slovenj Gradec s 4.567 prebivalci (31,7 %), nato občina Radlje ob Dravi s 1.663 prebivalci (10,8 %) in občina Dravograd s 1.596 prebivalci (25 %). Najnižja rast prebivalstva je bila v občini Radlje ob Dravi. Od leta 1976 do avgusta 1979 je poraslo prebivalstvo v občini Slovenj Gradec za 5,6 %, sledijo Ravne na Koroškem s 4,1 %, Radlje ob Dravi z 0,08 % in Dravograd z 0,06 %.

Ako ocenjujemo gibanje prebivalstva v posameznih občinah s stališča demografske dinamike, ugotovimo, da se v občinah Radlje ob Dravi in Dravograd zaradi večjega odliva prebivalstva, kot je naravni prirastek, prostor prazni. Vzrok za to so premalo smele odločitve o razvoju industrializacije in izrabe lastnih možnosti.

Število prebivalstva v posameznih občinah je bilo v avgustu 1979 naslednje:

Občina	1979	Delež v regiji %
Dravograd	7.969	11,4
Radlje ob Dravi	16.993	24,4
Ravne na Koroškem	25.924	37,1
Slovenj Gradec	18.951	27,1
koroška regija	69.873	100,0

Število zaposlenih v posameznih panogah septembra 1979:

Panoge	Občine				Regija	Delež %
	Dravograd	Radlje	Ravne	Sl. Gradec		
Skupaj	2.602	4.528	11.437	6.327	24.894	100,0
Gospodarstvo	2.301	4.079	10.308	5.194	21.882	87,9
Industrija	1.311	2.679	5.724	3.196	12.910	51,8
Kmetijstvo	37	137	4	7	185	0,7
Gozdarstvo	61	330	192	332	915	3,6
Gradbeništvo	257	267	1.032	412	1.968	7,9
Promet in zveze	277	163	477	186	1.103	4,4
Trgovina	221	295	880	596	1.992	8,0
Gostinstvo in turizem	49	73	298	128	548	2,2
Obrt in osebne stor.	45	60	690	169	964	3,8
Stanov. komunalna dej.	2	59	184	26	271	1,0
Finančne, tehnične in poslovne storitve	41	16	827	142	1.026	4,1
Negospodarstvo	301	449	1.129	1.133	3.012	12,1
Izobraž., znanost, kult.	83	249	421	290	1.043	4,1
Zdravstvo in soc. var.	82	90	416	645	1.933	4,9
DPS, SIS, DPO	136	110	292	198	736	2,9

Od skupnega števila prebivalstva je 12,1 % zaposlenih v negospodarstvu.

Steber zaposlenosti predstavlja industrija, ki zaposluje 51,8 % vseh zaposlenih. Od ostalih gospodarskih panog tvorita gradbeništvo in promet 15,9 % delež, vse ostale panoge pa skupno zaposlujejo preostalih 25 % zaposlenih.

Rezultati uresničevanja družbenega plana SR Slovenije v obdobju 1976—1980 opozarjajo na naslednje strukturne probleme v gospodarstvu in družbenih dejavnostih, ki jih bomo čutili tudi na Koroškem:

- nestabilnost gospodarskih tokov,
- visoka inflacija in porast denarnega obtoka,
- prepočasno ekonomsko sodelovanje s tujino,
- velika odvisnost proizvodnje od uvoza in premajhna izvozna usmerjenost,
- velik deficit v plačilni bilanci,
- ekstenzivni princip gospodarjenja.

Zato bodo razvoj oteževali naslednji problemi:

- upadanje produktivnosti,
- zmanjševanje akumulacijske sposobnosti gospodarstva zaradi neučinkovitih investicij,
- zapiranje trgov v SFR Jugoslaviji,
- zapiranje gospodarstva v občinske, regionalne in republiške meje,
- majhna možnost za spremembo nujnih strukturnih premikov in obvladovanje cen.

V takih razmerah se bo še nadalje krepila inflacija in omejevala intenzivnejši razvoj v prihodnjem srednjeročnem obdobju.

Za gospodarsko strukturo je značilna nizka opremljenost dela, ki ne dopušča bistvenega tehnološkega napredka in hromi našo konkurenčnost na mednarodnem tržišču. V industrijskem razvoju proizvodnje se prepočasi usmerjamo v finalno predelavo in avtomatizacijo proizvodnih procesov in proizvodnje ne organiziramo na osnovah informacijskih in komunikacijskih sistemov. Vse preveč je delovne tehnologije in premalo storitev v smeri razvojne tehnologije dela.

Razdrobljenost raziskovalnih ustanov in njihovo teritorialno zapiranje ter slaba medsebojna povezanost in povezanost z združe-

nim delom so vzrok, da slabimo investicijsko dejavnost in razvojno tehnologijo.

V našem družbenoekonomskem sistemu je možno dosedanje pogoje spreminjati z ustaljenim načinom delovanja družbe in njene ekonomske strukture, iz tega pa tudi razvojne možnosti za prihodnje srednjeročno obdobje.

Usmeritveni razvojni cilji koroške regije v obdobju 1981—1985 so naslednji:

Za usmeritev gospodarstva:

- preoblikovati gospodarsko strukturo v intenzivne sektorje, ki so se sposobni vključiti v ekonomske odnose s tujino,

— preiti na intenzivni razvoj gospodarstva, v povečanje proizvodnje in storitev v razvojno tehnološki proizvodnji z večjim deležem visokokvalificiranega ustvarjalnega dela, izvozno usmerjena proizvodnja z racionalno rabo surovine in energije z visokimi ekonomskimi učinki ter razvoj spremljajočih dejavnosti za doseg večjega izvoza,

— ustvariti izvozno vzdušje v združenem delu,

— sistematično razvijati proizvodnjo in storitve, ki se po obsegu in asortimanu usmerijo v izvoz na osnovi sistema informacij o trženju za mednarodno menjavo,

— uspešno organizirati združeno delo ter omogočiti aktivno vlogo republike in države pri izvozni dejavnosti.

Za doseg skladnejšega razvoja gospodarske infrastrukture:

- ukrepi za varčevanje z energijo,
- gradnja gospodarske infrastrukture v skladu s stvarnimi možnostmi,

— v industrijskih naložbah dati prednost domačim virom energije,

— pridobivanje drugih virov energije (manjše hidroelektrarne, sončna in zemeljska energija),

— intenzivnejša vlaganja v razvoj prometne infrastrukture in infrastrukture zvez ter razvoja PTT omrežja.

Za povečanje vloge razvojnega in raziskovalnega dela v združenem delu in družbi:

— ustvarjanje dohodka na osnovi razvoja tehnologije, organizacije dela in prometa,

— formiranje raziskovalnih enot v organizacijah združenega dela in intenzivnejše sodelovanje z raziskovalnimi ustanovami ter

Rožice

hitrejšje uvajanje raziskovalnih dosežkov v prakso,

— intenzivnejše usposabljanje kadrov kot nosilcev kvalitetnih sprememb v razvoju.

Za skladnejši regionalni razvoj in razvoj manj razvitih območij:

— izraba prednosti posameznih manj razvitih območij (razpoložljivi delavci, naravni viri, stanovanja, infrastruktura, geografski položaj).

Za smotrno uporabo prostora in izboljšanje kvalitet življenja:

— naj ne bo zemljišča, ki ne bi imelo svoje funkcije v procesu družbene reprodukcije,

— varovanje kvalitetnega okolja, ki omogoča zdravo, humano življenje in zadovoljstvo,

— usklajena namenska uporaba vseh površin, upoštevajoč naravne vire, prednosti prostora in varovanje prostora za bodoče rodove,

— opredelitev zaščitenih območij (izviri, podtalnice, gozdovi),

— preprečevanje novih virov onesnaževanja (gradnja čistilnih naprav za zrak in vodo) in zaščita okolja pred hrupom,

— zavarovanje območij pred poplavami in erozijo in negovanje kulturne dediščine,

— opredelitev odlagališč odpadkov za sortiranje in predelavo.

Proizvodni potencial, znanje in izkušnje zaposlenih ter naravne danosti omogočajo, da lahko v letu 1985 dosežemo:

— povprečno razvitost regije v primerjavi s SR Slovenijo, v letu 1985 se lahko približamo sredini med 49 razvitimi občinami, med katerimi je bilo do sedaj koroško območje po narodnem dohodku na prebivalca zelo nizko. To pomeni, da mora naše območje napredovati hitreje od povprečnega razvoja v SR Sloveniji.

Zato pa je potrebno odpraviti načrtovanje razvoja po ozkih podjetniških interesih.

Načrtovani razvoj ne sme sloneti na ekstenzivnem zaposlovanju, ampak na kvalitetnih premikih proizvodnje in organiziranosti, kot so višja opremljenost dela, mehanizacija in avtomatizacija proizvodnje, doseganje višjega dohodka na zaposlenega, izraba lastne surovinske osnove, prehod na višjo finalizacijo dosedanjega fizičnega obsega proizvodnje, prehod na kapitalna investicijska vlaganja z dogovarjanjem o delitvi dela in programov proizvodnje ne samo v regiji, ampak na konceptu jugoslovanskih učinkov, kar bi se predvsem odražalo v storitveni dejavnosti. Glede na omejitvene faktorje razvoja zaradi strukturnih problemov na območju Jugoslavije moramo naš nadaljnji razvoj zelo kritično in vsestransko obravnavati, to pa je mogoče le z analitično oceno učinkov, dosežkov na osnovi skupnega programa dolgoročnega razvoja, iz katerega izhajajo posamezni projekti po panožnem principu razvoja.

Skupni dogovor udeležencev nadaljnjega razvoja razvitih občin bo temeljil na določenih nosilcih razvoja, katerih naloga je, da pripravijo projekte za formiranje dohodkovnih odnosov in delitve dela v panožnem in medpanožnem povezovanju v regiji in izven nje.

Medobčinska gospodarska zbornica za Koroško je nosilec dogovarjanja in sporazumevanja in tudi časovno določa izvedbo posameznih aktivnosti.

Titova štafeta — lani smo jo ponesli iz železarskih Raven

V prvi fazi bomo za območje koroških občin opredelili naslednje odgovorne nosilce razvoja:

Železarna Ravne
Lesna Slovenj Gradec
Rudniki svinca in topilnica Mežica
Gorenje Muta
Gorenje-Fecro
Tovarna usnja Slovenj Gradec
Tovarna meril Slovenj Gradec
Koroška kmetijska zadruga
Kograd in Gradis
Tekstilna industrija
Avtoprevoz in Viator.

Zaradi razdrobljenosti je težko določiti nosilce razvoja v turizmu, gostinstvu in trgovini.

Predlagamo izdelavo projekta KOROŠKA 2000, tako da bi za koroške občine izdelali študijo o celotnem družbenem razvoju (gospodarstvo in negospodarstvo) regije s smotrno izrabo prostora ter z upoštevanjem varstva okolja.

Na ta način bi ovrednotili probleme, ki jih bo potrebno rešiti, in natančno določili parametre, ki bodo opredeljevali določena razvojna gibanja v prihodnosti. Ta gibanja bodo terjala reševanje protislovij in stranskih učinkov, ki se bodo nenehno pojavljali, vendar jih bo mnogo lažje reševati v združenem kompleksu kot pa izolirano. Z dolgoročno koncepcijo je mogoče določiti razvojne spo-

sobnosti regije in njene skupne cilje pri uporabi prostora in alociranju proizvodnje in ostalih dejavnosti fizičnega povezovanja koroških občin ter njihovo povezovanje s slovenskim in jugoslovanskim prostorom.

Področja medobčinskega sodelovanja

Razvoj samoupravnega družbenogospodarskega sistema temelji na celovitem obvladovanju gospodarskega, socialnega in prostorskega razvoja. V prihodnjem srednjeročnem obdobju bo potreben dinamičnejši družbenoekonomski razvoj koroške regije. Družbenopolitične skupnosti bodo morale usklajevati skupne interese in cilje v procesu planiranja — ne samo v okviru Gospodarske zbornice, ampak tudi v negospodarstvu. Na območju koroške regije je potrebno vključiti v medobčinsko sodelovanje naslednje dejavnosti:

A. INTERDISCIPLINARNA DEJAVNOST

- Varstvo in urejanje okolja
- Energetika
- Izvoz — uvoz
- Investicijska vlaganja
- Zaposlovanje
- Infrastruktura
- Računalništvo
- Informacijski sistem

B. GOSPODARSTVO

- Agroživilski kompleks
- Gozdarstvo
- Industrija
- Trgovina
- Turizem in gostinstvo
- Vodno gospodarstvo

C. DRUŽBENA DEJAVNOST

- Raziskovalna dejavnost
- Usmerjeno izobraževanje
- Zdravstveno varstvo
- Socialno varstvo
- Kultura in telesna kultura

Varstvo okolja

Koroške občine se morajo dogovoriti, da bodo varovale in urejale okolje — predvsem tla in kulturno krajino — racionalno in humano urejevale zemljišče in okolje, varovale zrak, ohranjale mir in se borile proti hrupu in sevanju ter preprečevale socialno degradacijo okolja.

Da bi uresničili pravice in dolžnosti, ki izhajajo iz zakonov in predpisov o varstvu zraka, vode in prostora, bi morali v regiji določiti nosilce naslednjih dejavnosti:

- ugotavljanje dejanskega stanja,
- ukrepi za zmanjševanje dosedanjega onesnaževanja (termično),
- izdelava programa varstva okolja v regiji z optimalnim izkoriščanjem odpadkov kot sekundarnih surovin.

Dogovarjanje:

- krajevne skupnosti, komunalne interesne skupnosti in organizacije združenega dela, ki onesnažujejo okolje.

Energetika

Komisija za energetiko je ugotovila, da v koroški regiji kvalitetna goriva v veliki meri uporabljamo za tehnološko nezahtevne procese in da uporabljamo le 30 % domačih (neuvoženih) goriv. Za tehnološke namene uporabljamo le 4,1 % vse energije.

Strukturno razmerje v porabi energije je sledeče:

- trda goriva 11,02 %
- tekoča goriva 84,88 %
- plinska goriva 4,10 %.

Za srednjeročno in dolgoročno obdobje je potrebno v planske dokumente vključiti:

- načrtna in racionalna raba energije v proizvodnji in transportu,
- zniževanje deleža uvoženih goriv,
- za koncentrirano rabo energije dovesti zemeljski plin z uvedbo integriranega energetskega sistema,
- izkoristiti odpadno toploto in gorljive odpadke,
- porabo energije uskladiti z rastjo družbenega proizvoda,
- na ravni regije formirati komisijo za energetiko, ki daje soglasje k posameznim projektom.

Izvoz — uvoz

Izvršni svet skupščine SR Slovenije, SISEOT, Gospodarska zbornica Slovenije in poslovne banke si bodo prizadevali zagotoviti ustrezne trajne sistemske rešitve za pospeševanje izvoza in zmanjševanje uvoza.

Pri uvozu bodo imeli prednosti repromaterial in surovine nižjih stopenj predelave, tako da bomo lahko bolj vključili lastno zna-

nje, delo in domači material v končne proizvode.

V prihodnjem srednjeročnem obdobju bodo večje usmerjenosti organizacij združenega dela v izvoz podpirali ukrepi ekonomske politike z oprostitvami v davku na dohodek in z višjimi stimulacijami za izvozne storitve ter s spodbudami različnih oblik dohodkovnega sodelovanja za ustvarjanje večjega deviznega prihodka.

Izvozna prizadevanja bodo morala pospeševati predvsem menjavo blaga in storitev z državami v razvoju, kupovanjem njihovega blaga in spodbujati višje oblike gospodarskega sodelovanja. Okrepilo se bo prizadevanje, da bi povečali izvoz v razvite zahodne države, da bi se zmanjšala odvisnost od uvoza repromateriala, opreme in tehnologije iz teh držav, ter da bi se bolj uskladila in povečala izvoz in uvoz s socialističnimi državami.

Izvozno uvozna bilanca regije je bila v lanskem devetmesečnem poslovanju pozitivna. Regija je izvozila za 27 % več blaga in storitev, kakor uvozila, pričakujemo pa, da je bil letni rezultat slabši.

Investicijska vlaganja

Pri kreditni politiki bodo banke dajale prednost tistim investicijam (višji delež sredstev, nižja obrestna mera, daljši odplačilni rok), ki pri razširitvi materialne osnove dela in zamenjavi opreme zagotovijo:

- visoko stopnjo gospodarske učinkovitosti (produktivnost, ekonomičnost, rentabilnost),
- zmanjševanje porabe energije,
- uporabo domače surovine,
- višjo stopnjo predelave in
- so izvozno usmerjena.

Glede na raznovrstno tehnološko razvitost v posameznih koroških občinah bi bilo dobro pri določanju razen naštetih kriterijev kreditne politike upoštevati še naslednje:

- vlaganje v finalizacijo pomeni doseganje višje strokovne zaposlenosti,
- izkoriščanje naravnih danosti povečuje socialno varnost zaposlenih,
- vlaganje v finalizacijo daje možnost zaposlovanj vsem strukturam prebivalstva,
- izboljšava okolja in kvalitet življenja omogoča priliv strokovnega kadra.

Banka bi morala imeti na razpolago več projektov, da bi lahko oblikovala tako kreditno politiko, ki bi vplivala na razvoj območja. Iz projektov bi z analizo lahko ugotovili, kaj je pomembno za regionalni razvoj in tako bi mogli formulirati kriterij izbora projektov. Po formuliranem kriteriju izbora projektov pa bi lahko določili, kaj je družbeno koristno, ter oblikovali kreditno politiko do posameznih projektov ne glede na panogo, lokacijo in organizacijo.

Zaposlovanje

Koroške občine ne vodijo bilance potreb po kadrih. Prognoze struktur zaposlovanja so bile zelo pavšalno izdelane. Ekonomski center ponuja v letu 1980 raziskavo »Prognoza delovne sile v koroški regiji do leta 1990 in demografska projekcija po občinah«. Ta študija bi bila lahko tudi podlaga za analizo usmerjenega izobraževanja v koroški regiji. Posebej pomembni pa bi bili rezultati ocene dolgoročnih potreb po kadrih v gospodarstvu in negospodarstvu, način pridobivanja kadrov ter usmeritev politike štipendiranja.

Promet, komunalna infrastruktura, razvoj oskrbovalnih zmogljivosti ter možne smeri sprememb gospodarske strukture v koroških občinah

Da bi bil odgovor o skupnih interesih formuliran na osnovi analiz, predlaga Ekonomski center v letu 1980 naslednje naloge:

- Prometna povezanost koroške regije kot faktor gospodarskega, socialnega in prostorskega razvoja
- Razvojne potrebe in možnosti komunalne infrastrukture
- Razvoj oskrbovalnih zmogljivosti
- Možne smeri in dinamika sprememb gospodarske strukture.

U dogovoru o skupnih interesih in ciljih koroških občin za obdobje 1981—1985 bo za navedena področja potrebno določiti nosilce, ki so podpisniki dogovora, ki bo formuliran na osnovi usklajevanja in dogovarjanja v gospodarstvu in negospodarstvu.

Izraziti bodo omejitveni dejavniki pri kadrih, energetiki, investicijskih vlaganjih, izvozni usmerjenosti gospodarstva in njegovi strukturi proizvodnje, infrastrukturi, varstvu okolja itd.

Agroživilstvo

Da bi zagotovili oskrbo prebivalstva s kmetijskimi dobrinami, je potrebno v obdobju 1981—1985 povečati donose na razpoložljivih obdelovalnih površinah, s tem pa tudi prirejo mleka, mesa in plemenske živine.

V regiji je veliko števil kmetijskih gospodarstev, zato intenzivnejši razvoj kmetijstva ni mogoč. Potrebno je izvesti smeješi način kooperacijskega sodelovanja kmetijskih zadrug z zasebniki, da bi v hribovitih predelih bolje izkoriščali travne površine. Na vsakem hektarju kmetijskih površin bi morali prerediti glavo velike živine, ne pa komaj na dveh hektarjih, kot je to sedaj.

Kmetijske zadruge morajo pripraviti projekte za prehod na živilsko industrijo, kot sta proizvodnja mlečnih in mesnih izdelkov in pridobivanje živinske krme. Dogovor o delitvi proizvodnje naj določi, kje bodo stale tovarne. Dosedanji razvoj kaže, da bi bila mesna industrijska predelava najprimernejša ob regijski klavnici in zamrzovalnici v Otiškem vrhu, kje pa bodo predelovali mleko, pridobivali živinsko krmo ter gojili perutnino, pa se je potrebno dogovoriti.

V družbenem sektorju je treba začeti intenzivneje izrabljati kmetijske površine (2.300 ha), bodisi za rastlinsko proizvodnjo ali živinorejo, tako, da bodo te površine trajno namenjene za pridobivanje prehranbenih dobrin.

Ponovno je treba poskusiti formirati eno kmetijsko zadrugo za območje koroških občin, saj nakazana delitev dela daje stične točke za intenzivnejše sodelovanje tudi v dohodkovnih odnosih. Šele takrat, ko bo agroživilska proizvodnja v regiji enotno organizirana, lahko pričakujemo uspeh pri dogovarjanju za oblikovanje povezanosti kmetijstva Koroške v prostoru severovzhodne Slovenije.

Treba je ugotoviti, ali je mogoče ustanoviti obrata za oskrbo toplih obrokov zaposlenim, dijakom, učencem in gostom. V tem projektu bi se lahko zasebni in družbeni sektor neposredno vključevala v dohodkovne odnose z vsemi proizvajalci, predvsem pa bi oskrba povezovala pekarnice, trgovino in gostinstvo.

Naravne danosti nudijo tudi možnosti razvoja dopolnilne dejavnosti v kmetijstvu, kot je vpeljava **kmečkega turizma** ob podpori gozdarjev, kmetijcev in gostincev.

Poskrbeti je treba za skladnejše sodelovanje **služb veterine** (Koroški veterinarski zavod), kmetijskih in ostalih strokovnjakov ter kmeta.

Pospešiti je treba združevanje dela in sredstev z zasebnimi proizvajalci, povečati **število pospeševalcev**, usmerjenih kmetij, tehnično opremljenost dela, izboljšati organizacijo proizvodnje, povečati uporabo gnojek in umetnih gnojil. Definirati **enotna merila** o medsebojnih dohodkovnih odnosih na nivoju **zadruga — kmet, klavnica, mlekarina in trg** (skupni servis za popravilo kmetijske mehanizacije).

Treba bi bilo ugotoviti, ali je potrebno ustanoviti **plansko poslovno skupnost** za koordinacijo, spremljanje in razvoj agroživilskega kompleksa v regiji in izven nje.

Gozdarstvo

Iz analize danosti na območju koroških občin je razvidno, da razpolagamo z gozdnim fondom 19.312.029 m³ lesne zaloge, ki daje letno 290 tisoč m³ gozdnih sortimentov, namenjenih za nadaljnjo predelavo. Gozdovi na območju Koroške spadajo med najintenzivnejše po prirastku lesne mase v jugoslovanskem merilu, saj rastejo na najboljših rastiščih. Kvaliteta lesne mase iglavcev z območja Pohorja, Kozjaka in Pece se je že od nekdaj cenila kot »Carynthia« (Koroška) roba, kar je pomenilo najvišji kvalitetni razred in sam vrh prodajne cene. Ta kvaliteta je prisotna tudi danes.

V gozdarstvu ne pričakujemo povečanja proizvodnje zaradi načela trajnosti gozdov. S tehnološkega vidika pa so potrebne dodatne racionalne rešitve v boljši opremljenosti dela pri pridobivanju lesa in prehod na dolžinsko izdelavo gozdnih sortimentov ter uvedbo mehaniziranih postopkov dela pri lupljenju, krojenju, sortiranju in izmeri lesa tudi v zasebnem sektorju.

V gozdovih moramo še naprej ohraniti načelo trajnosti donosov gozdnih sortimentov, kar pomeni uskladitev prirastka lesne mase z naravno sposobnostjo rastišč; območje koroških občin pa pričakuje v prihodnjem obdobju še večje posredne in neposredne koristi:

— varstvo okolja z neposrednimi koristmi gozdov,

— razvoj območja s posrednimi koristmi gozda, kot so boljše in racionalnejše izkoriščanje lesne mase v danih gozdnih sortimentih, višje stopnje predelave v končne izdelke z načelom, surovino dajmo tistemu, ki jo zna oplemeniti in ovrednotiti z najvišjimi ekonomsko-družbenimi učinki.

Gradbeništvo

V tej panogi je potrebno ponovno oživiti izhodišča iz leta 1977 o formuliranju sporazuma o delitvi dela med Gradisom, Kogradom in gradbenim podjetjem Radlje ob Dravi v proizvodnji betonske galanterije. Dogovoriti se je treba o načinu uporabe peska, gramoza in kamna, opredeliti usmeritev strojev v tipizacijo in standardizacijo projektov stanovanjske graditve na območju regije. Uvesti je treba tako tehnologijo gradnje, da bomo dosegli večjo toplotno izolacijo objektov in stanovanj, začrtati prehod na večji delež upo-

rabe industrijsko izdelanih elementov v stanovanjske površine. Z lesno industrijo moramo uskladiti potrebe po repromaterialu in skupnih naložbah za strešne konstrukcije in ostalo stavbno pohištvo. Potrebno je sodelovanje pri načrtovanju programa proizvodnje suhe malte iz mežiškega mulja in uporabi efelit malte.

Zgraditi je treba cementni terminal v STC in zagotoviti sredstva za pretok potreb po cementu v regiji. Z železnico se je treba do-

govoriti, kako ga bo dostavljala do terminala. Za nadaljnji pretok do uporabnikov pa je treba določiti nosilca prevoza.

Industrija

Tudi v prihodnjem obdobju bo industrija glavni nosilec razvoja, saj ustvarja 67,6 % delež celotnega prihodka vseh koroških občin. V industriji in v celotnem prihodku regije imajo posamezne industrijske panoge naslednjo udeležbo:

Industrijska panoga	Delež celotnega prihodka industrije %	Delež v celotnem prihodku regije %
Elektrogospodarstvo	3,6	2,3
Črna metalurgija	36,5	24,7
Pridobivanje barvnih kovin	1,7	1,2
Predelava barvnih kovin	4,8	3,4
Kovinska predelovalna industrija	10,9	7,4
Strojna industrija	12,2	8,3
Proizvodnja prometnih sredstev	1,6	1,0
Proizvodnja električnih strojev	2,3	1,5
Predelava kemičnih izdelkov	1,9	1,4
Proizvodnja kamna	0,2	0,1
Proizvodnja gradbenega materiala	0,5	0,3
Proizvodnja žaganega lesa, plošč in drogov	6,3	4,3
Proizvodnja končnih lesnih izdelkov	7,6	5,2
Proizvodnja lesovine in lepenke	0,6	0,4
Proizvodnja gotovih tekstilnih izdelkov	4,2	2,7
Proizvodnja usnja in krzna	2,0	1,3
Predelava kavčuka	2,6	1,8
Živilska industrija	0,4	8,3
Grafična dejavnost	0,1	—
Industrija	100,0	67,6

Električna energija

Vodni in ostali potenciali za pridobivanje električne energije na območju regije niso izkoriščeni, razen toka reke Drave. Zaradi naravnih razmer moramo na območju Koroške dati prednost hidroenergiji pred sončno. Pritoki reke Drave, kot je Bistriški jarek, Zgornji del reke Mislinje, Meže, Vuhrešnice

in stalihi izlivov v reko Dravo, so primerni za gradnjo manjših hidroelektrarn, bodisi za kritje potreb po energiji v proizvodnji za posamezne OZD in potreb prebivalstva. V ta namen moramo ponovno proučiti že obstoječe projekte in izdelati nove študije, ki bi pokazale, kako naj izkoriščamo vodne rezerve in povečamo lastne vire energije.

V pričakovanju prihoda Titove štafete na stadion (1979)

Črna metalurgija

Železarna Ravne namerava do leta 1985 proizvodnjo jekla povečati na 250.000 ton letno.

Ali se bo nadaljnja kovinska predelava v OZG Gorenje, Monter, v Tovarni meril in MPP Instalater razvijala na osnovi ravenske metalurške proizvodnje, ali pa bodo navedene organizacije le delno vključevale (izključevale) proizvodni program metalurške proizvodnje železarne Ravne. Pričakovati je, da bo kovinska predelava v regiji začela bolj uporabljati proizvode ravenske železarne.

Pridobivanje, proizvodnja, predelava barvnih kovin in nekovin

S pridobivanjem rude in proizvodnjo barvnih kovin ter njihovo predelavo se v koroških občinah ukvarjajo rudarski obrati Mežica, separacija Žerjav in elektro-kovinska predelava Žerjav. Izven regije pa je to toz »Vesna« Maribor.

Dogovarjanje v tej panogi proizvodnje zajema predvsem izvenregijske interese na naslednjih področjih:

- avtomobilska industrija
- Iskra Kranj
- panožno povezovanje v okviru Jugoslovanske zbornice
- poslovna skupnost pridelovalcev (Zn, Pb, Sb).

Razvojne usmeritve DO Rudnikov svinca in topilnice Mežica so definirane v treh proizvodnih kompleksih, in sicer:

- akumuliranje električne energije (pridobivanje in predelava)
- elektro-kovinska predelava
- dopolnilna proizvodnja (nekovine).

Po oceni znašajo rudne zaloge svinčeve in cinkove rude (A, B, C, C₁) 10 milijonov ton.

Lastna zmogljivost pridobivanja svinčevega koncentrata je 20.000 ton letno, kar daje 14.000 ton kovine (cink se bo zamenjal za svinec). Letna proizvodnja svinca je programirana na 24.000 ton. Primanjkljaj (10.000 ton), ki ga sedaj uvažajo, bodo pridobili z izgradnjo obrata za reciklažo sekundarnih surovin. Predvidevajo, da bo celotna količina pridobljenega svinca do leta 1985 predelana v končne proizvode. Dopolnilno dejavnost v rudniku Mežica predstavlja pridobivanje nekovin (pegmatit, diabaz, mulj) za proizvodnjo stekla, keramike, surovine za elektroindustrijo, izolacijskega materiala in proizvodov za potrebe gradbeništva in kmetijstva.

Glede dopolnilne dejavnosti na območju regije se je potrebno dogovoriti:

- za diabaz
- cestna podjetja, gradbeništvo, izven regije pa s Termiko Ljubljana, TIM Laško;
- za pegmatit
- steklarne, porcelanske in keramične industrije, elektroindustrija (izolacije), industrija barv in lakov, gumarska in papirna industrija;
- za mulj
- gradbeništvo, cestna podjetja in kmetijstvo.

Kovinska predelava in strojna industrija

Medobčinska gospodarska zbornica bo morala poskrbeti, da se bodo posamezni proizvajalci dogovorili za tesnejšo delitev in oplemenitev dela, da bi dosegli višje družbene učinke z usklajevanjem programov v kovinski predelavi.

Strojna industrija in črna metalurgija v regiji prinašata v okviru industrijske proizvodnje 48,7 % celotnega prihodka, kar regijsko predstavlja tretjino sredstev v celotnem prihodu.

V metalurški proizvodnji in kovinski predelavi bo intenzivnost razvoja v regiji v največji meri odvisna od rezultatov v železari Ravne. Celotni prihodek železarne predstavlja 40,7 % prihodka vseh štirih občin.

V letih 1981—1985 bo železarna Ravne plemenitila metalurško proizvodnjo, vlagala v boljšo opremljenost in oplemenitenje dela in avtomatizacije. Predvsem naj bi uvedli procesno vodenje operacij na NC strojih, plinskih pečeh, konstruiranje in risanje, izkoriščanje odpadne toplote, zajemanje podatkov za terminiranje proizvodnje in vodenju EPŽ procesov.

V procesu dogovarjanja bi bilo potrebno te izkušnje v vodenju proizvodnje, ki omogočajo kvalitetnejše odločitve, prenesti v ostalo industrijo regije. Zaradi visoke strojne avtomatizacije in oplemenitosti dela s sredstvi železarna že sedaj ustvarja v primerjavi z regijo skoraj enkrat večji celotni prihodek na zaposlenega kot vse ostale gospodarske panoge. V prihodnjem srednjeročnem obdobju pa namerava v mehanskih obratih še povišati večstopenjsko finalizacijo metalurških proizvodov v finalne izdelke. Ob zaključku srednjeročnega obdobja naj bi bilo razmerje celotnega prihodka med finalizacijo in ostalo proizvodnjo 1:1.

V prihodnje bodo v železarni vsa investicijska vlaganja usmerjena v ta namen. Iz tega izhajajo tudi naslednje opredelitve, ki so zlasti pomembne pri dogovarjanju tudi za regijsko usmeritev:

— Iz lastne surovinske baze optimirati obstoječe proizvodne sisteme.

— Tehnologijo predelave prilagoditi proizvodnim kapacitetam in se povezovati v regiji in izven nje, da bi dosegli višje družbene učinke.

— Z vidika širših interesov zagotoviti večje oplemenitenje dela in teritorialno delitev dela z združevanjem sredstev za razširitev materialne osnove, uskladiti programe znotraj delovne organizacije in zunanjih kovinskih pridelovalcev.

Proizvodnja električnih naprav in elektrike

V tozdu ELMONT Žerjav bodo povečali in razširili proizvodnjo kontaktorjev, avtomatskih telefonskih central; v tovarni usnja Slovenj Gradec načrtujejo izdelavo naprav za izkoriščanje sončne energije, v tovarni meril Slovenj Gradec bodo razširili proizvodni program. Uskladiti bo potrebno njihove skupne interese, da bomo povišali delež celotnega prihodka proizvodnje električnih strojev, mikračunalnikov, videoterminalov, softwarea in preciznejših naprav v skupnem prihodu regije.

Predelava kemičnih izdelkov

Kemične izdelke v koroških občinah predeluje le toz »Dren«, ki za tovarno LEK Ljubljana izdeluje zdravila in dentalne proizvode. V prihodnjem srednjeročnem obdobju bo povečal proizvodnjo polisintetičnega penicilina in nadalje razvil dentalni program.

Celotni prihodek bo vsako leto narastel za 20 % — na osnovi programa LEK 2000. Glede

razvoja ostale kemične industrije menimo, da so klimatske in geomorfološke razmere zaradi ekoloških okoliščin neprimerne.

Proizvodnja kamna

V Josipdolu je treba povečati proizvodnjo okrasnega kamna iz tonalita in cezlakita, kot so plošče, robniki, kocke in zidni kamen. Potrebno je raziskati zaloge (A, B, C) in izdelati rudarski načrt ter izboljšati opremljenost dela za prehod na industrijsko proizvodnjo. Izdelava robnikov in kock je lahko v celoti izvozno usmerjena. Izkoristiti je treba tudi zaloge marmorja in ostalih kamenin za izdelavo okrasnega kamna na širšem območju.

Proizvodnja žaganega lesa, plošč, drogov in končnih lesnih izdelkov in papirja

V regiji imajo žagarski obrati prevelike zmogljivosti. V skladu s količino lesa bi bila proizvodnja racionalna le, če bi rezali hlodovino na dveh žagah.

Prva žaga je specializirana za razrez desk za posebne namene (optimiranje, procesno vodenje) za točno določeno proizvodnjo končnih izdelkov.

Druga žaga pa je splošnega tipa in reže les po standardu splošnih potreb po deskah.

Proizvodnja iverk po kvaliteti raznovrstnih tipov plošč in oplemenitenja površin z različnimi deseni dosega zelo vidne uspehe. Tudi produktivnost dela je na mednarodnem nivoju. V regiji naj bi povečali finalizacijo, proizvodnjo delno usmerili v izvoz in določili obseg proizvodnje za Marles. Izdelava drogov se bo zaradi pomanjkanja surovine v prihodnjem obdobju zmanjšala, povečala pa se bo predelava drobne oblovine.

Pri dogovarjanju o proizvodnji končnih lesnih izdelkov v prihodnjem srednjeročnem obdobju se mora izpostaviti možnost nadaljnje finalizacije rezanega lesa, drobne oblovine, ivernih plošč in tramov ter razdeliti delo in interese ob dohodkovni povezanosti v panogi in izven nje.

Pričakujemo, da se bo v prihodnje gradbeništvo in drobno gospodarstvo več odločalo za skupne naložbe in storitve malega gospodarstva v uslužni dejavnosti (montaža) in preneslo izdelavo določenih izdelkov v pogodbeno kooperacijsko sodelovanje z obrtniško dejavnostjo družbenega in zasebnega sektorja.

Poleg dogovarjanja o oskrbi s surovino v papirni industriji (Lesna in dobavitelji starega papirja) doseči pri nadaljnji predelavi lepenke v končne izdelke razmerje 1 : 1 v celotnem prihodu med proizvodnjo lepenke in končnimi izdelki.

Predelava usnja, plastike in tekstila

Tovarna usnja je pri razvoju PVC profilov za prevleke sedežev v avtomobilski industriji v zadnjem obdobju dosegla vidne uspehe. Dogovarjanje o interesnih področjih v programu plastike ima še širok spekter uporabnosti in delitve dela med dosedanjimi pridelovalci umetnih mas. Računamo, da se bo predelava usnja zmanjšala zaradi pomanjkanja kože, povečal pa se bo obseg predelave plastike.

V tekstilni industriji je potrebno preiti iz deloma intenzivne tehnologije dela v višjo stopnjo opremljenosti delovnega mesta in usmeriti proizvodnjo na zahtevnejše profile tudi v zaposlitvi žena.

Ubrano petje...

Promet

Tudi v prihodnjem srednjeročnem obdobju bo promet izpostavljen omejitvam zaradi energetske situacije in formiranja sredstev in dovoljenj za nakup tovornih kamionov. V dosedanjem razvoju prometa v koroških občinah so si preveč prizadevali za pridobivanje transportnih storitev ter pri tem nezdravo konkurirali.

V koroških občinah sta se formirala dva nosilca, in sicer Avtoprevoz Dravograd in SAP-VIATOR Prevalje.

Po obsegu dejavnosti bi bil lahko nosilec tovornega prometa Avtoprevoz, nosilec potniškega prometa pa SAP-VIATOR.

Pred dokončnim sprejetjem srednjeročnega plana bi bilo potrebno na osnovi usklajevalnega postopka raziskati naslednje:

Ker bo sodelovanje z železniškim tovnim prometom potekalo v skladu s samoupravnim sporazumom v okviru republike med železnico in transportnimi podjetji, bi bilo potrebno analizirati možnosti za ustanovitev enotne transportne organizacije v regiji za tovarni in potniški promet. Pri tem bi bilo potrebno posebej izpostaviti:

- Specializacijo.
- Dogovoriti se o mednarodnem sodelovanju pri špedicijski dejavnosti ter v transportu meddržavnega značaja.
- Oblikovati sporazum s proizvodnimi organizacijami v regiji o delitvi dela in storitev v prometu, skladiščenju jekla, gradbenih materialov in lesnih izdelkov.
- Pripraviti dokumentacijo za servisiranje kmetijske mehanizacije (zasebnega in družbenega sektorja).
- Programiranje storitev v malem gospodarstvu z zasebnimi prevozniki. Ko bosta predstavila razvojna izhodišča oba nosilca transporta, bo lahko Medobčinska gospodarska zbornica za Koroško z ostalimi sodelujočimi (kmetijstvo) oblikovala enoten program in usmeritev prometne dejavnosti.

Trgovina, gostinstvo in turizem

Dogovoriti bi se morali o razvoju trgovine v naši regiji. V občinah želijo dobro oskrbo prebivalstva, zadovoljivo ponudbo in zmanjševanje odliva kupne moči, zato bi bilo pri usklajevanju nadaljnjega razvoja trgovine potrebno analizirati:

— Ali so v regiji že dozorele možnosti — glede na sposobnost sedanjega kadra — za kaj več kot samo oskrbo prebivalstva z blagom?

— Ali je v prihodnjem obdobju možno ponudbo specializirati in organizirati skupno trgovsko organizacijo?

— Ali smo sposobni, da formiramo za regijsko blagovno proizvodnjo trgovski aranžman nabave in prodaje doma in v inozemstvu po vzoru Kovinotehne, Agroservisa in Tehnoimpeksa?

V turizmu in v gostinstvu bo glede na heterogenost in razdrobljenost interesov občin zelo težko doseči bistveno izboljšanje stanja.

Ponovno bi bilo treba oblikovati poslovno skupnost in uskladiti razvoj Pohorja—Pece, Uršlje—Kobanskega, prostora za rekreativno športno-zdravstveni turizem in ga povezati s posameznimi gostinsko-turističnimi centri v dolinah. To bo na osnovi usklajevalnega interesa zbornice lahko uspelo le tedaj, ko bodo odpravljene krajevne in občinske pregrade.

Malo gospodarstvo

Malo gospodarstvo je dejavnost, brez katere ni mogoče programirati celovitega razvoja določenega območja. V industriji kakor tudi v ostalih dejavnostih so možnosti, kjer bi malo gospodarstvo in industrija lahko našla skupen interes dohodkovne povezanosti in delitve dela.

Ekonomske center predlaga v letu 1980 izdelavo naloge »Razvojne možnosti malega gospodarstva«, v kateri bi določili politiko

razvoja malega gospodarstva v koroških občinah.

Raziskovalna dejavnost

V posameznih organizacijah v regiji obstajajo zelo močni razvojni centri in raziskovalci, ki se uspešno vključujejo v raziskovalno delo. Uradno v regiji razen Ekonomskega centra na Ravnah v nobeni organizaciji nimajo registrirane enote ali oddelka raziskovalnih organizacij v SRS, ki ga vodi republiški komite za raziskovalno dejavnost.

Zato se posamezni razvojni centri ne morejo samostojno uveljavljati kot izvajalci raziskovalnih nalog. Pričakujemo, da bodo organizacije registrirale lastne oddelke, tako da se bodo lahko posamezni razvojni centri ali enote samostojno in uspešno vključevali. Strokovna služba za občinske raziskovalne skupnosti v koroški regiji je posredovala RRS predloge raziskovalnih nalog za skupni program RRS in naloge za programe nekaterih posebnih raziskovalnih skupnosti za območje koroških občin v obdobju 1981—1985. V prihodnjih letih pričakujemo tudi več sredstev za regionalne in detajlne raziskave, ki jih bo lahko glede na določila zakona o raziskovalni dejavnosti financirala tudi občinska raziskovalna skupnost.

Usmerjeno izobraževanje

Pred sprejetjem zakona o usmerjenem izobraževanju je potrebno uskladiti obseg izobraževanja v regiji za lastne potrebe na osnovi usmeritev in potreb združenega dela in ostalih organizacij ter širših potreb izven koroških občin, ter razdeliti mrežo šol za posamezne usmeritve.

Kot kaže, naj bi v treh šolskih centrih imeli naslednje usmeritve: metalurška, rudarska, kovinarska, agroživilska, blagovni promet, poklicna administrativna, zdravstvena, ekonomska, gostinska, upravno administrativna, jezikovna, naravoslovna, matematična, pedagoška, elektro, tekstilna in lesarska usmeritev ter občasne dislocirane enote različnih smeri izobraževanja, odvisno od interesa in potreb gospodarstva in negospodarstva.

Zdravstveno varstvo

Uporabniki zdravstvenega varstva pričakujejo, da bodo zdravstvene ustanove v regiji (bolnišnica, Koroški zdravstveni dom in lekarne) le oblikovale enotni zdravstveni center. Spoznati morajo, da je mogoče boljše učinke doseči le tedaj, ko jih ne ovirajo lokalni in individualni interesi.

Kultura in telesna kultura

Za kulturo in telesno kulturo potrebujemo v regiji stalna koordinacijska organa, ki naj usklajujeta letne in srednjeročni program ter oblikujeta enotna stališča za sodelovanje z inozemstvom in z rojaki v zamejstvu.

Usklajene obveznosti kulture in telesne kulture med občinskimi SIS pa bomo zapisali v dogovoru o temeljnih planov regije za prihodnje srednjeročno obdobje.

Od aprila do junija letos bodo v posameznih dejavnostih usklajevali programe, da bodo lahko pripravili Dogovor o temeljnih plana koroških občin za obdobje 1981—1985.

Tone Potočnik

Temeljna Koroška banka v letu 1979

Na pobudo uredništva Koroški fužinar podajamo oceno poslovanja Temeljne koroške banke (TKB). To samoupravno finančno organizacijo, so ustanovile temeljne in druge organizacije združenega dela, samoupravne interesne skupnosti, organizacije združenega dela, samoupravne interesne skupnosti, samoupravne organizacije in skupnosti ter druge družbeno pravne osebe. Združevanje vseh subjektov v bančni sistem temelji na osnovi ustave SFRJ, zakona o združenem delu in zakona o temeljih kreditnega in bančnega sistema, konkretizacija tega združevanja v temeljno koroško banko pa je izražena s samoupravnim sporazumom o združitvi. v njej družbeni subjekti združujejo delo in sredstva za uresničevanje skupnih interesov, ki jih imamo pri zagotavljanju denarnih sredstev za opravljanje, razširjanje in pospeševanje svojih dejavnosti ter za uresničevanje drugih interesov kakor tudi za opravljanje denarnih, kreditnih in drugih bančnih poslov. Naša banka se povezuje v bančni sistem Združene ljubljanske banke, s pomočjo katerega se uresničujejo pravice, izpolnjujejo obveznosti in odgovornosti pri združevanju dela in sredstev za določene namene; za uresničevanje razvojnih planov in programov, ki presegajo okvire in možnosti naše banke.

Upravljanje in odločanje v banki temelji na načelih delegatskega sistema preko samoupravnih organov: zbora banke, izvršilnega odbora, kreditnega odbora, kreditnih komisij po občinah, odbora samoupravne kontrole in organov soupravljanja, kot so: konferenca delegacij za stanovanjske in komunalne zadeve, zbor in svet deponentov ter zbor in svet varčevalcev. V takšno samoupravno organiziranost banke je bilo v letu 1979 vključenih 258 delegatov, ki so se sestajali na dveh zboreh banke; 102 delegata sta bila vključena v ostale samoupravne organe, ki so na 193 sejah obravnavali razne zadeve iz poslovanja banke. Veliko delo je opravil izvršilni odbor na 15 sejah, kjer je obravnaval in sklepal o zadevah iz svoje pristojnosti. Največ drobnega dela, in to pomembnega, pa je ležalo na kreditnem odboru banke in kreditnih komisijah po občinah, ki so na 170 sejah obravnavali zadeve raznih oblik in namenov kreditiranja ter ostalih bančnih poslov. Ti podatki kažejo na izredno veliko dodatno obremenitev članov banke. Zaradi takšne obremenitve članov smo imeli tudi težave s sklepčnostjo na sejah organov upravljanja in soupravljanja banke. V nekaterih primerih pa so bili delegati premalo aktivni v svojih delovnih okoljih.

Planske naloge, bančne in kreditne posle za članice banke je opravljala 189-članska delovna skupnost, od katerih več kot polovica zaposlenih opravlja posle z občani. Samoupravni organi banke so

ugotovili, da so bile delovne naloge v vseh dejavnostih delovne skupnosti presežene.

Članice banke, družbenopolitične skupnosti in ostale subjekte smo obveščali sproti, in to v obliki trimesečnih informacij, poročila o poslovanju banke in letnega poročila banke.

Za preteklo poslovno leto je bila značilna dinamična gospodarska aktivnost, vendar z mnogimi elementi nestabilnosti (cene, delitev dohodka itd.), na drugi strani pa je to spremljalo omejevanje denarnega obsega. Ta neskladja so povzročila poslabšanje likvidnostnih razmer pri nekaterih sektorjih gospodarstva in likvidnostnega stanja pri nekaterih organizacijah združenega dela. Zato se je zmanjšala raven likvidnostnih sredstev v gospodarstvu, posledično pa v bankah — tudi v naši banki. Zaradi navedenih in še drugih neskladij je nastalo tudi večje povpraševanje po investicijskih sredstvih za že sprejete in nove naložbe ter podražitve. Poslabšana reprodukcijska sposobnost nekaterih organizacij združenega dela in večje povpraševanje po denarju za tekoče poslovanje sta povzročali tudi močnejše povpraševanje po kratkoročnih kreditnih sredstvih, in to predvsem za izplačilo osebnih dohodkov.

Zaradi takšnih blagovno denarnih tokov v gospodarstvu in drugih pojavov je denarno kreditna politika reagirala z omejitvenimi ukrepi. Plasmaji bank v obliki kreditov so bili omejeni po posameznih obdobjih, tako da je bil ob koncu leta dovoljen porast plasmanov za 22 %, in to na vseh sektorjih porabe. V zadnji tretjini leta so bili sprejeti nekateri

vzpodbujevalni ukrepi za izboljšanje likvidnostne situacije, kar pa je stanje le deloma izboljšalo, saj s tem problem sploh ni bil odpravljen.

Najpomembnejši faktor za ugotavljanje velikosti banke so denarno kreditna gibanja, ki se odražajo v gibanju bilančne vsote banke. Pri tem so na eni strani pridobljena sredstva od gospodarstva, družbenih dejavnosti, prebivalstva in sredstev bank ter drugih finančnih organizacij, na drugi strani pa so naložbe za enostavno in razširjeno reprodukcijo ter naložbe za dvig družbenega standarda. Iz rezultatov poslovanja banke v letu 1979 smo ugotovili porast bilančne vsote za 1,19 milijarde din, kar predstavlja 59 % prekoračenje plana. S tem je bila dosežena bilančna vsota v vrednosti 4,16 milijarde din in predstavlja 40 % povečanje bilančne vsote napram letu 1978. Plan smo mogli tako prekoračiti, ob vseh omejitvenih ukrepih, le zaradi izjemnega položaja naše banke v bančnem sistemu Ljubljanske banke. Zaradi specifične strukture regijskega gospodarstva je bila banki omogočena uporaba pravice do participacije iz združenih sredstev Združene ljubljanske banke za nekatere naložbe članic banke, zaradi česar je bila banki omogočena prekoračitev predpisanega limita porasta plasmajev za 18 %.

Pri zbiranju, združevanju in pridobivanju sredstev so za banko zelo pomembna gibanja sredstev vseh gospodarskih in drugih subjektov. V letu 1979 je bilo gibanje sredstev po vrstah, strukturi in glede na planirano višino sredstev napram letu 1978 sledeče:

Veselo domov

Vrsta sredstev	Struktura	Indeks 78/79
Sredstva gospodarstva	20,7	98
Sredstva negospodarstva	8,3	147
Sredstva prebivalstva	21,3	130
Sredstva stanovanjsko komunalne dejavnosti	16,4	138
Sredstva bank in finančnih organizacij	7,1	184
Druga sredstva	27,2	207

Pri tem je omeniti, da 75 % sredstev gospodarstva predstavljajo kratkoročna sredstva, ostali del sredstev pa odpade na dolgoročna sredstva in so skoraj v celoti sredstva zavarovalnice. Iz podrobne analize je razvidno, da so se v letu 1979 sredstev gospodarstva zmanjšala, kar se v prejšnjih letih ni dogajalo. V organizacijah združenega dela so se znižala sredstva v primerjavi s planskim predvidevanjem za 154 milijonov din, kar se je izražalo v slabi likvidnosti.

Sredstva negospodarstva so se povečala za 47 % predvsem zaradi povečanja sredstev na žiro računih SIS družbenih dejavnosti, in to zaradi razporeditve družbenega proizvoda.

Ugodno so porastla sredstva prebivalstva, in to predvsem zaradi hitrejšega naraščanja nominalnih osebnih dohodkov in večjega vključevanja občanov v varčevanje pri banki.

Enako ugodno kot sredstva prebivalstva so se gibala tudi sredstva za stanovanjsko komunalno dejavnost. Porast sredstev pa je bil neposredno povezan z ugodnejšim sistemom stanovanjskega kreditiranja po pravilnikih.

Sredstva bank in drugih finančnih organizacij so porastla predvsem zaradi izredno intenzivnega izkoriščanja sredstev iz sredstev primarne emisije za selektivno kreditiranje. Na drugi strani je banka izkoriščala tudi druge možnosti priliva likvidnih sredstev ob najemanju likvidnostnih kreditov in kreditov za odkup menic.

Porast »drugih sredstev« izhaja iz povečanja sredstev skladov banke na račun združevanja sredstev iz dohodka članic banke. Največji delež porasta sredstev pa predstavlja uporaba združenih sredstev temeljnih bank v okviru združene banke, namenjenih za prednostne investicije naših članic in prenosa deviznih kreditov naših članic na našo banko.

Usmeritev pridobljenih sredstev v posamezne vrste naložb, struktura in doseganje planirane višine napram letu 1978 pa so sledeče:

Vrsta naložbe	Struktura	Indeks 78/79
Dolgoročno kreditiranje	40,8	159
Kratkoročno kreditiranje	16,0	157
Kreditiranje prebivalstva	6,0	98
Kreditiranje za stanovanjsko komunalno dejavnost	18,4	136
Obvezna rezerva	3,5	79
Druge naložbe	15,3	132

Iz teh podatkov je razvidno, da je najmočnejše izraženo in preseženo dolgoročno kreditiranje združenega dela, in to zaradi povečanega uresničevanja razvojnih programov, ki izvirajo že iz preteklih let in iz leta 1979. Od odobrenih kreditov za osnovna in obratna sredstva v preteklem obdobju in novo odobrenih kreditov je bilo v letu 1979 za 423,5 milijonov din. Obveznosti po že odobrenih kreditih za naslednja leta pa znašajo 1.034,3 milijona din. Delež bančnega kredita v vseh nedokončanih in novo odobrenih investicijah znaša 43 %, medtem ko je bila predvidena udeležba po srednjeročnem planu samo 28 %. Takšno stanje je odraz nizke akumulativnosti gospodarstva in povzroča veliko odvisnost od bančnih kreditov, posledica tega pa je visoka zadolženost.

Banka kreditira tudi negospodarske investicije. Sredstva so bila razporejena po dogovorjenem ključu med vse štiri občine v regiji, te pa so jih prerazporedile posamezne investicije.

Zaradi omejitvenih ukrepov in sklepa izvršilnega odbora banke je bila izkoriščenost odobrenih tranš 50 %, s tem pa se velik del obveznosti prenaša v naslednje leto.

Za naložbe smo v letu 1979 uporabljali združena sredstva, ki jih na ravni združene banke združujejo vse temeljne banke in so namenjena za naložbe v prednostne dejavnosti (črna metalurgija, kmetijstvo) in za hitrejši razvoj manj razvitih ter obmejnih območij naše republike. Pridobljena sredstva v letu 1979 so bila večja, kot sredstva, ki jih je vložila naša banka po kriteriju združevanja.

Poleg direktnega kreditiranja posameznih investicij se je banka vključevala tudi v proces združevanja dela in sredstev — bodisi z odobritvijo kreditov ali monetizacijo vrednostnih papirjev. Sredstev za ta namen je bilo 18,9 milijona din, in to za sovlaganje železarne Ravne v Termit Domžale in delovnih organizacij regije v gradnjo skladiščno — transportnega centra v Dravogradu.

Za krepitev poslovne aktivnosti članic banke je bil dan v letu 1979 močan podarek financiranju tekoče poslovne dejavnosti v obliki kratkoročnega kreditiranja za ostale namene kakor tudi za odkup menic ter kreditiranju selektivnih namenov, in to za prodajo opreme, izvoz blaga, kmetijske proizvodnje in uvoz blaga. Pri tem je omeniti odkup menic, kar je bilo v glavnem namenjeno za pravočasno izplačilo osebnih dohodkov zaradi nezadostne likvidnosti nekaterih organizacij združenega dela. Pri kreditiranju selektivnih namenov je posebno značilen porast kreditiranja prodaje opreme na domačem tržišču, s čimer so ti krediti v enem letu porastli za 154 milijonov din ali za 86 %. Vključ pomembnemu povečanju kreditiranja iznad plana so evidentirane potrebe gospodarstva še neprimerno večje, kar se bo vsekakor odrazilo v letu 1980. Med ostalimi posli kratkoročnega poslovanja so v primerjavi z letom 1978 povečale izdajanje lastnih menic organizacije združenega dela, in to za pokrivanje obveznosti.

Pri kreditiranju prebivalstva je upadlo najemanje potrošniških kreditov zaradi novih pogojev v zvezi s spremem-

bo uredbe o potrošniškem kreditiranju, ki določa večjo lastno udeležbo občana ob najetju kredita. Kreditiranje za pospeševanje gospodarske dejavnosti pa je v porastu, ob manj ugodni strukturi jemalcev kreditov. V drugi polovici leta je bil sprejet nov pravilnik o kreditiranju malega gospodarstva, po katerem so se izboljšali pogoji kreditiranja za deficitarno gospodarsko dejavnost.

Stanovanjsko komunalno poslovanje je prav v letu 1979 močno porastlo, in to predvsem zaradi stimulativen ukrepov, t. j. odprave čakalne dobe za pridobitev posojila in povečanja odstotka posojila na vezana sredstva uporabnikov družbenih sredstev ter povečanja odstotka posojila na privarčevana sredstva občanov. Vključ nekaj časa trajajočim omejitvenim ukrepom je bilo za naložbe v stanovanjsko komunalno gradnjo ob replasmanih odplačil izplačanih še 206 milijonov din, kar je povzročilo 68 % prekoračitev plana za tovrstne naložbe. Po strukturi naložb odpade na kreditiranje družbene gradnje 53 %, na kreditiranje občanov pa 47 %.

»Druge naložbe« se nanašajo na vlaganja največ v naložbe skladov in naložbe temeljne banke v okviru združene banke po samoupravnem sporazumu, ki ga je obravnaval in potrdil zbor naše banke. Iz teh naložb financiramo tudi nekatere naložbe članic banke za kreditiranje investicij in serijske opreme.

Pri poslovanju banke v letu 1979 so bili ustvarjeni prihodki v višini 227,3 milijona din, kar je 26 % več, kot je bilo predvideno s planom. Odhodki pa so znašali 178,5 milijona din; tu so zajeti poslovni stroški in sredstva za delovno skupnost banke. Bili so za 20 % večji, kot je predvideval plan. Razlika med ustvarjenimi prihodki in odhodki predstavlja skupni dohodek članic banke v znesku 48,8 milijona din, kar je za 55 % več, kot je predvideval plan. Članicam banke ga bomo izplačali po merilih posebnega samoupravnega sporazuma o oblikovanju in uporabi prihodkov ter razporejanja skupnega dohodka, članice pa bodo nato združevala sredstva za sklade bank v ustrezni deleži iz svojega dohodka.

Kako pa naprej!

Osnovno usmeritev obveznosti in konkretne naloge tudi za banke določa resolucija o politiki uresničevanja družbenega plana SFRJ in resolucija o politiki izvajanja družbenega plana SRS za obdobje vseh gospodarskih in drugih subjektov, tudi članic banke, pri uresničevanju osnovnih nalog v zvezi z ekonomsko stabilizacijo, ki naj vodi k postopnemu reševanju problemov v našem gospodarstvu in k krepitvi materialnega položaja združene- ga dela.

Konec januarja 1980 smo na zboru banke sprejeli načrt uresničevanje srednjeročnega plana Temeljne koroške banke za leto 1980. Ta dokument določa izhodišča, razvojne usmeritve in naloge banke ter nakazuje globalno delitev sredstev v tem letu.

Temeljna naloga nadaljnje preobrazbe družbenoekonomskih odnosov pri gospodarjenju z združenimi sredstvi v banki je predvsem pospeševanje vseh oblik združevanja dela in sredstev med gospodarskimi subjekti, kar naj prispeva k po-

stopnemu zmanjševanju kreditnih odnosov.

Za uspešnejše funkcioniranje denarnih tokov in boljše obvladovanje likvidnosti si morajo prizadevati tudi organizacije združenega dela. Banke morajo pomagati oblikovati posebne finančne službe in interne banke. S tem bomo dosegli postopno zmanjševanje kreditnih odnosov in pospešili združevanje sredstev kot osnovnega vira lastnega financiranja.

Pri usmerjanju sredstev v nove investicije za razširjeno reprodukcijo moramo podpreti naložbe, ki

- so izvozno usmerjeno, oziroma se z njimi dosega trajni pozitivni učinki na plačilno bilanco
- vključujejo večjo stopnjo domačega znanja in tehnologije
- izboljšujejo produktivnost dela
- so energetske in surovinsko manj zahtevne
- znižujejo zaposlovanje ob izboljšanju zaposlitvene strukture
- temeljijo na proizvodnih in dohodkovnih odnosih.

Poleg usmeritev iz kriterijev bo treba upoštevati še pokrivanje nastalih podražitev ter se usmerjati v investicijske naložbe po veljavnih predpisih in zakonih.

Za nemoten potek reprodukcije je predviden večji poudarek kreditiranju potreb članic za tekoče poslovanje. Povečali naj bi vlaganje v izvozne kredite,

kakor tudi druge vrste kreditiranja selektivnih namenov, vsebovanih v kreditno monetarni politiki in resolucijskih usmeritvah. Pri tem pa moramo še nadalje vzdrževati predpisano strukturo, kakor jo predvideva plan, in zagotoviti hitrejše vračanje teh sredstev.

Zaradi spremenjenih predpisov pri financiranju gradnje stanovanj pripravlja banka ukrepe, ki bodo ob večji udeležbi občanov pri nakupu stanovanj zagotavljali kontinuiteto gradnje. Enako velja tudi za novo poudarjeno potrebo po pospeševanju zadržane gradnje kot posebne oblike družbeno usmerjene stanovanjske gradnje pod ugodnejšimi pogoji.

Še naprej bomo posvečali posebno pozornost poslovanju z občani; uvajali bomo moderne načine brezgotovinskega plačevanja, modernizirali in izboljševali bomo bančne storitve. Potrošniške kredite bomo odobraval v višini njihovih odplačil. V skladu z usmeritvami bomo del sredstev usmerjali v stanovanjsko gradnjo in za pospeševanje malega gospodarstva.

S tem smo skušali predstaviti poslovanje Temeljne koroške banke v letu 1979 in usmeritev za poslovno leto 1980. V prihodnje bo nujno potrebno določena stopnja strpnosti in velika mera sporazumevanja, da bomo lahko skupno reševali probleme gospodarske stabilizacije ter dosegali optimalne rezultate poslovanja tako v banki kakor tudi v gospodarstvu naše regije.

la največ obiskovalcev (čez dva tisoč malih in velikih si jo je ogledalo in kar je najvažnejše — lahko so prisluhnili knjižnemu izgovoru interpretov).

Diapozitivi in beseda nas popeljejo po Vorančevi poti, začne se na Rimskem vrelcu, h Kotniku — njegovi rojstni hiši, vendar je bil tam Voranc premajhen, da bi se mu posebej vtisnila v dušo; pot se vije po strmini, pod njo pa v kanjonu hrumi Hotuljščica, mimo mline in Čekonove bajte in človeku se zdi, kot da je prišel v domovanje Hudabivnikov. Na vrhu se svet čisto malo odpre, za dve bajti — Kozarinovo, ki je ni več in Tonejevo bajto; pa pot na Kogel — globok pisatelj spomin: mati, solzice, Pekel. Mimo Ivarčkega jezera k Vožniku, kjer je v bajti umrl Svetneči Gašper, ki je vse življenje garal, pil in preklinjal, pa spet k Mihele, Kravperhu in Prežihu, kjer je »začel Prežihov Voranc klesati svoje nesmrtno podobe samorastnikov«. Že smo pri Prežihovem spomeniku in muzeju — Prežihovi bajti — le še streljaj in smo v Kotljah.

Ni bil moj namen opisovati Vorančeve poti, saj postaja iz dneva v dan bolj naša (vsakoletnemu pohodu tabornikov so se pridružili še planinci in koliko je ljudi, ki se v poletnih dneh radi tod sprehodijo), želim le poudariti, da ti taka predstavitev še bolj približa Prežih, pa tudi naše kraje in ljudi. Posebno pomembna je govorjena beseda, saj jo sestavljajo Prežihovi citati, pa spet je tu pristna podoba in beseda dr. Fr. Sušnika, kateri poslušalec prav skrbno prisluhne, saj vemo, da so bile njegove besede cekini. Tu so tudi igrani prizori iz Svetnečega Gašperja, zdi se ti, kot da se je igravec Mitja Šipek vanj spremenil. Spet nas pritegne pristna pesem Šentanelskih pavrov.

Vsak, komur je Prežih drag, bi si moral ogledati Prežihovo pot v sliki in besedi

Silva Breznik

Vorančevi dnevi 1980

Letošnji Vorančevi dnevi so trajali od 1. februarja do 30. aprila 1980. Kot je že nekaj let navada v teh kulturnih dneh, so bile prireditve tudi letos zelo pestre, in kar je še pomembnejše — kulturno življenje je seglo tudi v oddaljene kraje.

V Vorančevih dnevih je bilo vsega dovolj, lahko rečemo za vsakega nekaj, za vsak okus, za vsako starost. Tako je letos na Ravnah gostoval Simfonični orkester RTV Ljubljana, potem sta gostovala igravec Boris Kralj in Silvester Mihelčič (igral je na elektronsko harmoniko) ter pripravila otrokom nepozabno doživetje v glasbi in besedi; gledalci so bili navdušeni nad Staromodno komedijo, v kateri sta igrala Štefka Drolčeva in Rudi Kosmač; potem je tu že koncert pianistke Dubravke Tomšič — Srebotnjakove in koncert komornega orkestra Ferenc Lizst iz Madžarske. Veliko je bilo tudi domačih prireditev, še vedno je najbolj obiskana revija od Pliberka do Traberka — letos je gostovalo posebno veliko zborov iz zamejstva; v posebno zadovoljstvo nam je bil letošnji koncert mešanega pevskega zbora Prežihov Voranc. V teh dneh je Koroška kar dvakrat onemela — izgubila je dva velika kulturna delavca — najprej pisatelja Leopolda Suhodolčana, nato pa še dr. Franca Sušnika.

Nekoliko več bom spregovorila o dveh letošnjih prireditvah — najprej o Voran-

čevi poti v besedi in sliki, ki jo je pripravila Koroška osrednja knjižnica Ravne. Mislim, da je ta »beseda in slika« ime-

Vorančeva bajta

di; potem jo prehodi v soncu, dežju in snegu, pa še enkrat prisluhniti.

Druga domača prireditev so bile Fužine; dramski prikaz v slikah. (Delo je napisal inž. Šipek, bil je režiser pa tudi scenograf).

Delo govori o komunističnem gibanju na Ravnah (avtor uporablja tudi nekatera prava imena) in o delovanju Prežihovega Voranca. Po prvi svetovni vojni so v guštanjski železarni spet prevzeli oblast Nemci ali Nemcem naklonjeni oblastniki; grofu so vrnili skoraj vso posest. Leta 1920 je Prežihov Voranc nastopil službo v takratni železarni in prav kmalu je pričel zbirati somišljenike za delavsko gibanje. V železarni je zmanjkovalo dela in pričeli so odpustčati ljudi, pri tem so nemško usmerjeni uradniki skrbeli, da so se najprej znebili slovenskih narodno zavednih ljudi; nekaj zavednih ljudi se je začelo boriti za pravice delavstva in to so bili prvi zametki komunistične organizacije. Tako prva slika prikaže utrip tistega časa, poti naših ravnanskih komunistov, predvsem Prežihovega Voranca. Dogajanje se začne v Lugauerjevi pisarni (direktor železarne, igra ga Šipek sam), ko oblasti direktorju sporoče, da ima med svojimi delavci nevarnega komunisto — Lovra Kuharja. Lugauer se za ilegalno dejavnost preveč ne briga; predvsem ga zanima proizvodnja, boji se krize, ki tudi fabriki ne prizanaša. Odpustčati mora delavce in tu naleti na odpor svoje tajnice (igra jo Mija Čegovnik), ki se s tako rešitvijo ne strinja, saj zelo dobro pozna težko življenje delavcev.

Čisto drugačen je Glista (Vlado Obreza), ki stalno oprezuje za rdečimi, pa tudi drugače je med delavci nepriljubljen, saj celo inscenirajo nesrečo, da bi ga ustražovali.

Ena izmed slik prikazuje sestanek komunistov (Stanko Arnšek, Vojo Močnik, Srečko Krivec) in tu zvemo največ o komunistični dejavnosti, o kongresu SKOJ, ki je bil v Kefrovem mlinu, o Kuharju in o dejavnosti naših prvih komunistov.

Posebej pretresljiva je slika, ki prikazuje odpustčanje delavcev. Ženska pade na kolena pred direktorja in veli otrokoma, naj prosita, da njunega atija ne bodo odpustili. Zelo prepričljiv prizor in nazoren prikaz takratnega življenja.

Tudi ostali prizori govorijo o življenju delavcev, preganjanju komunistov, posebej še o delovanju Prežihovega Voranca. Velike so besede Lugauerja, preden preda fabriko partizanom. Tako razmišlja: »Ljudstvo, ki piše take knjige, je neuničljivo, če mu zažgeš dom, se zarije v goro, če ga poteptaš v tla, živi dalje pod zemljo; če jih ubiješ deset, pride sto novih za njimi. Če jim ponujaš sovraštvo, ti vračajo ljubezen; če med njimi kupiš izdajalca, ti pripeljejo še več takih in očistijo svoje vrste. Če ga preženeš od tod, požene korenine drugod, še globlje. Ljudstva, ki tako ljubi svojo zemljo, kot je napisano v teh knjigah, ne moreš izkoreniniti. Kdor je tako ponosen na svoj rod, kot so Hudabivniki in tako zaverovan v poštenje, kot so Dihurji, in kadar žena tako ljubi kot Radmanca, in če se sinovi podajo v pekel, da bi materam solzic nabrali, tedaj je čas, da vsakdo položi orožje.«

Delo je bilo dobro odigrano in občinstvo je napeto sledilo dogajanju. Poleg naštetih so še igrali: Zdravko Fajmut, Mirko Angeli, Darko Oder, Angelca Močnik, Justa Petrač in Špela Šipek, razsvetljava Ivan Vocovnik in odrski mojster Mirko Štehanik. Izstopala je tonska oprema, ki jo je pripravil Matko Šipek. Delo je pomembno sporočilo za vse, ki

tega časa nismo doživljali. Mogoče moti dolg premor med letom 1932 in 1945; vmes bi morala biti vsaj še ena slika, da bi zapolnila praznino. Včasih nas situacija preveč spominja na kriminalko, kar pa se da najbrž omiliti. Seveda bi še o čem lahko spregovorili (o jeziku, tekstu), vendar velja delo za pogumno dejanje.

Silva Breznik

Grošljeva razstava v Rotovžu

V likovnem salonu Rotovž v Mariboru je od 26. marca do 13. aprila razstavljal Andrej Grošelj. Razstavljena dela: akvareli, risbe s tušem in čopičem, risbe s svinčnikom (osnutki za kiparska dela), kipi iz železa in žgana glina. Nekaj misli o razstavnih delih.

Težko pri Andreju Grošlju poiščemo najosnovnejše izrazilo, kajti razpet je med kiparstvo in slikarstvo. V obeh zvrsteh še išče tisto pravo čisto svojo pot.

Kar s tremi materiali se izpoveduje kot kipar; več javnih del je oblikoval v lesu. Prav gotovo tu izstopa spomenik NOB v Šentanelu. Iz lesenega obelisk strmijo v gledalca domači, trdi kmečki obrazi. Potem je tu železo; iz delov nekdanj uporabljenih strojev sestavlja nove oblike, z novimi dimenzijami in novo funkcijo. Tretji material — mogoče med vsemi najljubši — je glina; mehke organske oblike z razprtim volumnom, oblike, ki spominjajo na obraze, ki jim je podoba že zabrisal spomin; pa spet rahla odprtina v zaprti formi, da se vidi notranji volumen, ki še vedno bogati umetnika.

Slikarski svet pa je pri njem razdeljen na akvarele, perorisbo, risbo s tušem in čopičem — to so dela zadnjih let. Motivni razpon seže od postavitev tihožitij do skic za kiparska dela. Največ akvarelov je svetlih, večkrat pa je za poudarek manjših svetlih ploskev uporabil več temine. Povsod je velik poudarek na risbi, pri tihožitju s pivsko steklenico pa je poudarjena temna risba.

Njegova umetniška izpoved nam na eni strani prikazuje epika, ki je vkljenjen v koroško zemljo, doma med fužinarji in tudi sam poskuša biti trd, racionalen; na drugi strani pa iz vseh špranj udarja zatrta lirika. Glina ne more skriti mehkih oblik, radoživi cvetlični šopki zvone kot ubrana lirska melodija.

Tako se razkriva umetnikova zunanja navidezna robotost in na drugi strani človeško mehka osebnost kiparja in slikarja, ki je svoja čustva, doživetja in svoje misli zli v organske zaprte forme, kot bi hotel zakriti sebe, in trenutke odprtosti prelil v barvite akvarele.

Veselo otroštvo

ZAGARJEVA NAGRADA ZA MILKO POGAČAR

Milka Pogačar, ravnateljica vzgojno varstvene organizacije na Ravnah in aktivna družbenopolitična delavka, je letos med sedmimi zaslužnimi delavci iz Slovenije prejela za svoje delo pri razvoju vzgoje in varstva predšolskih otrok najvišje republiško priznanje — nagrado Staneta Žagarja.

Ko ji k priznanju iskreno čestitamo, objavljamo tudi kratek izveček iz obrazložitve, ki je bila objavljena v »Delu« dne 29. 3. 1980.

Milka Pogačar

»Milka Pogačar prejme Žagarjevo nagrado za izredno pomembno delo pri razvoju vzgoje in varstva predšolskih otrok. Socialna delavka je svojo razgibano poklicno pot začela kot trgovska pomočnica. Po raznih zadolžitvah v okrajnih in občinskih ljudskih odborih je od 1973. leta dalje ravnateljica vzgojno varstvene organizacije na Ravnah. Vsa leta njenega povojnega delovanja so vezana na šolsko in predšolsko mladino. V vseh funkcijah je bila glavni nosilec nalog pri pripravljanju in sprejemanju srednjeročnih programov razvoja otroškega varstva. Neprestano je v ospredju skrb za podružbljanje predšolske vzgoje. Noben načrt in nobena akcija ni potekala mimo krajevnih skupnosti, organizacij združenega dela, družbenopolitičnih organizacij, staršev in samoupravnih interesnih skupnosti. Uspehi tega dela so vidni. V redno dnevno varstvo je vključenih že nad 50 % otrok od 3 do 7 let, v celoletno malo šolo je vključenih že nad 93 % vseh šolskih novincev, v cicibanove šole pa je zajetih že nad 80 % vseh petletnih otrok tudi v oddaljenih krajih. Neprestano se zavzema za modernizacijo vzgojnega dela. Vse bolj se krepí povezava z osnovnimi šolami in svetovalnimi delavci v osnovnih šolah. Nič manj zavzeta ni pri strokovnem in družbenopolitičnem izobraževanju vzgojiteljskega kadra.«

Ivan Hercog-Tim

Zveza je — zveze ni

Pisali smo februar 1942.

Mraz in sneg sta nas silila, da smo bili pretežno doma. Ni bila zima edina, ki je narekovala, da smo ostali v zavetju domačije, to je zahteval tudi okupator. Odredba se je glasila, da je v nočnih urah prepovedano gibanje prebivalstva v naselju. Pošteni ljudje so imeli odpor do okupatorja že od prvega dne njegovega prihoda. Ljudje smo bili takrat številke v okupatorjevih seznamih, na osnovi katerih so krojili usodo posameznikov in družin. Nemški okupator sam ni poznal vseh ljudi, a je našel med domačini svoje hlapce. Bili so to ljudje, ki so pozabili na svojo pripadnost slovenskemu narodu, ljudje, ki so za svojo lepšo materialno prihodnost zatrli v sebi še tisto borno poštenje, ki so ga morda kdaj čutili. Ti ljudje so bdeli nad nami, opazovali so nas in skušali brati celo naše misli. Bili smo razočarani nad mnogimi, ki so se pred okupacijo trkali na prsi in poudarjali ljubezen do domovine. Pozabili so na vse lepe besede, ki so jih znali podkrepiti z navidezno žarom. Okupator in domači izdajalci so zasejali nezaupanje med ljudmi do

take mere, da se je sosed s sosedom pogovarjal še samo o vremenu. Čez dan smo bili brezbrizni avtomati, katerih dolžnost je, da delajo, da se podrejajo zahtevam in vsakdanjim razmeram.

V resnici pa je bilo še tako budnemu okupatorju in njegovim slugam prikrito vzdušje med mladimi. Že v prvih tednih okupacije smo se sestajali bivši skavtje. Skavtska organizacija je pred okupacijo združevala pretežno del mladine v Črni. Razlika je bila le v tem, da smo se sedaj sestajali v manjših skupinah. Pogovarjali smo se, kako podtalno delati proti okupatorju. Izvršili smo nekaj drobnih akcij, ki sicer niso imele večjega pomena, bile pa so nam v zadoščenje, da le nismo slepo klonili. Vsebinsko in organizacijsko bogatejša je postalo naše delo po sestanku z Dušanom Kvedrom jeseni 1941. leta.

V uvodu sem napisal »pisali smo februar 1942.«

Takrat sem stanoval v isti hiši kot danes. Hiša je bila bolj na samem, kot pa je danes, ko je nastal zaselek Pristava. Mrak je

legal v dolino, imel si občutek, kot da lega v puščobnost.

V okna sem pritrdil kartone za zasenčenje, kot je takrat zahtevala oblast. Žena je položila oba otroka k počitku. Starejšemu je bilo dve leti in pol, mlajša pa je bila še dojenček. Ko sva se z ženo pogovarjala, da jih nocoj ne bo, je nekdo trikrat potrkal na vrata. Odklenil sem in odprl, saj sem po trkanju spoznal, da so to naši iz organizacije. Nemalo sem bil začuden, ko je poleg Kristija Markoviča in Ivana Šipka stal možki, katerega nisem poznal. Bil je visoke in močne postave, vsaj takega imam v spominu. Zaradi nenadnega obiska tega tujca sem postal zbehan. Prve misli so bile: »Nekaj je narobe«. Kar v veži sta mi Kristi in Ivan pojasnila, da je tujec »zveza«, poslan na osnovi sestanka v jeseni 1941.

Vsedli smo se v kuhinji. Kaj vse smo ta večer govorili, ne vem točno, vem le, da smo sklenili, da bo ostal tujec nekaj dni pri meni. Dogovorili smo se za sestanke, ki jih bomo imeli v moji hiši, in to, kdo od mladincev bo navzoč. Imel sem majhno stanovanje, a smo za silo le uredili, da je lahko bival. Po resnici povedano, z ženo to noč nisva zatisnila očesa. Ugibala sva, kaj, če ni provokacija. Taki občutki so me navdajali tudi ves naslednji dan. Zvečer drugega dne je bil prvi sestanek. Gost je govoril o osvobodilni fronti, o delovanju drugod in poudarjal nujnost, da se tudi mi bolj organiziramo. Nakazal je načine delovanja in zagotovil, da bo v bodoče z nami redna zveza. Od nas je zvedel, da nekaj že delamo, da smo organizirani v malih skupinah, da pa bi nas bilo potrebno le bolj poučiti, kako učinkoviteje zastaviti odpor proti okupatorju. Sestanke smo imeli tudi naslednje dni.

Tretjega dne bivanja tega našega gosta sem bil spet presenečen. Zvečer je prišla k nam s Kristijem Markovičem še neka ženska. Ta je bila kurirka, kar sem lahko pozneje ugotovil. V tednu bivanja opisane gosta je kurirka večkrat odšla in se ponovno vračala.

Ker sem bil, kar se tiče preskrbe, odvisen od prehranjevalnih kart, me je potihoma skrbelo, kako bom reševal večjo porabo ob tem obisku. Na srečo sem bil vsaj s krompirjem založen. Ivan Šipek, ki je bil zaposlen na prehranjevalnem uradu v Črni, je za preskrbo gosta »sunil« nekaj kart za meso in testenine.

Sestanke smo imeli vsak večer, zato je bilo nevarno, da bo prihajanje v mojo hišo kdo opazil. Na srečo do tega ni prišlo.

Imel pa sem skoraj smolo. Proti koncu tedna je k nam prišla sosedka, ki je bila pri nas kar domača, in je odprla vrata v sobo, kjer je bil naš gost. »Kdo je pa tisti v sobi?« Hitro sem se znašel in ji pojasnil, da je brat kaplana, ki je bil pred okupacijo v naši fari. Povedal sem ji, da ga Nemci preganjajo, pri tem pa zabičal, da naj ne črhe niti besedice komurkoli o tem.

Sosedka je bila verna in tudi narodno dokaj zavedna ženska, zato nisem imel kasneje kakšnih težav. Našega gosta pa je odkritje zaskrbelo, zato je želel, da mu najdemo kje drugje začasno bivališče in možnost za nadaljnje sestajanje z nami. Po daljšem razmišljanju smo sklenili, naj gre

v Toplo h kmetu Končniku. Menili smo, da nam ta kmet ne bo odklonil. Ker pa smo bili v njegovih očeh le premladi, pa morda tudi lahkomišelní, nam ni zaupal. Vseeno pa je naš gost lahko ostal pri njem en dan. Naslednji dan je odšel na avtobus; kam se je odpeljal, nam ni bilo znano. Naše delovanje smo razvili po tem srečanju solidneje in obširneje.

Med zaupnimi ljudmi smo pričeli zbirati denar za izseljenje v Srbiji. Kako bo ta denar prišel do naših ljudi v Srbiji, si je zamislil Markovič in tudi uspel. V rudniku Mežica, kjer smo bili nekateri zaposleni, smo izvedli več sabotažnih akcij. Razširili smo naše delovanje na večjo število mladincev.

V aprilu 1942 pa nas je gestapo nekaj aretirjal in nas poslal v preiskovalni zapor na Prevaljah. Aretirani smo bili: Kristi Markovič, Ivan Šipek, Avgust Ladinek in jaz. Najbolj me je skrbelo, če aretacija ni v zvezi z gostom v februarju. Prve tri so zasliševali, zakaj so zbirali denar, mene pa, zakaj sem odklonil prispevek za zimsko pomoč. Bili smo zaprti ločeno po celicah. Ker paznik ni bil dovolj natančen, smo si na stranišču, kamor smo nosili posode, zmenjali listke. Na listih smo v kratkem opisali, zakaj katerega zaslišujejo in kaj naj reče. Zbiranje denarja so priznali le toliko, da sta Šipek in Ladinek dala Markoviču nekaj mark, ki bi jih on poslal svoji izvoljenki v Srbijo, ker jo ima pač rad in ji hoče pomagati. Jaz sem se izvelel tako, da sem dal za zimsko pomoč neko nedeljo, kar sem največ mogel, da pa sem zato odklonil še več nekemu pobiralcu, ki me je naznanil. Šipka in Ladinka so po nekaj dneh izpustili domov, Kristi in jaz pa sva ostala v preiskavi tri tedne. V teh tednih smo nekateri zaporniki hodili na delo, planirali smo športno igrišče na Prevaljah. Gestapovec, ki nas je nadziral, je kar brez poudara pritiskal zdaj enemu pa spet drugemu klopoto. V glavnem smo bili sami mladi in je užival v tem, da nas je tako vzgajal. Zapor je bil za nas do neke mere šola, da smo bili pri našem delu kasneje oprežnejši, vključno temu pa so bile naše akcije drznejše. Skoraj vsi, ki smo se sestajali na navedenih sestankih, smo postali pozneje borci NOV.

V svobodi, ko sem si urejal priznanje posebne dobe za delo med NOB, sem spoznal gosta iz leta 1942.

V februarju 1942. leta nas je obiskal Rudi Janhuba. Takrat je imel baje funkcijo inštruktorja KP za določen teren. Kurirka pa, kakor sem pozneje slišal, naj bi bila tovarišica inž. Štefka Štibler.

Potrdilo Rudija Janhuba hranim kot spomin in dokaz o našem delu, ki morda ni bilo tako uspešno, kot bi bilo, če bi »zveza« delovala nepretrgoma. Ob prihodu Pavla Žaucerja-Matjaža na naš teren je bila povezava z dolino ponovno urejena. Posebno smo to čutili spomladi 1943 in seveda vse do osvoboditve. Ko se spominjamo preteklosti, smo ponosni, da je mladina naših krajev prispevala precejšen delež za svobodo.

Mladi smo tako postavili trajno zvezo z vsem dogajanjem v najtežjih dneh, ki pa so bili najodločilnejši za naš obstoj kakor tudi za naš povojni razvoj.

Anton Ikovic

POHOD NA BOROVLE

Ko je štab Koroškega odreda, ki je bil pri Macesu v Podolševu, dobil depešo iz štaba ZONE o kapitulaciji nemške armade, kar so tudi poročale radijske postaje širom sveta, je takoj prihitel kurir iz odreda z novico o kapitulaciji in z ukazom:

Štab

Koroškega dreda

IV. Operativne zone JA in POS

Na položaju 3. V. 1945 (prip. A. I., datum slabo čitljiv)

Vsem edinicam Koroškega odreda

Sovražnik v Avstriji kapituliral. Vse naše edinice se pomikajo na Koroško. Ker je naš odred najbližji, moramo takoj z vsemi silami kreniti pravac Celovec. V vaše edinice vključite vse kurirske stanice in druge edinice. Če vas bi kaka naša edinica (četa, vod, kurirska stanica) ovirala, krenite naprej in naj pride za vami. Nabavite si avtomobile in motorje ter druga prometna sredstva za hiter transport. Naš odred se imenuje 5. bataljon II. brigade.

Smrt fašizmu — Svoboda narodu!

Politkomisar:
Ivan Janžekovič

Komandant:
Ivan Uranič

Na hitro smo se poslovili od ranjencev, Knezovih in Havdejevih, pri katerih smo se zadnje dni zadrževali. V slovo smo spustili v zrak še nekaj rafalov in odšli k Macesu. Gazili smo pred dnevom zapadli sneg. Pri Macesu so nas uvrstili v sestav odreda, oziroma v novoformirani 5. bataljon II. brigade. Nekaj tovarišev pa se je vrnilo k ranjencem z nalogo, da jih prepeljejo v bolnišnico Črna na Koroškem. Ostali pa smo odšli čez Covnikov vrh proti Obirskemu, Kortam in čez Šajdo v Sele. Pot je bila dolga. Majsko sonce je hitro lizalo novo zapadli sneg. Ko smo prispeli v Sele, so bile pravkar osvobodene. Zmučeni od dolge poti smo posedli in plegli na travnik ob nemški postojanki, v kateri se je predal 13. SS polk z 250 vojaki. SS-ovci so ob predaji pred našimi parlamentarci postavili samo dva pogoja: Da jih pustite žive in da lahko obdržijo orožje. Ker drugi predlog ni bil sprejemljiv, je SS polk plaho odšel brez orožja v Borovlje.

Bataljoni so se še oborožili z novim orožjem, preostalo pa smo zadeponirali v gozdu nad Selami (severno pobočje). Zgodaj zvečer se je dolga kolona, oborožena kot še nikoli, pomikala po zapadnem grebenu in ob jarku proti Borovljam. Namestnik komandanta Grmek je hotel biti prvi v Borovljah. Zato je zajahal konja in se pognal proti dolini. Toda v globoki soteski pri vasi Bajdiše je zaropotal mitraljez. Zadel je ob močne nemške zasede. Zato se je Grmek kmalu vrnil. Kolona je obstala in po daljšem posvetu štaba je padlo povelje: »Nazaj!«

Takrat sem pomagal nositi lahki minomet. Pozno ponoči smo se vrnili v Sele in zjutraj 8. maja odšli proti Šmarjeti. Dol-

ga kolona se je vila po cesti med Obirjem in Črnim vrhom proti dolini. Na čelu kolone je vihrala partizanska zastava. Pesem je odmevala iz stoterih grl. Povsod so nas z veseljem sprejemali in nas obsipavali s cvetjem. V Šmarjeti smo počivali. Tu smo se združili z II. bataljonom in četo Avstrijcev, ki se je pridružila partizanom. Popoldan se je že nagibal v večer, ko smo odhajali proti Borovljam. II. bataljon je zaplenil dva avtomobila, s katerima so nas razvažali. S težavo sem se preril do enega, kajti vsak si je želel udobne vožnje in hitro priti v Borovlje. Tako so se prepeljali tudi ostali. Ponoči smo prispeli v mesto, ki je bilo okrašeno z avstrijskimi in slovenskimi zastavami. Takoj smo odšli po hišah, da bi razobesili kar največ zastav. Ponekod smo še srečali zagrizene hitlerjance, ki se niso hoteli pogovarjati z nami. Okrog polnoči smo se vlegli na gola tla v šoli in trdno zaspali. Zgodaj zjutraj smo bili že na nogah. Prebudili so nas posamezni rafali. Takrat smo tudi zvedeli, da so Nemci med pogajanjem o predaji zahrbtno ustrelili pomočnika komisarja Trbovškovega Štefija z Raven. Tako je postal žrtev tudi komisar I. bataljona Miloš Vidmar, ki je hotel razorožiti kamion Nemcev, komandanta Antona Betona — Bojana pa so potegnili z motorja, a jim je ušel.

Mesto je bilo še zavito v jutranjo meglo, na ulicah je bilo mrtvo, ko smo se v velikem razmahu pomikali iz mesta proti cesti, ki pelje čez Ljubelj. Ob robu gozda blizu ceste smo zavzeli položaje in čakali. Po cesti se je pomikala dolga kolona nemške vojske. Štab je poslal k Nemcem parlamentarce z ukazom, naj se predajo. Nestrpno smo s položajev opazovali pogajanje in čakali na odločitev. Po daljšem pogajanju so Nemci začeli odmetavati orožje. Veselje je bilo nepopisno, ko smo gledali nekdanje nemške sile, ki so še pred kratkim strahovale velik del Evrope, sedaj pa polagajo orožje pred tistimi, ki so jih vedno imenovali »Verfluchte Banditen!« Tudi mi smo se pomaknili k cesti in nadzorovali razorožitev. Na velikem travniku ob cesti so se zbirali ujetniki in čakali nadaljnje razporeditve. Kamioni vseh vrst in vozila, polna hrane in materiala, ter kupi orožja so se kopičili ob cesti. Komur ni bilo všeč staro in izrabljeno orožje, si je lahko izbral novo in boljše. Takrat smo prišli na vrsto tudi mi, da smo si izbrali brzostrelke MP in boljše uniforme. Da bi našla kaj boljšega od moje raztrgane in umazane uniforme, sva šla s Francem Jeričem iz Železne Kaple malo pogledat med ujete Nemce in na avtomobile, ki so vozili v razne strani ter potegnili z avtomobila novo nemško uniformo.

Z uniformo sem se podal med vrvežem nemških ujetnikov, med kamioni in se oddaljil od naše enote, da bi se preoblekel. Skočil sem na prazen kamion in odložil brzostrelko z opasčem na klop ter začel vleči nase novo uniformo. Tedaj pa sta se ob kamionu nenadoma pojavila dva nem-

Skupina partizanov, slikana v Selah pri Borovljah maja 1945

ška oficirja in zakričala: »Hende hoch — Wafen weeg!« in že držala za mojo brzostrelko. Kaj sem hotel brez orožja? Bil sem razorožen. Nisem si znal pojasniti dogodka. Kot strela sem skočil s kamiona med druga vozila in se pomešal med vrvež. Za menoj nihče ni streljal. Ko sem prišel spet med naše in jim povedal svojo zgodbo, so se mi smejali in mi povedali, da so zavezniki pravkar prinesli ukaz, da nemški oficirji lahko obdržijo orožje do Celovca, kjer ga bodo oddali zaveznikom. Šele tedaj mi je bilo jasno, zakaj sem bil po nemnosti razorožen. Nekoliko niže sem videl dva tanka in posadko, ki je prinesla ta ukaz. Za brzostrelko mi ni bilo žal, samo da sem odnesel glavo. Odšel sem na kraj, kjer se je zbiralo orožje in v kupu izbral novo brzostrelko ter še nekaj pištol. Bile so lepe, z raznimi okraski. V nahrbtnik sem si nabasal tudi tobaka in cigaretnih papirčkov, kot da bi bil v kakšni akciji za tobak, in z mislijo, da vojne še ne bo konec.

Dolge kolone Nemcev in raznih sovražnih rodov vojske, pomešane s civilisti, ki so na vozičkih vlekli svojo prtljago in otroke, so se pomikale mimo nas. Sonce je toplo gredo, ko so se začeli oglašati prvi rafali. Bilo je že popoldne. Po cesti čez Ljubelj pa vse mimo Borovelj se je še vedno vlekla dolga kolona z motoriziranimi enotami. Mimo nas so začeli prihajati ustaši. Ozračje se je nenadoma spremenilo. Kolona je obstala. Ustaši niso hoteli predati orožja partizanom. Vztrajali so pri pogojih, da bodo orožje odložili v Celovcu. Takoj smo morali zavzeti položaje in čakati na spopad. Začelo se je pogajanje. Čez nekaj časa sem moral oditi z nekaj tovariši v Borovlje, kamor smo vozili orožje, ki smo ga uskladiščili v šoli. Ozračje je postajalo vse bolj napeto. Rafali so se vedno pogostejše oglašali. Naše enote so se že spopadle z neko ustaško kolono, ki se ni hotela predati. Borci so hiteli iz mesta na položaje, naj smo zaskrbljeni, kajti pričakovali smo najhuje. Takrat sem bil na straži pri

majhnem mostiču v mestu, kjer sem čuval kup orožja. Dan se je že nagibal proti večeru. Sonce, ki je počasi lezlo za gore, nas je s škrlatnim sijem pozdravljalo. Pri mostu, ki pelje čez Dravo, se je vnela srdita bitka. Naši so branili prehod čez Dravo. Nemci pa so z motoriziranimi in oklopnimi enotami vedno huje pritiskali. Topovske mine so začele padati tudi v mesto Borovlje ter zažgale neko večje poslopje. Kroglice so žvižgale svojo mrtvaško pesem tudi po ulicah. Ljudje so v strahu bežali v hiše in se poskrili na varno. Na ulicah pa smo ostali le borci. Prihitela je neka naša skupina in sporočila, da se moramo umakniti iz mesta, ker ga oblegajo Nemci in ostala kvizlinška vojska. Proti Celovcu, ki je bil naš cilj, je bila pot zaprta. Boj med našimi enotami in sovražniki je bil čedalje hujši. Mrak je že legel na zemljo, ko sem se priključil skupini, s katero sem se umaknil iz mesta. Ko smo se umikali čez polje proti gozdu v smeri Sel, so nas napadli Nemci. Sklonjeni in po vseh štirih smo se priplazili po neki globači do gozda. V neki hiši ob robu gozda so nam povedali, da v bližini ni Nemcev. Kmalu zatem pa je v našo bližino vrezala topovska granata, da me je pritisnilo k tlom. Še preden sem se zavedel, že ni bilo nikogar v moji bližini. Sam sem nadaljeval pot in se ustavil na nekem robu v strmem pobočju Črnega vrha. Pred seboj sem imel Borovlje in okolico kakor na dlani. Snopi svetlečih krogel, raket, ter goreča poslopja so med bobnenjem eksplozij in rafali razsvetljevali okolico, topovi vseh kalibrov pa so bruhali proti mostu na Dravi smrtno pesem. Dolgo časa sem zrl v svetleče mesto Borovlje in proti mostu pred Celovcem, kjer so na pragu svobode padali moji tovariši, s katerimi smo se še v Selah veselili, da je prišel čas svobode.

Nalomil sem si smrekovih vej in si za neko skalo poiskal prostor ter nemo zrl skozi veje na goreče mesto.

Zgodaj zjutraj me je zdramilo lomasteenje po hosti. Bil sem hitro pokonci in z na-

perjeno brzostrelko v zaklonu čakal bližajoče se korake. Ko sem spoznal, da se mi bliža partizan, sem vstal in ga poklical. Bil je kurir. Usedla sva se na rob gozda in iz daljave gledala na Borovlje. Odvezal sem nahrbtnik ter mu ponudil nekaj cigaret, tobaka in papirčkov, kar je z veseljem sprejel. Ko sem mu pokazal še rezervne pištole, me je prav proseče pogledal. Dal sem mu še pištolo. Pokadila sva nekaj cigaret in nekoliko pokramljala, nato sva se poslovila in nadaljevala vsak svojo pot. Dopoldne sem prispel čez planino na komando mesta v Sele, ki je bila v nekdanji nemški postojanki. Tam sem ostal do 21. maja 1945. Komendant mesta je bil španski borec Jože Valtman.

Anton Ikovic

RDEČA LISA

Med Potočko zijalko v Olševi, znano po izkopaninah iz paleolitika, in Matkovim kotom, kjer se lahko še v poletnih mesecih smučaš in hkrati opazuješ po zelenih policah trope gamsov, leži kmetija Ložekar. Koroški partizani so jo imenovali »Pri lumpu«. Zakaj? Bilo je spomladi leta 1943, ko se je v Ložeku oglašil Karel Prušnik — Gašper in vprašal gospodinjko Ivanka, kje je Ciril. Ivanka mu je odgovorila: »Ni ga doma — lumpa.« In takoj je nastalo ilegalno ime. Tu sta gospodarila Ciril in Ivanka.

Že poleti 1942 sta začela sodelovati s prvimi koroškimi partizani in pomagala sta jim do konca vojne.

Zgodilo se je v juniju 1944. Dan je bil soparen. Temni oblaki so se kopičili nad Kamniškimi in Savinjskimi planinami. Zamolklo grmenje je prihajalo vedno bližje. Debele kaplje so začele udarjati ob okna. Nevihta je kmalu prešla kraje in proti popoldnevu so se na nebu že razmaknili temni oblaki in posijalo je sonce. Cirilu je prekipela lovska strast po srnjaku, ki je rad zahajal na gornjo njivo. Toda stari rogač se je Cirilu, ki je bil kratkoviden, vedno še pravi čas umaknil. Ciril je vedel, da bo srnjak po dežju kmalu na paši. Če mu uide stari, bo morda kje v bližini zalezal drugega. Iz skrivališča je vzel partizansko dvocevko in se odpravil na lov.

Pri sosedu na Pastirkovem »Pri tetki« je tisti dan taboril »Modrasov« bataljon Koroškega odreda. Patrulje, ki so odhajale na vse strani, in govorjenje je vznemirjalo starega rogača, da ni stopil na pašnik kot ponavadi, le za kratek čas se je prikazal ob robu gozda, potem pa zopet izginil za drevjem. Ciril ga je zasledoval vse do kmetije Šumet. Srnjak, ki je Cirila dobil v nos, se mu je spretno izmikal in se mu je v slovo še nekajkrat oglašil z glasnim bav bav ter izginil v gozdu. Ciril, ki je uvidel, da ne bo imel za večerjo srnjaka v omaki, je ves nervozen odložil puško in se usedel na rob gozdne jase ter tihoma preklinjal gozdne vile in čarovnice, ki so mu pred nosom pregnale tako zaželeni plen.

Dan se je nagibal k večeru. Na jaso so že padale sence mraka, toda Ciril je še upal, da se bo morda le prikazala rdeča lisa.

Na njegovem posestvu je bila takrat za služkinjo Micika Ošep iz Solčave. Partizani so ji rekli kar Karlinca. Gospodinji Ivanki sta pri delu pomagali še dve partizanki, doma iz Železne Kaple. Bili sta mati in hči, obe Roziki.

Krave se tega dne še niso vrstile s paše. Zato se je Mici odpravila ponje. Z občutkom tesnobe je stopala po gozdni poti, se ozirala na vse strani ter prisluškovala, če bi kje zaslišala krave. Toda bilo je vse tiho, le rahel vetrič se je poigral z vitkimi vejami. Tu in tam je v grmovju še začul ptič in se poslavljalo od dneva. Mici je hotela stopiti še na vzpetino, od koder bi morda le ugotovila, kje so krave. Bližala se je jasi. Ciril, ki je še vedno čakal na srnjaka ob robu jase, je začutil, da se nekaj premika. Tu in tam je rahlo počila suha veja ali zašumelo listje. Cirila je pograbila lovska mrzlica. Prijel je za dvocevko, jo napel in čakal, da se srnjak pokaže na jasi. Rahlo žuborenje potočka v bližini je Cirila motilo, da ni dobro razložil hoje in lomastenja po gozdu. Roka, v kateri je imel naslonjeno puško in drgetala od nervoze. Za grmom se je pojavila temna sen-

ca, za katero je Ciril mislil, da je bil srnjak. Prst na puški se je ukrivil. Tedaj je počilo. Grm se je zamajal in med odmevom poka se je razlegel tudi strahotni krik ženske, ki je padla na tla. Cirilu je puška padla iz rok, kot bi tudi njega zadel strel. Skočil je h grmu in spoznal Miciko, ki je negibno ležala na tleh. Prijel se je za glavo in zaihtel: »Moj bog, kaj sem storil. Mici, Mici! Ali si živa ali mrtva? Oglasi se!« Prijel jo je in dvignil. Toda Mici se je zgrudila. Šele čez nekaj časa je odprla oči. Ciril jo je odnesel domov. Takoj je pohitel po zdravniško pomoč k bataljonskemu bolničarju k sosedu. O nesreči so izvedeli tudi v partizanski bolnišnici. Tovariš Krn je takoj pohitel k Ložekarju in skupaj z Zvonetom, sanitetnim referentom KGO, sta ji nudila potrebno pomoč.

Ko se je 20. avgusta 1944 začela nemška ofenziva na območje Solčave, se je Ciril hotel umakniti v Luče na ženin dom, toda bilo je prepozno. Solčavo z okolico so že zasedli Nemci. V Logarski dolini nad Podbrežnikom v Jezeri je padel v nemško zasedo. Rezek rafal je odjeknil po soteski Jezere. Pod njim se je mrtev zgrudil Ciril. Ker se po končani ofenzivi ni vrnil domov, je njegova žena začela spraševati po njem. Zaman. Šele po štirinajstih dneh sta ga našli pionirki Vida in Nina.

mu je ukazal, naj jih pelje k lučki koči, ki leži 1614 m visoko. Pot je bila zelo napor na in ko so bili že blizu koč, je vodič zbežal. Komandant je preklinjal in roban-til, ker ni imel nikogar, ki bi jih lahko vodil v temni noči po nevarnem skalnatem gorovju proti Savinji. Nihče ni imel busole in namesto počitka, ki so si ga obetali pri požgani koči, je komandant ukazal nadaljevanje pohoda. Premraženi, utrujeni in sestradani borci so se komaj premikali. Nekajkrat so prišli do globlin neprehodnih prepado. Morali so se obrniti in pričeti z iskanjem izhoda znova. Veter je zavijal, mraz je lezel borcem do kosti, kolona pa se je vrtela v odljudenem hribovju kot v začaranem krogu. Pred kakšno odgovornostjo se je v teh razmerah znašel mladi komandant Kamnar, ki mu je bilo tedaj komaj sedemnajst let in pol. Toda tudi politični komisar in njegov pomočnik sta bila od njega starejša le za približno pol-drugo leto. Kljub mladosti so imeli že vsi za seboj preizkušnje partizanskih borcev in funkcionarjev. Z jekleno voljo so bodrili borce, naj vzdržijo. V najtežjih trenutkih so gazili sneg na čelu kolone, če je bilo potrebno, pa so ščitili začelje.

Težko stanje, v katero je na tem najtežjem pohodu bataljon zašel, vsaj kolikor toliko približajo spomini preživelih udeležencev. Poudariti je namreč treba, da je bilo resnično stanje gotovo še mnogo težje. Milan Štajner — Kamnar je med drugim dejal: »Od Štajerskega Raka, kjer smo se ločili od drugih bataljonov, pa do kmeta Bevskega je bila naša najtežja preizkušnja. Na tem maršu nam je snežni plaz zasul 7 borcev in bork. Skušali smo jih reševati, vendar smo se kmalu prepričali, da je naše početje popolnoma nesmiselno in da tvegamo še druge borce. Najbolj kritično za bataljon je bilo spuščanje čez neke previse, kjer so se morali borci spuščati s pomočjo zvezanih šotorskih kril. To je bilo v skalovju med lučko koč in kmetom Bevsakom...«

Jože Praprotnik je leta 1945 napisal: »...Pot je naporna, vzpenjamo se v višino 2000 m. Nimamo niti poštenega kompasa, terena ne pozna nihče. Marširamo že drugi dan brez vsake hrane. Ponoči si zakurimo ogenj, raztopimo sneg v porcijah in skuhamo nekaj čaja iz smrekovih vejic. Saj lakote nihče čutil ni, samo žeja nas je mučila. Drugi dan zvečer smo zagledali Savinjo. Spuščali smo se po strmini, kakršno vidi človek samo na severni strani Savinjskih planin... Spustili smo se že skoro do višine 1000 m, ko smo nalezli na prepad, prek katerega nismo mogli...«

Preden so se začeli spuščati čez skale in prepade, so zvezali odeje in šotorska krila v navezo, da bi se mogli spuščati navzdol. Med štirimi borci, ki so po zvezanih odejah in šotorskih krilih spuščali tovariše čez prepad in ostali na koncu sami v nezavidljivem položaju brez pomoči, je bil tudi Boštjan Besednjak iz 3. čete.

Ivan Krulc — Iztok je zapisal: »...Stal sem spodaj in gledal, kako gre to spuščanje. Ker je vrv postajala vedno bolj debela in zamrznjena, je bilo proti koncu bolj letenje kot pa spuščanje... Zaradi te hitrosti so se borci, ko so prileteli na dno, zabili globoko v sneg. Tako je priletel tudi mitraljezec, ki je bil pred spuščanjem

Anton Ikovic

Ob prepadih Savinjskih planin (Težaven pohod 1. bataljona XI. brigade)

Uvod

Ko sem pred leti prebral knjigo Zidanškova brigada avtorja Mirka Fajdiga, ki med drugim opisuje tudi težaven in tragičen pohod 1. bataljona čez Poljšak na Bevsko planino, se mi je vzbudila misel, da bi k temu opisu pohoda dodal še nekaj pojasnil in podatkov, ki sem jih zbral. Upam, da bo tudi fotografija z označbami prikazala borcem 1. bataljona zgrešeno smer in možno lažjo smer do planšarske koč na Bevski planini.

Ob tradicionalnem pohodu po poteh partizanske sanitete bomo poskušali letos to pot razčistiti tudi iz Bistre, mimo B-11, do Matkovega kota in od Bevskega na Bevsko planino in mimo usodnega prepada na Vavdnovo in na Podvolovljek, kjer se bomo ustavili tudi pri obeležju nekdanjih partizanskih bolnišnic, potem pa nadaljevali do Ljubnega in se ustavili še ob partizanskem obeležju bolnišnice »Celje« na Planini.

Pričevanje preživelih borcev

»Ko se je 1. bataljon 6. januarja 1945 popoldne ločil od brigade, so njegovi funkcionarji komandant Milan Štajner — Kamnar, politični komisar Jože Praprotnik in pomočnik političnega komisarja Ivan Krulc — Iztok sklenili, da bataljona, ki je tedaj

štel blizu 80 ljudi, ne bodo delili na manjše skupine. Bili so si edini, da bodo le strnjeni v bataljonski formaciji dosegli svoj cilj — prebiti se s čim manjšimi žrtvami z nevarnega območja čez Savinjo v Mozirske planine ter tam prezimiti v ugodnejših razmerah. Ker so imeli Nemci in domobranci zasedena skoraj vsa naselja, se je začela trnjeva pot bataljona že takoj po ločitvi od brigade. Od Planinška je šla njegova kolona nekaj časa proti Štajerskemu Raku, nato pa se je sredi snežnega meteža in ob iskanju ustrezne poti obrnila proti severu. Kje vse so v nekaj najhujših januarskih dneh in nočeh taval, se od udeležencev nihče natančno več ne spomni. Od preživelih borcev tega strahotnega pohoda pa vzemo, da so se po zasneženem hribovju Savinjskih Alp na širokem območju zahodno nad Lučami izčrpali do skrajnosti. Po prihodu v Podvežo je šel bataljon po hrano h kmetu Sedlškaku ali Pavčiču nad Lučami. Gospodinja je pričela opozarjati komandanta Štajnerja, naj bodo previdni zaradi domobrancev, toda ta ji je oporekal in jo zavrnil, da pretirava. Toda že v naslednjem trenutku so domobranci in Nemci napadli hišo, v kateri je bil štab bataljona. Člani štaba so se z nekaj soborci prebili najprej pod hišo, nato pa do gozdiča nad njo, kjer je bil zbran bataljon. S seboj so odpeljali domačina, ki ni bil voljan iti od hiše za vodiča. Komandant

še precej nervozen. Ko se je izvil iz snega in otresel z obraza sneg, je odprl usta. Misli sem, da bo sedaj mastno zaklel. Toda ne, zasmejal se je in dejal: »Jaz že, jaz, ali kako bo ona deklina.« To je bil menda edini smeh tega dne. Misli sem namreč na Darjo Jelničarjevo, ki se nam je ob ofenzivi na Moravškem priključila...»

Tako se je pri spuščanju odtrgala navesa Albinu Špegliču, ki je nato padel daleč v globino, kjer je nekaj časa obležal nezavesten. Ob padcu ga je tudi sezulo iz čevljev.

Stefan Gerhold, sekretar brigadnega komiteja SKOJ, pa si je poškodoval hrbtenico in je nato z veliko težavo prišel do Graške gore. Tu se je potem zdravil na neki kmetiji.

Jože Veber — mitraljezec 4. čete in Franc Zagožen — borec 1. čete, sta bila med zadnjimi, ki so se spustili čez prepad, razen onih štirih, ki so ostali nad prepodom in spuščali ostale. Franc in Jože sta že bila na varnem pod prepodom. Za njima je bilo še nekaj tovarišev, ki so zaradi onemoglosti zaostali za kolono. Tedaj se je visoko nad prepodom utrgal sneženi plaz in pometal s skalovja Boštjana in ostale, ter jih potegnil s seboj in zasul. K sreči se je Boštjan skopal iz plazu in rešil. Franc Zagožen, ki je bil v neposredni bližini plazu, izjavlja, da je plaz odnesel tudi Antona Cokana iz Dobrove, ter da je ta še zavpil: »Franci, pomagaj mi, če mi moreš!« To so bile zadnje besede, ki jih je Franc čul. Tudi Jože je slišal vpitje. V tem je potegnil še drugi in tretji plaz in borci so ostali globoko pod sneženim plazom. Do njih ni bilo mogoče priti, ker je bila skala ledena, borci pa do zadnjih moči izčrpani — nekateri brez obuje in vsi premočeni. Tudi noč je napravila svoje.

Pri iskanju poti v dolino so našli malo drvarsko kolibo. Vedeli so, da vodi od tu pot v dolino, medtem se je stemnilo in bili so prisiljeni, da ostanejo vso noč v tej kolibi. Ozebli so čakali jutro. V kolibi so se drenjali kot sardale okoli ognja. Zunaj kolibe pa niso smeli kuriti, da se ne bi Nemcem izdali. V kolibi je deseter Karel Bricman z Legna pri Slovenj Gradcu padel v nezavest, nastopila je agonija. Vsaka misel na rešitev je bila brez uspeha.

In še spomini Darje Jelničarjeve: »... Najtežja pot je bila za nas, ko smo se ločili od brigade... Spustili smo se do kmetije ob vznožju Savinjskih planin, kjer naj bi dobili vodnika. Vodnika smo res dobili in se nato vrnili v Savinjske planine, kjer smo se na pogorišču nekdanje kočje utaborili. Zame je bila ta pot neznansko težka.

Spominjam se, da smo ob poti videli nekaj borcev, ki so obnemogli počivali in zmrznili. Bila sem tako brez moči, da je tudi mene zamikala takšna smrt. Ko smo nekaj trenutkov počivali, nisem hotela več naprej. S solzami v očeh sem prosila Jožeta Praprotnika in Ivana Krilca — Izтока, naj me pustita. Pa nista hotela. Menjaje sta me potem vlekla za roko naprej. Čeprav je Jože napisal, da sem s smehom na ustih prenašala vse težave, ni bilo vedno tako. Ravno na tej poti proti lučki koči sem bila do kraja obupana in na koncu svojih moči. Jezila sem se na Izтока in Jožeta, da me nista pustila za-

spati v snegu... Nismo vedeli ne kod ne kam, kompasa nismo imeli, sneg nam je segal preko pasu. Hrane nobene. Neznosen mráz... Bila sem v tankem krilu, brez nogavic, z raztrganimi čevlji in kratkimi nogavicami iz bombaža... Ker smo stalno gazili sneg in ker sem se v njem opotekala in padala, je bilo perilo, ki sem ga imela na sebi, kot skorja ledu. Spominjam se smešnega prizora, ko sem se obesila ob podrti smreki za vejo tako, da sem padla z glavo navzdol in da se sama nisem mogla rešiti. Kljub težki situaciji smo se vsi smejali...»

9. 1. 1945 zjutraj (prip. A. I.) »smo srečni zvedeli od predhodnice, da je našla pot, ki pelje v Solčavo.«

Jože Veber je zaradi izmučenosti ostal še nekaj časa v kolibi in mrtvem Bricmanu pobral dokumente in jih izročil komandantu. Med potjo je našel še več šotorskih kril, jih pobral in prinesel v štab k Bevšaku. Pri Bevšaku so prišli do hrane. Tu so se borci odpočili in se premraženi ogreli. Na domačiji so dobili ovco, ker pa ni zadostovala za ves bataljon, so organizirali dodatno hrano iz bolnišnice IV. operativne cone, ki je bila v Robanovem kotu. (Prip. A. I.) V hlevu pri Bevšaku, ki je bil obokan, so tudi zakurili, da so se ogreli in odpočili. Potem skoraj niso mogli vstati, tako so bili utrujeni in izčrpani.

Jože je bil že štirinajst dni poprej brez podplatov na čevljih, pa je prosil komandanta, naj mu priskrbi druge. Ko je komandant pokazal Jožetu svoje škornje, tudi brez podplatov, si je Jože oddahnil, ker je vedel, da mu ne more pomagati.

Stanko Ošep, p. d. Bevšakov iz Robanovega kota, pa je povedal sledeče: »Ko so v decembrski ofenzivi tudi Bevšakovi zapustili dom in bežali v planino, so iz hleva spustili tudi živino in jo nagnali v gozd, da je ne bi Nemci odgnali ali morda domačijo požgali. Na hlevu pa so imeli Bevšakovi nekaj zaloge umetnega gnojila — kalijeve soli. To sol so našle tudi domače koze in se je toliko najedle, da so štiri poginile. Ko so se domači vrnili, so jih našli in

zakopali v sneg. Ko pa so k Bevšakovim prispeli borci 1. bataljona Zidanškove brigade, sestradani do kraja, so našli koze v snegu in jih v kotlu tudi skuhalo in pojedli. Posledic menda ni bilo.«

Darjina prva misel pa je bila: »Najprej škaf vode in peč, blažena kmečka peč, ki ti pregreje ude do kosti. Vem, kako sem uživala, da sem se lahko pošteno umila ter se spravila na peč. Kljub temu, da že dolgo nismo kaj poštenega jedli, lačna nisem bila. Zvečer je prišel v štab bataljona Krn — upravnik bolnice ter spraševal, če imamo koga za bolnišnico. Preden je odšel, se je zagledal vame ter mi rekel: 'Kaj pa ti, kaj misliš, da boš jutri lahko hodila.' Čudila sem se, zakaj me sprašuje, on pa je pokazal na moje noge, ki so bile do kolen rdeče — modre. Napovedal mi je vse črno, da čez nekaj dni še stopiti ne bom mogla, da se mi bodo spustili mehurji in nato rane. Imel je prav. Hotel je, da grem še isto noč v bolnišnico. Nisem hotela. Jokala sem in prosila tovariše, naj me pustijo v bataljonu. Vendar so me tudi ti pričeli nagovarjati, naj grem, ker so se bali, kako bom hodila še naprej, posebno, ker je bil položaj takšen, da nismo vedeli, kako se bomo prebili. Popustila sem in se s solzami v očeh poslovila od tovarišev, ki so mi bili več kot bratje v hudih dneh. Tovarištva, kot sem ga srečala takrat, ravno med 'štabovci' 1. bataljona, nisem več srečala nikdar v življenju. Delili smo si hudo in dobro in se nismo nikdar sprli. Spominjam se, da je v dneh, ko nismo imeli nobene hrane, nekdo iz dna nahrbtnika privlekel pest suhih hrušk. Ni jih bilo toliko, da bi vsakdo pojedel po eno. Delili smo jih po grizljajih. Čeprav najhujši, so bili po tovarištvu zame najlepši dnevi ravno ti, ki sem jih preživela v 1. bataljonu. Težko sem se ločila od soborcev, ker nisem vedela, kam, v kakšno okolje grem, bolnišnice pa sem se sploh bala.«

Kako močno je pohod prizadejal in skrbil bataljon, povedo tile podatki: Iz dnevnega operacijskega poročila glavnega štaba

Pohod I. bat. XI. brigade M. Zidanška, januarja 1945

— — — zgrešena smer + usodni prepad

— — — nakazuje stezo in lažji dostop do planšarske kočje na Bevski planini

NOV in PO Slovenije z dne 12. januarja 1945 razberemo, da je snežni plaz zasul pet borcev in s tem, če upoštevamo tudi preminulega deseterja Karla Bricmana, je imel bataljon šest smrtnih žrtev... Od Bevsčaka in iz Solčave jih je dezertiralo okoli 10, nekaj posameznikov pa je bataljonsko vodstvo odpustilo na zdravljenje ali jim dovolilo, da so šli po obutev in obleko; dalo jim je tudi ustrezne dovolilnice. V partizansko pokretno bolnišnico, ki je bila takrat v Logarjevi planinski koči v Logarskem kotu, pa so bili poleg Darje, ki je šla prva (9. 1.), poslani 12. 1. 1945 še: Boštjan Besednjak, Franc Fele, Janez Kunčič, Alojz Novak, Ludvik (Rudolf) Štepiha, Albin Špeglič, Jurij Turnšek, nam. politkomisarja čete Marijana Ula-mec, Jože Veber, Franc Zagožen; 13. 1. 1945 Anton Blažek, Jožef Pačnik, Ivan Peruš, Alojz Vahter, Maks Mavrič, in 14. 1. 1945 še Franc Ofrič. Skupaj 17.

Spomladi 1945 sta Stanko Ošep in Alojz Apnar iz Železne Kaple šla v Bevsko planino, da bi ugotovila dejansko stanje žrtev sneženega plazu. Ko sta prispela v drvarsko kočjo, ki je približno 30 minut oddaljena od nekdanje planšarske kočje na Bevski planini, sta našla na pragu kočje mrtvega deseterja Bricmana. Ko sta se povzpela do usodnega prepada, sta pod prepadom našla še štiri trupla — med njimi je bila ženska.

Anton Iković

Lojzetova smrt nas je prizadela

Bilo je 18. maja 1945, ko smo sprejeli sporočilo, da je neka skupina umikajočih nemških oficirjev, ki so se umikali kar po gozdovih nekje nad Selami pri Borovljah, ustrelila našega intendanta bolnice (»Za mlini«?) Lojzeta Slaka iz Dobrnič na Dolenskem. Njegov spremljevalec Jože Malej je ušel in nam sporočil žalostno vest. Po njegovem pripovedovanju sta srečala skupino nemških oficirjev in nič hudega sluteč je Lojze z njimi tudi spregovoril. Gotovo si je mislil: »Konec vojne je — ni več potrebno, da bi bežal pred njimi.« Zato tudi ni mislil na nevarnost, kot tudi mnogi nismo. Eden od oficirjev je potegnil pištolo in ga ustrelil v srce. Vest o Lojzetovi smrti je še posebno prizadela naju z Jožetom Fortinom — Macigojevim z Uršlje gore, ki sva ga poznala že od jeseni 1944, ko je prišel k partizanski bolnici v Robanov kot in postal naš intendant.

Pokopali smo ga na pokopališču v Selah. Pri pogrebu se je zbralo mnogo borcev in domačinov. Mnogim je spolzela po licu solza, ko smo mu v slovo zapeli žalostinko »Kot žrtve ste padli...«

Njegova smrt nas je ponovno opozorila na previdnost. Zato smo poostriili kontrolo nad vsemi, ki smo jih zajeli.

Z Jožetom sva v prostem času rada odšla k sosedu, kjer so imeli dober jabolčnik.

Nekako čez dva meseca je Stanko zopet šel na planino, ker je iskal izgubljene domače koze. Ko je plezal po jarku, je našel: cepin, nekaj pribora za mitraljez, nekaj odej in šotorskih kril, ter okostje enega borca. Ko se je vzpenjal še naprej in prispel na greben, je zopet našel okostje enega borca. Po ugotovitvah Stanka Ošepa, p. d. Bevsčaka, je ta pohod zaradi pobege vodiča terjal sedem žrtev: Karel Bricman, Stanka Klaneček, Karel Firšt, Franc Turk. Vsi ti so v seznamu v knjigi Zidanškova brigada, str. 731 in dalje. Antona Cokana ni v seznamu. Morda je bil iz kake druge enote in se je vključil v ta pohod. Po ugotovitvah Stanka Ošepa manjkata še dva borca, o katerih ni podatkov. Tudi izjava v knjigi Zidanškova brigada na strani 583, ki jo je dal Milan Štajner-Kamnar, se ujema s številko sedem. Poleg teh ugotovitev bi dodal še pripombo Franca Zagožena, da se je eden od teh sedmih ponesrečil in ubil, medtem ko je borec, ki ga je Stanko našel na vrhu grebena, po vsej verjetnosti omagal in zmrnil.

Po teh ugotovitvah bo potrebno tudi na spomeniku v Kačjeku dopolniti število žrtev tega pohoda.

Viri: Mirko Fajdiga — Zidanškova brigada str. 582-587.

Jože Veber, Boštjan Besednjak, Albin Špeglič, Franc Zagožen, Stanko Golob — Danilo, in Stanko Ošep.

Ob kozarčku jabolčnika so nama kmalu minile proste ure. Ko sva z Jožetom tiste dni zaplenila lepega konja, sva ga ob prihodu pustila kar pri sosedu — za odškodnino za nekaj litrov jabolčnika.

Bilo je 21. maja, ko se je proti večeru nenadoma pojavil pred naše poveljstvo tovorni vojaški avto, ki ga je vozil angleški šofer in spremljal partizan. Prinesel nam je nalog, da se moramo takoj pripraviti za odhod, ker moramo zapustiti Koroško. Kakor nož v srce nas je zadela kruta novica. Nismo verjeli. Toda pisмени nalog višje komande je bil dokaz resnice. Hitro smo pobrali vsak svoje reči, se poslovili od poznanih Selanov in že smo drveli proti dolini, kjer smo za las ušli nesreči, da se ni avto zvrnil po strmini v potok.

Iz Podrožce smo se potem odpeljali z vlakom skozi veliki predor na Jesenice in v Radovljico. Tu pa so nas zopet razporedili v nove enote.

V SLOVO KOROŠKI

Koroška, prelepa dežela,
vsa s krvjo si prepojena
slovenskih fantov in deklet,
ki so morali že drugič zapustiti
prelepi ta slovenski svet!

Jernej Krof

Moja mati

Eno pesem naj zapojem
o svoji ljubi materi.
Toplo je pri srcu mojem,
ko spomin mi oživi.

Rad imel sem jo v življenju,
spominjam se je še vsak dan.
Saj je v zdravju in trpljenju
žrtvovala še poslednji dan.

Kar nas je ona naučila,
to smo vzeli za veljavo,
nismo se pri delu skrili,
to bi bilo čez postavo.

Kar učil sem se v mladosti,
mi resno delo pride prav.
V pohvalo mi je v starosti,
do smrti bodem delat znal.

Mi lepa knjiga v življenju
um bistrila je ves čas.
Zato odločen sem v mišljenju,
ki mi je zmeraj v kratek čas.

Saj je že mati rada brala,
zakaj bi jaz ne bil za to.
Vse nas k temu je prignala,
da živeli smo lepo.

Mati mi nadvse je draga,
dobro je pri njej doma,
težko iti je od praga —
pretočil mnogo sem solza.

Naključje je tako naneslo,
da je prišla za menoj,
to mi srečo je prineslo,
bila vesela je z menoj.

Trajalo je le dve leti
in pet mesecev še zraven,
ko je sina izgubila,
je legla v postelj —
na veliki traven.

Za leto in pol ji čas poteče,
nastopila je zanjo smrt.
Smrt nemila nič ne reče —
bil sem z drugimi potr!

Utrinki iz spominov Marije Kuhar – Prežihinje (Zapor v Ljubljani in taborišče Ravensbrück)

Ker je postalo življenje v Vevčah nemogoče, sem šla na občino in izsilila dovoljenje, da sem smela v Ljubljano. Vidmarjevi so mi priskrbeli sobico pred škofijo. Tam sva potem stanovali z Mojco, ki je delala v Vidmarjevi trgovini.

Pa nisva ostali dolgo tam. Kar kmalu sta prišla k meni dva kaplana in mi rekla, naj vzamem s seboj odejo, skledo in žlico. Vprašala sta me, kje je Mojca. Povedala sem, da dela v trgovini, pa sta mi rekla, naj vzamem odejo, skledo in žlico tudi zanjo, da jo bomo grede poklicali. Res smo storili tako in odpeljala sta naju na policijo. Tam sem šele spoznala, kaka zverina lahko postane človek.

Tega, kar sem takrat videla in čula, ni mogoče pozabiti. Italijani in belogardisti so se vsak večer napili, potem pa so si zavijali rokave pa vlačili ljudi po zaporu in jih neusmiljeno pretepali.

Dobro mi je ostalo v spominu, kako so mučili nekega župnika. Vrteli so ga okrog in ga prisilili, da je zapel vso pesem Kosec koso brusi. Ko je odpel, ga je eden izmed njih tako udaril, da je kot snop omahnil po tleh. Potem ga je spet spravil pokonci in ga odpeljal, ne vem, kam.

Nekega večera so pripeljali v zapor vso družino Bonačevih. Ančko so potem ob enajstih pahnili skozi vrata naše celice. Vsa pretepena je bila, vsa podpluta in razsekana od udarcev s pasom. Očistile smo ji rane in jo položile ob steno celice.

Veliko podobnih prizorov sem videla. Slišala sem, ko so trpinčeni ljudje tulili od bolečine kot volkovi.

S policije so naju odpeljali v rokodelsko šolo. Tudi tam sva doživeli marsikaj.

Nekoč so opolnoči prišli v šolo zamaskirani belogardisti. Črne krinke so imeli čez obraz. Nekaj jih je bilo v civilu, nekaj v uniformah. Postavili so nas v vrsto. Mirno smo morale stati, oni pa so nas izbirali za kdove kaj in kdove kam. Mene je bilo najbolj strah, da bi izbrali Mojco, njo pa, da bi izbrali mene. Tako dolgo so izbirali, da nas je ostalo v vrsti samo še nekaj. Potem so izbrane odpeljali, druge pa smo ostale. Oddahnile smo si, ko so odšli. Takega prizora ni mogoče pozabiti.

Mene so potem odpeljali v Ravensbrück, Mojca pa je nekaj časa še ostala v Ljubljani.

V Ravensbrücku se je začelo pasje življenje. Ko smo zvečer prišle tja, smo morale najprej v kopalnico. Težke politične jetnice, posebno še mlajše, so najprej ostrigili in obrili. Ko so potem prišla ta naga, ostrigljena in obrita dekleta v kopalnico, sem vprašala Marto Klopčič, kdo so, pa mi je povedala, da so dekleta, s katerimi smo se skupaj vozile v taborišče. Nagih, ostriglenih in obritih nisem prepoznala, tako spremenjene so bile videti.

Žejne smo bile, a so nam rekli, naj ne pijemo, ker je voda zastrupljena.

Drugo jutro smo stale na taboriščnem dvorišču. Ogledovala sem si taboriščnice, ki so

bile že nekaj časa v Ravensbrücku. Hladno je bilo in vse so stale na eni nogi, vse so bile modre in krastave po nogah. Zasmilile so se mi in zbala sem se, ko sem videla, kaj nas čaka.

Potem so nas razporedili po barakah. Ostala sem z nekaterimi Ljubljančankami, druge so morale drugim in smo se samo še tu pa tam videle.

Razdelili so nas po tovarnah in oddelkih. Mene so dodelili v tkalnico, a mi delo ni pa ni šlo od rok. Kakorkoli sem delala, mi je ušel čolniček po tleh. SS-ovka je to opazila in predstavili so me v predilnico. Celo vrsto vreten sem morala nadzirati. Niti, ki so se pretrgale, sem morala tkalčevsko zvezati. Tak teror so zganjali nad nami in tak strah so nam nagnali v kosti, da sem se takoj naučila vseh potrebnih spretnosti. Ker sem se hitro privadila, me je mojster prestavil drugim, kjer je bilo še več dela.

Napor je bil strahovit. Vstajale smo ob petih, ob šestih smo morale že v tovarno. Opolodne smo samo toliko prenehale z delom, da smo popile vodo juho, potem smo spet nadaljevale do večera.

Čez nekaj časa sem tako zbolela in tako prišla ob noge, da sem začela misliti na najhujše. »Zdaj pa bom šla v peč,« sem si mislila.

Nikogar nisem imela, da bi mu lahko potožila, kako mi je. S sodelavkami se ni več dalo pogovoriti. Vsaka je imela svoje skrbi in te-

žave, vse pa so bile živčno uničene — nervozne. Štirinajst dni sem stiskala zobe, delala in trpela, da se ne da povedati, kako. Čez dva tedna sem tvegala in prosila mojstra, naj me prestavi drugim, kjer bi lahko med delom sedela. Nisem imela dosti upanja, da mi bo ustregel, pa mi je, sama ne vem, zakaj. Tako sem se prvič rešila gotove smrti in krematorija.

Med taboriščnicami je bila tudi neka Mariborčanka. Dva njena sinova sta bila nemška pilota, njo pa so pripeljali v taborišče. Postala je mojstrica. Z nami seveda ni smela govoriti, da bi kdo to videl. Ko je šla zjutraj skozi dvorano, se je delala, kakor da se ne zmeni za nas, v resnici pa nam je šepetaje sporočala najvažnejše spodbudne novice.

V taborišču je bilo veliko Nemk, v naši baraki pa tudi nekaj Čehinj. Ena izmed njih je nekega nedeljskega jutra lezla mimo mene na vrhnje ležišče. Zgrozila sem se, ko sem opazila, da ima noge čez in čez prepredene z zaraslimi šivi. Vprašala sem jo, zakaj tako, pa mi je povedala, da so vse Čehinje v naši baraki poskusni zajčki.

Pripovedovala mi je, kako so jih nekega dne odpeljali iz barake. Rekli so jim, da se grejo kopat. Milo in brisačo so jim dali s seboj, da bi bilo videti bolj prepričljivo. Za vrati »kopalnice« pa so jih uspavali z etrom, jim izrezali nekaj mesa z nog pa jih odpeljali na drugi konec taborišča. Dvakrat so naredili tako, ko pa so hoteli postopek tretjič po-

»Ko smo založili v peč, smo šli k Bolčju na pir«. Tako je večkrat pripovedoval stari pudlar Pandev, ki je rad obujal spomine na zlate čase v fabriki, ko so imeli še dvanajsturni šiht. Slika je prepozno objavljena, zato ne more nobeden prepoznati obrazov. Sklepamo lahko samo, da je bila gasilska veselica in da je bilo to pri nekdanji guštanjski gostilni pri Bolčju. Nemški napis pomeni »Gostilna na travniku«, kar je pravilno, saj je bilo »Jarmače« takrat velik travnik, na katerem je bila vsako leto šestkrat velika gneča, kjer je bil sejmski prostor. Ta hiša še stoji. Dolgo je bila last Meznerjevih, sedaj je njen lastnik Steharnih Alojz.

noviti, so se uprle. Zagrozili so jim, da jih bojo postrelili, in tako jim ni preostalo nič drugega, kot da so popustile in spet šle z njimi, da so še enkrat ponovili nečloveški poskus.

So pa imele Čehinje zelo dobro organizirano pomoč Rdečega križa. Vsaj vsake tri tedne so dobile paket. Vsakokrat, ko se je to zgodilo, sem jaz že kar trepetala. Vedela sem, da bo nekaj jedil gotovo pokvarjenih in jih bojo zato pometale v šlaf za odpadke. Vse, kar je bilo količjak užitno, sem pobrala iz smeti. Tako lačna sem bila, da mi je bilo nazadnje že vseeno, če umrem od lakote ali zaradi pokvarjenih jedil, ki sem jih pobrala iz šlafa.

Nekoč sem bila tako bolna, da so me dali v karanteno. Ljubljanske tovarišice so »zvedele«, da sem umrla. Prišle so pogledat, če je res. Klicale so me skozi okno, a sem bila preveč izčrpana, da bi se bila mogla oglasiti. »Je pa tu, samo oglasiti se ne more,« je rekla neka druga ženska. Prišle so k meni, potolažene odšle in se spet vrnile. Prinesle so mi tri kocke sladkorja in pet kloc.

Z mano je bila tudi neka Burga iz Črne. (Ne vem več, kako se je pisala.) »Nekaj taboriščnic hodi delat na polje,« mi je rekla. »Poskusila bom narediti tako, da bi šla z njimi. Morda se mi bo posrečilo, da ti bom lahko prinesla kako peso ali kolerabo.« »O, da bi le!« sem si želela, pa je res šlo vse po sreči. Drugi dan se je vrnila z drobno kolerabo. Glodala sem jo in še danes ne morem pozabiti, kako mi je teknila.

Voranc je v Mathausenu zvedel, da sem v Ravensbrücku, in mi je pisal. Pismo je potem šlo iz rok v roke. Bralo ga je vse taborišče.

Marija Vidmar, Vera Albreht in Marta Klopčič so mi potem rekly: »Glej, tako navdušen nas je in toliko upanja nam je vlil, da smo čisto drugačne, odkar smo prebrale njegovo pismo.«

Tudi čez Ravensbrück so začeli dan na dan letati zavezniški bombniki nad Berlin. Ko so ga bombardirali, se je tresla vsa tovarna. Stroji v njej so kar drdrali. Rada bi se bila veselila, a sem se bala za Vido. Nekaj taboriščnic je prišlo k nam iz Berlina. Tako dolgo so me iskale, da so me nazadnje le našle. Povedale so mi, da je Vida zaprta v Berlinu. »Nemogoče je, da bi ob takem bombardiranju ostala živa,« sem si mislila.

Ko so se taborišču že približevali Rusi, nismo hotele več na delo. Poskrile smo se, kamor je katera vedela in znala. Jaz sem se potuhnila med kupe sodov na taboriščnem dvorišču in prečepela med njimi vsaj dve dolgi uri. Tistega, kar sem takrat videla, ni mogoče popisati. Verjetno so Nemci že zvečer dali taboriščnicam v nekaterih barakah strup v jed, da so potem ponoči umrle. Drugače si tega, kar sem videla, ne znam razlagati. Zjutraj so jih preživele taboriščnice, same vse izčrpane in onemogle, za noge vlačile iz barak in jih nakladale na vozove. Po dve sta prišli pokojnico vsaka za eno nogo, po dve vsaka za eno roko, potem so jo nekajkrat zahujčkale sem in tja pa jo vrgle na voz. Više ko je bil naložen, večkrat so jo morale zahujčkati. Ko so prve odpeljale, so prišle druge z drugim vozom. Vsaj dve uri sem gledala to grozoto in sem si rekla: »Če si, hudič, se prikaži, če si, bog, pridi in stori kaj! Saj ni mogoče, da bi bila, pa bi vse to mirno gledala in prenašala.«

Malo prej, predno so prišli Rusi v Ravensbrück, so nas odpeljali proti Lübecku. Nebo na obzorju je krvavo žarelo od eksplozij in raket. Med nami so bile tudi starejše, do konca izčrpane ženske. V težkih lesenih coklah niso mogle hoditi kot druge, močnejše, mlajše. Komaj je katera izmed njih stopila iz vrste in kleknila na tla, že jo je spremljevalec meni nič tebi nič ustrelil. Veliko so jih pobili med potjo.

Ustavili smo se na dvorišču neke graščine. Deževalo je, da smo bile vse mokre. Vsa graščina je bila polna vznemirjenih ljudi. Z neko žensko sva se zatekli v šupo z vozovi. Zlezli sva pod voz in zaspali kot ubiti. Zjutraj sem se zbudila. V šupi je jokal otrok, ki ga je neka ženska ponoči rodila pa ga zjutraj kar pustila na kupu poležane slame.

Na drugem koncu šupe sem srečala Burgo. »Iskala sem te,« mi je rekla. Ko sva potem skupaj hodili po gospodarskih poslopjih, sva našli večjo skupino Rusin in Poljakinj. Ležale so zarite v slamo, da so jim samo noge gledale iz nje. Nobena se ni zganila. Čudila sem se, pa mi je Burga razložila, da so pomrle, ker so se najedle vložene sadya, ki so ga našle nekje v kleti. »Do siteda so se najedle in pomrle,« mi je rekla.

Na nekem hribu smo naleteli na veliko skupino ljudi. Kurili so ognje in si pekli, kar so pač kje našli. Nekdo s Holmca je staknil nekje celo prase in ga zaklal.

Med množico sem našla tudi Furlanovo. Že je imela skuhanu juho in krompirjevo omako. Dala mi je juhe, krompirja pa ne. »Počakaj kako uro!« mi je rekla. »Ne smeš se takoj najesti, ker ti bo počil želodec.«

Tedaj sta prišla čez hrib dva možka in povedala, da prihajajo Rusi. Nekdo je razvil zastavo, ki so jo dobili kdove kje, in smo pohiteli k cesti. In res so prišli. Pripeljali so se s kamioni. Eden izmed njih mi je strgal z bluze taboriščno znamenje. »Pozabite! Pozabite!« so nam klicali. Potem so se odpeljali naprej. Do večera in nato vso noč so se vozili mimo.

(Po kasetofonskem zapisu priredil J. Mrdavšič)

Jernej Krof

Nova pesem

Zdaj pa eno novo pesem
pojem Vorancu v spomin.
Čas postal za to je resen —
naj se čuje spod planin.

Za poskus sem jaz v prozi
pisal že o Vorancu.
Po večkratni diagnozi
za moža še nekaj bo.

Ker je v meni dobra volja,
preliva se v meso in kri.
Spoznal sem njegova polja,
spomin na njega še živi.

Povesti pisal in romane
je številne on za nas.
Odkrival je vse svoje rane
in nam zresnil naš obraz.

Po njegovem življenju išče
izbravec zrnca prav za vas.
Nekdo, ki pride na igrišče,
se pač znajde — vsaki čas.

Maj v cvetju

Jože Rodič

Usmeritve in program raziskovalno razvojne dejavnosti v srednjeročnem obdobju do leta 1985

RAZISKOVALNA DEJAVNOST V SLOVENSKI ČRNI METALURGIJI DANES IN V PRIHODNJE

Ob iztekanju srednjeročnega programa razvoja SR Slovenije za obdobje 1976-80 sprejemamo smernice in pripravljamo programe za srednjeročno obdobje 1981-85.

V analizi izvajanja družbenega plana SRS za obdobje 1976 do danes je ugotovljeno, da v okviru industrijske proizvodnje hitreje naraščajo kovinsko predelovalna dejavnost, strojna industrija ter proizvodnja električnih strojev in aparatov. To pa so dejavnosti, ki so še vedno močno odvisne od uvoza opreme in reprodukcijskega materiala. Njihov nadaljnji razvoj je pogojen z izvozom v določenem obsegu, na drugi strani pa je nujno, da ta razvoj bazira tudi na lastnih surovinah, kjer je le mogoče.

Iz skupščinskega dokumenta je prav tako razvidno, da tudi razvoj surovinskih dejavnosti zaostaja. V strukturi proizvodnje jekel se je sicer povečal delež plemenitih jekel na 49,5 %, to pa ne pomeni, da je bila slovenska kovinsko predelovalna industrija po količini bolj oskrbovana z jeklenimi proizvodi.

Navedena dejstva oziroma ugotovitve morajo biti osnova tudi za programiranje raziskovalnega dela v prihodnjem srednjeročnem obdobju. Prav gotovo je prav, da analiziramo, kakšno je bilo naše raziskovalno delo v preteklem srednjeročnem obdobju in kako se je vključevalo v načrtane razvojne poti tega obdobja.

Navedene ugotovitve potrjujejo, kako zelo odgovorna je priprava plana razvoja za določeno srednjeročno obdobje. Menimo, da je posebno težavno in odgovorno to delo v metalurgiji, saj vemo, da od načrtovanja do realizacije investicije mine lahko tudi celo srednjeročno obdobje, da so investicije v to vrsto opreme finančno zelo intenzivne in da moramo prognozirati tako tehnologijo in s tem opremo, da se bo dopolnjevala za dosedanjimi tehnološkimi postopki, ter se vključevala v dolgoročni razvoj posamezne metalurške dejavnosti. Programirati je potrebno tehnologijo, ki bo šla do določene mere tudi vzporedno z razvojem te industrijske panoge v svetu.

Investicije, to je oprema, so tesno povezane s tehnologijo, ta pa tudi z našim znanjem, ki moramo stalno dopolnjevati z raziskovalnim delom.

Zato ni naključje, da so v smernicah za pripravo družbenega plana SR Slovenije, sprejetih na zboru združenega dela, zboru občin in družbeno-političnega zbora, dali poseben poudarek tudi povečanju vloge razvojnega in raziskovalnega dela v združenem delu.

V smernicah je poudarjeno programiranje raziskovalnega dela, predvsem pa

povezava pri realizaciji raziskovalnih projektov in programov s potrebami združenega dela.

Ta naloga izvira tudi iz zakona o raziskovalni dejavnosti.

In če se iz obeh aspektov ozremo na raziskovalno dejavnost in organiziranost v metalurgiji, lahko ugotovimo, da je taka organizacijska oblika do neke mere že prisotna v naši raziskovalni dejavnosti. To pa ne pomeni, da ne bi bilo

potrebno raziskovalnega dela še bolj organizirati, kar naj privede do boljših rezultatov pri raziskavah, tako fundamentalnih kakor tudi aplikativnih.

Vsebina in problematika skupnega raziskovalnega dela slovenske črne metalurgije.

Naše raziskovalno delo smo v preteklem obdobju združevali na naslednjih področjih in širših projektih.

PODROČJA	Projekti
FUNDAMENTALNE RAZISKAVE	Fizikalno kemijski procesi v metalurgiji Fizika kovin in metalografija Analitska kemija v metalurgiji Teorija plastičnosti
TEHNOLOGIJA PROIZVODNJE ŽELEZA IN JEKLA	Surovine in priprava vložka Proizvodnja surovega železa Proizvodnja jekla Topla predelava Hladna predelava
FEROZLITINE	Surovine in priprava
LIVARSTVO	Vrste litin in njihove lastnosti Osnovni livarski materiali Pomožni livarski materiali Tehnološki postopki izdelave form in jeder Osnovne surovine in cepiva
DEFEKTOSKOPIJA	
ENERGETIKA TOPLOTNA TEHNIKA INDUSTRIJSKE PEČI	
EKOLOGIJA	
SEKUNDARNE SUROVINE	

Iz tega sledi, da so bile raziskovalne naloge v okviru posameznih projektov usmerjene v reševanje problemov, ki nas spremljajo pri tehnologiji izdelave in predelave jekla, kakor tudi v raziskave fundamentalnega karakterja.

Če samo v grobem ocenimo vsebino posameznih področij oziroma tematike, lahko ugotovimo, da je bilo naše raziskovalno delo v preteklem srednjeročnem obdobju zelo sistematično. Obsegalo je dejavnost na vseh tistih področjih, ki so sestavni del proizvodnje osnovnih surovin, železa in jekla ter ferozlitin. Raziskovalno delo naj bi torej prispevalo k modifikacijam tehnologij proizvodnje jekla.

Pri našem raziskovalnem delu smo iz raznih vzrokov mnogokrat nedosledni, preveč smo pod vplivom trenutnih dogodkov, naši programi so mnogokrat zaradi tega kratkoročni in želimo rezultate v kratkem času. Mogoče smo večkrat preveč pod vplivom svetovnih dogajanj v zvezi s tehnologijo, konjunkturo ali recesijo porabe.

Naša strojna industrija prehaja v proizvodnjo kvalitetnejših izdelkov; to pa terja vse več plemenitih surovin, ki pa jih

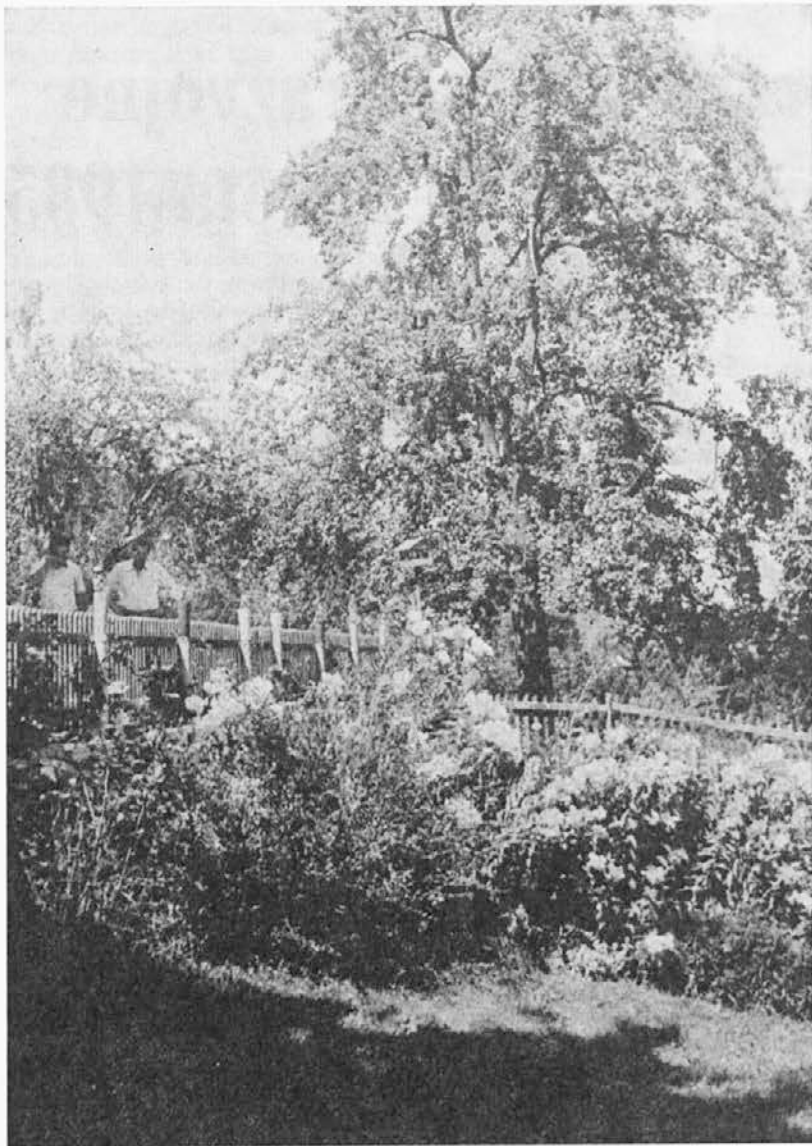
je potrebno marsikdaj tudi uvažati. In sedanji imperativ izravnave plačilne bilance z inozemstvom nas ponovno opozarja, da razvoj strojno predelovalnega kompleksa ne bo mogoč, če ne bodo na razpolago ustrezni reprodukcijski materiali.

Sprejete smernice za pripravo družbenega plana za prihodnje srednjeročno obdobje so opozorilo nam vsem, da moramo dejansko posvetiti več pozornosti tudi raziskovalnemu delu. Novi metalurški proizvodi bazne metalurgije in kovinsko predelovalne ter elektro industrije pa naj čim bolj bazirajo na lastnih surovinah.

Analiza raziskovalnega dela v preteklem srednjeročnem obdobju

V tem sestavku ni mogoče podrobno prikazati rezultatov raziskav po posameznih temah, zato podajamo samo nekaj rezultatov o surovinah in proizvodnih postopkih.

Na področju proizvodnje surovega železa smo sistematično raziskali reduktivne sposobnosti naših rud za izdelavo sintra z dobro reduktivnostjo. Rude so pa lahko tudi izvor železne substance v obliki pelet za proizvodnjo jekla v elektro pečeh. Ra-

Poletje prihaja

ziskave so pokazale, da za proizvodnjo kvalitetnih pelet nimamo železne rude, imamo pa kvalitetne premoge kot reducente. Na drugi strani so bile naše raziskave usmerjene tudi v možnosti izkoriščanja železne substance iz sekundarnih surovin. Iskali smo možnosti predelave piritnih ogorkov in rdečega blata kot odpadlih produktov pri proizvodnji žveplene kisline in aluminija.

Dosedanji rezultati, predvsem pri predelavi piritnih ogorkov, so dokaj uspešni in smo že osvojili polindustrijske postopke predelave teh odpadlih produktov. Dosedanji rezultati preiskav namreč kažejo, da lahko z že osvojenimi tehnologijami dobimo iz sekundarnih surovin do 70 % železne substance.

In ker železo v prahu ni uporabno za nadaljnjo predelavo, je osvojena tudi tehnologija izdelave zelenih ali utrjenih pelet iz različnih prašnatih železonosilnih komponent na osnovi domačih bentonitov kot veziva.

Ocenjujemo, da je v obliki sekundarnih surovin danes na razpolago v Sloveniji okoli 100.000 ton kovinske substance.

Problemi pomanjkanja železne substance v obliki kvalitetne rude ali starega železa so v naši črni metalurgiji nenehni. Glede na pomanjkanje kvalitetnih rud, na drugi strani pa glede na široko možnost dobivanja in predelave železne substance tudi iz sekundarnih virov, se sama od sebe nakazuje usmeritev slovenske črne metalurgije v elektrometalurgijo. Dose-

danje raziskave so tako usmeritev potrdile. Na področju izdelave jekla smo raziskave usmerjali predvsem na:

- izdelavo elektro jekla
- izdelavo jekla po postopku pretaljevanja pod žlindro.

Rezultati teoretskih raziskav reakcije med žlindro in jeklom ter reakcij med jeklom in plinsko fazo se kažejo v razvoju novih tehnologij. Pri tem moramo omeniti predvsem uporabo prašnatih dezoksidantov, izdelavo sintetičnih mešanic talil in uporabo kisikove sonde za zasledovanje procesov dezoksidacije jekla. Rezultati raziskav so prispevali k temu:

- da smo pospešili proces izdelave jekla,
- povečali izkoristek kovinskih in nekovinskih dodatkov pri izdelavi jekla,
- da smo sposobni izdelovati jeklo z visoko čistočo v pogledu fosforja in žvepla ter nekovinskih vključkov,
- da smo sposobni izdelovati tudi jeklo v obliki pločevine z zagotovljenimi trnostnimi lastnostmi v t. i. "Z" smeri, ali z drugimi besedami, da smo pri izdelavi jekla v pogledu kvalitete in asortimenta šli v korak z metalurgijo v svetu.

Rezultati raziskav pa so vgrajeni tudi v ekonomiko proizvodnje elektro jekla.

Postopek pretaljevanja jekla pod žlindro je tudi v svetu dokaj nov. S ponosom lahko ugotovimo, da smo uspešno osvojili ta postopek pretaljevanja jekla v Železarni Ravne. Tehnologija proizvodnje je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Proizvodni proces je vključen tudi v tehnolo-

gijo izdelave brzoreznih in drugih visoko legiranih kvalitetnih jekel. Raziskovali smo tako kinoteko metalurških procesov kakor tudi tehnologijo in vpliv dodatkov na kristalizacijo jekla. Z osvojitvijo proizvodnje EPŽ jekla nismo samo črtali komponente uvoza, ampak je dana osnova tudi za izvoz tovrstnih izdelkov iz plemenitih jekel.

Tehnologijo smo tako osvojili, da smo sposobni nuditi drugim interesentom tudi samo tehnologijo, torej pamet, ki jo večkrat kupujemo!

Pri predelavi jekla smo raziskovali vpliv primarne kristalizacije jekla na tehnologijo ogrevanja ter iskala optimalne parametre za predelavo jekla. Večji delež predelave plemenitih jekel smo uvedli predvsem pri silicijevih in nerjavnih ter orodnih jeklih. Raziskave korelacije preoblikovalnega odpora v odvisnosti od kvalitete in temperature so dokaj izvirne in te rezultate smo že vgradili v tehnologijo predelave teh plemenitih jekel.

Glede na vse večji delež oziroma usmeritev slovenske črne metalurgije v elektrotehniko je bil predmet raziskav tudi vpliv oligoelementov na sposobnost predelave konstrukcijskih in visokolegiranih orodnih jekel. S temi raziskavami moramo nadaljevati, saj so osnova za razvoj plemenitih jekel v elektrometalurgiji.

Posebej je potrebno poudariti tudi raziskave na področju fizike kovin in analitiške kemije. Te raziskave so prispevale k razširitvi kvalitetnega asortimenta slovenskih železarn pri konstrukcijskih in orodnih jeklih. Rezultati teh raziskav so vgrajeni v proizvodnjo finoizdelanih in mikrolegiranih jekel na bazi vanadija in nioba ter konstrukcijskih jekel na osnovi bora, jekel za vijake, avtomatskih jekel, jekla za izdelavo orodja za obdelavo kovin pri visokih temperaturah in vzmetnih jekel. Rezultati raziskav na področju fizike kovin in metalografije ter analitiške kemije so sestavni del tudi pri reševanju problemov kvalitete jeklenih ulitkov.

Raziskave v črni metalurgiji so v tem srednjeročnem obdobju torej prispevale k razvoju elektrometalurgije in proizvodnje jekel plemenitih kvalitet. Rezultat raziskav je vrsta novih jekel od konstrukcijskih do visokolegiranih orodnih in brzoreznih, kar je pripomoglo k zmanjšanemu uvozu plemenitih jekel. Na drugi strani pa daje ta usmeritev tudi možnosti prestrukturiranja določene proizvodnje našega kovinsko predelovalnega kompleksa.

Raziskave v prihodnjem srednjeročnem obdobju.

Iz prikazanega raziskovalnega dela v preteklem obdobju je razvidno, da smo naše delo usmerili tako v razvoj priprave surovin kakor tudi v osvajanje novih materialov. Sprejete smernice o pripravi srednjeročnega programa za prihodnje obdobje potrjujejo že dosedanji sistem priprave tematike raziskovalnega dela oziroma postavljeni cilj, to je proizvodnja jekla in njegovih zlitin, ter livarskih izdelkov na osnovi lastnega znanja, lastne tehnologije in čim večjega deleža domačih surovin.

Da bi se čim bolj približali smernicam srednjeročnega razvojnega programa, smo za črno metalurgijo že pripravili usmerje-

ni raziskovalni projekt „Tehnološke osnove izdelave jekla po postopkih sekundarne rafinacije“ in dva usmerjena raziskovalna programa: „Raziskave izoblikovanja in lastnosti mikrostruktur pri predelavi jekel“ in „Intenziviranje proizvodnje preoblikovalnih obratov“.

Cilj prvega usmerjenega projekta je ponovna metalurgija. Proizvodnja jekla v SRS mora sloneti na elektrometalurgiji, pri čemer pa je peč predvsem talilni agregat — dezoksidacija in rafinacija jekla se zaključijo v ponovci. To pomeni na eni strani povečanje produktivnosti elektro peči, na drugi strani pa daje možnosti proizvodnje visoko kvalitetnih plemenitih jekel, kar je usmeritev slovenske črne metalurgije.

V okviru raziskovalnega programa Evropske gospodarske skupnosti bomo sodelovali tudi pri raziskavah kontinuiranega ulivanja jekla.

Usmerjena raziskovalna programa pa obravnavata predelavo plemenitih jekel, kjer je težišče na raziskavah, povezanih z vročo in hladno predelavo plemenitih jekel. Težišče tematike usmerjenega raziskovalnega programa pa ni samo bazična metalurgija, ampak tudi reševanje problemov predelave jekla v kovinskopredelovalni industriji. V program so vključene tudi teme preoblikovalnosti jekla v hladnem kot osnova za izdelavo odkovkov za razvoj avtomobilske industrije.

Danes je bilo težišče razvoja plemenitih jekel predvsem na okroglih profilih. V prihodnjem srednjeročnem obdobju bodo raziskave usmerjene v osvajanje plemenitih jekel tudi v obliki tako imenovanih ploščatih profilov, pločevine in hladno valjanih trakov. Omeniti je razvoj proizvodnje elektropločevin, pripravo tehnologije proizvodnje transformatorske pločevine, nerjavih jekel in vseh vrst konstrukcijskih jekel s povišano mejo plastičnosti, orodnih in brzorezljivih jekel.

Uvajanje procesnega računalnika v tehnologijo izdelave jekla bo izboljšala ekonomičnost proizvodnje jekla in zagotovilo kakovost.

V črni metalurgiji bodo torej raziskave usmerjene predvsem v optimizacijo proizvodnje in predelave plemenitih vrst jekel. Prednost bodo imele raziskave osvajanja procesov izdelave jekla v elektropečeh oziroma po postopku EPŽ in predelave tovrstnih proizvodov kakor tudi preiskave, povezane z nadomeščanjem sedaj še uvoznih surovin z domačimi. To pomeni, da bo naše raziskovalno delo pomagalo reševati problematiko pri uvajanju plemenitih vrst jekel v predelavo v kovinskopredelovalnem kompleksu.

Predvidena orientacija slovenske črne metalurgije terja od kovinsko predelovalne industrije preorientacijo v več vredne proizvode. Naloga raziskovalcev je, da pomagajo pri prestrukturiranju sedanjega proizvodnega asortimenta. Zato ne smemo omejevati raziskav v določene okvire, ampak nam mora biti skupna naloga doseči postavljeni cilj, to je, čim več plemenitega jekla predelati doma.

Ferozlitine so pomembne za razvoj domače metalurgije, pomemben delež pa predstavlja ta proizvod tudi v našem iz-

vozu. Raziskovalno delo bi naj prispevalo k:

- povečanju proizvodnje vseh vrst kvalitet FeSi, FeCrC
- proizvodnji CaSi, Fe-Si + Mg
- izdelavi novih ferozlitin, ki jih je mogoče izdelovati iz domačih surovin oziroma rud.

Livarstvo

Značilnost bodočega razvoja in s tem v zvezi raziskav v jeklolivarnah je v osvajanju tehnologije izdelave najtežjih ulitkov specialnih jekel kakor tudi kvalitetnih ulitkov za atomske centrale, razne energetske in strojne objekte itd.

Raziskave na področju sive litine bodo imele težišče tudi v osvajanju tehnologije izdelave ulitkov za motorno industrijo. V livarstvu bomo v prihodnjem srednjeročnem obdobju raziskovali tudi livarske peske, cepiva, vezilne smole in druge pomožne materiale, ki so nujno potrebni za izdelavo vseh vrst kovinskih ulitkov.

Energetika

Poudariti je treba predvsem raziskave za izkoriščanje energije ob uvajanju procesnih računalnikov in raziskave intenzifikacije izkoriščanja zemeljskega plina.

Realizacija vsega tega programa raziskav pa je tesno povezana z razvojem na fundamentalnih raziskavah fizike kovin, metalografije in analitske kemije. V srednjeročnem programu raziskav bodo fundamentalne raziskave imele še vedno pomembno mesto, ker so te raziskave osnova za nadaljnje aplikativne raziskave kakor tudi za vzgojo raziskovalnega kadra, ki ga v metalurški dejavnosti močno primanjkuje.

Pregled tematike raziskovalnega dela v metalurgiji v sedanjem srednjeročnem obdobju kaže, da se je fundamentalno kot aplikativno raziskovalno delo združilo v celoto in je vtkano v sedanje delo in tudi razvoj metalurgije v prihodnjem srednje-

ročnem obdobju. Med obema srednjeročnima obdobjema torej pri raziskavah ne bo bistvene ločnice; potrebna bo pa še večja odgovornost in koordinacija pri izvajanju raziskovalnega programa.

Sedanje doseženo stanje in razvoj v perspektivi nas obvezujeta, da damo prednost tistim raziskavam, ki omogočajo nadaljnji razvoj črne metalurgije ter livarstva na osnovi lastnih surovin. Specifično moramo obravnavati tematiko raziskav, ki zmanjšuje komponento uvoza ne samo v metalurgiji, ampak v celotnem kovinsko predelovalnem kompleksu. Pri tem pa moramo raziskovalci v metalurgiji in predelovalni industriji težiti k istemu cilju, to je, osvojiti proizvodnjo za dom in izvoz na osnovi lastnih surovin.

Taka usmeritev našega raziskovalnega dela je pogoj, da bomo lahko začeli izvažati tudi naše znanje, ki ni majhno, pa ga večkrat premalo cenimo in izkoriščamo.

POVEZOVANJE

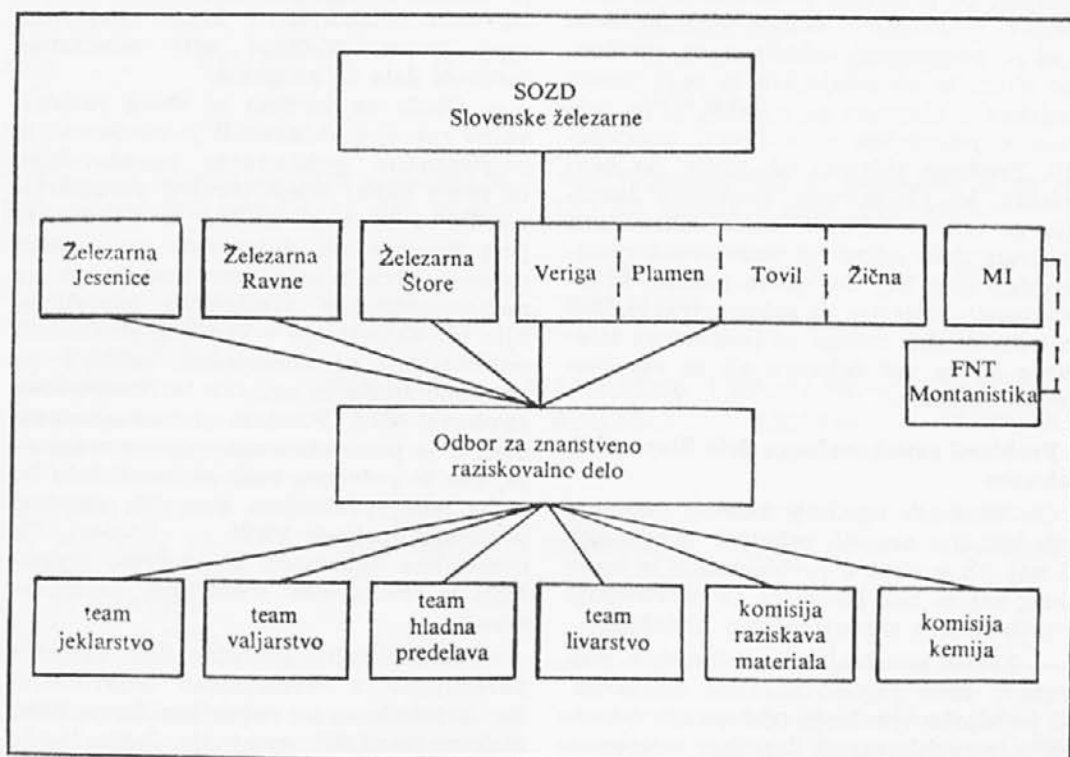
- Železarne Ravne
- Slovenskih železarn
- Metalurškega inštituta
- Raziskovalne skupnosti Slovenije

PRI RAZISKOVALNO — RAZVOJNI DEJAVNOSTI

Kratek opis in dosedanja praksa

Raziskovalno dejavnost Metalurškega inštituta za potrebe Slovenskih železarn in dejavnost, ki jo sofinancira Raziskovalna skupnost Slovenije, usmerja, koordinira in kontrolira Odbor za znanstveno raziskovalno delo Slovenskih železarn na osnovi dolgoročnih programov, raziskovalno — razvojnih usmeritev, samoupravnih sporazumov in vsakoletne pogodbe o izvajanju raziskovalnih nalog.

Sedanja oblika organizacije raziskovalnega dela v črni metalurgiji je razvidna iz naslednje sheme:

Organizacija raziskovalne dejavnosti v SOZD Slovenske železarne.

K shemi naj pripomnimo, da pri poslovnem svetu SOZD deluje posebna skupina za energetiko, zato to pomembno področje v shemi ni prikazano, v programe raziskovalnih nalog pa je seveda vključeno celo z določeno prioriteto.

Raziskovalna tematika se v principu pripravlja v temeljnih organizacijah posameznih delovnih organizacij in timi za jeklarstvo, valjavnost itd. ter komisije jih posredujejo v usklajevanje na odbor za znanstveno raziskovalno delo slovenskih železarn. V odboru so predstavniki raziskovalnih oddelkov posameznih železarn, predstavniki predelovalcev SOZD-SŽ, Metalurškega inštituta ter delovne skupnosti skupnih služb.

Člani timov oziroma komisij so pa poleg strokovnjakov posameznih panog iz železarn tudi predstavniki posameznih DO kovinsko predelovalnega kompleksa tudi izven SOZD-SŽ, na primer:

TAM Maribor, Unior Zreče, Litostroj Ljubljana, Gorenje Velenje, Metalna Maribor, IMV Novo mesto, Iskra Nova Gorica, Tomos Koper, Saturnus Ljubljana in poleg predstavnika predelovalcev SOZD-SŽ tudi predstavniki FNT.

Iz tega sledi, da ustrezni timi in komisije posredujejo odboru celovito problematiko potreb, tako po kvalitetah materialov, potrebnih za razvoj kovinsko predelovalne industrije, kakor tudi problematiko stanja v zvezi s kvaliteto, ker je osnova za skupno načrtovanje in usklajevanje raziskovalnega dela med SOZD-SŽ in kovinskopredelovalnim kompleksom.

Odbor za raziskave pri SŽ izdela tudi dokončni predlog raziskovalne tematike, ki ga SŽ prek Metalurškega inštituta predloži v obravnavo ustreznim organom RSS, določijo nosilce za posamezne raziskovalne naloge in izdelajo tudi finančno konstrukcijo za realizacijo raziskovalnega programa.

Vsakoletni program se pripravlja za naslednje leto po že ustaljenem metodološkem postopku od zbiranja predlogov po posameznih TOZD, po strokovnih komisijah, po predlogih posameznih raziskovalcev, tehnologov, odgovornih strokovnjakov posameznih oddelkov in strokovnih služb in po zaključkih že opravljenih raziskav v glavnem po načelih, ki so opisana v priložniku o projektni organizaciji. Predloge zbiramo od julija do septembra, ko jih začnejo strokovne komisije in odbori izbirati, nakar obravnava program dela odbor za znanstveno raziskovalno delo SŽ. Ta izbere naloge, ki izpolnjujejo kriterije za sofinanciranje RSS in individualne naloge za posamezne železarne ali za več železarn ali za vse Slovenske železarne.

Problemi raziskovalnega dela Slovenskih železarn

Ob številnih ugodnih ocenah moramo tudi kritično oceniti nekatere posebnosti, ki naj jih v okviru problematike le omenimo, saj so bile izhodišča za načrtovanje v prihodnjem srednjeročnem obdobju:

— Zaradi neusklajenih proizvodnih programov med jugoslovanskimi železarnami je odprto vprašanje odstopanja tehnologije in raziskovalnih dosežkov interesom izven SOZD. Odbor za znanstveno raziskovalno delo Slovenskih železarn me-

ni, da ne bi bilo umestno zapiranje v lastne okvire, ampak naj bi posredovali določene tehnološke dosežke drugim interesentom z določeno participacijo za kritje stroškov, raziskav, uvajanje tehnologije, izobraževanje kadrov itd.

— Sofinanciranje raziskav skupnega pomena, predvsem za kovinsko predelovalno industrijo, ni rešeno. To pogloblja razkorak med proizvodnjo in potrebami kovinsko predelovalne industrije.

— V raziskovalnih enotah posameznih železarn je premalo raziskovalcev. Raziskovalno delo za strokovnjake ni zanimivo tudi zaradi neustreznega vrednotenja raziskovalnega dela. Na drugi strani ne znamo aktivirati ostalih strokovnjakov v temeljnih organizacijah, da bi bolj sodelovali pri raziskovalnem aplikativnem delu.

— Raziskovalno delo je še preslabo povezano in premalo usmerjeno k določenim ekonomsko tehničnim ciljem in predvsem premalo učinkovito.

— Povezovanje raziskovalnih kapacitet SŽ tako glede kadrov kot glede opreme še ni zadovoljivo, ker je doslej bolj rezultat raziskovalne vneme in hotenj posameznikov kot pa slika res organiziranega sistema povezovanja.

— Še vedno je opaziti »zapiranje« v okvire TOZD ali DO, ker se marsikdaj zaradi nedorečene organizacijske in vsebinske povezave raziskovalnega dela nujno potrebno sodelovanje strokovnjakov in raziskovalcev z MI in z drugimi DO ocenjuje kot »privatiziranje« ali angažiranje za »zunanje«.

— Pri prenašanju raziskovalnih rešitev in inovacij v proizvodnjo večkrat pomembni dosežki izgubljajo svojo vrednost zaradi tehnološke nediscipline. Tako se marsikateri rešeni problem večkrat povrne v reševanje v podobni obliki, kar zmanjšuje uspešnost raziskovalnega dela in učinkovitost raziskovalnega kadra. Premalo investiramo v manjše naprave, povezane z inovacijo.

— Prenašanje raziskovalnih dosežkov v prakso je neučinkovito in često ostanejo vložena sredstva in obsežna raziskovalna dela neizkoriščena kljub obetavnim ugotovitvam. Večkrat niti rezultatom lastnega dela ne zaupamo.

— Glede na vsebino in obseg raziskovalno razvojne dejavnosti je strokovno in propagandno publiciranje nezadovoljivo in razen nekaj izjem skrajno zanemarljivo. Treba bo najti načine za učinkovito pospeševanje teh dejavnosti ter urediti interno stimuliranje, ker nastopanje na najpomembnejših strokovnih posvetovanjih ter objavljanje v vodilnih strokovnih publikacijah ni honorirano, zahteva pa ogromno truda in priprav ter neoporečen strokovni nivo. Posebno v mednarodnem merilu je pomembno ustvarjanje renomeja, kar je potrebno tudi za izvoz, zato bo treba tem vprašanjem posvetiti posebno pozornost (primer VEW — Böhler). Te pomembne dejavnosti ne moremo prepustiti le strokovnim ambicijam posameznikov.

— Raziskovalno razvojno delo premalo povezujemo z investicijsko dejavnostjo, ker se zanašamo na nabavljeni know-how, ki je sestavni del investicije. Jasno je, da so taki know-how-i le splošne rešitve, ki jih je treba za posebne razmere in zahte-

ve prilagoditi in dodelati. Tega se največkrat zavemo šele takrat, ko nastopijo problemi v proizvodnji, ki pa že samo investicijo neupravičeno spravljajo na slab glas.

— Ni ustrezne povezave spontanin in usmerjenih organiziranih inovacij po sistemu projektne organizacije. Prav tako ni prave razmejitve med nagrajeno idejo ter organizirano izvedbo inovacijskega procesa v okviru službenih delovnih dolžnosti. Raziskovalnih dosežkov, ki so tudi inovacije, ne registriramo in ne prikazujemo ustrezno.

Financiranje

Financiranje in razdeljevanje deležev med sodelujočimi uporabniki je dogovorjeno z ustaljenimi ključi glede na realizacijo in značilnosti problematike proizvodnih programov. To se ureja vsako leto s pogodbo med vsemi partnerji.

Zaradi sistema sofinanciranja in zaradi medsebojnega usklajevanja obstaja dogovor, da nobena raziskovalna organizacija posameznih železarn ali predelovalcev v okviru SŽ ne more biti neposredni predlagatelj nalog FSS, ampak samo MI kot osrednja raziskovalna institucija SŽ prijavlja vse naloge SŽ, ne glede na to, če se določena naloga izvaja v celoti ali delno v posamezni DO. (Zapisnik 18. 5. 1977.)

Sredstva, ki jih na ta način dobi MI, se upoštevajo pri financiranju dejavnosti MI in sofinanciranju nalog RSS ter se zbirajo v fond za kritje stroškov in nakup opreme skupnega interesa SŽ. (Zapisnik seje 6. 7. 1976 in 18. 5. 1977.)

Ko so iz predlogov izbrane individualne naloge, obravnavata preostale, predlagane za sofinanciranje RSS, še področna raziskovalna skupnost za geologijo, rudarstvo in metalurgijo ter projektni svet za črno in barvno metalurgijo.

V večini primerov (razen pri skupnih nalogah, ki niso v neposrednem interesu posameznih železarn, a jih je treba skupno financirati, kot npr. izkoriščanje sekundarnih surovin, tj. substance Fe iz rdečega blata, piritnih ogorkov, jeklarskega prahu in podobno), sofinanciranje nalog RSS ni neposredno aktivno v finančnih sredstvih, ampak železarna v obliki kompenzacije prevzame določen delež v izvedbi programa ter ga po materialu in storitvah ovrednoti in v predračunu predstavi to vrednost kot delež sofinanciranja.

Naloge znanstvene vrednosti v celoti financira RSS. Takih nalog uporabniki ne sofinancirajo. Po tej poti nastane predlog za javno panelno razpravo, ki je vsako leto oktobra v Portorožu in obravnava:

— Kvantifikacijo rezultatov raziskovalnega dela v metalurgiji v preteklem raziskovalnem letu.

— Spisek predlogov raziskovalnih nalog iz metalurgije za naslednje leto.

Panelna razprava v Portorožu predstavlja javno verifikacijo raziskovalno — razvojnega programa še pred javnim panelom, ki ga za izvajalce in uporabnike raziskovalnih nalog vsako leto organizira RSS z razpisom v časopisih.

Na tej javni razpravi vsako nalogo podrobno predstavijo po programu, načrto-

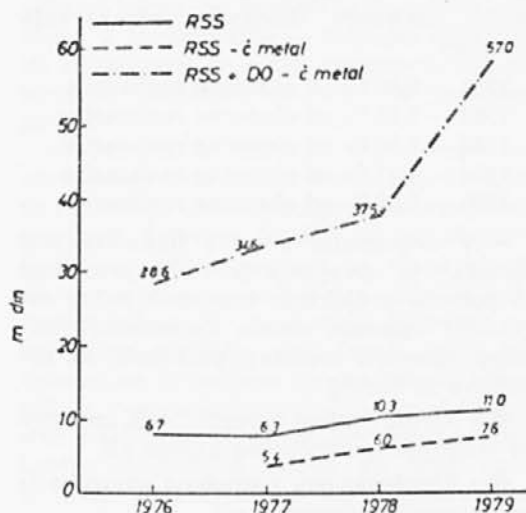
vani izvedbi in programskih ciljih. Pri tem je obvezna udeležba nosilca (teama), ki mora nalogo zagovarjati in tolmačiti ter jo uskladiti z zahtevami koristnikov na osnovi te javne razprave.

Do sklepanja pogodb o financiranju nalog med predlagatelji in RSS poteka dalje točno določen postopek, ki je predpisan, samoupravno potrjen in objavljen v »Raziskovalcu«. To je precej zahtevna in administrativno obsežna procedura, za katero je treba veliko usklajevalnih kontaktov s tajništvom področne skupnosti RSS. Lahko rečemo, da smo se tudi zaradi tega odločili, da posredujemo vse predloge slovenskih železarn preko Metalurškega inštituta.

Finančna sredstva za raziskovalno dejavnost moramo usmerjati v projekte in programe z določenim namenom. Ko omenjamo financiranje, ne moremo mimo ugotovitev, da v okviru RSS preveč iščemo način pravilnega izkoriščanja združenih sredstev za raziskave. Preveč se spreminjajo stališča do raziskovalnega dela — fundamentalnega ali aplikativnega značaja, kar vse vpliva na nestabilnost v orientaciji raziskovalne problematike in raziskovalne opreme, predvsem pa na nestabilnost usmerjanja in vzgojo raziskovalnega kadra. Želeti bi bilo, da bi novi zakon o raziskovalni dejavnosti prispeval k bolj ustaljeni politiki usmerjanja in financiranja raziskovalne dejavnosti.

RSS je vedno sofinancirala raziskovalno delo v metalurgiji. Delež teh sredstev je iz leta v leto naraščal. Tako je v letu 1976 znašal 6,7 mio din ter dosegel v letu 1979 že 11,0 mio din. To je vsekakor priznanje našemu dosedanjemu raziskovalnemu delu in želeti je, da bi RSS še naprej povečeval dela sofinanciranja raziskovalnega dela, kar kaže naslednji diagram.

Včasih se pojavijo pripombe, da se uporabljajo sredstva za raziskave za sanacije stanj posameznih TO. Menim, da v metalurgiji teh primerov ni, razen v primerih, kjer je skupščina na osnovi ustreznih predlogov sprejela sklep o namenski uporabi dela sredstev (Idrija in Mežica).

Sredstva za raziskovalno dejavnost

Krivulja pove, da temeljne organizacije vlagajo vse več sredstev za raziskovalno delo, ker se zavedajo, da rezultati raziskav neposredno vplivajo tudi na razvoj

dejavnosti posameznih TO. Na drugi strani pa lahko iz tega prikaza zaključimo, da se sredstva RSS v veliki meri porabijo za raziskave fundamentalnega značaja, ki pa se vključujejo v realizacijo kasnejših aplikativnih raziskav, ki jih financirajo temeljne organizacije same.

Pripomniti moramo, da v sredstvih, prikazanih v diagramu, niso vključena sredstva, ki jih odvajajo temeljne organizacije za raziskave RSS v dogovorjenem odstotku.

Celotno kvoto združenih sredstev za plan osvajanja in raziskav določa gospodarski načrt na osnovi planiranih razpoložljivih sredstev in na osnovi kritične ocene predhodne porabe ter zbranih predlogov iz okvirnega programa raziskav, projektnih nalog in osvajanja.

Izhodišče za določitev celotne kvote je odstotek od celotne vrednosti prodanih izdelkov DO.

V letu 1979 je bila v železarni Ravne z gospodarskim načrtom planirana vrednost prodanih izdelkov 3.926.000.000 din, za osvajanje in raziskave pa je bilo planiranih 13.500.000 din sredstev, kar znaša 0,34 % od planirane eksterne realizacije. Pred 10 leti je bil ta odstotek 0,7 %, nato pa se je stalno zniževal. V primerjavi s sorodnimi DO pri nas in v svetu je ta % zelo nizek, saj nekateri proizvajalci specialnih jekel s programi finalizacije, podobne ŽR, namenjajo za fond raziskav in osvajanja po dostopnih informacijah celo do 2,5 % eksterne re-

alizacije. Celo med SŽ v zadnjem času železarna Ravne v planu teh namenskih sredstev stagnira.

Planirana sredstva za osvajanje novih proizvodov in raziskave v Slovenskih železarnah v letu 1979 so bila naslednja:

- železarna Jesenice 29,0 milj. din,
- železarna Ravne 13,5 milj. din,
- železarna Štore 12,5 milj. din.

Glede na specifikko proizvodnje in razvoja je bil plan ŽR za 1980 zelo nizek in smo ga letos povečali na 19,5 milj. din, kar pa še vedno ne ustreza dejanskim potrebam.

V železarni Ravne proizvodne TOZD združijo planirano kvoto v razmerju skupne vrednosti interno in eksterno prodanih izdelkov, kakor določa gospodarski načrt. Za ta planirana sredstva je izdelan kontni plan, evidentira in upravlja pa jih TOZD RR — služba MR.

V letu 1979 je bil izdelan osnutek samoupravnega sporazuma o združevanju sredstev za osvajanje in raziskave, ki je v postopku dopolnjevanja in nadaljnje priprave ter naj bi ga uveljavili in sprejeli za izdelavo gospodarskega načrta.

V okviru teh planiranih sredstev je tudi sofinanciranje nalog, ki jih za Slovenske železarne izvaja Metalurški inštitut.

Pregled pogodbenih vrednosti za zadnja štiri leta podaja naslednja tabela.

Pogodbe za raziskovalne naloge MI — Slovenske železarne

	Metalurški inštitut		Deleži posameznih DO		
	Skupaj od SŽ	ŽJ	ŽR	ŽŠ	Predelovalci
1980	10,500.000 din	41,50 %	35,00 % 3,675.000 din	15,75 %	7,75 %
1979	8,700.500 din	40,50 %	34,20 % 2,975.400 din	15,30 %	10,00 %
1978	7,450.000 din	41,69 %	35,19 % 2,622.000 din	15,74 %	7,38 %
1977	6,050.000 din	45 %	38,00 % 2,299.000 din	17,00 %	
1976	5,500.000 din	45 %	38,00 % 2,090.000 din	17,00 %	

Zanimiva je informacija iz naslednje tabele po podatkih oddelka za plan in ana-

lize. Prispevek SIS za raziskave, ki ga je DO ŽR plačala v letih 1976—1980:

	1976	1977	1978	1979
1. Celotni prihodek (konsolidiran)	2.110,026.366,—	2.521,401.543,—	3.209,733.036,—	3.926,000,000
2. Dohodek	658,713.347,—	814,196.329,—	1.206,299.586,—	1.334,861.000
3. Prispevek rep. raziskovalni skupnosti oz. SIS za raziskave	4,471.507,—	9,344.594,—	8,301.104,—	7,843.706
4. Delež (3:1) %	0,21 %	0,37 %	0,26 %	0,20 %
5. Planirana sredstva ŽR za osvajanje in raziskave	10,000.000,—	10,000.000,—	12,000.000,—	13,500.000
6. Delež (5:1) %	0,47 %	0,40 %	0,37 %	0,34 %

Vsaka železarna je dolžna določiti za vsako posamezno nalogo (RSS ali individualno) kontakterja, ki je odgovoren, da nosilec nudi vso potrebno pomoč pri

usmerjanju in izvajanju naloge, oba pa povezujeta delo celotnega raziskovalnega dela. Dolžnosti kontakterja ustrezajo tistim, ki so opisane v priročniku projekt-

ne organizacije za »odgovornega za projekt« kot koristnika.

Sodelavcem pri izvajanju raziskovalnih nalog Metalurškega inštituta pripada po samoupravnem sporazumu in pravilniku MI določen honorar samo, če obstaja utemeljitev za naslednje:

— Nadomestilo za opravljeno delo pri izvajanju naloge izven rednega delovnega časa. (Pojasnilo: Za izvajanje del — meritev, preiskav, raziskav in kakršnih koli drugih storitev, ki so za izvajanje naloge MI potrebne popoldne ali ponoči v ŽR, ni dovoljeno obračunavanje nadur ali koriščenje zadanih ur, ampak mora vse stroške v zvezi s tem pokrivati MI iz odobrenih planiranih sredstev po posameznih nalogah.)

— Sodelavcem se priznava avtorski honorar samo za čiste avtorske prispevke k programu, poročilu ali posebni recenziji naloge (ne pa za opravljeno delo, ki spada v redno delovno dolžnost).

S stališči samoupravnih organov na MI je seznanjen odbor za raziskovalno delo SŽ in se z njimi strinja na osnovi naslednjih utemeljitev:

— Pogodbeni znesek za naloge zajema samo pokrivanje stroškov za izvajanje naloge na MI, medtem ko mora neposredni koristnik v skladu s programom in predračunom oskrbeti material, preizkušance, analize in vsa tista dela ter preiskave, ki so izvedljive interno v obratih in lastnih laboratorijih iz lastnih sredstev za osvajanja in raziskave, kar predstavlja pri individualnih nalogah financiranje internega dela celotnih stroškov raziskave, pri nalogah RSS pa obvezni delež sofinanciranja porabnika.

— Izvajanje skupnih nalog je redna delovna dolžnost delavcev SŽ v železarnah in na inštitutu in se ne more posebej nagrajevati, pač pa za originalne in avtorske prispevke sodelavcev pripada nadomestilo, ki mora biti v skladu z zakonom o avtorskih pravicah in s pravilnikom o inovacijah ter tehničnih izboljšavah. Avtorske pravice ureja s sodelavci na predlog nosilca naloge neposredno Metalurški inštitut s sklenitvijo pogodbe o sodelovanju, za kar mora predhodno dobiti soglasja poslovnih odborov DO.

Za vsako nalogo izda Metalurški inštitut poleg faznih poročil v vezani obliki zaključno poročilo, ki ga po potrebi recenzira neposredni porabnik.

Vsa poročila so na razpolago v strokovni knjižnici in so razvidna iz seznama v katalogu strokovne knjižnice.

Raziskovalno razvojna dejavnost

ŽELEZARNA RAVNE

v srednjeročnem obdobju do 1985

Izhodišča:

— Analiza poslovanja ŽR kot izhodišče za pripravo srednjeročnega plana 1981-85.

— Investicijski programi.

— Gospodarski načrt 1979 in prognoze 1980.

— Dokumentacija projektov in raziskovalnih nalog.

— Potrebe tržišča in narodnega gospodarstva s težnjami povečevanja izvoza in zmanjševanja uvoza ter nadomeščanja

uvažanih surovin za ŽR in izdelkov za domačo predelovalno industrijo z domačo proizvodnjo.

— Vključevanje v mednarodno delitev dela ter izvoz znanja s plasiranjem know-how.

Napotki:

Organizirano teamsko delo s povezovanjem strokovnjakov v TOZD, v ŽR in v SŽ z raziskovalci MI in drugih institucij po načelih projektne organizacije raziskovalno razvojnega dela.

Izpopolnjevanje tehnologije z razvojem sistemov povezovanja in koordiniranja: tehnologija — kontrola — analize — povratne informacije — ukrepi.

Učinkovitost izvajanja in izrabe rezultatov.

Usmeritve:

— Vse zmogljivosti raziskovalno razvojne dejavnosti morajo biti usmerjene v prvi vrsti v izkoriščanje obstoječih in vseh novih proizvodnih kapacitet z optimizacijo in specializacijo proizvodnih programov ter z zagotavljanjem kakovosti. Najprej je treba poskrbeti, da se investicije optimalno izkoristijo, da se učinkovito uvede kupljeni know-how, nato pa je treba z raziskovalnimi programi zagotoviti ustrezno nadgradnjo z lastnim znanjem in specifičnimi rešitvami.

— Poleg te usmeritve v zvezi z investicijskim razvojem je treba vsestransko pospeševati raziskovalno razvojno dejavnost z usmeritvijo k reševanju najpomembnejših problemov v proizvodnji in proizvodnih asortimanah ter na tržišču.

— Posebno prioriteto raziskovalno razvojne dejavnosti je treba zagotoviti v nadomeščanju in zmanjševanju uvoza ter povečevanju izvoza in osvajanju tistih izdelkov, ki jih jugoslovansko tržišče sedaj uvaža, a bi jih bilo mogoče proizvajati v domači kooperacijski proizvodnji.

— Raziskovalno razvojne naloge železarne Ravne je treba usmerjati v razvoj visokovrednih jekel in izdelkov, pri katerih je mogoče uporabiti kar največ domačih surovin in so visoko finalizirani.

— Pri osvajanju naj imajo prednost materiali in izdelki, ki so kar najmanj odvisni od uvoza.

— Izpopolniti in izboljšati je treba učinkovitost organizacije projektne naloge ter usmeriti celotno raziskovalno razvojno dejavnost k optimalnim ekonomsko tehničnim ciljem.

— Doseči je treba dokončno konsolidacijo projektne organizacije s priznanim vlogom, z ustreznim organizacijskim položajem, stimulativnim sistemom in samoupravno uveljavitvijo.

— Celotno inovacijsko dejavnost je treba ustrezno povezati s sistemom projektne organizacije.

— Z razvojnimi projekti je treba doseči tako organiziranost in učinkovitost, da bomo sposobni usmeriti plasman intelektualnih storitev, inženiringov in know-how navzven in tudi v inozemstvo.

— Raziskovalne, laboratorijske in polindustrialne naprave v železarni Ravne (npr. poizkusna indukcijska peč, laboratorijska kalilnica, poskusna kovačnica...) in na

Metalurškem inštitutu v Ljubljani (npr. EPŽ — MI, vakuumska indukcijska peč, poizkusna valjarna ipd.) je treba vključevati v proizvodnjo visokovrednih specialnih izdelkov s posebnimi zahtevami in majhnimi količinami, za kar so normalni proizvodni agregati neprimerni.

— Program raziskovalnega dela železarne Ravne mora biti usklajen s programom raziskovalnega dela Slovenskih železarn predvsem v tematiki tistih nalog, ki naj bodo sredstvo iskanja poti za preusmeritev predelovalnega kompleksa SR Slovenije v povečan delež uporabe kvalitetnih in plemenitih vrst jekel iz proizvodnih programov Slovenskih železarn.

— Raziskovalno delo in osvajanje je treba povezovati z drugimi republikami.

— Vsestransko je treba izkoriščati najboljše možnosti za razvoj, izmenjavo in prodajo znanja.

— Iskati in razvijati je treba možnosti enakovredne mednarodne izmenjave v raziskovalno razvojno dejavnost.

— Raziskovalni programi morajo biti pripravljeni v okvirih večjih usmerjenih projektov, ker so izkušnje preteklega obdobja pokazale, da je bilo raziskovalno delo preveč razdrobljeno z majhnimi individualnimi nalogami.

Financiranje

Pri financiranju raziskovalno razvojne dejavnosti je treba upoštevati specifično naravo proizvodnje in raziskovalno razvojne problematike. Pri tem je treba še posebej upoštevati intenzivne investicije in potrebe po zagotavljanju zanesljivosti tehnologije ter kakovosti izdelkov.

S samoupravnim sporazumom o združevanju sredstev za osvajanje in raziskave je treba zagotoviti potrebam ustrezno rast deleža združenih sredstev do 1 % od vrednosti eksterne realizacije.

Upoštevajoč, da je v gospodarskem načrtu za leto 1980 po minimalnem predračunu programa nalog in ob upoštevanju potrebe po dodatnem združevanju sredstev za posamezne večje projekte osvajanja planirana

vrednost 19.500.000 din,

bo treba v srednjeročnem obdobju zagotoviti naslednjo dinamiko združevanja sredstev:

1981 — 0,60 % od eksterne realizacije

1982 — 0,75 % od eksterne realizacije

1983 — 0,90 % od eksterne realizacije

1984 — 0,97 % od eksterne realizacije

1985 — 1,00 % od eksterne realizacije

— V neposredni zvezi s financiranjem raziskav in osvajanja je treba predvsem za potrebe projektne razvojne naloge zagotoviti ustrezen sistem financiranja nakupa osnovnih sredstev, potrebnih za raziskave in razvoj

● z združevanjem investicijskih sredstev za razvojno raziskovalne naloge ali

● z združevanjem pospešene amortizacije za razvojne projekte ali

● z vrednotenjem in plasiranjem znanja v smislu know-how kot osnovna sredstva.

Izvajalci:

— Pri izvajanju programa raziskovalno razvojne dejavnosti je treba v železarni

Ravne najti in zagotoviti najučinkovitejšo povezavo strokovnjakov proizvodnih TOZD, priprave proizvodnje, kontrole kakovosti, raziskovalcev in delavcev strokovnih služb, posebno komercialne, gospodarjenja in financ v okvirih rednih delovnih dolžnosti.

— Za posamezne naloge je treba po potrebi na najučinkovitejši način pritegniti k sodelovanju najboljših strokovnjakov — posameznike, specialiste določenih strokovnih področij, ne glede na njihovo delo in dolžnosti v linijski organizaciji DO, seveda z ustreznim stimulativnim sistemom za maksimalno ali izredno angažiranje in s popolnim usklajevanjem soglasij vodstev TOZD ali DSSS.

— Pri raziskovalno razvojni dejavnosti mora zaživeti neposredno sodelovanje raziskovalcev in drugih strokovnjakov SOZD Slovenske železarne na vseh skupnih ali sorodnih področjih.

Za poglobitev in oplemenitenje integracijskega povezovanja na relaciji TOZD — DO — SOZD in za doseganje boljših skupnih rezultatov raziskovanja ter učinkovitejših vplivov raziskovalnih dosežkov na poslovanje in gospodarjenje slovenskih železarn kot celote mora postati sodelovanje raziskovalcev in strokovnjakov vseh DO Slovenskih železarn in Metalurškega inštituta, našega skupnega raziskovalnega centra, ena od osnovnih dolžnosti. Tega se morajo odgovorno zavedati vsi, ki lahko kakor koli predstavljajo člen v tej pomembni verigi povezovanja. Vse vodstvene strukture morajo neprestano posvečati posebno skrb temu povezovanju, nad katerim morajo še posebej bdeti samoupravni organi. Graditev takih novih odnosov s podiranjem podjetniških plotov zapiranja raziskovalno razvojne dejavnosti v tozдовske okvire celo znotraj DO in SOZD postaja tudi vse pomembnejša družbenopolitična naloga, ki pa se je še le redki zavedajo. Ta poznana in verificirana družbenopolitična stališča Raziskovalne skupnosti Slovenije še niso uveljavljena in po družbenopolitični liniji doslej očitno še niso segla niti do samoupravnih organov temeljnih organizacij in delovnih skupin, niti do osnovnih organizacij zveze komunistov, ki naj bi to dejavnost samo in uveljavljanje novih odnosov v raziskovalno — razvojni dejavnosti združenega dela ter samoupravnih interesnih skupnosti moralno in politično podprle.

— Metalurški inštitut mora kot član združenega dela SOZD Slovenske železarne s pomočjo neposrednega sodelovanja odgovornih delavcev TOZD — porabnikov (doslej so bili imenovani za »kontakterje ali usmerjevalce« nalog) ter vključevanja raziskovalcev in strokovnih delavcev za specifična področja vključevati svoje raziskovalne kapacitete (po kadrih in opremi) v reševanje proizvodnje in kakovostne problematike in jih usmerjati v konkretne aplikativne naloge. Po drugi strani mora Metalurški inštitut odigravati tudi svojo pomembno vlogo kot znanstveno raziskovalna institucija v Raziskovalni skupnosti Slovenije. Poleg svojih specifičnih programov v projektih RSS lahko MI tudi iz omenjene raziskovalne dejavnosti za potrebe TOZD črpa solidne osnove za raziskovalno nadgradnjo. Razisko-

Leta 1969 so za 1. maj ti črnjanski fantje spustili raketo

valni dosežki aplikativnih nalog prav pogosto nakažejo tematiko in možnosti za poglobljeno znanstveno raziskovanje in vodijo do rezultatov širšega pomena, kar je pogoj za sofinanciranje nalog RSS in družbenih sredstev za raziskave in razvoj. V tej smeri vidimo posredno učinkovito vračanje vloženih sredstev SIS-u za raziskave združenemu delu.

— Isto kot za Metalurški inštitut naj velja tudi za sodelovanje in povezovanje z drugimi institucijami, kot so: Inštitut za strojništvo, Inštitut za varilstvo in Inštitut Jožef Štefan v Ljubljani ter VTS Maribor, s katerimi smo v zadnjih letih začeli plodno sodelovati, kar bi kazalo še poglobiti.

Program

Služba za razvoj tehnologije, izdelkov in metalurške raziskave v TOZD raziskave in razvoj je pripravila za razpravo osnutek programa raziskovalno razvojne dejavnosti železarne Ravne v srednjeročnem obdobju 1981-85.

Po individualnih pripravih smo celotni predlog obravnavali na razširjenem posvetu uporabnikov in izvajalcev raziskav iz železarne Ravne in Metalurškega inštituta dne 4. marca 1980. Tega posveta se je udeležilo poleg predstavnikov poslovnega odbora železarne Ravne, vodstva Metalurškega inštituta, nosilcev obravnavanih dejavnosti in ravnateljev TOZD ali njihovih pooblaščenecov še 87 predstavnikov Metalurškega inštituta in železarne Ravne iz razvojno raziskovalne in tehnološko proizvodne dejavnosti (raziskovalcev, razvojnih inženirjev, vodij oddelkov in služb, tehnologov, strokovnjakov iz fazne in končne kontrole in drugih strokovnjakov ali funkcionarjev).

Predlog s programom je bil sprejet kot prvi osnutek za širšo razpravo s pripombo, da zajema v glavnem le metalurško dejavnost in neposredno na metalurško problematiko navezana druga področja, npr. energetiko, mehansko obdelavo, razvoj organizacije itd. Samostojna področja finalizacije, energetike in razvoja bo treba še ustrezno dopolniti in posebej oziroma dodatno obravnavati.

Osnutek programa nalog bo posredovan v širšo razpravo in izpopolnjevanje kot priloga Informativnega fužinarja. Vse pripombe in predloge bo zbiral služba MR, ki bo tako pripravila za sprejem in potrditev dokončen program nalog.

Za olajšanje sistematične obravnave vseh predlaganih nalog so uporabljene naslednje oznake:

— oznaka »namenske skupine« za osnovno grupiranje v obravnavi predlaganih nalog,

— oznaka po »sistemiki področij in projektov raziskovalno razvojne dejavnosti«, ki jo je izdal odbor za znanstveno raziskovalno delo Slovenskih železarn,

— dokumentacijske šifre po izdanih nalogih za raziskavo, ki se uporabljajo v sistemu dokumentacije službe MR,

— predlagatelj naloge,

— predlagani izvajalec ali odgovorni nosilec naloge (ki se izvaja).

Vse te oznake so podane v tabelah in naj se dosledno uporabljajo pri vseh predlogih nalog kakor tudi pri vseh nalogah ali projektih v izvajanju.

Tabela I.: Sistemika grupiranja nalog in projektov s številčnimi oznakami NAMENSKE SKUPINE

1. Razvojno raziskovalne naloge pri novih investicijah,
2. Novi proizvodi in procesi,
3. Proizvodnja — razvoj in problematika,
4. Kakovost,
5. Defektoskopija,
6. Standardizacija,
7. Raziskave,
8. Razvoj računalništva — Avtomatizacija proizvodnih procesov in avtomatska obdelava podatkov,
9. Razvoj strojev, izdelkov in naprav ter konstruiranje,
10. Finalizacija,
11. Marketing, Sistemi priprave in optimiranja proizvodnje,
12. Razvoj organizacijskih in informacijskih sistemov — Tehnično svetovanje — Razvojno povezovanje — mednarodno tehnično sodelovanje,
13. Energetika.

Tabela II.:

Sistematika področij in projektov raziskovalno razvojne dejavnosti**A) OSNOVNE RAZISKAVE**

- 1 Fizikalno kemijski procesi v metalurgiji
- 2 Fizika kovin in metalografija
- 3 Analitska kemija v metalurgiji
- 4 Korozija
- 5 Preiskave materialov
- 6 Matematika in statistika

B) TEHNOLOGIJA PROIZVODNJE ŽELEZA IN JEKLA

- 1 Surovine in priprava vložka
- 2 Proizvodnja surovega železa
- 3 Proizvodnja jekla
- 4 Topla (vroča) predelava
- 5 Hladna predelava
- 6 Toplotna obdelava
- 7 Površinska obdelava
- 8 Ognjevdržni materiali
- 9 Obdelovalnost

C) LIVARSTVO

- 1 Vrste litin in njihove lastnosti
- 2 Osnovni in pomožni livarski materiali (peski, mešanice, premazi, posipi, izolacijski materiali)
- 3 Osnovne surovine in cepiva
- 4 Tehnološki postopki izdelave form in jeder
- 5 Tehnologija čiščenja in obdelave ulitkov

D) TEHNOLOGIJA VARJENJA IN DODAJNI MATERIALI

- 1 Varivost jekla
- 2 Tehnološki procesi varjenja
- 3 Oplaščene elektrode
- 4 Specialne elektrode (za litine in barvne kovine)
- 5 Žice za avtomatsko varjenje
- 6 Praški za varjenje

E) DEFEKTOSKOPIJA IN PREISKAVE BREZ PORUŠITVE

- 1 Ultrazvočna defektoskopija
- 2 Elektromagnetna defektoskopija
- 3 Magnetna defektoskopija
- 4 Ostale metode defektoskopije (penetranti, termografija, metode potencialne sonde...)
- 5 Akustična emisija

F) ENERGETIKA, TOPLOTNA TEHNIKA IN INDUSTRIJSKE PEČI**G) NOVI PROIZVODI TER PROCESI**

- 1 Valji za hladno valjanje
- 2 Brzorezna jekla
- 3 Ledeburitna orodna jekla
- 4 Orodna jekla za vroče delo
- 5 Specialna jekla za posebne namene
- 6 Ventilski jekla
- 7 Nerjavne armature
- 8 Orodja
- 9 Orodna jekla za hladno delo
- 10 Pločevina iz orodnih jekel

H) TEHNOLOGIJA PRAŠKASTE METALURGIJE**I) MARKETING IN EKONOMSKE ŠTUDIJE, PRIPRAVA IN OPTIMIRANJE PROIZVODNJE****J) RAZVOJ IN KONSTRUKCIJE****K) VARSTVO OKOLJA — EKOLOGIJA****L) AVTOMATIZACIJA PROIZVODNIH PROCESOV****M) FINALIZACIJA IN EKSPLOATACIJA PROIZVODOV****N) STANDARDIZACIJA****O) OPERACIJSKE RAZISKAVE, ORGANIZACIJSKI SISTEMI, SISTEMI KONTROLE KAKOVOSTI, INTEGRALNA KONTROLA KAKOVOSTI — AOP — SISTEMI POVRATNIH INFORMACIJ****P) PROJEKTNJA ORGANIZACIJA IZVAJANJA NALOG****R) RAZISKOVALNA IN KONTROLNA DEJAVNOST LABORATORIJEV****S) TEHNIČNO SVETOVANJE — RAZVOJNO POVEZOVANJE — MEDNARODNO TEHNIČNO SODELOVANJE**

Tabela III.:

Dokumentacijske šifre nalog v izvajanju in v arhivu

Osnovni značaj nalog podajajo naslednje oznake v šifri naloge:

O — Osvajanje,
P — Problematika,
R — Raziskave,
SOR — Statistično-operacijske raziskave,
Pub — Publikacije.

Tem oznakam je v šifri naloge dodana letnica izdaje naloga za raziskavo ob začetku izvajanja in dvoštevilčna zaporedna številka v teku leta izdanih nalogov.

IP — Ideje projektov
P — Projektne naloge

Tem oznakam je po evidenčni knjigi dodana zaporedna številka.

Pri vsaki nalogi mora biti naveden predlagatelj, po možnosti predlagani izvajalec, pri nalogah v izvajanju pa odgovorni nosilec naloge. Pri projektih nalogah odgovorni za projekt in vodja projekta.

Viri

Dokumentacija in publikacije odbora za znanstveno raziskovalno delo Slovenskih železarn in službe MR železarne Ravne.

Jernej Krof

Pozdrav bivšim sodelavcem in upokojencem kemijskega laboratorija (na srečanju v kavarni 23. 11. 1979)

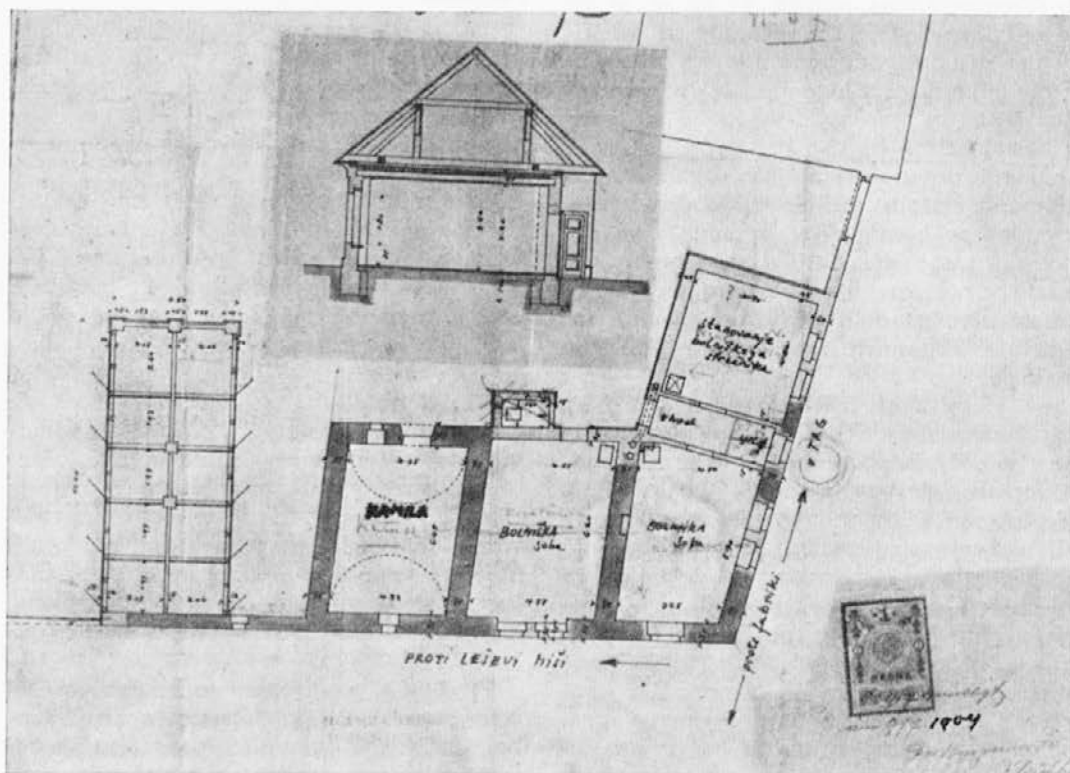
Jutranja misel me opomni
o moji nalogi ogromni;
besed le par mi dovolite,
saj niso b'le iz jekla vlite.

Vendar veže me dolžnost,
to pa je zame krepost;
da se temu oddolžim,
vam ustreči vsem želim.

Vsem, ki 'z Mežiške ste doline,
na vas obujam še spomine.
Kakor daleč se čuje zvon,
beseda moja daje ton.

Vsi smo bili sodelavci —
med seboj že tudi znanci; —
za družabni zdaj večer —
pozdravljeni še vsakiter!

Ure so že meni štete
veliko pričakovati ne smete!
Ne bodem tulil zdaj kot volk,
se spustim že zdaj v molk.

V začetku tega stoletja so Ravne dobile verjetno prvo zasilno bolnico. Vogalna stavba, ki jo je Železarna adaptirala, je stala na levi strani ob cesti iz »Sejmišča« proti trgu.

Bolnico so urejevali v drugi polovici leta 1904 z vsemi potrebnimi privoljenji takratnega župana AICHHOLZA. Obsegala je dve bolniški sobi, kamro ter stanovanje — eno sobo za bolniškega srečnika. S svinčnikom je vrisano na hodniku tudi dvojno stranišče na »štr-bunk«.

Stavbo so podrli pred desetimi leti

Viktor Smolej

GUŠTANJ – RAVNE

Jesen 1943 je na osvobojenem ozemlju Dolenjske razprla dotedanje okupatorske meje in dala zaslugi širino združene slovenske domovine. Razvezale so se misli in se razmahnili načrti za vsa mogoča pisana področja človeškega duha. Tedaj smo snovali nove slovenske srednje šole, takoj za jesen 1943 in še za leta po osvoboditvi. Stali smo za gimnazijskim poslopjem v Kočevju in s tovariši nastavliali dan za začetek rednega šolskega pouka — nad mestom so dražljivo brečala tuja letala, iz mestnega radia, pod partizansko oblastjo, pa smo poslušali proglas vrhovnega plenuma Osvobodilne fronte slovenskega naroda o priključitvi Slovenskega Primorja k svobodni, združeni Sloveniji v okviru demokratične, federativne Jugoslavije. V Stični smo se srečali s Ksaverjem Meškom in ustanovili gimnazijo v samostanu. V skladiščih nad trgovino in gostilno v Semiču smo zbirali klopi in mize za novo gimnazijo. V Metliki je dala streho gostilniška soba: vrata bodo služila za tablo, odlomki sadrastih svečnikov naj bi služili za kredo; dijaki bi od doma prinašali stole, da bi pri pouku lahko sedeli. Tako je bilo v Starem trgu pri Ložu, tako so se oblikovali šolski prostori v belokranjski prestolnici v Črnomlju. Ko je čez nekaj mesecev, v februarju 1944, zasedal v Črnomlju prvi slovenski parlament, slovenski narodnoosvobodilni svet, so se dogovarjali člani SNOS z delegati iz slovenske Koroške, kje bodo postojanke za srednje šole za koroške mlade rodove.

Valovi osvoboditve maja 1945 so planili čez versajske plotove. Hotenje je postalo oprijemljiva volja, načrti so dobivali otipljivo podobo.

Kaj ustvariti v prostoru med Uršljo in Peco za srednješolsko mladino? Tu so krajci Dravograd, Slovenj Gradec, Guštanj, Mežica in Prevalje. Po odpravi meščanskošolskega tipa srednje šole se je realiziral enoten, gimnazijski tip. V omenjenih krajih ni bilo nobene gimnazije. Kje postaviti novo srednjo šolo, kakor jo zahteva zemljepisni prostor? Šolsko središče mora v zaledju prevzeti kulturne, šolske in politične posebne naloge. Dravograd, Slovenj Gradec in Mežica so ležali zelo ob robu omenjenega ozemlja in niso nudili lahkega smotrnega in občega prihajanja v šolo z zemljepisno razbitega sveta. Tako je odločitev padla na Prevalje. Prevalje so bile že dolgo upravno središče okraja. Kraj je ležal ob cestah in ob železnici, od tod je bil najlažji prehod v avstrijski del dravske doline. »Begunka iz Celovca«, Mohorjeva družba, je s Prevalj razposlala na stotisoče knjig po vsem slovenskem ozemlju; ko je bilo njenih članov skoraj 100.000. Družba je tu imela tiskarno, skladišče, upravo in uredništvo. Misel na možnosti kulturnega poslanstva šolskega zavoda je mogla zato biti dovolj živo prisotna.

Že julija 1945 so prosvetni delavci Prevalj in Mežice organizirali na Prevaljah gimnazijski tečaj kot pripravo na novo šolsko leto. Tečaj je vodil dr. Franc Sušnik. Na tem tečaju se je rodila naravna misel na popoln gimnazijski zavod, katerega sedež naj bi bile Prevalje.

Misel je dozorevala in dobivala jasnejšo, otipljivejšo obliko, a razvoj je šel odločnejšo pot.

Uredba o gimnazijah v šolskem letu 1945/46, ki je izšla v Uradnem listu vlade LRS in takoj zatem 6. septembra v Slovenskem poročevalcu, je naznanila, da se v okrožju Maribor ustanavlja »mešana nižja gimnazija, z razredi od I. do IV., na Prevaljah«.

Tedaj pa se je sprožila akcija za gimnazijo v Guštanju in ne na Prevaljah. Zadevo so odločilno vzeli v roke guštanski kovinarji, ob perspektivi, ki jo je novi čas zapisoval za celotno Mežiško dolino in njeno industrializacijo.

Ko je ministrstvo za prosveto v Ljubljani izdalo odredbo o ustanovitvi gimnazije v Guštanju, je v obširnem dopisu dne 17. septembra napisalo tudi naslednje misli, ki naj prešinjajo delo šolskega zavoda:

Ako hočemo izvesti kaj velikega, moramo za to vpreči čimveč sil in k sodelovanju pritegniti čimveč ljudi s čim širšega področja, in to je treba storiti tudi v Mežiški dolini, ki se ne sme drobiti v različna središča in različna področja po osebnih nagnenjih, brez ozira na odločilnejše potrebe celote. Gimnazija naj postane kulturno izžarevališče v Mežiški dolini, zato naj se dela za gimnazijo loti vse prebivalstvo Guštanj, Prevalj in okolice, zlasti naše delavstvo, z enako vnemo in navdušenjem, kot smo ga videli ob začetku v osebnih razgovorih z zastopniki sindikatov in krajevnimi zastopniki. Prepričani smo, da bo delo guštanskih sindikatov s krajevnimi dejavniki in delo vsega prebivalstva Mežiške doline rodilo tak uspeh, da bo v Guštanju vstal kulturni zavod, ki bo v čast slovenski Koroški, čast Mežiški dolini in priča ljudskega prizadevanja in stremljenja k napredku in prosvetljenosti. Kar gradite, gradite sebi, svoji mladini in svoji domovini.

Miselnost in čustvovanje, ki se je izražalo v navedenih stavkih, sta udarili novo pot.

Že tretji dan po objavi v Poročevalcu, da je gimnazija določena za Prevalje, so 9. septembra v Guštanju sklicali organizirano zborovanje. Kovinarji z zastopniki ljudske oblasti in staršev so izvolili izmed sebe akcijski odbor in mu naložili nalogo, da doseže ustanovitev gimnazije v Guštanju in da poskrbi dodelitev Gradu na Ravnah nad Guštanjem za gimnazijo.

Jekleni most na Meži, nasproti kinodvorane, preko katerega je šla glavna cesta skozi trg, je vzela druga svetovna vojna. Zanimiva pa je idila z ribičem in kibici, ki dokazuje, da je bila takrat Meža čista in polna rib. Mežiški rudnik je že naredil svoje. Sedaj je vrsta na nas, da pregledamo in očistimo odplake, pa bomo zopet videli ribiče ob bregu.

Izglasovali so spomenico, ki so jo naslovili Ministrstvu za prosveto v Ljubljani, s sklepom zborovalcev, za gimnazijo v Guštanju. Posebej izvoljena delegacija je to sprejeto spomenico ponesla v Beograd maršalu Titu, da dovoli ustanovitev gimnazije na Ravnah in poimenovanje šole po njem. Sprejem v Beogradu je posredoval državni poslanec Lovro Kuhar. Maršal Tito je delegacijo napotil na slovensko prosvetno ministrstvo, ki je bilo edino pristojno za zaželeno zadevo. Akcijski odbor so sestavljali Lojze Winkler, predsednik KLO Guštanj, Ivan Dretnik, tajnik fužinarskega sindikata, Stanko Hromc, sindikalni funkcionar, in dr. Franc Sušnik, predstavnik prosvetnih delavcev.

Delegacija se je v dveh avtomobilih pripeljala 13. septembra v Ljubljano. Tu se je prigrasila najprej pri šefu odseka za srednje šolstvo prof. Viktorju Smoleju, nato pa z njim odšla k ministru za prosveto dr. Ferdu Kozaku. Ti zastopniki »koroške mladine in koroških delavcev« so izrekli pristojnim ljudem na ministrstvu, srednješolskemu šefu in prosvetnemu ministru zahteve, kakor jih je sprejelo ljudstvo na zborovanju v Guštanju. Minister je nato pooblastil prof. Smoleja, da se takoj vrne z delegacijo v Guštanj, si ogleda ob vodstvu članov delegacije poslopje v Mežici in prostore na Prevaljah, ki bi prihajali nekako v poštev za srednjo šolo, nato pa v Guštanju na sestanku prizadetih staršev, sindikalnih predstavnikov, šolskih zastopnikov in zastopnikov ljudske oblasti sodeluje pri končni odločitvi glede nove gimnazije; po ogledu koroških krajev in po pogovoru s koroškimi najširšimi predstavniki pa prinese v Ljubljano končni predlog.

Zvečer so se pod grajsko lipo sešli guštanski in prevaljski funkcionarji, predstavniki delavcev in zastopniki ljudstva in sklenili, da se ustanovi gimnazija v Guštanju.

Razpravljanje o končnem sklepu ni bilo brez dvomov in ugovorov. Ko je prišel mimo zborovalcev dvomljivec, je dejal: »Le kje bodo v Gradu učilnice, ko takih sob Grad nima.« — Se iz živega partizanskega ognja sem zavrnil dvomljivca ob spominu na vse, kar je morala premagati sleherna srednja šola na partizanskem osvobojenem ozemlju: »Pa če bodo stole nosili od doma in če bodo pisali s sadro na grajska vrata — Guštanj naj gimnazijo dobi!« — »Pa kako naj naša vas dá mladino, ki bo hodila v šolo?« je bil nadaljnji ugovor. — »Ne, ne bomo več vas, ampak industrijsko mesto.«

Ko sem se vrnil v Ljubljano, je sledil uradni akt, podpisan 17. septembra, da se v Guštanju ustanavlja gimnazija. Akt o ustanovitvi gimnazije v Guštanju, naslovljen »sindikatom v Guštanju«, je pisal v svojem prvem odstavku: »Po razgovoru, ki smo ga imeli z delegacijo sindikatov iz Guštanj na ministrstvu v Ljubljani, po ogledu na kraju samem in po razgovoru, ki ga je imel kot zastopnik ministrstva za prosveto s krajevnimi zastopniki šef odseka za srednje šolstvo tov. Viktor Smolej tako na Prevaljah kakor v Guštanju, pa tudi v Mežici, in ponovno po razgovoru na ministrstvu, je ministrstvo za prosveto v Ljubljani sklenilo, da ugodí željam, kot so jih v imenu Mežiške doline izrek-

li sindikati po svojih zastopnikih, ter ustanavlja nižjo mešano gimnazijo s sedežem v Guštanju.«

Naslednji tedni so pomenili delo za ureditev šolskih prostorov v Gradu na Ravnah. Bežeča nacistična in ustaška vojska, ki je zasedala dalj časa Grad, je pustila za seboj opustošenje, nečistočo in vsakršno umazanijo. AFŽ je organizirala težaško delo, da so sobe, hodniki, lope in verande dobili primerno lice; za to je bilo dalje treba še pleskarje, zidarje in mizarje. Pol podrti konjski hlev je popravljen dal streho dijaškemu domu. Dr. Franc Sušnik je z redkimi profesorji organiziral prvi gimnazijski vpis in začetek dela nove gimnazije, gimnazije v Guštanju.

A šoli je bilo treba dati ime. Ves čas, kar sem imel v mislih in v dolžnosti koroško gimnazijo, me je neprestano motilo krajevno ime Guštanj, ki naj bi postal sedež šolskega zavoda. Razpravljala sva o tem z dr. Francem Sušnikom, ali se ne bi dalo brisati tuje ime, simbol nekdanje nemške vlade. »Kako pa se imenuje kraj, kjer stoji poslopje, določeno za novo šolo?« sem vprašal gimn. ravnatelja dr.

Sušnika. »Kraj je Guštanj,« mi je odvrnil, »nekako ledinsko ime terase, na kateri stoji gimnazijsko poslopje, pa se po domače glasi Ravne.« — »Ravne,« sem poprijel njegovo besedo. »Prav, pa naj se gimnazija imenuje gimnazija na Ravnah.« Izrečeno je bilo ime Ravne in rojaku, slavistu in prvemu ravnatelju je bila misel všeč: »Prav, naj bo gimnazija na Ravnah.«

Poimenovanje gimnazije se je uradno in sicer zelo hitro udomačilo v ljudski govorici in v ustih mladine. Pojavljalo se je še nekaj časa ime Guštanj, počasi pa je ime Ravne preplavilo zadnje ostanke nemškega poimenovanja, zlasti pri mladih rodovih. Ni dolgo trajalo in ime, ki ga je nosila gimnazija, je postalo ime za občino in za kraj. Prezidij ljudske skupščine Slovenije je dne 19. aprila 1952 sprejel zakon o razdelitvi LRS na mesta, občine in okraje in po tem zakonu je mestna občina Guštanj dobila ime Ravne na Koroškem. Staro ime je bili zbrisano in zanj postavljeno slovensko.

Rok Gorenšek

Hotuljski zadružni dom — kulturni dom Prežihovega Voranca

Hotuljci so že pred drugo svetovno vojno in že davno prej imeli živahno kulturno življenje. Ker takrat še ni bilo v vsaki »bajti« radioaparata, stereonaprave, gramofona ali barvne televizije in podobne sodobne navlake, ki med drugim povzroča tudi to, da je kljub pismenim vabilom, poslanim po hišah in stanovanjih, osebnim povabilom in najrazličnejšim plakatom, potem na kraju tak mizerni obisk, kakor je bil obisk koncerta v počastitev dneva JLA 21. decembra zvečer, ko ni bilo niti toliko Hotuljcev, pa naj bo starih ali novih, v dvorani, kolikor ima človek prstov na obeh rokah. Žalostno, vendar resnično. Želje in besede so pri nas eno, dejanja pa drugo. Mogoče bi bil obisk večji, če bi bila dvorana tako velika, da bi se vanjo pripeljali kar z avtomobili in gledali ter poslušali kar v njih. Kdo ve?!

No, takrat v tistih »davnih« časih pred obema vojskama je bilo vse drugače. Hotuljci so bili tedaj daleč naokoli znani po svojih igrah in še bolj po svojih veselicah, ki so ponavadi trajale tudi po več dni skupaj. V Kotljah so imeli takrat kar dve godbi: Pratnekarjevo in Dvornikovo. Hotuljski domačin Prežihov Anzi je napisal igro »Koroška, hotuljska, kmečka ovset«. To igro so prvič igrali na velikem kmečkem taboru v Kotljah leta 1938. Igrali so jo na prostem pri Stalekarju. Gledalo pa jo je nad 5000 udeležencev tabora. Prostovoljno pa jo je pomagal režirati ravnatelj Narodnega gledališča iz Beograda, ki je bil prav takrat na dopustu na Rimskem vrelcu. Sam je na prireditvi v slovenščini recitiral znano Gregorčičevo pesem »Kmečki hiši«. Ostalo kulturno življenje in igre pa so mo-

rali prirejati v šoli. V šoli pa je bilo zelo malo prostora, ker je bila majhna in pretesna za take namene. Knjižnica je bila v župnišču, veselice, ovseti, sedmine in podobne stvari pa po gostilnah. Zato je bila v ljudeh, ki so želeli in imeli smisel za kulturno življenje in udejstvovanje, vedno in povsod živa in prisotna misel na svojo dvorano, svoje prostore, kjer bi se vsa ta raznolika kulturna dejavnost lahko združila in nemoteno razvijala. Toda, da bi se uresničile te želje, je bilo treba zelo dolgo čakati.

Dolgo pričakovana priložnost je prišla šele po drugi svetovni vojni, ko je nova ljudska oblast po vsej državi začela veliko akcijo za zgraditev zadružnih domov, bodočih vaških središč kulturnega, gospodarskega in političnega življenja kmečkega prebivalstva. Zato je bila takratna večina napredno mislečih ljudi takoj za to in je podprla zamisel Prežihovega Voranca, da se zgradi tudi v Kotljah zadružni dom z vsemi prostori za kulturne in gospodarske namene. Tako je spomladi leta 1947 Prežihov Voranc skupno z Benom Kotnikom, pd. Lubasom, sklical množični sestanek vseh občanov Kotelj in širše okolice v gostilni pri Križanu v Kotljah. Na tem sestanku je bilo sklenjeno, da se v Kotljah zgradi zadružni dom. Izvoljen je bil pripravljalni in gradbeni odbor za zgraditev doma. V ta odbor so bili poleg Prežihovega Voranca kot predsednika in Bena Kotnika izvoljeni še: Pavšer, Lužnik, Mihev, Protič, Kričej, Pavel, Rakovnikova (Štručeva) Micka, Dolf in še drugi. Bil sem na tem sestanku in se še dobro spominjam, kako je Prežihov Voranc ljudem podrobno razlagal, kakšen bo,

in kaj bo predstavljal novi združni dom na vasi. Da ne bo le »največja hiša na vasi«, pač pa veliko več. Tu bo imela svoj sedež kmetijska zadruga, ki bo poleg trgovine z mešanim blagom in lesom imela tudi prostore za knjižnico, za hranilnico in posojilnico, prostore za kuhinjo za kuharske in gospodinjske tečaje za žene in dekleta in tečaje za kmečke fante, dvorano za igre in prireditve, za občne zборе in sestanke ter kinopredstave. Tu naj bi bil tudi telefon in prostor za vaško ambulanto. Skratka, združni dom v Kotljah naj bi bil po zamisli njegovih iniciatorjev, v prvi vrsti Prežihovega Voranca, središče, kjer bi se razvijala vsa kulturna, gospodarska in politična dejavnost in življenje kraja. Tu naj bi bile tudi veselice, sestanki, volitve, ovseti in sedmine. Dobro pa se spominjam s tega sestanka tudi tega, da so mnogi imeli pomislek proti gradnji, skrbelo jih je, če bodo zmogli izpeljati tako veliko zamisel takoj po vojski, ko rane še niso bile zacepljene.

Zaključek sestanka pa je bil skoraj dramatičen, kajti oglasila se je rajna Gradišnica in zaklicala na ves glas, da je odmevalo po prostoru: »Kaj bote sroteji govorili o gradnji združnega doma, saj še cokelskih žeblice nimate, da bi si lahko človek cokle nakoval.« In je visoko vzdignila roko z zglaženim, golim, lesenim cokelskim podplatom. Ljudje so se na te besede najprej vsevprek zasmejali, nato so se pa vzdignili in smeje trumoma zapustil sestanek. Okoli mize so ostali le Voranc, Lubac in člani novoizvoljenega pripravljalnega odbora.

Gradnja doma pa se je dejansko pričela šele z novim letom 1948. V ta namen so odkupili v surovem stanju zgrajeno stavbo Cehnerjeve žage za 200.000 takratnih dinarjev. Ta denar je Cehner pred odhodom iz Jugoslavije tudi dvignil na takratnem OLO Slovenj Gradec. S stavbo so odkupili tudi zemljišče. Stavba žage pa je postala osnova današnjega dela doma, kjer je dvorana. Za drugi del so bili dobljeni tipski načrti, žal so bili zelo pomanjkljivi. Ta drugi del pa so iz temeljev popolnoma na novo zgradili, največ s prostovoljnimi delom domačinov Hotuljcev, kakor tudi tovarniških kolektivov, ki so pomagali pri gradnji z ljudmi, delom in materialom ter s prevozi. Hotuljski kmetje so imeli obveznosti razdeljene predvsem v naravi. Dajali so mošt, žganje, kruh, krompir in meso za hrano, kajti vsaka skupina prostovoljnih delavcev od drugod je bila pogostjena, sicer skromno, jesti in piti pa je vendarle bilo, to pa je v tistih časih pomenilo in zaleglo čisto drugače kot pa danes, ko smo siti in razvajeni.

Ne sme pa biti pozabljena tudi prva množična hotuljska delovna akcija za zgraditev doma. To se je zgodilo na pobudo Prežihovega Voranca in Bena Kotnika na veliki trojni ovseti pri Toniju v Kotljah, ko so se poročili Vužnikov Rok z Riharjevo Štefko, Ladinikov Franci z Vužnikovo Pepco in Osojnikov Matevž s Štručevo Mimko. Prežihov Voranc je z zdravico ob koncu ovseti nazdravil ženinom in nevestam in vsem svatom, nato pa vse skupaj pozval, naj se naslednjo nedeljo, to je 27. junija 1948. leta, zberejo v istem številu, kakor sedaj na ovseti na »esihovanju«, to je na »mali ovseti«. Zbrati pa se morajo

Občni zbor kmetijske zadruge Kotlje leta 1954

zjutraj ob 7. uri na gradbišču združnega doma, kjer se bo delalo do dveh, nato pa odšlo v gostilno, kjer bo jesti in piti ter ples. Jaz bom dal za »esihovanje« mošt, ti, Vužnik, pa meso in kruh, je še dodal Voranc. In tako se je res tudi zgodilo. Naslednjo nedeljo se je ob 7. uri zbralo na gradbišču doma nad 50 ljudi. Vse dopoldne smo pridno delali, popoldne smo pa plesali in se veselili. Med delom je prišlo še do smešnega dogodka, da smo se do solz nasmejali. Voranc je sedel poleg nas na kupu lesa in opazoval, kako teče delo. Tedaj pa pride mimo na poti v cerkev starejša ženica in reče Vorancu: »Kaj pa danes, ko je nedelja, tukaj grešite in boga žalite, v cerkev rajši pojdite, zlodeji nemarni.« Voranc ji pa ni ostal dolžan, malo so ga pa njene besede tudi pogrele, zato ji je hitro odgovoril. »Ti, ali si čula, a se ti še tudi nisi nikol kurbava v nedeljo.« Tak je bil Voranc, če je bilo treba, je bil hiter in oster ter nikomur ni ostal ničesar dolžan. Povedati moram še to, da je pri tem »esihovanju« ostal Voranc tudi sam sebi in Kuharjem zvest, saj je dal za ta namen tak mošt kot najhujši »esih«. Tako, da mu je Vužnik oponesel, rekoč: »Ja Voranc, kje si pa šetega stakniv, ta je pa ja hujši ko pa ta pravi esih!«

Združni dom je bil še leta 1948 v surovem stanju zgrajen in spravljen pod streho. Za 29. november je bila tudi prva otvoritev doma. Takrat je bila velika slovesnost. Poslan je bil pozdravni telegram Titu in drugim funkcionarjem, nato pa velika veselica, na kateri so pojedli 700 kg težkega Nadolžnikovega vola, kar pri tako težkem in utrudljivem delu, kakor je plesanje »hotuljske polke«, niti ni bilo veliko. Potem pa je gradnja doma zastala. Za notranja dela ni bilo dovolj denarja, s prostovoljnimi »horuk« načinom pa tega ni bilo mogoče narediti. Z deli so nadaljevali šele potem, ko je Hotuljska kmetijska zadruga začela ustvarjati dobiček in ga vlagati v dograditev doma. Z njeno pomočjo in sredstvi je bil dom leta 1954 tudi znotraj dograjen. Vanj je preselila zadruga svoje pisarne, tu je bila knjižnica in združna trgovina, ki jo je prav tako opremila zadruga.

V domu je bila najprej skromno in zasilno urejena dvorana, kjer se je takoj začelo živahno kulturno življenje. Igre, občni zbori zadruge, ki so postali pravi ljudski prazniki, na katere so čakali ljudje celo leto in kjer se je zbralo staro in mlado, ne samo kmetje zadružniki, pač pa tudi delavci. To je bilo pravo povezovanje delavcev in kmetov, saj so se na teh zboreh tudi delavci lahko slišali in videli težave, ki so pestile kmete. Jaz sem še zmeraj prepričan, da se je takrat, ko se je nekaterim vse to zazdelo razsipanje denarja in so videli v tem škodo, v resnici zgodila dosti večja, pravzaprav nepopravljiva in neprecenljiva napaka, da so po manjših krajih in vaseh popolnoma ukinili zadruge in prenesli sedeže v večje centre. Tedaj smo izgubili tisti pristni stik s terenom in ljudmi, katerega še vse doslej nismo mogli ponovno vzpostaviti in ga morda nikoli več tako globokega in pristnega ne bomo mogli.

Mislím, da sem povedal vse, če povem, da se je občnega zbora udeležilo do 400 ljudi in da smo imeli v zadrugi v Kotljah kar po dva tečaja za kuhanje in šivanje, torej za dekleta, hkrati.

Dvorano pa so uporabljale tudi druge organizacije, predvsem gasilci in lovci za veselice in druge prireditve. Dvorana je bila opremljena skrajna smo z zasilnimi mizami iz nepooblašanih desk in s prav takimi klopmi. Naj povem zanimivost iz tistih časov. Ženske nogavice so bile tedaj prava dragocenost, ker jih je bilo zelo težko dobiti, bile pa so zelo slabe kvalitete, saj najlona in podobnih reči takrat pri nas še ni bilo dobiti. Zato so bile zaradi grobih desk, na katerih se je sedelo, prva žrtev ženske nogavice, nekaj seveda tudi zaradi bolj kratkih in širokih kril. Na neki prireditvi so se pričele ženske pritoževati, da se jim trgajo nogavice. Zato smo razglasili, da se morajo javiti vse, ki so se jim že, pa tudi vse, ki se jim še bodo ta večer nogavice raztrgale. In glej! Javilo se je ravno 119 žensk. Torej, ena veselica je terjala 119 parov nogavic. Danes se kaj takega seveda ne bi več moglo primeriti, lahko pa si seveda predstavljamo, kaj bi bilo in kaj bi nastalo, če bi se kje kaj takega zgodilo. Takrat pa še zamerili nismo! Vprašam vas, ali ni to čudno?!

Zanimivo je tudi, kako smo dobili prve stole za dvorano. Nikjer jih nismo mogli kupiti, kljub temu, da smo imeli denar. To pa zato, ker je nakaznica zanje delilo samo zvezno ministrstvo za lesno industrijo v Beogradu. Ne bodi len sem napisal kar po domače, po hotuljsko, na ministrstvo v Beograd prošnjo za nakaznico za 200 stolov. Napisal sem, da smo rojstni kraj Prežihovega Voranca, da k nam vedno kdo pride, da pa moramo sedeti na »štukih in čokih«. Dolgo ni bilo nič, toda nekega lepšega dne je prišla brez vsake spremene besede nakaznica za 200 bukovih stolov iz tovarne »Stol« Kamnik. Morali smo jih takoj prevzeti — po zelo nizkih, planskih cenah tistih časov.

Kot sem že povedal, je vsa velika in obetajoča dejavnost v Kotljah zamrla z združitvijo malih zadrug v večje in s prenosom sedeža zadruga na Prevalje. Takrat je v združenem domu ostala le trgovina, pa tudi ta ni bila več zadružna. Dom sam se je spremenil v stanovanjski blok, za kar prav gotovo ni bil zgrajen in namenjen. Zaradi večnega pomanjkanja denarja se je v domu vsa leta stalno kaj prezidavalo in popravljaljo. Posebno dvorana. Šele v čast Prežihovih dni leta 1979 je bila dvorana prenovljena in je postala taka, kakršna bi morala biti po zamisli Prežihovega Voranca že od vsega začetka. Zato nosi tudi ponosno ime »KULTURNI DOM PREŽIHOVEGA VORANCA«.

Drugi del stavbe, ki je danes še stanovanjski blok, pa naj bi v prihodnje zopet služil namenu, za katerega je bil zgrajen.

Koroška kmetijska zadruga TZO »TRATA« Prevalje, bo v pritličju uredila novo trgovino z reprodukcijskim materialom in novo prodajalno mesa, kar je za hitro se razvijajoče Kotlje nujno. V gornjih prostorih pa bodo lahko našle prostor krajevna skupnost, socialistična zveza, knjižnica in še kdo.

Tako bo celotna stavba zadružnega doma, ki je že danes od zunaj zelo lepo urejena in obnovljena, po zaslugi krajevnosti, kulturne skupnosti in drugih predstavljala ne le »največjo hišo v Kotljah«, pač pa bo postala to, za kar je bila zgrajena in čemur je bila namenjena. Središče in žarišče kulturnega in gospodarsko političnega življenja kraja in ljudi. Trdno sem namreč prepričan, da namen gradnje takih stavb niso stanovanja, pač pa širši družbeni interesi.

Ime pa naj ostane. Bo pač tako! Če bomo šli na prireditev v dvorano, takrat bomo šli v »KULTURNI DOM PREŽIHOVEGA VORANCA«, če bomo šli pa v trgovino ali kam drugam, bomo šli pač v zadružni dom. To pa tudi ni nič hudega, saj je bil Voranc njegov dejanski začetnik in ustanovitelj. Tudi znanje si je Voranc pridobil v zadružništvu. Zadružni dom Prežihovega Voranca pa bo še naprej spominjal na vse tiste hotuljske bajtarje in »pavre«, ki so s svojim prostovoljnim delom in prispevki, v lesu, prevozi, hrani in pijači, s prostovoljnim delom in z vsem ostalim vsaj nekaj malega pripomogli, da se je dom v tistih težkih časih zgradil.

sedaj. Izdelala sta dolgoročni razvojni program kraja. Več kot 30 let se vaščani borijo, da bi se uredile komunikacije. Če cest ni mogoče asfaltirati, naj jih krajevna skupnost Prevalje vsaj z gramozom utrdi. Potrebovali bi novo trgovino in vaško gostilno. Oba objekta sta nujno potrebna za maloobmejni promet in domačine.

Če krajevna skupnost Prevalje ne bo pokazala zanimanja za naš kraj, bodo vaščani primorani zadevo vzeti v lastne roke in ustanoviti svojo krajevno skupnost.

Čeprav je vaška skupnost Holmec gospodarsko še zelo zaostala, pa se že močno uveljavlja v telesni kulturi.

Na iniciativo Avgusta Skuka in mladih športnikov vaške skupnosti je bilo februarja 1977 ustanovljeno športno društvo »PARTIZAN« Holmec. V minulem obdobju je doseglo velik napredek. Društvo ima danes 126 članov, od teh je 47 zelo aktivnih.

Nogometna sekcija je v letu 1979 odigrala 16 tekem v koroški medobčinski ligi ter tri tekme za Titov pokal. Udeležili so se tudi dveh nogometnih turnirjev. V pozni jeseni so prešli na druge oblike športa.

Uspešno športno leto so zaključili v znamenju zimskih športov. Imeli so tudi tri tekmovalne v slalomu. Na tekmovalnem v veleslalomu je sodelovalo 52 tekmovalcev in tekmovalcev. V okviru KS Prevalje so organizirali sankarske tekme. Organizirali so tudi smučarske tečaje za najmlajše in odrasle.

Šahovska sekcija je organizirala šahovski turnir v osnovni šoli na Holmecu.

Člani društva se srečujejo in tekmujejo tudi z graničarji obmejnih karavil Holmec in Sonjak. V preteklem letu so organizirali tri tekmovalne v šahu in tri v odbojki. Tudi za dan graničarjev in ob dnevu JLA jih člani društva vedno obiskujejo.

Društvo »PARTIZAN« Holmec je organiziralo tudi več udarniških akcij. Na odbojgarsko igrišče pri osnovni šoli so navozili zemljo in jo splanirali in tako usposo-

Anton Vušnik — Rastko

KRONIKA VAŠKE SKUPNOSTI HOLMEC

Vaška skupnost Holmec se razprostira ob obmejnem prehodu Holmec. Tod so potekali zaključni boji druge svetovne vojne. Na Poljani so morali nemški okupatorji ter njihovi domači pomočniki položiti orožje pred zmagovitimi Titovimi partizanskimi enotami. Na območju vaške skupnosti stojita tudi dve karavli. Prva, ki stoji blizu mejnega prehoda Holmec, je bila v letu 1979 poimenovana po narodnem heroju Francu Pasterku-Lenartu, druga pa je na Belšaku in še ni poimenovana.

V vaški skupnosti je približno 280 volilcev. Večina je zaposlenih v železarni na Ravnah. Kraj je izrazito kmetijski. Po oceni vaške skupnosti in krajevnosti SZDL je to območje najbolj zaostalo v občini in tudi v krajevni skupnosti Prevalje, katere del je. Da bi pripomogli k napredku kraja, so prebivalci že dvakrat glasovali za uvedbo krajevnega samoprispevka. Krajevna skupnost Prevalje je del teh sredstev namenila za gradnjo montažne dvorazredne osnovne šole. Staro šolsko poslopje je bilo že tako dotrajano, da je bilo bivanje v njem nevarno. Šolo so pričeli graditi 1976. leta, svojemu namenu pa so jo izročili jeseni 1977.

V januarju 1979 so izvolili nov odbor vaške skupnosti.

V aprilu tega leta so vaščani znova glasovali za krajevni samoprispevek. Izvršil-

ni odbor krajevnosti SZDL in odbor vaške skupnosti se trudita, da bi vaška skupnost ne bila zapostavljena kot do

Udarniško delo članov športnega društva Partizan Holmec na odbojgarskem igrišču pri osnovni šoli na Holmecu, v letu 1979

bili igrišče za tekmovanje. Na smučišču na Naveršnikovem vrhu so položili cevi za odtok vode. Iz svojih sredstev so poravnali škodo, ki so jo povzročili z urejevanjem smučišča.

Da bi se društvo finančno opomoglo, je organiziralo prireditve »TEKMOVANJE V MASKAH«. Uspešno.

Doslej je društvo Partizan Holmec vzorno delovalo, upajmo, da bo tako tudi v prihodnje. Potrebovali bi nogometno igrišče. KS Prevalje in telesnokulturna skupnost sta obljubili, da ga bosta pričeli graditi v letu 1980. Drugi zelo pereč problem so društveni prostori, v katerih bi se lahko člani društva sestajali in shranjevali svoje rekvizite. Enak problem imajo tudi vaška skupnost, KK SZDL, mladinska organizacija, dramska sekcija, oktet itd. Znano je, da so pred leti mnogo investirali v gospodarsko poslopje pri Kralju. Ti prostori so bili baje namenjeni za trgovino in gostinski obrat. Iz tega ni bilo nič. Sedaj ti prostori propadajo. Krajevne organizacije in društva pa nimajo niti enega prostora, v katerem bi razvijale svojo dejavnost.

Zakaj teh prostorov ne bi dodelili za politično in društveno dejavnost Holmečanov?

Društvo Partizan se bo tudi v prihodnje zavzemalo za reševanje takih in podobnih vprašanj ter skrbelo za razvoj vseh dejavnosti, ki so jih že doslej gojili njegovi člani. Pri tem mu bo prav gotovo močna opora tudi novi upravni odbor, ki so ga izvolili na konferenci v februarju letos.

V kraju uspešno deluje tudi kulturno-prosvetno društvo. S svojimi prireditvami so se predstavili domačinom, gostovali pa so tudi v sosednjih krajevnih skupnostih. V okviru društva deluje oktet, ki ga vodi Marjan Gerdej. Z domačimi in umetnimi pesmimi nastopa na prireditvah doma in v soseski.

Tudi mladinska organizacija je bila do nedavnega zelo aktivna. Zaradi nekaterih starejših članov, ki so zapustili mladinsko organizacijo, je le-ta v reorganizaciji in upamo, da bo z novim vodstvom zopet postala aktivna. Tudi prosvetni delavci holmske šole aktivno sodelujejo z vaško organizacijo. Škoda je le, da ne bivajo med krajanji. Po končanem pouku se vračajo vsak v svoj kraj.

omenil, da v manjšem prostoru nista še nikoli nastopala. V tem prostoru pa je bilo nagnjeno čez šestdeset krajanov, ki pravzaprav sploh ne vedo več, kaj je kulturno spremljanje predstave, saj so pogosto naravnost nemogoči. Da krajevna skupnost posluje kar pri tajniku na domu, pa je najbrž tudi edinstven pojav daleč naokoli.

Še manjši prostor je knjižnica, ki se sedaj uporablja tudi za shranjevanje vojaškega arhiva in za različne sestanke.

Zaradi tako slabih prostorskih razmer je bila razumljiva tudi nevolja krajanov, ko so izvedeli, da se je gradnja vrtca, v katerem bo dobila prepotrebne prostore tudi krajevna skupnost, spet zavlekla za najmanj eno leto. Najbrž je skoraj nemogoče zadovoljivo pojasniti, zakaj je tako, vse besede o stabilizaciji, o drugačnih kreditnih pogojih, o sredstvih, ki ne pritekajo tako hitro, so tu zaman. Želje po tem, da bi kraj enkrat le dobil primerne prostore, so namreč že tako stare in zakoreninjene v ljudeh, da je vsaka razlaga odveč, veliko preveč pa je tudi krajanov, to moramo priznati, ki se jih polasča malodušje in ne verjamejo še tako trdnim zagotovilom, da bo v kratkem tudi ta problem odpravljen.

Ko je nastajala krajevna skupnost, je bilo rečeno, da je potrebno v čim krajšem času sprostiti eno družbeno stanovanje, kjer naj bi dobila krajevna skupnost svojo pisarno. Po letu dni smo še vedno na istem, vse pa kaže, da bo tako vse do izgradnje vrtca.

Vse to hromi delo, preprečuje, da bi bilo delo uspešnejše, obenem pa kaže na nemoč krajevne skupnosti — krajanov, da bi lahko rešili probleme, zaradi katerih je navsezadnje tudi prišla pobuda po ustanovitvi krajevne skupnosti, misleč, da bomo potem uspešnejši.

Če pa hočemo delovanje krajevne skupnosti analizirati podrobneje, potem moramo to začeti pri zborih delovnih ljudi in občanov, ki so najširša oblika dela krajevne skupnosti. Na vseh zboreh, ki smo

Rudi Mlinar

KRAJEVNA SKUPNOST LEŠE

Krajevna skupnost Leše je bila ustanovljena aprila 1979 na referendumu, kjer so se krajanji odločali tudi o podaljšanju samoprispevka za gradnjo objektov družbenega pomena. Oba referenduma sta bila uspešna.

Predhodnica krajevne skupnosti, vaška skupnost, je sicer po svojih močeh reševala problematiko samoupravnega življenja na Lešah. Pokazalo pa se je, da je obseg dela za vaško skupnost le preobširen in da ostaja vedno več stvari nerešenih. Zato je KK SZDL Leše že v letu 1978 sprožila postopek za ustanovitev krajevne skupnosti. Akcija je potekala zelo uspešno, saj so tudi krajanji spoznali, da potrebujejo krajevno skupnost, če hočejo, da se bo kraj razvijal tako, kakor sami želijo.

Po letu dela nove krajevne skupnosti je najbrž primeren trenutek, da analiziramo, v kolikšni meri je krajevna skupnost zaživela med krajanji.

Že pri ustanavljanju krajevne skupnosti so nastale težave, katerih posledice občutimo še danes. Na prvem mestu so bile to kadrovske težave, saj je bilo kar naenkrat potrebno veliko novih kadrov za vse organe KS in delegacije za SIS.

V številčnem smislu smo to sicer precej uspešno rešili, še zdaleč pa nismo dosegli, da bi vsa samoupravna telesa nove krajevne skupnosti zaživela tako, kot bi morala. Odstotek pasivnih delegatov je še vedno precej visok, zato je tudi delo organov krajevne skupnosti še vedno manj uspešno, kot bi lahko bilo.

Kljub jasno začrtani poti pa krajevna skupnost ni imela vseh pogojev za delo.

Prostorske težave so bile in so še danes resna ovira za uspešno delo krajevne skupnosti.

Krajevna skupnost ima na razpolago le dva prostora, ki sta družbena last in v katerih lahko deluje. Prva je sejna soba, ki jo uporabljamo za vse sestanke, zbornice, kakor tudi za vse kulturne prireditve. Ko je gostoval na Lešah umetnik Boris Kralj s harmonikarjem Silvestrom Mihelčičem, je

Dom upokojencev na Prevaljah

jih v tem letu sklicali, je bila udeležba prej slaba kot dobra, kar kaže na to, da se krajanje še premalo zavedajo, da prav z udeležbo na zborih lahko vplivajo na delo krajevne skupnosti.

Nekaj smo za slabo udeležbo brez dvoma krivi sami; klasična oblika zborov, ko krajanje povabimo z nekaj plakati, je najbrž preživela oblika sklica zbora. Zato je bil pa sklic delnega zbora krajanov zelo uspešen. Pokazalo se je, da je potrebno s problemi, s katerimi se srečujejo krajanje, med njih, tja, kjer živijo.

Ti zbori namreč motivirajo tudi tiste krajanje, ki se drugače do dela krajevne skupnosti obnašajo še preveč pasivno, prav ta oblika pa je brez dvoma priložnost tudi za to vrsto krajanov, da se enakovredno vključijo v samoupravno življenje krajevne skupnosti.

Skupščina krajevne skupnosti je po svoji sestavi zajela vse zaselke in tudi vse večje delovne organizacije, v katerih so zaposleni krajanje Leš. Delo skupščine pa tudi ni zaživel, kot bi moralo, predvsem ker delegati v skupščini nimajo pravega zaledja in zastopajo v pretežni meri le ozek krog krajanov, včasih pa le sebe. To velja predvsem za delegate iz združenega dela, ki so zelo slabo ali pa sploh niso povezani z izvršnimi odbori sindikata svoje temeljne organizacije združenega dela. Vse bolj pa postaja jasno, da je skupščina baza za delovanje delegacij v SIS in prav v to smer se bo moralo delo skupščine v prihodnje tudi usmeriti. S tem bomo namreč dosegli občutno boljše delo tudi v delegacijah, ki prav tako ugotavljajo, da nimajo pravega stika z bazo.

Zelo slabo pa se delegacije povezujejo tudi same med seboj; čeprav zaradi različnosti dela to ni potrebno, pa vseeno zaviralno deluje na delo delegacij in skupščine, saj ni čutiti tiste celote, enakosti, in zavesti, da bi bolje povezani okrepili delo krajevne skupnosti kot celote. Svet krajevne skupnosti je bil v tem obdobju zelo aktiven, kar je tudi razumljivo.

Iz vsega tega se da sklepati, da je krajevna skupnost, gledano v celoti, upravičila svoj nastanek, saj nismo pričakovali, da bi lahko delovala brez težav. Pričakovali smo sicer, da bo odziv krajanov malo večji, da se bodo bolj živo zanimali za razvoj kraja, da se bodo bolj odzivali na posamezne akcije.

Razumljivo je, da uspehi pri takšnem delu ne pridejo čez noč, niti niso rezultat dela posameznikov, pač pa lahko le krajevna skupnost kot homogena celota doseže občutne premike v razvoju kraja.

Usmeritve krajevne skupnosti v novem srednjeročnem planu se kažejo kar same od sebe. Naj jih samo nekaj navedem.

Dokončna urbanistična ureditev kraja bo začetala bodoči videz Leš. Odpiranje zazidalnih okolišev bo zavrlo odhajanje mladih v dolino, če pa bomo v kraju pridobili tudi nekaj družbenih stanovanj, potem bomo lahko rekli, da smo dosegli cilj.

Pri urbanistični ureditvi kraja ne bi smeli pozabiti na zelo slabo komunalno ureditev, ki naj bi bila v tako strnjenem naselju veliko boljša. O tem razpravljajo krajanje skoraj na vseh sestankih.

Telefonska povezava z drugimi kraji v občini in s svetom bo, kaže, prva uresničena akcija. S stališča splošnega ljudskega

odpora je tudi zadnji čas, da se kraj poveže z občinskim centrom, saj sta sedanjí paralelki za potrebe kraja že davno premalo.

V razvoju Leš ne bi smeli zanemariti tudi turizma. Perspektivo ima predvsem zimski turizem, ki bi s predvidenim sistemom žičnic lahko doživel neslutene razsežnosti. Pa tudi razvoj kmečkega turizma ima stvarne možnosti, saj je okolica Leš geografsko zelo zanimiva, nudi pa tudi naravne lepote, tako značilne za Koroško.

Dokončanje obračališča za avtobuse, dokončna ureditev nogometnega igrišča, izgradnja vrtca — pa so naloge, ki so že v teku.

V srednjeročnem planu krajevne skupnosti je predvideno še asfaltiranje ceste na Novih bajtah in ceste do Vusiča.

To je nekaj najbolj vidnih akcij, ki jih bo krajevna skupnost v svojem srednjeročnem planu poskusila izpeljati. Seveda bodo morali sodelovati vsi krajanje, predvsem pa družbenopolitične organizacije. Prav delo DPO je odločilno za uspešno delo krajevne skupnosti, zato naj o povezavi in sodelovanju med krajevno skupnostjo in družbenopolitičnimi organizacijami zapišem nekaj ugotovitev.

Pred ustanovitvijo krajevne skupnosti so se vse družbenopolitične organizacije in društvo povezoval v krajevno konferenco SZDL, medtem ko so s krajevno skupnostjo Prevalje obstajali le slabi stiki in še ti preko KK SZDL. Z ustanovitvijo krajevne skupnosti se je to stanje bistveno spremenilo, vsaj kar se tiče povezave med krajevno skupnostjo in KK SZDL, ki je zelo dobra. Seveda pa je mogoče še marsikaj izboljšati. Doslej v krajevni skupnosti Leše namreč še nismo uspeli sestaviti skupnega programa, ki bi razčlenil delo posamezne organizacije, tako da bi vsaka organizacija vedela, kaj in kdaj se mora vključiti v delo krajevne skupnosti. Tak program je glede na raznolikost dela med organizacijami in tudi zaradi enotnega nastopa navzven nujen, saj se vse organizacije in društvo povezujejo s krajevno skupnostjo tako uspešno kot SZDL. Delujejo še preveč same zase. Tako se krajevna skupnost kot celota tudi ne more pohvaliti s popolnoma enotnim stališčem do nekaterih vprašanj, ki bi moralo prevladati nad interesi posamezne organizacije. Prav razdrobljeno delo in neenaka stališča so namreč pogost vzrok, da krajevna skupnost ne doseže večjih uspehov. Počasi pa vendarle spoznavamo, da smo krajevna skupnost vsi, da je program krajevne skupnosti tudi program vseh organizacij, ki si morajo za njegovo uresničevanje prizadevati po svojih najboljših močeh in sposobnostih. Da bomo to dosegli, pa moramo posvetiti vse svoje moči — skupnemu načrtovanju, pri čemer bodo enakovredno sodelovale vse organizacije, društvo in pa tudi delegacije, društvo in pa tudi delegacije za SIS. Vsaka organizacija mora sestaviti lasten program dela in ga uskladiti s krajevno skupnostjo, tako bomo odpravili razdrobljenost, dosegli pa bomo enoten nastop krajevne skupnosti.

Veliko je še ovir za normalno delo krajevne skupnosti, predvsem pa uresničevanja sklepov, to kar zavlačuje delo in vnaša nezadovoljstvo med krajanje. To se je pokazalo pri prostorih za krajevno skupnost, tudi pri predvideni gradnji vrtca se

že sedaj srečujemo z vrsto težav zaradi postavitve nove drvarnice, ki stoji na mestu, kjer naj bi bil vrtec. Skupno finančno knjigovodstvo opravljajo na Prevaljah, nekateri pa želijo, da bi za našo krajevno skupnost poiskali lastnega finančnega knjigovodja, kar je v letu stabilizacije, ko bi naj celo združevali podobne službe, nerazumljiva poteza.

Prav zaradi tega je zelo pomembno, kako aktivne in enotne so družbenopolitične organizacije v krajevni skupnosti.

Na Lešah delujejo: krajevna organizacija zveze združenj borcev, ki je tudi za svoje razmere zelo aktivna, mladinska organizacija, katere aktivnost je v zadnjem času popustila, kar bodo morali mladi čim prej odpraviti in se vključiti v delo organov krajevne skupnosti, do katere so pred ustanovitvijo pokazali toliko zanimanja in volje. Trenutna pasivnost v mladinski organizaciji je resen opomin, da je potrebno izboljšati pogoje za delo mladine, mladi pa morajo pokazati več vztrajnosti in volje do dela v krajevni skupnosti.

Rdeči križ Leše je aktivna organizacija, ki pa mora najti način, kako bi se aktivneje vključila v krajevno samoupravo in presegla zaprtost znotraj krajevne skupnosti. Vsekakor pa ni samo Rdeči križ tisti, ki se mora potruditi, da bo presegel okvire svoje zaprtosti, tudi v krajevni skupnosti je potrebno najti kar najbolj učinkovit način povezovanja z Rdečim križem in športnim društvom, za katerega velja, da se kljub svoji aktivnosti slabo vključuje v delovanje krajevne skupnosti.

Krajevna konferenca SZDL je delegatsko sestavljena organizacija, ki vključuje vse družbenopolitične organizacije in krajanje iz zaselkov; v minulem obdobju je obravnavala vse aktualne probleme v krajevni skupnosti. Njena dejavnost je bila v preteklosti vse preveč razvejana in zaradi tega tudi manj uspešna. Po letu dni dela krajevne skupnosti je opaziti, da se tudi delo SZDL usmerja resnično v izboljšanje samoupravnih odnosov v krajevni skupnosti, katerim prej zaradi preobilice dela nismo posvečali dovolj pozornosti.

Zaključimo lahko, da so vse organizacije kolikor toliko aktivne, niso pa dovolj povezane med seboj in s krajevno skupnostjo.

Ovire, ki preprečujejo boljše povezavo, bi mogli odpraviti po hitrem postopku, potrebno je le nekaj več politične odgovornosti, nekaj tehničnih prijemov, pa bo delo v krajevni skupnosti resnično usklajeno.

Posamezne organizacije v krajevni skupnosti delujejo včasih bolj, včasih manj dobro.

Kulturna dejavnost na Lešah deluje pod okriljem mladinske organizacije. V naši krajevni skupnosti ima bogato tradicijo, od katere pa je kljub resnemu delu posameznikov ostala samo tradicija. Res so uspehi komisije za kulturo v zadnjem obdobju vredni vsega občudovanja in pohvale, resnica pa je tudi, da se s to dejavnostjo ukvarja tako ozek krog mladih, da obstaja resna nevarnost, kaj bo, če bi ta peščica mladih, razočaranih zaradi nezanimanja širše okolice, nekoč prenehala z delom. Ne moremo zanikati, da je odziv na kulturne akcije med krajanje velik, da okolica ceni in spoštuje delo v kulturi, ko pa je potrebno z delom v komisiji dokazati, da smo pripravljeni v kulturnih akci-

jah tudi sodelovati, ni nenadoma več pravega interesa niti odziva, tako da več ali manj ostajajo mladi sami.

V prihodnosti naj bi v krajevni skupnosti ustanovili kulturno društvo, to pa bo težko, če bomo imeli še naprej tak odnos do kulture. O pomembnosti kulture za kraj pa ni potrebno na dolgo in široko pisati, dovolj je, če rečemo, da jo potrebujemo kot cesto, kot vrtec, trgovino. Potrebujemo jo, da nam pomaga bogatiti naš notranji svet, da nas plemeniti in vzgaja. Upamo le, da bodo to spoznali tudi tisti, ki bi lahko veliko prispevali, pa se zdaj drže neke v ozadju.

Informiranje v krajevni skupnosti je zaživel tudi šele v zadnjem obdobju, po ustanovitvi sveta za informiranje pri KK SZDL Leše. Za normalno delo krajevne skupnosti in vseh organizacij je dober sistem informiranja še kako potreben, zato upravičeno pričakujemo, da bomo krajane v prihodnje res seznanjali z dobrimi in koristnimi informacijami, ki jim bodo pomagale spoznavati delo v krajevni skupnosti.

Tudi delovanje splošnega ljudskega odpora in civilne zaštite je šele na začetku. Programi dejavnosti so zelo dobri, praktičen preizkus pa ima odbor za SLO in DS v programu za konec pomladi 1980.

To je kratka ocena dela krajevne skupnosti po prvem letu samostojnega delovanja. Prav gotovo je še mnogo stvari, o katerih nisem napisal ničesar, ali pa je to napisano pomanjkljivo. Iz zapisanega pa se da razbrati, da je delo krajevne skupnosti kljub težavam zaživel, potrebno pa bo še veliko dela nas vseh, da bo res tako, kot si želimo. Nekaj več pomoči in pozornosti pa krajani krajevne skupnosti Leše pričakujejo tudi od občinskih organov. Saj ugotovitev, da je bil kraj v preteklosti deležen tako malo pozornosti širše okolice, da je v razvoju zaostal za drugimi kraji v občini, ni moč odvreči. Prav zato krajani upravičeno pričakujejo, da se bodo problemi, ki tarejo krajevno skupnost Leše, reševali hitreje in z večjo mero posluha.

Vse to pa krajanov ne sme ovirati, da ne bi sami zavihali rokave in se resno spoprijeli s krajevnimi problemi, v prvi meri je namreč usoda krajevne skupnosti le naš problem. Seveda pa je obenem tudi res, da vsega le ne bomo zmogli sami in da upravičeno pričakujemo tudi širšo pomoč.

MISLI

Domovina je kot družina; njeno vrednost spoznamo šele, ko jo izgubimo.

G. Flaubert

Domovina ne mara tistih, ki niso ničesar sposobni, niti tistih, ki so sposobni vsega.

F. Falloux

Listnica uredništva: Vse avtorje, katerih člankov v tej številki zaradi pomanjkanja prostora nismo uspeli objaviti, obveščamo, da bomo njihove članke objavili v eni izmed naslednjih števil Koroškega fužinarja. Prosimo, da to sporočilo sprejmejo z razumevanjem na znanje.

Franjo Gornik

RAVENSKI TRG NEKOČ IN DANES

O trgu in starem delu mesta je bilo verjetno v zadnjih desetletjih že dosti napisanega, vendar ne bo škodilo, če napišem še nekaj ob sedanji situaciji.

Kakšen je bil ravenski trg pred 300 leti, je razvidno iz slike, ki jo je objavil Valvazor v svojem popisu »Nadvojvodina Koroška« leta 1688.

»Guštanj«

Kaj bi lahko k tej sliki trga napisali? Mogoče to, da se je trg razvijal ob stari rimski cesti Sele, Ravne, Prevalje. Značilna je velika vogalna hiša s stolpiči, ki je morala pogoreti ter je bila prezidana v današnjo »Žmavcerjevo«. Približno tam, kjer je danes kinodvorana, je stal na skalah mogočen grad Grünfels, katerega lastnik je bil gospod Maksimilijan baron Gavsbrugg. Po pripovedovanju naj bi bili ti gospodje protestanti, ter so se ob preganjanju protestantov umaknili, grad pa je propadel.

Trg Guttenstein — Ravne je Valvazor takole opisal:

Trg Guttenstein leži v spodnji četrti Koroške, ob reki Meži, dve mali milji od Pliberka. Je prikupen večji trg in farna cerkev se imenuje Marija Jezeru. Menda je bilo tu nekoč jezero.

Leta 1013, ko je gospod Wittib Fridrich grof von Starhandt in Haynburg umrl, sta pripadla vdovi Elizabeti, rojeni Auffenstein, kot poročno dobro trg Guttenstein in Rechberg.

Pred 300 leti, t. j. okoli leta 1380, je ta trg pripadal gospodu Auffensteinu, nato pa je postal Komorni.

Potem, ko se je leta 1395 gospod Fridrich von Auffenstein sprl z nadvojvodo Viljemom, kar je povzročilo veliko jezo, je bil ujet in njegovo ime in rod sta propadla. Vse njegovo premoženje, med drugim tudi trg Guttenstein, je bilo v letu Kristusovem 1396 od Avstrije zaplenjeno.

Leta 1473, ko so v Koroško vdrli Turki, so na dan sv. Mihaela ob farni cerkvi Marije na Jezeru prenočevali, ter so z ognjem in sabljo na veliko gospodovali.

Nekdaj je bil rodovni kraj gospodov Guttensteinerjev, sedaj je deželno vojvodski.

Če primerjamo navedeno z opisom ostalih trgov, je Valvazor o trgu Guttenstein napisal zelo veliko. Zanimiva je navedba prve letnice 1013, saj nam je znano, da danes štejemo za ustanovno leto Ravenske letnice 1248. Vsekakor bi bilo zanimivo preučiti Valvazorjeve navedbe o Guttensteinu, če jih ta spoštovani mož ni iz trte zvil.

Tako kot smo prej govorili o 300 in več letih pred Valvazorjem, se pomaknimo za 230 let naprej, pa smo že pred prvo svetovno vojno. Kakšen je bil ravenski trg takrat, vidimo na naslednji fotografiji.

Glavna cesta se je preusmerila s Prevalj skozi Ravne v Dravograd. Temu primerno se je razvil tudi ravenski trg. Stara ulica je skupna za obe cesti, medtem ko se je med Cvitanicevo in Bevečovo hišo prebila nova cesta proti »Jagru« in naprej.

Tik pred drugo svetovno vojno je bila zaidana moderna nova šola, medtem ko »personalov« še ni bilo. Na sliki se vidi »sejmišče« in lepa staroveška Samčeva hiša, ki je postala žrtev modernizacije trga.

Modernizacija trga mi je bila povod, da sem pričel pisati ta članek.

Zdi se mi nedopustno, da tako mačehovsko obravnavamo to nekajstoletno zapuščino. Kar je starega enkrat porušeno, ne moremo nikoli več postaviti. Naša generacija in mi vsi bomo krivi, da starega trga nismo mogli, da ne rečem — hoteli ohraniti.

Pred desetletji je bil izdelan urbanistični program, po katerem naj bi potekala

Ravne nekoč...

cesta proti Kotljam ob vznožju Čečovja ter tako obšla trg. Zakaj so to rešitev zavrgli? Kako so lahko obšli vse zakone, po katerih je trg zaščiten? Razumljivo mi je, da če krajevna skupnost in urbanisti pritiskajo in izsiljujejo, da zavod za spomeniško varstvo popusti, saj, če mi nismo zainteresirani, so oni še manj; nekdo bo pa le moral prevzeti krivdo, da sta v trgu porušeni dve zelo stari in značilni stavbi. Po celem svetu obnavljajo stare trge.

Preusmerjajo promet izven zaščitene območij. Ustvarjajo dele mest samo za pešce. Ali tega ne bi mogli tudi mi?

Ali ne bi bili ponosni, če bi tujcu lahko pokazali poleg novih mestnih naselij še zgodovinski del Raven, z obnovljenimi fasadami, in mogoče z vodnjakom, ki je bil na trgu do 55. leta.

Za marsikaj najdemo in zberemo denar, mogoče bi ga tudi za obnovo našega trga, če ni že prepozno.

Ivan Modrej

NAŠI KRAJI IN LJUDJE – TOPLA

Na naselitev Tople je vsekakor odločilno vplivalo naravno okolje. Povirje Meže je naseljeno na višini od 800 m do 1331 m. Različni so vzroki, da je človek začel naseljevati višinske predele. Porast prebivalstva in predvsem družbenoekonomske razmere so odločale o tem. Poglavitni vzrok temu pojavu je bila sprememba proizvodnih sredstev, ko je motiko zamenjalo ralo.

Praskupnost (vaška skupnost, zadruga), ki je povezovala »motično« kmetijstvo (obdelovanje zemlje z motiko), je sestavljala večja skupina ljudi, medtem ko odkritje rala ne zahteva več prvotne družbene oblike, ampak si lahko manjša skupina ljudi zagotovi dovolj dobrin za obstoj. Pojav rala je torej vzrok naseljevanja ljudi v višinskih krajih in osamosvajanja družin. Tehnološke in družbene spremembe ter naseljevanje višinskih predelov so potekale od 9. do 12. stoletja. Tudi naselitev Tople lahko štejemo v to razdobje. Tedaj so v Mežiški dolini in drugod nastajale višinske kmetije. Kmetijsko površino so pridobili prvotni Toplani s trebljenjem gozdov na način, ki se je ohranil do začetka druge svetovne

vojne s požigalništvom. Tudi »povzročitelja« gorskih kmetij, »ralo«, so uporabljali še v bližnji preteklosti. Tako so se skoraj v današnji čas ohranila prvotna sredstva in način življenja, ki so pomembna sestavina ljudske kulture.

Iz dolinskega naselja Črna, ki je bilo že ob ustanovitvi strnjeno zazidano, je potekala naselitev višinskih predelov. Višinske kmetije so torej mlajšega nastanka in predstavljajo posebno obliko naselij, ki jim pravimo samotne kmetije. Dokazi, da so mlajšega izvora, so še danes živi. Ljudski običaji: nosačija, gnojvoža, steljeraja, so ostanki kolektivnih običajev praskupnosti, ko so ljudje drug drugemu pomagali, kot je bilo v prvotni družbeni ureditvi v navadi.

Samotne kmetije v Topli sestavljajo posebno obliko naselij: dom in gospodarska poslopja. Med seboj so stavbe prostorsko ločene, na zunaj pa ustvarjajo videz gručaste zazidave.

Dom, prebivališče kmečkih ljudi, je doživljal v svojem razvoju največ sprememb. Prvotno leseno gradivo sta zamenjala kamen in opeka, ki se uveljavljata v zunanjih

zidovih in notranjih predelnih stenah, medtem, ko se je les v celoti ohranil v ostrejši in kritinah, kjer so dosledno uporabljene skodlje (šintelni). Tudi notranja razporeditev prostorov se ni bistveno spremenila. Največ sprememb je doživela kuhinja. Prvotno je imela odmerjen prostor v podaljšku veže, do takrat, ko je bila še običajna dimnica. Po njenem propadu je kuhinja postala poseben prostor s pregraditvijo veže, ostali prostori pa so ostali nespremenjeni. Domovi v Topli so verjetno ohranili svoj prvotni tloris, ta se izraža tudi v vertikalni zazidanosti.

Masivnost in velikost doma pa nista bila sama sebi namen. Vzrok temu pojavu moramo iskati v posebnih razmerah in gospodarstvu. Za vse kmetije v Topli je značilno, da imajo obsežno posest, zato so potrebovali več delovne sile. Nekoč je imel vsak kmet po več hlapcev in dekel. To je bil glavni vzrok, da so domovi tako obsežni. Za Toplo so značilne precej manjše stavbe, zanimivo oblikovane za preužitkarje pri Fajmutu in Florinu. Te stavbe imajo posebno vrednost zaradi svoje arhitekture in ljudske ornamentike. Od gospodar. stavb imajo kmetije v Topli dva do tri hleve. Iz tega lahko sklepamo, da je bila glavna dejavnost Toplanov živinoreja. Kašte so pa tiste stavbe ljudskega stavbarstva, ki podarjajo značilnosti kulturne pokrajine v Topli ter dajejo naselju samotnih kmetij zaključeno privlačnost in neprecenljivo etnološko vrednost.

H kmetijam štejemo tudi pastirske kočice ali »stane« v planini na pobočju Pece. Vsaka kmetija je imela svoje »stane«. Ti danes propadajo, vzrok je v nazadovanju ovčarstva med vojnama in po vojni. V pokrajinskem pogledu predstavljajo »stani« ravno tako značilnost kmetij v Topli.

Kot sem že opisal, so kmetijske površine nastale s krčenjem gozdov in so pravzaprav kot celice sredi njih. Pri tem je zanimiva razvrstitev kulturnih zemljišč pri vseh planinskih kmetijah.

Na to razvrstitev je vplivala vožnja gnoja. To kmečko delo je spadalo med najtežja dela. Zato so njive teh kmetij v najnižji legi, ker je pač vožnja gnoja navzdol najlažja. Znano je, da je treba na njive navoziti mnogo več gnoja, kot pa dajejo pridelka. Nad njivami je nekako na sredini hiša z gospodarskimi poslopji, ki so sezidana na bolj ali manj ravnem prostoru, nad domačijo pa so travniki in pašniki, ki prehajajo v gozdove, ki se končajo v skalnih površinah Pece.

Kmetije v Topli so imele že ob nastanku tako obliko, kot jo imajo danes, o tem ne priča samo starost imen kmetij, ker se primki kmetov, razen pri Florinu, ujemajo z domačimi imeni kmetij, temveč tudi velika posest in naravne meje. Te potekajo po vrhovih in grebenih Pece ter Čofatije.

Leta 1765. je živel v Topli 78 ljudi (po parohialnem urbarju Črne). Velika gospodarska poslopja, prostorni domovi, obsežna polja in travniki pričajo, da so se kmetje v Topli mnogo več ukvarjali s poljedelstvom, torej s tisto vejo kmetijstva, ki zahteva največ delovne sile.

Gibanje števila prebivalcev podajajo popisi, ki povedo, da zadnjih sto let prebivalstvo neprestano nazaduje. Leta 1869. je živel v Topli 87 ljudi, 1890. leta 84, 1910.

leta 79, 1931, 73, 1953, 56 ljudi, 1961. leta pa 49.

Pred razpotjem Koprivna — Topla je visoka stavba, v kateri je bila nekdanja elektrarna z dvema turbinama. Ta elektrarna je bila ena prvih v Meziški dolini. Obratovati je začela leta 1901. Tok je oddajala v rudniški obrat »Helenka« in za izbiralnico v Heleni, ki je bila zgrajena istega leta.

Tam se je nahajal s svinčeno rudo najbogatejši rov. Ogromne sklade rude v tem rovu so izsledili po prizadevanju predkoparča Štefana Pristava, p. d. Muhlnovega Štefana iz Črne leta 1894. Zato je dobival skromno pokojnino in z zaposlitvijo kot občinski kurir v Črni se je preživljal na stara leta. Malo pred centralo je bila rudniška žaga, imenovana Pecnikova žaga, ki so jo 22. marca 1944. požgali partizani. Danes se še vidijo razvaline. V noči od 26. na 27. marec 1944. pa so partizani uničili stroje v centrali. V prvem nadstropju so bila stanovanja za nekdanje strojnike, kar so še tudi danes. Strma pot proti Topli se pričinja pri razpotju v bližini imenovane centrale. Na drugi strani potoka, ki priteče iz Tople, je Burjakova bajta. Vsa stara in lesena čepi pod hribom. Pot je samotna in vodi iz klanca v klanec. Za prijatelje in poznavalce pa je zanimiva, romantična, čeprav težavna. Ko prispemo mimo razvalin nekdanjih betoniranih jezov (iz katerih je bila, nekoliko toplejša od drugih voda, toplenska voda speljana po velikih železnih ceveh v toplensko centralo) do Burjakove žage, smo že v Topli. Na naši desni, na sončni strani, se kopljejo v sončnih žarkih kmetije z njivami in travniki.

Da bi prišli do Burjakove domačije, bi pri žagi krenili na desno. Gremo pa raje po spodnji cesti in obiščimo najprej najvišjo v Topli ležečo kmetijo, Končnikovo. Kmetija leži na višini 1131 m nad morjem. Zaradi tako visoke lege in velikosti kmetije imenujejo nekateri Končnika tudi kralja Pece, ki sicer ni kronan, a je zaradi visoke lege kmetije skoraj upravičen do takega naziva. Pri Končniku radi sprejmejo vsakogar, ki se oglasi, in mu postrežejo z domačimi dobrotami. Hiša, zidana v prejšnjem stoletju, je mogočna enonadstropna stavba, kot kakšen mali grad. Prejšnja je bila lesena ter združena z gospodarskim poslopjem pod eno streho. V prostorni veži, kjer bi se lahko srečala dva osebna avtomobila, vidimo na desni strani obešena na zid v okvirjih razna priznanja »Kmetijske zbornice«. Med temi priznanji je tudi priznanje hlapcu, ki je štirideset let zvesto služil tej domačiji. Na levi strani te široke veže pa so na zidu priznanja za gmotno podporo Planinskemu društvu Mežica.

V veliki kmečki sobi vidimo muzejsko dragocenost veliko javorovo mizo z letnico 1880. Poleg hiše so še velika gospodarska poslopja za živino in nekoč za velike trope ovac, ki so se poleti pasle na skalnih pobočjih sive Pece.

Po podatkih Parahialnega urbarja v Črni je razvidno, da je bilo pri kmetu Končniku v Topli leta 1763 poleg gospodarjeve družine zaposlenih še 16 hlapcev in dekel, ki so imeli vsi delo na tem 485 ha velikem posestvu. Končnikova domačija je ena najstarejših v Topli. Tu je doma originalnost, plemenitost in svetloba, ki ohranja čast in lepoto te gorske kmetije. Osemsto let že ži-

vijo Končniki na tej zemlji. Še dandanes imajo njivo, ki se imenuje »Gradišče«.

Stari Slovani pa so živeli v gradiščih. Pred davnim časom, leta 1890, so hlapci kmeta Končnika zamenjali na sveti večer, ko so prišli k maši polnočnici v Črno, s hlapci kmeta Končnika na Lutranskem vrhu vse žlice in vilice. Na božični dan, ko so se vsedli okoli velike mize, je dekle, ki je delila žlice in vilice, debelo pogledala, od kod so drugačne žlice in vilice. Na praznik treh kraljev, 6. januarja, so si jih pa zopet zamenjali, da so dobili svoje nazaj, in pripovedovali, koliko smeha je bilo pri obeh velikih kmetijah in po soseski.

Nedaleč od nekdanje Končnikove bajte, v zatišju in kotu mlina in nekoč male elektrarne, že na Fajmutovem zamljišču, je bil rudnik in mehanizirana separacija.

Leta 1834 je dobil rudarski podjetnik Kompoš koncesijo in zgradil je Terezijin in Simona Jude rov. Leta 1835 pa je postavil v Topli drobilnico, mlin za rudo, izbiralnico, orodjarno in stanovanjsko poslopje za rudarje. Ostanki oziroma razvaline zidu so vidni še danes. Pred kakimi 80. leti je bilo tam še veliko leseno kolo, do katerega je bil čez visoke stolice speljan leseni vodni žleb. Tudi danes so tam rudarski rovi, v katerih kopljejo knapi svinčeno in cinkovo rudo, ter jo odvažajo z močnimi tovarnjaki, imenovanimi »rusi«, v topilnico Žerjav.

Naslednje kmetije od Končnika navzdol po sončnem pobočju Matjaževe Pece so sledeče: Fajmut, Kordež, Florin in Burjak, kjer so doma znani izdelovalci zelo lepih kolovratov za predenje volne. Gospodinj te kmetij vsako leto na turističnem tednu v Črni, na večer predic, tekmujejo v predenju volne.

Ime Fajmut se je verjetno glasilo Waih-muth — »Vajmut«, ta beseda naj bi izvirala iz starogermanske in bi v slovenščini pomenila »orlovski pogum«, Waih — orel, Muth — pogum, Kordež, prvotno Kordes, je latinsko ime in bi pomenilo v slovenščini »srčni«. Prav tako je latinskega izvora ime Florin, prvotno se je mogoče izgovarjalo »Florinus«, kar je »cvetoči« ali »cvetnik«.

V Črni, pri hiši, imenovani »na Trati«, danes Slivnik, je živel star mož, pisal se je Trampuž. On je hodil po okoliških krajih in prodajal številke, natipkane na papir. Bil pa je ta mož posebej, vedno je nosil s seboj čez ramena obešeno veliko rdečo »omarelo«, na njej je bila cula, v kateri je imel kavni mlinček, cikorijo, kavo v zrnju ter sladkor. Povsod, kjer je na svojem potovanju prenočeval, si je sam skuhal kavo. V tistih časih je bila kava na kmetijah v naših krajih še redkost. Tega moža so otro-

ci v Črni dražili: »Pivka pavka pumf, rdeča omarela bumf«. Seveda jim je grozil, a ujeti ni mogel nobenega.

Stavne številke je ta možki vsak mesec pošiljal v Celovec, tam so jih žrebali. Kot dandanes, je bilo nekdanje veliko zanimanje za te stavne listke. Spraševali so stare ljudi in berače, na katero številko bi stavili, da bi bila izžrebana. Marsikje so bili izžrebani za manjše zneske. Bilo je leta 1895, ko je pri kmetu Ladiniku v Platu nad Mežico prenočeval zelo star berač. Zjutraj, ko se je zahvaljeval za hrano in prenočišče, so ga domači vprašali, na katere številke naj stavi. Vzel je berač kos oglja na ognjišču in z njim je napisal na mizo v kuhinji nekaj števil. Res so na te številke stavili ter bili izžrebani za denarno vrednost enega teleta. Seveda je bil ta dobiček velika propaganda. Novica se je hitro razširila po bližnji okolici. Ker je bila v tistih časih trda za denar, je bilo veliko zanimanje za te stavne listke ali »numare«. Leta 1897 so bili na sveti večer ali noč pred božičem zbrani sinovi in hlapci toplanskih kmetov v Kordeževem mlinu. Namesto da bi šli k polnočnici v Črno, so se po poprejšnjem skrivnem posvetu zbrali torej v mlinu, da bi s »coprni« zvedeli, na katere številke naj stavi, da bi zadele. Pognali so mlin v pogon, kot je bilo treba za mletje žita. A namesto žita so nasuli na mlinske kamne papirnate listke z napisanimi številkami.

Pri zaboji za moko pa čakali, kdaj bo kateri listek s številko padel cel v zaboj. Po njihovem verovanju bi bila ta številka gotovo izžrebana v Celovcu. Ker se je mlin vrtil prazen, brez nasutega žita, se je res hitro vrtil. Dozdevalo se jim je, da se vrti še hitreje kot normalno, kadar je bil prazen. Bil je božični večer, mlin se je vrtil ob uri, ko se je v Črni brala maša polnočnica. Pri slabi razsvetljavi »lahterne«, ki je metala pošastne sence po mlinu, ter zaradi dozdevno nenavadne hitrosti mlinskih kamnov jih je postalo strah. Med kamni so se kresale iskre, stavnih listkov pa ni bilo celih v zaboj. Njihov strah je dosegel višek, pobegnili so iz mlina, ne da ga ustavili. V njihovo domišljijo se je naselilo trdo prepričanje, da je vrag mlet grehe toplanskih prebivalcev. Ta dogodek se je kmalu razširil po okoliških krajih. Hudomušneži so radi dražili sinove in hlapce toplanskih kmetov, kako je bilo tedaj, ko so na sveti večer v Kordeževem mlinu »numare mleli«.

Topla, je svojstven svet, poln domačnosti, življenja in lepot. Davno je tega, ko je človek prišel v to dolino. Priklenila ga je nase. Naselil se je, si poiskal sončne rebri ali senco vrhov, da bi ob sončnem zatonu

Posojilnica v Pliberku

uprl utrujeni pogled v lepoto tega kraja in si olajšal breme težkega dne. Uredil si je samotno ognjišče, vzljubil svojo zemljo in živel zase težko in pošteno. Še danes nas privablja čar teh ognjišč, ki bogatijo pejsaž te pokrajine ter ji dajejo videz miru in domačnosti. Ko se vrnejo pomladanske sape in zližejo sneg, vzcveto na senošetih in planinskih tratah alpski zvončki, volčin, encijan, avrikelj (ženitelj), vresje, rododendrom in še mnogo drugih rož. Koliko lepota je zbranih na tem majhnem koščku koroške zemlje, na kateri sameva pet mogočnih domačij, ohranjujoč ves ponos slovenskega koroškega doma.

F. Korošec

KLUB ZDRAVLJENIH ALKOHOLIKOV POROČA O SVOJEM DELU

Klub zdravljenih alkoholikov, imenovan po železarni Ravne, je bil ustanovljen dne 6. septembra 1974 kot sekcija KZA Dravograd za našo občino. Prerasel je v klub ZA in se krepil iz leta v leto. Uspehi prvih zdravljenecv v osebnem življenju in na delovnih mestih so dajali tudi drugim alkoholikom in njihovim svojcem, ki so še trpeli pod suženjstvom alkohola, upanje, da tudi za njih še ni končano življenje le ob alkoholni omami, ter da pregovor, ki pravi: »Pijanec se spreobrne, ko se v jamo, zvrne,« ne drži več.

Vsi tisti, ki so imeli dovolj volje in podpore svojih najbližjih ter trezno vodstvo na delovnem mestu, so se ob zdravljenju dokopali do spoznanja, da se da lepo živeti tudi brez alkohola, seveda ob pomoči svojcev, kluba zdravljenih alkoholikov in z veliko mero lastne volje. Problemi, ki nastopajo in se kažejo po streznitvi, so tako težki in zapleteni, da jih sami, brez pomoči svojca in KZA, ne bi mogli premagovati

Ta tihi zaselek v zatišni in sončni legi visoko pod Peco, zares topla in prijetna gorska dolinica, je bila med narodnoosvobodilno vojno s svojimi domačijami in ljubeznivimi domačini tudi zelo pomembna partizanska postojanka.

V Topli je bil začetek partizanstva na Koroškem, na Poljani pa se na koroških tleh končuje z zadnjimi bitkami II. svetovne vojne slavnega epopeja NOB jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Viri in literatura:
300 let mežiški rudniki,
pripovedovanje očeta

in bi se verjetno prej ali slej znašli s kozarcem v roki kot prej mnogo let, saj smo z njegovo pomočjo najlažje reševali probleme. Če pa je taka rešitev najlažja, še daleč ni najboljše, saj problemov ne vidiš, ker živiš večno v omami. Ko pa se strezniš, takoj spet poskrbiš za blagodejni učinek, in problemov sploh ne vidiš več. Tako tečejo tedni, meseci in gredo leta. Zasvojenost raste, z njo težave, problemi v družini, na delovnem mestu itd. Vsi, ki se zdravijo v klubu zdravljenih alkoholikov, so se odločili, seveda zaradi določenih pritiskov svojcev, nadrejenih ali zaradi okvar, ki jih je zapustilo dolgoletno uživanje alkohola, da napravijo temu konec, da zaživijo sami, brez alkohola, da poskušajo popraviti to, kar se poraviti še da. Da vrnejo svojemu zakoncu dostojanstvo, ki mu gre, otrokom očetovsko in materino ljubezen, pravilno vzgojo in družbi, kar ji gre.

Vse to pa zahteva od članov velike napore, ki jih zmagujejo le združeni v skupino in ob strokovni pomoči terapevtov. V začetku je imel klub ZA precejšnje težave — z organizacijo, prostori, sredstvi in kadri. Seveda še sedaj ne gre vse tako, kot bi bilo treba. Preteklo je pet let delovanja našega kluba zdravljenih alkoholikov, otroške bolezni je skupina prebolela, seveda ob določenih spoznanjih, ki so dragocena za nadaljnji obstoj in učinkovito rehabilitacijo. O delu KZA bi povedali naslednje:

Skupina se sestaja vsak petek popoldne v prostorih sindikata v železarni Ravne, ker drugega prostora ni na razpolago. Poleg redne osebne terapije na sestankih kluba ima v svojem delovnem programu tudi kulturno rekreativno dejavnost, kar naj omogoči družbeno rehabilitacijo zdravljenecv. S tem poskušajo zapolniti praznino, za prejšnje pivsko družabno življenje. Tako vsako leto organizirajo praznovanja:

— ob Novem letu skupaj z otroki zdravljenecv in s svojci; otroke obdari dedek Mrz. Jubilante abstinentne pa nagradijo s knjižnimi nagradami.

— Ob dnevu žena vedno organizirajo praznovanje s kulturnim programom.

— Vsako leto organizirajo piknike s tekmovalni v raznih disciplinah.

— Srečanje s terapevtsko skupino s Pohorskega dvora je postala že kar tradicija.

Ob takih priložnostih poskrbijo za kulturni program in prijetno razvedrilo. Na tak način poskušajo pomagati zdravljenecv, ki se še zdravijo v bolnišnici, da bi se pozneje lahko vključili v klube. Obenem pa se tudi člani kluba radi vračajo med terapevte v bolnici, ki so jim z veliko truda pomagali na lastne noge brez strašnega spremljevalca — alkohola.

Kako uspešno je bilo zdravljenje v klubu, nam povedo naslednji podatki: od začetka delovanja KZA do danes je obiskovalo klub 68 članov in toliko svojcev. Po prekinitvi obiskovanja kluba je ostalo še 25 članov s svojci. Struktura zdravljenecv v klubu (22 moških in 3 ženske) po stažu abstinence je naslednja:

- 1 član s 6-letno abstinence dobo
- 3 člani s 5-letno abstinence dobo
- 2 člana s 4-letno abstinence dobo
- 6 članov s 3-letno abstinence dobo
- 10 članov z 1-letno abstinence dobo
- 3 člani z manj kot enoletno abstinence dobo.

Člani prihajajo iz Slovenj Gradca, Dravograda in iz občine Ravne. Od 1974. leta je klub zapustilo 43 članov in ravno toliko svojcev. In kakšna je usoda teh, ki so prekinili članstvo v klubu: 20 nekdanjih članov še vedno abstiniira, medtem ko so ostali v recidivi in nadaljujejo s pitjem in propadanjem. Uspešno abstiniira 45 oseb ali 66 odstotkov.

Pregled recidivizma:

Od vseh 23 članov, ki so od leta 1974 do konca leta 1978 zapustili klub, jih je recidiviralo:

— do konca prvega meseca po prihodu — 1 član

— do šestega meseca po prihodu v klub — 17 članov

Strojni park gasilcev železarne

— do prvega leta po prihodu v klub — nobeden

— do drugega leta po prihodu v klub — 2 člana

— do tretjega leta po prihodu v klub — 3 člani

Nadaljnje raziskave so pokazale, da je recidiviralo predvsem članstvo, ki se je ne-učinkovito zdravilo v ambulantni in očitno ni pridobilo potrebnega znanja o alkoholizmu, zato tudi problemov, ki so nastopili v prvih mesecih zdravljenja, niso uspeli premagati.

Poleg teh nekaj neuspešnih primerov pa z zadovoljstvom ugotavljamo uspehe rehabilitacije 45 zdravljenecov in njihovih družin, ki še bolj kot drugi delajo in živijo

srečni, ker so osvobodjeni tega hudega zla — alkohola, ki vlada še v mnogih družinah in rojeva vsak dan novo zlo nad nedolžnimi otroki in svojci in povzroča nezdrave medsebojne odnose v delovnih organizacijah, v prometu in v stanovanjskih soseskah.

Zaradi tega predstavlja boj proti alkoholizmu pomembno komponento socialne varnosti delovnih ljudi in občanov, večjih delovnih uspehov in omogoča vsestranski razvoj osebnosti in humanizacijo družbenih odnosov na osnovah samoupravljanja. Zato naj se vsi samoupravni organi, družbenopolitični, strokovni in gospodarski dejavniki zavzemajo za zdravljenje alkoholizma v naši družbi.

Stefan Filipančič

ANKETA O ŠPORTNI REKREACIJI V ŽELEZARNI RAVNE

Pri anketiranju naših delavcev, ki smo ga izvedli v drugi polovici leta 1978, smo uporabili 21 vprašanj. Prva štiri vprašanja so nam služila za splošne podatke, pri naslednjih štirih smo dobili podatke o delovnem mestu in gmotnem položaju naših delavcev. Ostalih 13 vprašanj pa je v direktni povezavi z rekreativno dejavnostjo.

Pri anketiranju smo zajeli 3552 delavcev (od tega 2642 moških) v naslednjih starostnih skupinah: do 19 let — 113, od 20 do 24 let — 639, od 25 do 29 let — 402, od 30 do 34 let — 569, od 35 — 44 let — 904, od 45 — 54 let — 541 in nad 55 let — 87 delavcev. Med vsemi je bilo 1031 samskih in 2521 poročenih. Največ anketirancev je doma na Ravnah 1822, s Prevalj jih je 567, iz Kotelj 191 in iz drugih krajev 879. 3047 jih nima vodilnega položaja, 450 delavcev pa ima vodilni položaj. Po kvalifikaciji prevladujejo kvalificirani delavci — 1421 — pred nekvalificiranimi — 1182, z nepopolno srednjo šolo jih je 264, s popolno srednjo šolo in višjo ter visoko izobrazbo pa 679 delavcev.

Pri analizi ankete smo dobili podatke, da ima dve tretjini delavcev lastno športno opremo — večje ali manjše vrednosti. To pa nam ponovno dokazuje, da čuti in da ima naš delavec potrebo po športno-rekreativni dejavnosti.

Odnos našega delavca do telesne kulture in rekreacije nam pove, da smo v železarni že dosti, a vendar premalo naredili, da bi lahko v celoti zadostili potrebam in željam zaposlenih. Le 0,5 % delavcev meni, da je telesna vzgoja škodljiva, ker odvaja človeka od dela. Da nimajo nobenega odnosa ali da ne vedo za pomembnost telesne vzgoje, se je izreklo 6,3 % anketirancev. Velika večina, 93,2 % delavcev, pa pravi, da sta tako telesna vzgoja kot rekreacija potrebni. Med njimi jih je kar 47,4 % takšnih, ki se še danes ukvarjajo z rekreativno in športno dejavnostjo. Če bi pa imeli več prostorskih možnosti in urejene prostore izven Parka telesne kulture, bi se odstotek aktivnih še povečal.

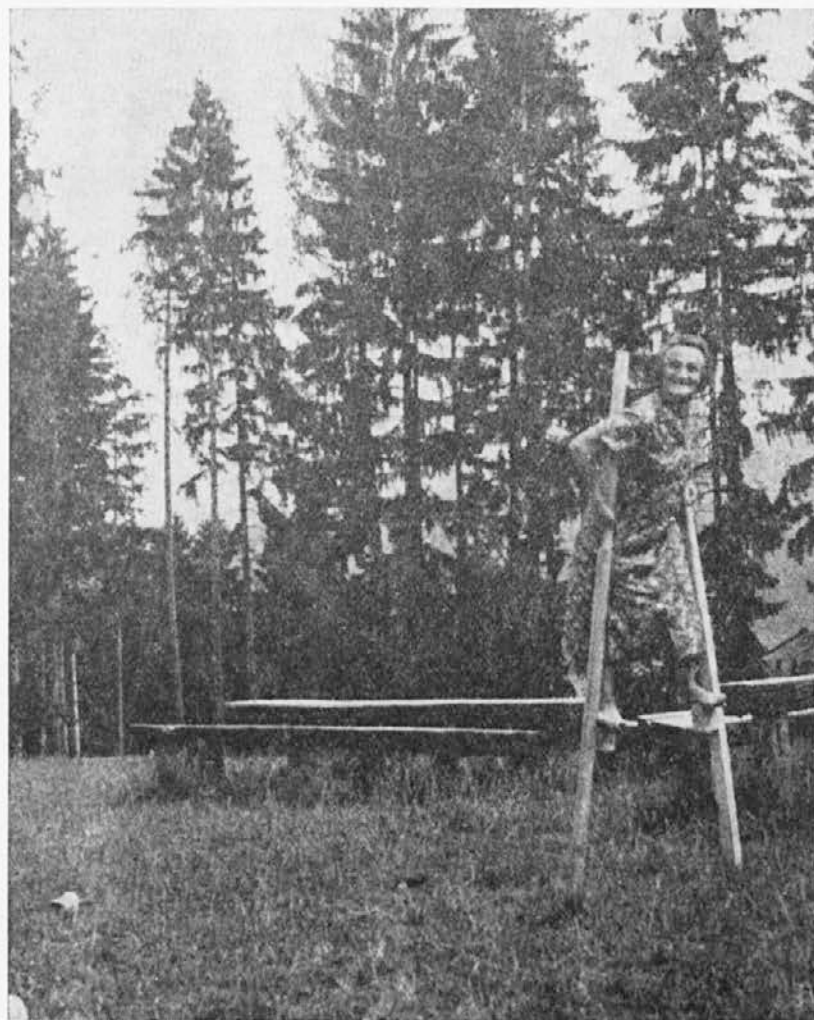
Danes lahko rečemo: vsak drugi zaposleni delavec železarne Ravne se ukvarja vsaj z eno od številnih možnosti rekreacijske dejavnosti. Ko bo pa Ivarčko jezero služilo organiziranemu rekreacijskemu namenu, ko bo zgrajeno avtomatsko kegljišče pri Domu telesne kulture in več manjših igrišč (košarka, odbojka, tenis) in ko bodo bolj izkoriščene predvsem naravne možnosti za rekreacijske dejavnosti, potem bomo lahko rekli: v železarni Ravne se ukvarja z rekreacijo 75 % zaposlenih. Ob tem pa ne

smemo pozabiti, da so objekti in prostorske možnosti samo osnovni pogoj. Tudi organizacijsko delo in kadrovska zasedba se bo morala izboljšati in številčno povečati.

Največjo vrednost rekreacije vidi naš delavec v krepitvi zdravja — 1701, da je rekreacija način sprostitve in zabave, pa meni 924 delavcev, 478 delavcev se rekreira zato, ker meni, da ta dejavnost povečuje delovno in obrambno sposobnost posameznika. Le 112 anketirancev (3,2 %) ne ve ali ne vidi nobene vrednosti v športno-rekreativni dejavnosti. Z organizirano in neorganizirano rekreacijo ter s tekmovalnim športom se je ukvarjalo 79 % anketirancev, kar pomeni, da ima samo 21 % delavcev pasiven odnos do športa in rekreacije. Na vprašanje, s katerimi športi se se ukvarjali, je lahko posameznik izbral največ štiri panoge. Na prvem mestu je alpsko smučanje — 1359, čeprav je bilo anketiranje izvedeno v največji vročini — meseca avgusta, drugi so planinci — 1012, sledita elipni športni panogi: nogomet 912 in odbojka 629. Nato sledijo po mnenju anketirancev kegljanje, kolesarjenje, streljanje, namizni tenis, šah, plavanje, atletika, ribolov in športni igri rokomet ter košarka.

Najmanj privržencev pa imajo smučarski tek, alpinizem in lov. Dodati moramo, da se je v zadnjem letu smučarski tek razširil in je trenutno precej bolj množičen kot v času izvedbe ankete. Naj nas ne preseneča uvrstitev smučanja in planinstva na prvi mesti, ti panogi imata bogato tradicijo, sta primerni za mlajše in starejše kakor tudi za ženske. Tretje uvrščeni nogomet pa ima največ ljubiteljev med šport-

mladi zgledujte se!

nimi igrami z žogo. Eno je preteklost — drugo pa današnje udejstvovanje naših delavcev s športno-rekreativno aktivnostjo. (1204 ali) 34 % delavcev se ne ukvarja z rekreacijo, (2154 ali) 61 % se redno ali občasno rekreira, s tekmovalnim športom pa se ukvarja 5 % delavcev. Največji interes za športno rekreacijo je med KV in VK delavci, najmanjši pa med nekvalificiranimi in delavci z nepopolno srednjo šolo. Med vzroki, zakaj se delavci ne ukvarjajo s športno rekreacijo, je na prvem mestu pomanjkanje časa (?), sledijo nezainteresiranost, oddaljenost stanovanja od možnosti rekreiranja ter bolezen oziroma invalidnost. Tudi pri vprašanju, zakaj so prenehali s športno aktivnostjo, jih velika večina navaja pomanjkanje časa. To pomanjkanje časa se ponavlja tudi pri vključevanju v organizirano vadbo. Ob tej ugotovitvi lahko razmišljamo, kaj pomeni podatek: pomanjkanje časa? Ali je to angažiranost pri družbenopolitični dejavnosti izven ŽR, ali delo na kmetih, ali dodatna honorarna zaposlitev, ali šušmarjenje, nekateri pa pravijo, da so preveč zaposleni z obveznim poleževanjem na kavču in večernim čepenjem pred televizijo! Podatek, ki smo ga dobili pri željah po rekreacijskem udejstvovanju nas je prisilil k razmišljanju, ker je nelogičen ob mnogih možnostih plavanja pri nas. Skoraj 30 % delavcev si želi plavanje. De-

jansko pa vemo, da niso izkoriščene kapacitete našega pokritega bazena, čeprav je v njem voda sorazmerno topla (28 °). In kje so vzroki za tako stanje? Kopanje je brezplačno, voda je topla in bakteriološko čista, propagande in agitacije je precej, bazen je urejen in v neposredni bližini. Ali nas je sram, ali si ne poiščemo primerne družbe, verjetno smo premalo odločni, da bi določili vsaj en dan v tednu, ki bi ga posvetili obisku bazena.

Na drugem mestu je želja po planinarjenju, nato sledijo smučanje, kegljanje, odbojka in namizni tenis. Pri vseh željah so skoraj neomejene možnosti rekreiranja — razen pri kegljanju, ki pa bo v kratkem času ugodno rešeno.

Več kot tretjini delavcev je prav vseeno, v čigavi družbi se rekreira, precej je takšnih, ki so najraje s prijatelji ali družino pri rekreacijskem udejstvovanju, manj pa je tistih, ki se želijo rekreirati z ožjimi sodelavci ali sami.

V času letovanja si želi 78 % delavcev organizirano rekreacijo. To pa pomeni, da bomo obdržali sedanjo obliko rekreiranja v našem počitniškem domu in jo celo popestrili ter še bolje organizirali.

O organizirani obliki rekreacijske dejavnosti med odmorom pri delu so različna mnenja. Iz ankete je razvidno, da imajo do te dejavnosti negativen odnos le v naslednjih tozdi: jeklarni, jeklolivarni,

pnevmatskih strojih in transportu. V vseh ostalih tozdi in DS si želijo rekreacije v času odmora. Izrazito ali večinsko željo pa imajo pri industrijskih nožih, jeklovleku, ETS, SGV, v tozdu raziskave in razvoj ter DS kadrovske-spolnih zadev. Tudi v dislociranem tozdu kovinarstvo — Ljubno si večina delavcev želi rekreacijo med delovnim časom. Negativni odgovori v štirih tozdi so odraz delovnega procesa, razdrobljenosti, prostorskih možnosti in verjetno tudi strukture delavcev.

Pri gradnji športno-rekreativskih objektov je prioriteten vrstni red naslednji:

1. odprta igrišča za športne igre
2. avtomatsko kegljišče
3. odprt bazen z ogrevano vodo
4. žičnice za smučanje
5. planinski objekti
6. strelišče za malokalibrsko in vojaško puško

Večina želja bo uresničenih že v tem letu. Pri Ivarčkem jezeru ne bomo samo na svežem zraku in soncu, lahko bomo plaval, (čolnarili) in igrali košarko ter odbojko na že narejenih igriščih. Le 2 % delavcev meni, da ni potrebno ničesar graditi.

Ta analiza ankete je napisana enostavno z namenom, da bi bila razumljiva slehernemu delavcu. Zajema železarno kot celoto. Iz objavljenih vprašanj in odgovorov pa lahko dobite podatke za vsak TOZD ali DS posebej.

VPRAŠANJA				ODGOVORI																											
Št.	TOZD oz. DS			Jekl	Jeklo	Valj.	Kovac	Jekli	Kali	Str. in	Prost	Vzm	Ind.	rez.	Ener.	ETS	SGV	Tran	PP	KK	RR	Kom DS	KSZ	Gosp.	Fin.	Ljubno	OZD				
Št. Številko odgovorov				arna	liv.	arna	nica	vlek	nica	deli	str.		noži	orod.	gija			sport				ercial	DS	DS	DS						
				234	341	300	178	77	48	317	130	89	125	180	82	144	258	37	215	132	121	176	26	113	58	113	70	3552			
1. Spol																															
1. ženski				10	57	24	30	10	5	56	35	9	37	74	16	15	28	1	60	69	49	80	20	46	35	102	14	882			
2. moški				216	277	276	148	67	43	260	94	80	88	104	55	129	227	36	152	63	72	94	4	67	23	11	56	2642			
2. Leta starosti																															
1. do 19 let				3	4	8	3	2	2	15	6	4	2	11	6	10	5		3	1	2	10		3	1	1	11	113			
2. 20 - 24 let				48	59	46	36	11	12	82	31	17	41	44	8	26	52	5	26	11	18	15	3	14	4	13	17	639			
3. 25 - 29 let				44	49	71	34	22	15	64	20	14	24	48	16	32	50	7	35	21	18	27	5	17	22	23	24	402			
4. 30 - 34 let				33	39	48	20	19	5	45	22	18	13	30	15	17	55	5	34	21	21	32	6	21	17	26	7	569			
5. 35 - 44 let				50	108	76	49	12	5	54	31	25	29	30	17	36	61	15	82	52	41	55	2	25	8	32	9	904			
6. 45 - 54 let				51	73	42	27	10	6	46	17	9	15	15	10	20	27	4	31	22	21	33	10	27	6	15	4	541			
7. 55 in več let				6	7	9	9	1	3	9	3	2	2	2		3	7		4	5		4			3		87				
3. Zakonski stan																															
1. samski				76	102	82	52	30	21	110	39	35	44	65	23	43	75	4	45	21	25	43	5	24	11	22	34	1031			
2. poročen				158	239	218	126	47	27	207	91	54	81	115	49	100	183	33	170	111	96	133	21	89	47	91	35	2521			
4. Kraj bivanja																															
1. Ravne				118	197	153	91	47	24	136	64	44	70	43	43	73	152	21	117	73	62	96	18	66	40	73	1	1822			
2. Kotlje				7	14	21	17	2	1	31	6	3	6	2	6	6	18	1	16	13	8	4		6		3		191			
3. Prevalje				30	41	39	21	5	8	47	19	10	19	87	8	21	28	4	39	24	24	37	7	22	9	18		567			
4. Drugi kraji				81	86	85	49	22	15	99	42	32	30	47	13	41	53	11	40	21	27	37	1	21	9	17		879			
5. Položaj na delovnem mestu																															
1. nimam vodilnega				174	296	255	158	65	40	286	119	86	117	146	57	122	224	29	176	116	104	154	25	96	48	101	53	3047			
2. imam vodilni				52	36	43	20	12	7	26	12	3	7	26	12	21	32	6	34	15	17	19	1	16	8	9	16	450			
6. Poklic																															
1. delavci - nekvalificirani				139	193	137	66	39	13	75	63	62	54	100	12	9	29	11	21	26	14	61	16	15	1	3	23	1182			
2. delavci - kvalificirani				65	126	123	70	29	29	218	61	24	69	69	35	100	182	21	32	52	28	18	4	29	4	4	29	1421			
3. delavci - nepopolna SŠ				6	4	13	20	3	1	4				6	5	9			42	23	17	28	1	26	16	35	5	264			
4. delavci - SŠ, SVŠ, VŠ, Mg.dr.				25	15	26	22	6	5	19	6	3	3	10	18	29	37	4	118	32	62	66	5	44	37	71	16	679			
8. Povprečni mesečni dohodek na člana gospodinjstva v letu 1978																															
1. do 1.001,- din				21	15	8	6	2	1	5	1	8	5	3	1		5	2	5	1	3	6	2	1			7	108			
2. 1.001,- - 1.500,- din				31	49	26	22	9	2	37	13	18	10	15	6	2	12	3	6	11	6	13	1	6	1		5	304			
3. 1.501,- - 2.000,- din				37	40	44	27	6	3	44	26	12	15	28	6	22	32	7	20	18	6	20	3	15	6	5	12	454			
4. 2.001,- - 2.500,- din				34	65	57	29	22	14	45	26	12	21	35	15	28	53	8	33	26	23	23	4	21	8	21	4	627			
5. 2.501,- - 3.000,- din				25	34	54	22	7	8	47	15	9	14	24	10	25	46	6	41	24	17	28	3	16	15	28	7	525			
6. 3.001,- - 3.500,- din				7	25	21	14	5	3	29	18	6	19	22	9	25	23	3	27	13	23	32	4	14	13	21	10	386			
7. 3.501,- - 4.000,- din				13	17	15	12	2	1	25	8	6	12	7	8	11	13	4	26	12	12	14	2	4	6	11	11	265			
8. 4.001,- - 4.500,- din				30	35	27	18	15	10	44	10	13	21	18	7	16	33	3	23	9	15	18	4	9	3	11	6	398			
9. 5.001 in več				22	57	45	27	9	6	37	15	1	9	22	7	15	36	1	30	17	15	18	3	15	6	15	5	443			
9. Ali imate kaj lastne športne opreme																															
1. nimam nobene športne opreme				142	168	77	59	11	7	86	43	27	26	89	15	38	48	21	48	71	29	112	17	35	17	49	26	1256			
2. imam v vrednosti do 1.000,- din				25	74	98	34	32	17	76	27	34	54	28	17	18	49	4	80	15	45	14	2	32	14	35	10	864			
3. nad 1.000,- do 2.500,- din				14	40	51	21	13	9	46	18	11	15	26	12	32	51	5	33	9	17	22	1	20	8	12	19	505			
4. nad 2.500,- do 5.000,- din				25	27	38	21	12	5	45	24	4	14	19	14	24	36	3	27	14	16	16	2	12	16	9	12	431			
5. nad 5.000,- do 7.500,- din				11	11	14	11	8	9	24	6	7	9	8	7	15	20	2	14	7	6	4	2	6	5	4	2	212			
6. nad 7.500,- do 10.000,- din				8	5	9	8		1	19	5	3	3	1	3	4	12	1	4	6	3	2	1	4		1	1	104			
7. nad 10.000,- din				7	13	12	24	1		19	6	3	3	2	4	18	10		7	8	5	4	1	5	2	1	2	157			

V PRAŠANJA		ODGOVORI																									
TOZD oz. D.S.		Jekl.	Jekloj.	Valj.	Kovac.	Jek.Kal.	Str.	Poen.	Vzra.	Ind.	Rož.	Ener.	ETS	SGV	Tran.	PP	KK	RR	Kom.	DS	KSZ	Gasp.	Fin.	Ljubno	OZD		
Št.	Števílo odgovorov	234	341	300	178	77	48	317	130	89	125	180	82	144	258	37	215	132	121	176	26	113	58	113	70	3552	
10. Kakšen je vaš odnos do telesne kulture in rekreacije																											
1. telesna vadba škodi, ker odvaja človeka od dela		5	3					1					1		1		1					1		1		16	
2. nimam nikakršnega odnosa		14	22	6	7	3		7	4	3	2	5	3		2	2	2	3	4	11		3	1		5	111	
3. cenim vrednost, vendar senisem udeležstvoval		129	134	135	69	36	17	120	58	47	4	102	27	49	103	15	121	77	63	112		52	34	81	28	1681	
4. cenim njeno vrednost in se udeležujvem		74	152	148	94	37	30	174	66	32	56	61	42	92	145	19	90	50	51	45	16	56	23	30	39	1623	
5. ne vem		12	24	9	8	1	1	12	3	7	63	8		3	7	1	2	3	3	5	10	2		1		112	
11. V čem vidite največjo vrednost telesne kulture in rekreacije?																											
1. ne vidim nobene vrednosti: ne vem		21	29	9	8	3		5	2	4	4	11	1		1	1	1	2	1	3		1		1	3	112	
2. ljudje pozabijo tegobe vsakdanjega življenja		13	6	11	3	3	3	11	4	5	3	7	2	2	10		6	7	2	7	1	3	6	5	2	122	
3. človek najde pri športu primerno družbo		15	16	18	12	3	8	10	2	11	2	7	1	3	8	2	3	2	4	5		3				3	138
4. človek se v igri sprosti in zabava		59	88	68	42	14	13	85	38	24	41	57	21	51	81	9	41	41	26	50		10	11	32	22	924	
5. v športni skupini - varen in pomemben		5	15	2	1	2		6	2		1	3	2	4	3	2	4	2	4	4		4			1	67	
6. povečuje delovno in obrambnosposobnost		26	33	49	26	15	2	40	20	15	17	20	14	22	35	7	39	15	16	15	2	19	10	5	16	478	
7. krepi zdravje		97	144	145	86	37	22	158	63	30	57	70	30	62	118	16	122	64	68	92	23	73	30	69	27	1701	
12. Ste se kdaj ukvarjali s kako športno aktivnostjo																											
1. se nisem		42	81	56	41	11	5	53	24	22	27	60	12	13	22	8	32	33	21	64	13	26	16	34	9	755	
2. neorganizirano		85	131	113	64	33	22	96	50	36	41	57	19	47	95	13	80	46	57	60	4	47	21	44	82	1293	
3. organizirano rekreacijsko		34	46	65	37	11	13	81	26	26	26	27	20	34	43	5	47	23	18	24	4	20	15	21	17	681	
4. tekmovalno		44	78	66	36	22	8	84	30	5	31	36	21	49	96	10	57	29	25	27	5	19	8	14	12	812	
13. Navedite s katerimi i panogami ste se vsaj delno ukvarjali (največ 4)																											
1. smučanje		78	111	119	76	23	19	141	48	34	45	64	36	65	122	17	88	44	48	58	2	36	19	23	37	1359	
2. atletika		14	21	27	11	7	4	34	11	3	10	11	5	18	34		27	18	12	14	1	8	3	14	11	318	
3. plavanje		47	72	78	39	26	12	69	34	20	25	32	13	31	83	9	58	35	32	19	4	22	21	25	14	327	
4. planinstvo		48	73	72	44	20	16	74	48	28	30	47	21	52	89	12	79	49	33	49	5	38	24	32	30	1012	
5. alpinizem		3	5	6	2	1	3	7	4	2	1	3	3	3	3		3	4	2	5				2	2	64	
6. smučarski tek		6	8	13	5	5	1	14	7	3	4		2	7	11		5	7	3	4		4				91	
7. kolesarjenje		24	35	38	18	13	12	43	17	14	16	17	16	2	35	2	36	28	23	22	2	19	7	17	9	474	
8. košarka		15	21	12	4	7	2	16	3	1	6	10	3	8	9		6	1	5	2		3	5	3	12	151	
9. odbojka		22	63	51	19	10	13	71	22	9	31	27	12	30	35	6	52	25	25	23	4	22	14	38	14	629	
10. nogomet		71	93	96	44	22	18	110	38	24	38	40	16	52	96	6	56	15	15	32	2	12	3	2	21	912	
11. rokomet		18	16	21	7	6	5	21	7	5	12	11	7	10	19	1	18	7	10	6	2	7	5	7	4	232	
12. namizni tenis		15	24	31	12	9	3	42	19	8	15	22	10	31	45	5	34	20	22	12	4	15	7	16	7	428	
13. streljanje		33	40	34	22	12	12	37	19	10	25	20	12	22	37	6	32	19	13	8		12	5	4	19	453	
14. kegljanje		38	44	41	23	13	10	30	27	15	17	39	13	18	35	6	37	16	11	15	3	17	11	15	19	513	
15. šah		19	23	32	18	13	7	37	12	9	13	11	8	13	32	2	23	13	4	16	1	13	4	1	5	329	
16. lov		9	10	11	3	1	2	3	5	2	3	4	4	6	11	1	5		1	3		1			5	93	
17. ribolov		22	17	21	13	8	2	23	9	10	11	5	2	11	27	5	13	3	6	9		7		2	8	234	
18. ostalo		4	7	7	13	2	1	11	5	1	4	7	4	3	9		6	9	5	9	2	8	2	3	4	127	
19. se nisem ukvarjal		13	10	37	25	9	2	29	13	13	18	25	9	11	13	3	13	23	15	42	11	23	6	21	5	389	
14. Ali se sedaj ukvarjate s kako športno aktivnostjo																											
1. se ne ukvarjam		108	127	103	56	22	11	90	38	34	38	75	19	24	63	15	61	59	36	84	16	41	20	54	10	1204	
2. z rekreacijo - redno tedensko		26	29	48	21	11	6	59	18	12	15	15	9	22	37	3	24	12	15	11	3	9	8	8	9	430	
3. z rekreacijo - občasno		85	157	138	87	40	29	150	64	43	63	72	39	86	139	18	121	55	67	76	6	62	29	50	45	1721	
4. tekmovalno		16	17	10	11	3	2	15	10		7	14	5	12	19		5	6	2	3	1	1	1	1	6	167	
15. Zaradi katerih razlogov se niste nikoli ukvarjali s športno aktivnostjo																											
1. zaradi bolezni - invalidnosti		10	7	6	4	2	1	6	3		4	4	1	5	2		4	11	1	10	1	7	3	3	1	96	
2. ker v kraju bivanja ni bilomožnosti		30	21	6	7	4		13	4	4	7	11	3	7	7	1	8	8	6	19	4	4	2	4	4	184	
3. zaradi pomanjkanja časa		55	72	36	19	8	4	26	10	14	22	26	6	21	17	10	17	32	17	40	7	14	10	23	2	508	
4. ker me ni dovolj zanimalo		5	20	12	7			13	7	3	9	18	3	4	8	2	3	11	6	21	2	6	5	11	1	197	
5. se ne ukvarjam		81	144	239	139	63	43	255	106	67	80	121	59	99	222	19	183	57	91	54	11	83	38	72	63	2389	
16. Zakaj ste popolnoma prenehali s telesno kulturo - športno rekreacijo																											
1. zaradi bolezni - invalidnosti		14	17	13	6	2	4	9	9	5	3	6	2	7	7		11	12	4	13	1	10	2	4		161	
2. zaradi pomanjkanja časa		71	47	47																							

V PRAŠANJA

ODGOVORI

TOZD oz. DS	Jekl.	Jekl.	Valj.	Kovač.	Jekl.	Str.	Pacur.	Ind.	Vzm.	Rez.	Enar.	ETS	SGV	Trans	PP	KK	RR	Komer.	DS	Kat.	D.S.	D.S.	D.S.	Ljub.	OZD
St. Število odgovorov	234	341	300	178	77	317	130	125	89	180	82	144	258	37	215	132	121	176	25	48	113	58	113	70	3552
19. V čigavi družbi bi najraje bili pri športu in rekreaciji																									
1. sam	8	7	7	3	5	4	1	3	1			1	1	2		1	2	5		1		1		2	53
2. v krogu družine	40	103	61	30	11	59	28	23	10	41	12	20	34	5	46	29	29	40	8	6	19	6	23	11	697
3. s prijatelji	52	91	80	39	22	86	28	25	31	38	17	41	78	10	52	21	28	39	5	19	28	11	20	21	882
4. z ožjimi sodelavci	24	21	21	13	14	12	9	5	12	12	5	17	24	8	16	11	6	23	4	3	5	6	18	2	291
5. s člani delovne organizacije	20	12	17	11	5	19	5	13	5	17	5	8	13	2	12	9	7	10		1	12	6	9	1	219
6. z vsemi, ki se ukvarjajo s športom	57	75	95	62	19	116	53	54	28	55	26	52	102	6	82	51	42	49	8	18	42	25	42	29	1188
20. Kakšno športno dejavnost si želite v času organiziranega letovanja																									
1. nobene	51	63	52	37	10	58	20	20	19	42	10	29	25	3	32	26	22	44	5	3	22	12	25	14	644
2. organizirano	166	264	244	138	66	250	109	99	70	112	57	115	280	31	169	100	92	125	21	45	91	45	88	53	2780
21. Ali menite, da bi lahko med odmorom izkoristili katero od športnih dejavnosti																									
1. ne	116	185	109	60	25	111	54	17	47	60	20	35	87	23	65	33	32	50	9	15	24	15	33	12	1237
2. ne vem	32	39	40	39	12	53	23	16	9	37	15	15	37	4	41	35	28	30	3	2	23	14	24	11	582
3. da	82	106	149	78	39	148	53	90	32	75	34	93	133	10	100	59	59	89	14	30	65	29	55	46	1668
22. Katere športne objekte naj bi po vašem gradili																									
1. odprta igrišča za športne igre	81	88	125	74	35	155	48	61	29	72	37	85	128	14	99	69	57	64	16	26	50	28	52	37	1530
2. odprte bazene z ogrevano vodo	81	115	116	77	32	125	45	57	31	71	20	60	120	20	79	64	45	72	14	19	34	22	58	22	1399
3. zaprte bazene z ogrevano vodo	130	63	59	22	10	68	31	13	13	64	10	32	47	5	59	31	32	49	6	10	19	13	40	37	781
4. žičnice na terenu za smučanje	62	101	106	85	19	147	47	33	23	68	34	81	107	11	91	48	54	55	14	17	41	28	45	32	1342
5. telovadnice	41	52	45	32	14	70	18	17	7	37	11	38	46	3	51	27	26	29	6	9	32	12	28	26	675
6. planinske objekte	60	84	87	57	21	116	45	27	31	43	24	60	96	10	98	53	33	56	10	18	49	29	41	18	1166
7. trim steze	43	71	65	23	10	79	32	30	15	30	13	26	55	8	35	29	31	35	9	24	35	16	29	18	771
8. atletske objekte	12	7	11	8	3	23	6	5	2	5	4	16	14	2	13	7	6	11	1	1	11	1	3	7	178
9. kegljišča	105	130	132	93	37	123	60	55	33	55	39	68	129	14	103	41	29	61	17	23	40	18	30	22	1460
10. drsališče	27	55	55	11	17	57	29	19	10	26	7	29	66	12	47	22	26	30	5	9	28	17	43	5	642
11. mini golf	33	45	61	31	19	55	22	18	12	32	8	30	63	10	56	32	37	35	2	11	19	22	39	5	697
12. balinišče	7	11	15	10	4	15	8	7	3	6	3	5	11	1	17	4	4	12	1	2	13	5	7		170
13. strelišče za NK in vojaške puške	68	78	107	61	19	79	30	48	32	25	23	42	71	3	42	29	21	46	11	12	31	6	10	27	941
14. sankajska proga	34	52	53	29	18	45	36	20	14	34	13	23	69	9	53	32	31	48	3	11	14	14	26	4	654
15. ničesar ni treba graditi	12	22	5	3	2	10	1		3	1		1	2		2	1		3		1	2			2	73
16. ne vem	17	21	14	9	1	13	7	10	6	10	3	1	5	3	5	9	7	11	2		11	2	1	4	174

Jože Havle

ODPRAVA KOROŠKIH ALPINISTOV V JUŽNO AMERIKO

Takoj po ustanovitvi Strokovne komisije za alpinizem pri ZTKO Ravne so njeni člani pričeli delati z vso resnostjo. Že na enem od svojih prvih sestankov so sprejeli srednjeročni načrt o dejavnosti in razvoju alpinizma v naši občini. Delo je bilo res zahtevno, saj so morali najprej analizirati vse članstvo, njihove dejavnosti in uspehe v preteklih letih, možnosti razširitve posameznih alpinističnih odsekov in finančnih virov v preteklosti. Ta srednjeročni načrt je vseboval naslednje zahteve in potrebe:

Močno povečati število članov v posameznih odsekih in sekcijah, jim nuditi vso strokovno pomoč pri izobraževanju, poiskati nove vire financiranja in alpinizmu priboriti v športu mesto, ki mu pripada.

Dejavnost v posameznih odsekih se je v preteklih letih odvijala po smernicah, ki jih je v srednjeročnem načrtu začrtala Strokovna komisija za alpinizem pri ZTKO Ravne. Kot zaključek srednjeročnega načrta bi v letu 1980 morala biti organizirana alpinistična odprava v višje in težje tuje gore.

Ker so člani strokovne komisije vsa leta zelo prizadevno delali, v odsekih in sekcijah pa so z vso resnostjo upoštevali smernice in navodila strokovne komisije, delo ni bilo zaman. Uresničeval se je srednjeročni plan in pokazali so se prvi uspehi. Povečalo se je število članov, množili so se vzponi, rastla je kvaliteta preplezanih smeri itd.

Lani pa je napočil čas, da pregledamo storjeno delo in se odločimo o organizaciji od-

prave. Po temeljiti analizi uspehov, ki so bili rezultat načrtnega dela, smo se odločili, da pričnemo z uresničevanjem finalnega dela srednjeročnega načrta — z organizacijo alpinistične odprave.

Sestavili smo pripravljalni odbor, ki bi naj pripravil vse potrebno za uspešen pohod odprave v tuje gore. Ta odbor je bil sestavljen

iz petnajstih članov, vsak član pa naj bi dobil svoje področje dela. Žal se je dobro sestavljeni načrt o delu »pripravljalnega odbora« deloma porušil, in to zaradi ljudi, ki so, oziroma se imajo za delavce, ki skrbijo za napredek in razvoj kvalitetnega športa. Tako je vse delo padlo na manjše število članov pripravljalnega odbora. Ti so bili mnogokrat

Ali še sploh zmorete teči... poiskusite

preobremenjeni, kar pa jim ni vzelo volje in elana. Nasprotno! Ker so se zavedali pomembnosti takšnega dela, so ga opravljali z vso resnostjo, pa čeprav je bilo mnogokrat težko. Po posvetovanju s Komisijo za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Slovenije, ki nam je izbrala več možnosti delovanja odprave, smo se odločili za gorsko skupino CORDILLERA VILCANOTTA, ki so le majhen delček v zelo dolgi gorski verigi na zahodni strani Južne Amerike. Rezultati trdega dela pripravljalnega odbora, ki je deloval pod vodstvom Pavla Stropnika, so bili kmalu vidni. Denar, ki ima pri organizaciji takšne odprave veliko vlogo, se je pričel zbirati na posebnem žiro računu. S »Kompasom« smo sklenili poseben dogovor o organizaciji prevoza moštva in tovora. Strokovna komisija za alpinizem pri ZTKO Ravne, ki je organizator odprave, pa je na podlagi razpisa, ki je vseboval vse potrebne osnovne pogoje, izbrala kandidate. Na zadnji selekciji možnih kandidatov so bili izbrani naslednji.

Vodja odprave — Marjan Lačen

Pomočnik vodje — Jože Havle

Zdravnik — dr. Janez Gorjanc

Snemalec — Milan Savelli

Člani — Stanko Mihev, Franc Pušnik, Janez Žalig, Rok Kolar, Zdenko Žagar, Igor Radovič, Silvester Lupša.

Cilji odprave so:

1. Preplezati severno steno 6384 m visokega vrha AUSANGATE.

2. Preplezati severno steno 6360 m visokega vrha CAYANGATE.

Ignac Zdovc

IZ ŽIVLJENJA PETRA OBRETANA IZ BISTRE

Ob bistri reki, ki je dala tudi ime kraju Bistra, se na desno stran razprostira hribovje vse do Bele peči in na drugo stran meji s Koprivno vse do državne meje pod Olševo. Ti kraji so zelo hriboviti in v temnih smrekovih gozdovih so imeli partizani svoja skrivališča.

V tej skriti kotlini Bistre danes samotari nekaj kmetij in manjših bajt, kjer še danes živijo napol kmetje in napol gozdni delavci. V eni takih bajt na Rečnikovem, živi upokojeni gozdni delavec, borec NOV in bistriški samorastnik Peter Obretan.

Kljub starosti in izpostavljen vsem mogočim neprilikam, je v 65. letu še vedno vzravan in postaven kot vihar. Nista ga upognila ne vojna vihra ne težko delo v gozdovih. Samo da ima kakšen kozarček žganja in pa tobaka, pa je vse dobro, mi je zaupal.

»Imam dve kravi, da je mleko doma in pa par prašičke, pa sem kljub pokoju polno zaposlen. V pokoju sem že 18 let in nič mi ne manjka, samo da bi bilo še tako naprej in da bi bil zdrav.

Kot sin številne Lahove družine sem moral kaj kmalu od doma s trehuhom za kruhom. Tako je pač bilo včasih, ko sem jaz doraščal, ker oče ni imel rednega zaslužka, v družini pa nas je bilo skupno s starši kar 13 ljudi. V šolo nisem hodil, ker nisem imel obleke in

čeprav višina vrhov ne predstavlja posebnega problema, pa sta cilja izredno zahtevna. Zaradi geografske lege Peruja vladajo v teh višinah velike temperaturne razlike. Podnevi se živo srebro povzpne na 25° C, ponoči pa pade na -25° C in še niže. Zaradi teh velikih sprememb je tudi struktura snega in leda na tem območju specifična. Led je prhek in zato je plezanje v teh višinah zelo težko.

Pogorje Cordillera Vilcanotta, kjer so cilji naše odprave, je vsaj po podatkih, ki smo jih dobili, najmanj alpinistično obdelano območje celotnega Peruja. Mi pa smo prvi Jugoslovani, ki se odpravljamo plezat v to odmaknjeno visoko gorovje. Tudi to je za nas velik problem, saj je podatkov, ki jih imamo na razpolago, tako malo, da komaj zadostujejo za grobo obdelavo smeri.

Kljub težavam, ki jih imamo pri organizaciji odprave, pa so priprave v zaključni fazi. Preden bomo odrinili na pot, pa bomo imeli še veliko tekanja in skrbi, da bo uspeh odprave v veliki meri odvisen od dela, ki ga bomo storili že doma. Do takrat pa bo za nas ta daljnja dežela velika neznanka, ki jo poznamo le iz šolskih klopi in knjig.

Peru... domovina Inkov, izumrlega indijanskega rodu z izredno visoko razvito kulturo ob prihodu španskega osvajalca Francisca Pizara, ki je s svojo trdo in krvavo roko uničil mogočno in ponosno kraljevino.

Peru... dežela tisočerihih vrhov, ki se ode ti v sneg in led lesketajo v suhem in redkem zraku.

Peru... dežela mnogih zgodovinskih skrivnosti, bo imela v gosteh koroške alpiniste.

pa predaleč je bilo dve uri peš v Črno. V zgodnji mladosti sem moral iti služiti večjim kmetom, najprej kot pastir in pozneje kot hlapec. Trda je bila ovsena krušna skorja, ki sem si jo sam pridelal, toda še kako dobra, samo da sem se le najedel do sitega.

Ko sem dorastel, sem nekaj časa delal v lesu pri grofu Thurnu, ko pa sem izpolnil 18 let, sem moral k vojakom. Po dveh letih sem se vrnil domov, a nisem imel več miru. Približevala se je druga svetovna vojna, klicali so me na orožne vaje. Tedaj so Nemci napadli našo državo. Z drugimi vojaki vred so me ujeli pri Zidanem mostu. Natrpali so nas v živinske vagone ter nas odpeljali v ujetništvo v Nemčijo, v taborišče Falenbaten št. B-11. Kot jugoslovanski ujetnik sem bil dodeljen za delo na kmete in ves čas ujetniške dobe, ki je trajala 22 mesecev, sem bil kmečki delavec med delom pod stražo.

Iz ujetništva sem se vrnil domov 10. 2. 1943 in se kaj kmalu seznanil s partizani v Bistri. Dne 3. oktobra 1943 pa sem se jim pridružil. Takrat se je na območju Bistre zadrževala prva Koroška četa in tej četi sem se priključil. Komandir čete je bil »Gorazd«, ki pa je leta 1944 padel pri kmetu Mravljaku v Koprivni še z nekim borce. V tej četi sem bil približno 5 mesecev, nato sem postal kurir na kurirski postaji

Peter Obretan

K-7. Ta postaja je bila v Beli pri Železni Kapli.

Komandir je bil Luka Pečnik-Nandl. Na tej kurirski postaji sem bil eno leto, nakar sem bil ranjen v desno nogo. Odvedli so me v pokretno bolnico v Solčavi. Nekaj časa pa sem bil tudi v bolnici v Robanovem kotu.

Dne 6. decembra 1944 sem bil odpuščen iz bolnice. Dodelili so me na kurirsko postajo K-8, ki je bila v bližini kmeta Covnika »KINO«. Tu sem bil do prvega januarja 1945, nato so me premestili na kurirsko postajo K-16, ki je bila v Bistri nad kmetom Prevrženom. Po dveh mesecih se je ta postaja razformirala. Dodeljen sem bil v zaščito komisarja Franceta Meleta. Bila sva poslana na gornjo Koroško, v Rož. Velikokrat sva hodila po okolici Borovelj.

Konec vojne sem pričakal v Borovljah in tam tudi preživel eno najhujših bitk ob vdoru moderne nemške divizije in belogardistov, ki so se umikali iz Ljubljane na Borovlje. Te krvave bitke ne bom nikoli pozabil. A kljub vsemu hudemu sem preživel ta pekel in odnesel zdravo kožo. Kmalu po tem dogodku smo dobili nalogo, da se moramo umakniti iz Koroške na jugoslovansko stran čez staro mejo. Na nekem velikem dvorišču smo s tovariši našli večji voz za prevoz potnikov. Za konje in vprego takrat ni bilo težko. Hitro smo ujeli dva konja, ju napregli v ta voz in se odpeljali proti jugoslovanski državni meji. Čeprav smo bili oboroženi, nismo imeli nobene sitnosti z Angleži. Ko smo se vozili skozi gozd, je na nas nekdo streljal, toda na srečo ni bil nihče od nas ranjen.

Ko smo se pripeljali v bližino jugoslovanske meje, smo na velikem travniku med gostilno Hrust na avstrijski strani in holmeško šolo videli toliko orožja, kot še nikdar prej v življenju. Tu je namreč naša armada razorožila veliko ustaško vojsko ter ostale okupatorske sile, ki so se umikale pred našo armado z vsega Balkana.

Po dolgi in naporni vožnji smo se zvečer na Holmecu ustavili pri nekem kmetu, mislim, da je bilo pri Kralju. Izpregli smo konje in jim dali seno. Sami pa smo šli na skedenj,

ter utrujeni plegli v seno, ne da bi se prej prepričali, če v tem skednju še kdo spi. Naslednje jutro, ko se prebudim, slišim da nad menoj na petru nekdo hodi. Tiho pokličem svoje tovariše in vprašam, kdo je na skednju. Odgovora nismo dobili, zato nam je postala vsa zadeva še bolj sumljiva. V temi zagledam lestev, ki je bila postavljena na skedenj, in takoj se z brzostrelko v roki povzpem po tej lestvi navzgor. V senu vidim nekaj moških in žensk in takoj prepoznam, da so ustaši. Z dvignjenimi rokami so prišli k meni in povedali, da nimajo orožja. Pustili smo jih na miru in nadaljevali pot proti Mežici.

Ker smo bili v skupini sami domačini iz Mežice in Črne, smo pustili konje in voz pri nekem kmetu v Mežici. Sami pa smo se z avtom prepeljali v Črno. Bil sem dva dni doma, nakar sem se prijavil v svoji enoti v Vetrinjski ulici v Mariboru. Stanoval sem v Huterjevem bloku. V Vetrinjski ulici sem bil pri transportni četi do 10. februarja 1947.

Po vrnitvi domov sem se zaposlil pri gozdnem gospodarstvu v Črni, kjer sem bil zaposlen do leta 1962, ko sem šel v pokoj.

Za junaško dejanje v borbah sem bil odlikovan z državnim odlikovanjem ordenom za hrabrost in z medaljo za zasluge za narod.

Vodič kroz informaciono dokumentacione službe i specialne biblioteke u SFRJ. — Beograd, 1978.

Boštjan Metka: Delo z mladim bralcem v šolskih knjižnicah v Mežiški dolini. — Diplomatska naloga. Ljubljana, 1978.

Enciklopedije

Meyers Neues Lexikon. 2., völlig neu erarb. Aufl. in 18. Bänden. Band. 17., 18. — Leipzig, 1978.

Bol'shaja sovetskaja enciklopedija. 3. izd. 30. — Moskva, 1978.

Ežegodnik Bol'shoj sovetskoj enciklopedii 1978. Vypusk 24. — Moskva, 1978. Knowledge encyclopedia. — London, 1979.

Periodika — zborniki

Mladje. 33., 34., 35., 36. — Celovec, 1979.

Koroški koledar 1979, 1980. — Celovec, 1978, 1979.

Slovenski koledar 1979, 1980. — Ljubljana, 1978, 1979.

Žumberački krijes. Kalendar 1979. — Zagreb, 1978.

Letopis Slovenske akademije znanosti in umetnosti. 28. knj. 1977. — Ljubljana, 1978.

Solvenska akademija znanosti in umetnosti ob štiridesetletnici. — Ljubljana 1978.

Muzeji — novinarstvo

Schneider M. J.: Katalogizacija in skrb za zbirke v manjših muzejih. — Nova Gorica, 1978.

Goriški letnik. Zbornik Goriškega muzeja. 4—5. — Nova Gorica, 1979.

Glasnik Etnografskog muzeja. 42. — Beograd, 1978.

Muzeji in galerije v Sloveniji. — Ljubljana, 1979.

Moskau. Museen. Bild-Reiseführer. — Moskau, 1979.

Leksikon novinarstva. — Beograd, 1979.

FILOZOFIJA

Kos J.: Temelji filozofije za gimnazije. — Ljubljana, 1979.

NOVOSTI NAŠE KOROŠKE OSREDNJE KNJIŽNICE — ŠTUDIJSKE KNJIŽNICE — RAVNE NA KOROŠKEM

Med 4411 knjigami, ki jih je Koroška osrednja knjižnica dobila v letu 1979, so tudi tele:

SPLOŠNO — BIBLIOGRAFIJA — SPLOŠNE ENCIKLOPEDIJE — ZBORNIKI

Mulej M.: Ustvarjalno delo in dialektična teorija sistemov. — Celje, 1979.

Belak J.: Informacijski sistemi. Priročnik za vaje. — Maribor, 1979.

Štambuk V.: Kibernetika. — Ljubljana, 1979.

Vodovnik L. — S. Reberšek: Dinamika sistemov. — Ljubljana, 1978.

Zupančič B.: Kultura včeraj in danes. — Ljubljana, 1979.

Belak J. — Š. Kajzer: Informacijski sistemi. — Maribor, 1979.

Bibliografija

Gerlanc B.: Bibliografija založbe Mladinska knjiga. — 1971—1977. — Ljubljana, 1978.

Slovenska bibliografija. 28. leto. 1974. — Ljubljana, 1979.

Centralni katalog serijskih publikacij v knjižnicah Slovenije. 2. — Ljubljana, 1979.

Katalog serijskih publikacij s področja tehniških in prirodoslovnih ved. 3. zv. Sistematski katalog. — Ljubljana, 1979.

Rajh B.: Bibliografija o Mariboru. 2. snopič. Mariborska periodika. — Maribor, 1979.

Seznam tujih periodičnih publikacij, ki jih prejema univerzne, znanstvene in specialne knjižnice v Sloveniji. Dopolnilo in dodatek za leto 1978. — Ljubljana, 1978.

Brumen N.: Bibliografija Pomurske založbe 1954—1978. — Murska Sobota, 1979.

Bibliografija medicinske periodike Jugoslavije za 1974. — Zagreb, 1978.

Bibliografija medicinske periodike Jugoslavije za 1977. — Zagreb, 1979.

Bibliografija del in zapisov delavcev Splošne bolnišnice Maribor. — Maribor, 1979.

Anotirana bibliografija usmerjenog obravnavanja. God. 4. 1979. — Zagreb, 1979.

Škafar I.: Bibliografija prekmurskih tiskov od 1715 do 1919. — Ljubljana, 1978.

Kersche P. — G. Kersche: Bibliographie der Literaturen Jugoslawiens in deutscher Übersetzung. — Wien, 1978.

Bücher der jugoslawischen Völker und Nationalitäten in deutschen Übersetzungen. Literaturverzeichnis. — Dortmund, 1979.

Knjižničarstvo

Knjižnica. Glasilo društva bibliotekarjev Slovenije. Letnik 22., 23. — Ljubljana, 1978, 1979.

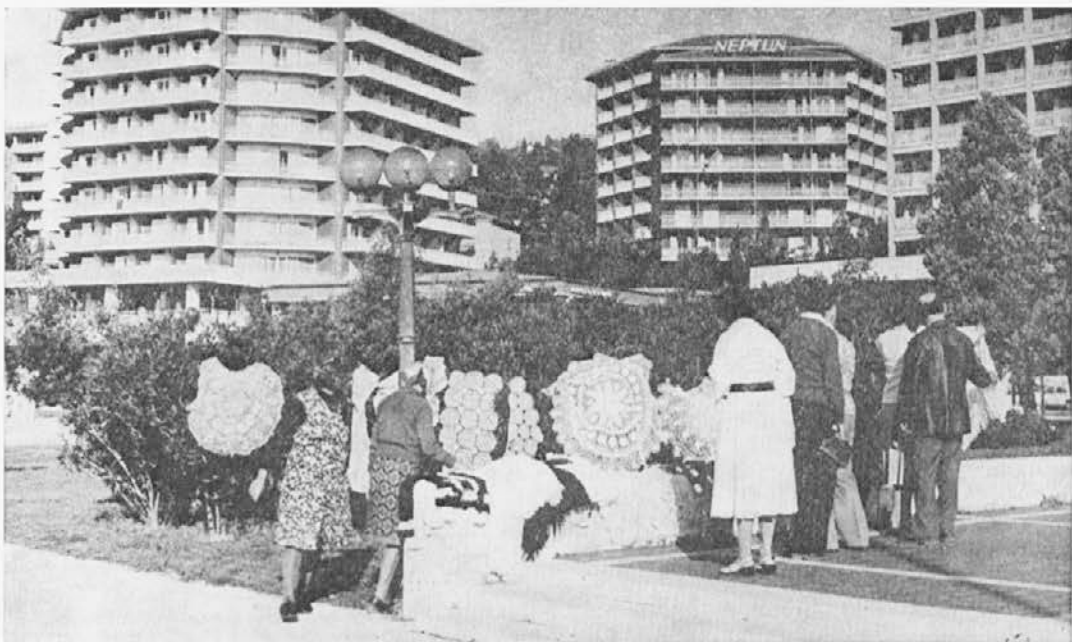
Univerzitetna knjižnica Maribor. 1903—1978. — Maribor, 1978.

Vodnik po goriški knjižnici Franceta Bevk. — Nova Gorica, 1978.

Obvestila Koroške osrednje knjižnice — Študijske knjižnice Ravne na Koroškem. Št. 1. — Ravne na Koroškem, 1979.

Gradnja nove Centralne tehniške knjižnice v Ljubljani. — Ljubljana, 1979.

Strokovno posvetovanje in 24. občni zbor društva bibliotekarjev Slovenije. Bled, 4.—6. okt. 1979.

Tudi to je turizem

Cavendish R.: Istorija magije. — Beograd, 1979.
 Teilhard de Chardin P.: Pojav človeka. — Celje, 1978.

Marksizem

Stojković A.: Lenin — humanist in dialektik. — Ljubljana, 1978.
 Čepič M. — Z. Kolarič: Osnove marksizma. — Maribor, 1978.
 Piaget J.: Strukturalizam. — Beograd, 1978.
 Srub V.: Frommova humanistična vizija. — Ljubljana, 1978.
 Rus V.: Izvirna marksistična dialektika. — Ljubljana, 1978.
 Čepo Z.: Temelji marksizma. 3. izd. — Ljubljana, 1979.
 Merhar V.: Ekonomska teorija marksizma. — Ljubljana, 1979.
 Sjećanja na Marxa i Engelsa. — Zagreb, 1978.
 Ragionieri E.: Marksizam i Internacionala. — Beograd, 1976.
 Marx K. — F. Engels: Izbrana dela v petih zvezkih. 3. izd. 1., 2., 3., 4., 5. — Ljubljana, 1979.
 Britovšek M.: Leninov boj za revolucionarno marksistično stranko in njegova vizija socializma. 1., 2. del. — Ljubljana, 1979.
 Britovšek M.: Delavsko gibanje in oblikovanje znanstvenega socializma. — Ljubljana, 1978.
 Kirn A.: Izbrane teme iz marksistične filozofije. — Ljubljana, 1979.
 Radniška klasa i revolucionarna avantgarda. — Ljubljana, 1979.
 Engels F.: Gospoda Eugena Dühringa prevrat znanosti. (Antidühring). — Ljubljana, 1979.

Psihologija — etika — estetika

Bain W. N. — R. C. Johnson: Mala psihologija. — Ljubljana, 1978.
 Hornaj K.: Neuroza i razvoj ličnosti. — Titograd, 1976.
 Thouless R. H.: Prava in kriva pota mišljenja. — Ljubljana, 1979.
 Zvonarevič M.: Socijalna psihologija. 2. izd. — Zagreb, 1978.
 Piaget J. — B. Inhelder: Intelektualni razvoj deteta. — Beograd, 1978.
 Trstenjak A.: Človek in barve. — Ljubljana, 1978.
 Berger J.: Psihodiagnostika. — Beograd, 1979.
 Lamovec T. — A. Rojnik: Agresivnost. — Ljubljana, 1978.
 Požarnik H.: Zakonski in družinski konflikti ter njihovo zdravljenje. — Ljubljana, 1979.
 Rot N.: Osnovi socijalne psihologije. — Socijalizacija. 4. izd. — Beograd, 1979.
 Bloomfield H. H.: TM — Transcendentalna meditacija. — Odkrivanje unutrašnje energije in nadvladanje stresa. — Zagreb, 1979.
 Šter J.: Morala za vsakdanjo rabo. — Ljubljana, 1978.
 Mukařovský J.: Estetske razprave. — Ljubljana, 1978.
 Bense M.: Estetika. — Rijeka, 1978.

VERSTVO

Grmič V.: Resnica iz ljubezni. — Ljubljana, 1979.
 Duha ne ugašajte. Zbornik predavanj. — Ljubljana, 1979.
 Oosterhuis H.: Tvoje upanje je blizu. — Celje, 1979.
 Fajdiga V.: Lurd. — Ljubljana, 1978.
 Rode F.: Teologija zgodovine. — Ljubljana, 1978.
 Cerkevne ljudske pesmi. — Ljubljana, 1978.
 Srpska pravoslavna crkva. 1219—1969. — Beograd, 1969.
 Srpska pravoslavna crkva. 1920—1970. — Beograd, 1971.
 Jahrbuch der Diözese Gurk. 1978.—1979. — Klagenfurt 1978, 1979.
 Sveto pismo novoga zavjeta sa psalmima. — Beograd, 1978.
 Šebjanič F.: Slovenski obrednik Mihaela Bakoša. — Murska Sobota, 1979.
 Assmann D.: Hl. Florian bitte für uns. — Innsbruck, Wien, München, 1979.
 John Paul II., the pope from Poland. 2. ed. — Warsaw, 1979.
 Človek in kristjan v današnji slovenski družbi in cerkvi. — Ljubljana, 1979.
 Zbornik ob 750-letnici mariborske škofije. 1228—1978. — Maribor, 1978.
 Stres A.: Nič in smisel. — Ljubljana, 1979.
 Cazelles H.: Uvod v sveto pismo stare zaveze. — Celje, 1979.
 Bohak J. — J. Krašovec: Zakaj (ni)sem kristjan. — Celje, 1979.
 Acta ecclesiastica Sloveniae. 1. knj. Miscellanea. — Ljubljana, 1979.
 Uvod v duhovno življenje. — Pleterje, 1979.

DRUŽBENE VEDE — SOCIOLOGIJA — STATISTIKA — POLITIKA — POLITIČNA EKONOMIJA — PRAVO — JAVNA UPRAVA — ŠOLSTVO — TRGOVINA, PROMET — NARODOPISJE

Sociologija — sociografija

Žoher-Durjava T.: Slovarček družbenoekonomskih izrazov. — Ljubljana, 1979.
 Milić V.: Sociološki metod. — 2., dop. izd. — Beograd, 1978.
 Toš N.: Metode družboslovnega raziskovanja. — Ljubljana, 1978.
 Kavčič B. — I. Svetlik: Poglavlja iz sociologije dela. — Ljubljana, 1979.
 Uvod v sociologijo. — 2. knj. — Ljubljana, 1979.
 Čarni L.: Teorija formacij družbe. — Ljubljana, 1979.
 Kardelj E.: Izbor iz dela. 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. — Beograd, 1979.
 Kardelj E.: Izbrani teksti. 2., 3. — Ljubljana, 1978.
 Remic M.: Koroška pričevanja. — Maribor, 1978.
 Šabo F.: Savremena Italija. (1918—1948). — Beograd, 1978.
 The principality of Liechtenstein. A documentary handbook. 4., rev. and enlarged ed. — Liechtenstein, 1978.
 Šetinc F.: Razdalje se krajšajo. — Maribor, 1978.

Statistika

Statistični podatki po občinah SR Slovenije. Zv. 13—15/1978; 1—5/1979. — Ljubljana, 1978, 1979.
 Statistični letopis SR Slovenije. 17. letnik. 1978. — Ljubljana, 1979.
 Mesečni statistični pregled za občine Dravograd, Radlje, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec. Št. 10., 11., 12/1978, in št. 1—2, 3, 4—5, 6, 7—8/1979. — Ravne na Koroškem, 1978, 1979.
 Statistisches Jahrbuch der Landeshauptstadt Klagenfurt. Berichtsjahr 1977. — Klagenfurt, 1978.
 Statistične metode. Izbrana paglavja za študij gozdarstva. 1., 2., 3. zv. — Ljubljana, 1977.
 Gyergyek L.: Statistične metode v teoriji sistemov, teorija o informacijah. — Ljubljana, 1978.
 Sagadin J.: Osnovne statistične metode za pedagoge. — Ljubljana, 1979.
 Doberšek-Urbanc S. — R. Turk: Statistična tehnika z osnovami planiranja in vrednotenja eksperimentov. — Ljubljana, 1979.
 Vogelink D.: Uvod v socialnoekonomsko statistiko. — Ljubljana, 1979.

Politika

Košmrlj D.: Mednarodni odnosi in zunanja politika Jugoslavije. — Ljubljana, 1978.
 Nešović S.: Blejski sporazumi Tito—Dimitrov. — Ljubljana, 1979.
 Sampson A.: Barantači z orožjem. — Ljubljana, 1978.
 Pleterški J.: Revolucija in vprašanje narodov. — Ljubljana, 1979.
 Košir J.: Družba — država. — Ljubljana, 1979.
 Kardelj E.: Revolucija i vojna misao. — Beograd, 1979.
 Vratuša A.: Neuvrščeni in nov mednarodni ekonomski red. — Ljubljana, 1979.
 Apostolski V.: Na velikobolgarskih nacionalističnih stališčih. — Ljubljana, 1979.
 Sodelovanje SFRJ z državami v razvoju in uresničevanje sklepov 5. konference neuvrščenih držav v Colombu na ekonomskem področju. — Beograd, 1979.
 Kühnl R.: Oblici građanske vladavine. — Beograd, 1978.
 Stanič G.: O vodilni vlogi delavskega razreda. — Ljubljana, 1979.
 Nujnost preobrazbe mednarodnih ekonomskih odnosov. — Ljubljana, 1979.
 Predpisi o dolgoročnem sodelovanju s tujino s pojasnili. — Ljubljana, 1979.

Narodne manjšine

Koroška pota. Vodnik po južni Koroški. Uredil Miha Rigl. — Maribor, 1978.
 Zwitter Fran: Die Kärntner Frage. — Klagenfurt — Celovec, 1979.
 Radiše večeraj. — Radiše, 1979.
 Ob 70-letnici slovenskega prosvetnega društva »Kočna«. — Sveče, 1979.
 Uresničevanje posebnih pravic italijanske in madžarske narodnosti in njunih pripadnikov v SRS. — Ljubljana, 1979.
 Sienčnik L.: Koroški Slovenci in njih pravica v šoli. — Dobrla vas, 1978.
 Informacije in komentarji. Leto 1. Št. 1—25. — Celovec, 1979.

Delavsko gibanje — komunistična partija

- Slovenski in italijanski socialisti na Primorskem. 1900—1918. — Ljubljana, Trst, 1979.
- Apih M.: Joštov mlin. — Ljubljana, 1979.
- Kozjak. — Ljubljana, 1979.
- Trebče pri Podsredi. — Ljubljana, 1979.
- Revirji v boju za socializem. — Ljubljana, 1979.
- Delavsko gibanje na Primorskem do konca prve svetovne vojne. — Nova Gorica, 1979.
- Avbelj F.—M. Stiplovšek—I. Vidali: Pomniki revolucionarnega delavskega gibanja in NOB v domžalski občini. — Domžale, 1979.
- Prispevki za zgodovino delavskega gibanja. Letnik 15—16., 17. — Ljubljana, 1975—1976, 1979.
- Nedog A.: Ljudskofrontno gibanje v Sloveniji od leta 1935—1941. — Ljubljana, 1978.
- Rozman F.: Socialistično delavsko gibanje na slovenskem Štajerskem. — Ljubljana, 1978.
- Perović P.: Pregled istorije međunarodnog radničkog pokreta. Knj. 1., 2. — Beograd, 1977, 1978.
- Justinek I.: Idejnopolično usposabljanje v osnovnih organizacijah zveze komunistov. — Ljubljana, 1978.
- Broz J. — Tito: Zbrana dela. 3. knj. Marec 1935 — november 1937. — 4. knj. December 1937 — avgust 1939. — 5. knj. September 1939 — september 1940. — Ljubljana, 1979.
- Osmi kongres Zveze komunistov Slovenije. — Ljubljana, 1979.
- Enajsti kongres Zveze komunistov Jugoslavije. Dokumenti. — Ljubljana, 1979.
- Program Zveze komunistov Jugoslavije. 10. ponatis. — Ljubljana, 1979.
- Statut Zveze komunistov Jugoslavije. Statut Zveze komunistov Slovenije. — Ljubljana, 1979.
- Kutoš A.: Zveza komunistov Jugoslavije. — Maribor, 1978.
- Janžič V.: Aktualna vprašanja družbene vloge in delovanja ZK. — Ljubljana, 1978.
- Broz J. — Tito: Govor na osmem kongresu sindikatov Jugoslavije. — Ljubljana, 1979.
- Broz J. — Tito: O liku komunista. — Ljubljana, 1979.
- Za SKOJ pomembni časi. Mežiška dolina med obema vojnoma. — Ravne na Koroškem, 1979.
- Konstituiranje CK KPJ 1939. — Ljubljana, 1979.
- Tito, partija, revolucija. — Beograd, 1979.
- Komunistična partija v Sloveniji. 1919—1941. — Ljubljana, 1979.
- Naloge Zveze komunistov pri krepitvi varstva ustavne ureditve in obrambne neodvisnosti SFRJ. — Ljubljana, 1979.
- Šestdeset let delovanja KPJ. ZKJ v Sloveniji. — Ljubljana, 1979.
- Broz J. — Tito: Šestdeset let revolucionarnega boja ZKJ. — Ljubljana, 1979.
- Deseti kongres Zveze socialistične mladine Slovenije. — Ljubljana, 1978.
- Koroška Titu 1979. Dan mladosti '79. — Ravne na Koroškem, 1979.

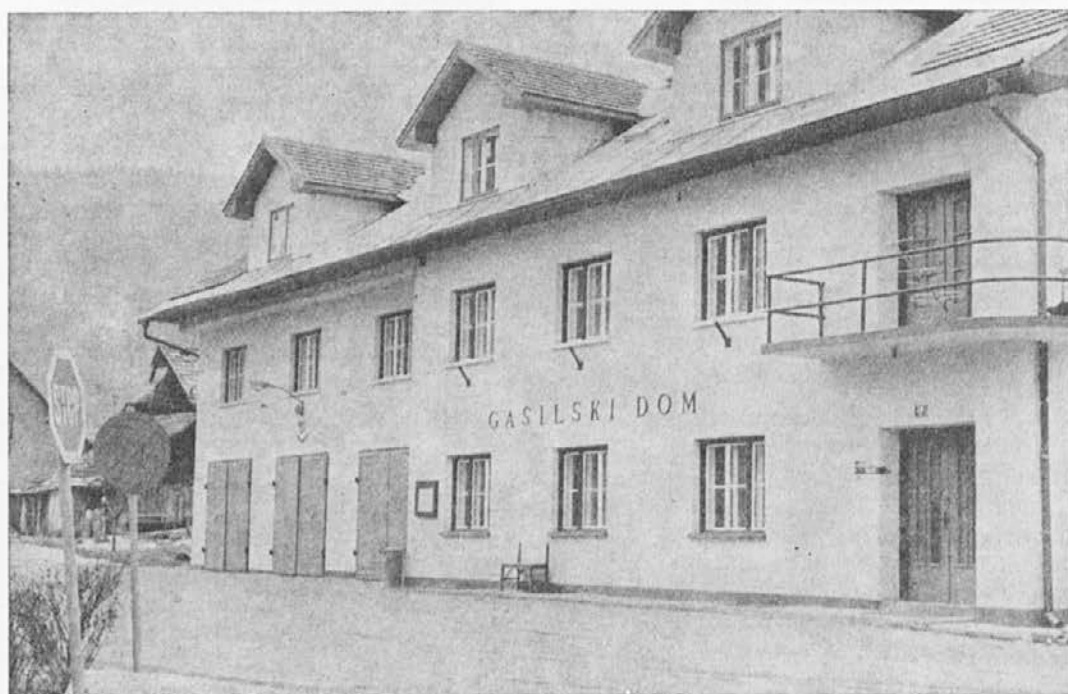
Politična ekonomija

- Mlakar C.: Ekonomski problemi naše graditve socializma. — Ljubljana, 1978.
- Mali ekonomski leksikon. — Beograd, 1978.
- Učinkovitost in akumulativna sposobnost gospodarstva. — Ljubljana, 1978.
- Verbič B.: EGS pred razpotjem. — Ljubljana, 1978.
- Sočan L.: Pot v gospodarsko razvitost. — Ljubljana, 1978.
- Bunc M.: Človek, družbena reprodukcija in ekonomski sistemi. — Kranj, 1978.
- Durjava O.: Politična ekonomija. 2. izd. — Maribor, 1978.
- Sajovic B.: Temelji družbeno-ekonomskih razmerij. — Ljubljana, 1978.
- Nujnost preobrazbe mednarodnih ekonomskih odnosov. — Ljubljana, 1979.
- Sfiligoy N.: Kritika meščanske teorije tržnega mehanizma. — Maribor, 1979.
- Rupnik L.: Svobodna menjava dela in poslovanje. — Ljubljana, 1979.

Delo — samoupravljanje

- Vloga družbene intervencije na področju investicij v pogojih samoupravljanja. — Ljubljana, 1976.
- Janžič V.: Aktualna vprašanja družbene vloge in delovanja. — Ljubljana, 1978.
- Brajša P.: Splošna psihodinamika samoupravnega vedenja. — Ljubljana, 1978.
- Šetinc F.: Dialektika v razvoju sistema socialističnega samoupravljanja. — Ljubljana, 1978.
- Polič S.: Družbenoekonomski samoupravni in pravni položaj delovnih skupnosti. — Ljubljana, 1979.
- Združeno delo. 15., 16., 17., 18., 19., 20. — Ljubljana, 1978, 1979.
- Šetinc L.: Temelji samoupravnega sistema informiranja. — Ljubljana, 1978.
- Ribarič M.: Delegatski sistem kot sredstvo integracije dela in politike. — Maribor, 1979.
- Ivanjko Š.: Izdelava samoupravnih splošnih aktov. — Ljubljana, 1978.
- Osební dohodki v združenem delu. — Ljubljana, 1978.
- Sindikalno gibanje na Slovenskem. — Ljubljana, 1978.

- Ugotavljanje in razporejanje dohodka. 1., 2. — Ljubljana, 1978.
- Kardelj E.: O sistemu samoupravnega planiranja. — Ljubljana, 1979.
- Juvančič I.: Kvalitativno merjenje delovne uspešnosti. — Kranj, 1979.
- Osmi kongres Zveze sindikatov Jugoslavije. — Ljubljana, 1979.
- Deveti kongres Zveze sindikatov Slovenije. — 1., 2. del. — Ljubljana, 1979.
- Špindler J.: Ekonomika dela. — Maribor, 1978.
- Klubi samoupravljalcev in Skupnost klubov samoupravljalcev Slovenije. — Ljubljana, 1979.
- Kardelj E.: Pravci razvoja političkega sistema socialističnega samoupravljanja. — Beograd, 1978.
- Rožič M.: Samoupravne teme. — Beograd, 1979.
- Svobodna menjava dela med delavci temeljnih organizacij in delavci delovnih skupnosti. — Kranj, 1979.
- Kardelj E.: Svobodno združeno delo. 2. natis. — Ljubljana, 1979.
- Delitev po delu. — Ljubljana, 1979.
- Albrecht R.: O osnovama društveno ekonomskih odnosa u udruženom radu. — Opatija, 1979.
- Predpisi o varstvu pri delu. 1., 3. zv. — Ljubljana, 1978, 1979.
- Občinske skupnosti za zaposlovanje Dravograd, Mozirje, Radlje, Ravne, Slovenj Gradec, Velenje. — Ravne na Koroškem, 1979.
- Vahčić A.: Mednarodna primerjalna analiza rasti in zaposlenosti. — Ljubljana, 1978.
- Samoupravljanje. 1979. — Beograd, 1979.
- Delegatski sistem v SR Sloveniji. — Ljubljana, 1979.
- Kristan I.: Samoupravljanje. 4. izd. — Ljubljana, 1979.
- Kaltnekar Z.: Spremenljivi delovni čas. — Kranj, 1979.
- Aktualna idejnopolična vprašanja pridobivanja, razporejanja in delitve dohodka in sredstev za osebne dohodke. — Ljubljana, 1979.

Na Prevaljah

Samoupravljanje in osvoboditev človeka. — Maribor, 1979.

Herman M.: Temelji delegatskega in skupščinskega sistema. — Ljubljana, 1979.

Kardelj E.: Politični sistem socialističnega samoupravljanja. — Ljubljana, 1979.

Samoupravljanje v združenem delu. — Ljubljana, 1979.

Valentinčič J.: Metodika družbenopolitičnega usposabljanja članov delegacij in delegatov. — Ljubljana, 1979.

Dolinar F.: Pripravnništvo v organizacijah združenega dela. — Ljubljana, 1979.

Ribičič C.: Abeceda delegatskega sistema. — Ljubljana, 1979.

Turk I.: Strokovni vidik ugotavljanja in razporejanja dohodka v temeljnih organizacijah združenega dela. — Ljubljana, 1978.

Finance

Crnković R.: Finančni trg. — Maribor, 1978.

Rupnik L.: Družbene finance. 1. zv. — Maribor, 1979.

Pernek F.: Družbene finance s finančnim pravom SFRJ. 1. zv. — Maribor, 1979.

Krašovec T.: Funkcije davka na promet v sodobnih davčnih sistemih. — Maribor, 1979.

Informacije o uresničevanju nalog in doseženih rezultatih poslovanja v letu 1978 samoupravnih interesnih skupnosti občine Ravne. — Ravne, 1979.

Carinski predpisi. Carinska tarifa. 3. zv. — Ljubljana, 1978.

Zbirka gospodarskih in finančnih predpisov. 2., sprem. in dop. izd. — Ljubljana, 1979.

Crnković R.: Kredit in kreditni sistem. — Maribor, 1979.

Žibert F.: Prometni davek in merjenje njegovih učinkov. — Ljubljana, 1979.

Posojilnica Pliberk. — Pliberk, 1979.

Vezjak D. — D. Bobek — D. Zbašnik: Plačilni promet s tujino. — Maribor, 1978.

Pravo

Rozman V.: Delovna razmerja v združenem delu. — Ljubljana, 1978.

Pipuš D.: Priročnik o izvršilnem postopku z obrazcem. — Ljubljana, 1979.

Zbornik znanstvenih razprav Pravne fakultete. Let. 37. — Ljubljana, 1978.

Cigoj S.: Obligacijska razmerja. — Ljubljana, 1978.

Cigoj S.: Mednarodno zasebno pravo v judikaturi. — Ljubljana, 1979.

Cigoj S.: Mednarodno zasebno pravo. 2. knj., 3. izd. — Ljubljana, 1979.

Zupančič K.: Novosti v dednem pravu. — Ljubljana, 1979.

Geč-Korošec M. — Š. Ivanjko — B. Zabel: Pravna razmerja v prometu blaga in storitev. — Ljubljana, 1979.

Predpisi o etažni lastnini. — Ljubljana, 1979.

Zakon o temeljnih družbenih svetov in o zveznih družbenih svetih. — Beograd, 1979.

Zbirka odločb sodišč združenega dela v SR Sloveniji. — Ljubljana, 1979.

Kyovsky R.: Delovno pravo. 1. knj. — Ljubljana, 1978.

Radišić J.: Obligaciono pravo. Opšti deo. — Beograd, 1979.

Zakon o kazenskem postopku. — Ljubljana, 1979.

Predpisi o izvršilnem postopku s pojasnili. — Ljubljana, 1979.

Mestna renta in cena stavbnega zemljišča. — Ljubljana, 1979.

Zbirka predpisov o graditvi objektov. — Ljubljana, 1979.

Pravo in sodstvo v samoupravni družbi. — Ljubljana, 1979.

Strohsack B.: Odškodninska odgovornost v delovnem razmerju. — Ljubljana, 1979.

Strohsack B.: Povzročitev škode. — Ljubljana, 1979.

Strohsack B.: Predpisi o obligacijskih razmerjih. 2. zv. — Ljubljana, 1979.

Zakon o delovnih razmerjih s komentarjem. — Ljubljana, 1978.

Zakon o delovnih razmerjih. — Ljubljana, 1979.

Kazenski zakon Socialistične republike Slovenije. — Ljubljana, 1978.

Zakon o obligacijskih razmerjih. — Ljubljana, 1979.

Predpisi o obligacijskih razmerjih. 1. zv. — Ljubljana, 1978.

Sajovic B.: Družbeno-lastninska razmerja. 2. del. — Ljubljana, 1978.

Zakon o stanovanjskih razmerjih s komentarjem in sodno prakso. 2., dop. izd. — Ljubljana 1978.

Zakon in predpisi o kakovosti proizvodov, del in storitev. — Ljubljana, 1978.

Pretnar S.: Uvod v pravo industrijske lastnine. — Ljubljana, 1978.

Pravna enciklopedija. — Beograd, 1979.

Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. God. 28. — Zagreb, 1978.

Jerovšek T.: Upravni postopek in upravni spor. — Maribor, 1978.

Krivic M.: Ustavna ureditev Slovenije in Jugoslavije. 2., dop. izd. — Ljubljana, 1978.

Toplak L.: Osnove civilnega prava. 2. zv. Stvarno pravo. — Maribor, 1979.

Zakon o ugotavljanju celotnega prihodka in dohodka. — Ljubljana, 1979.

Komentar zakona o združenem delu. 2. del. 1., 2. knj. — Ljubljana, 1978.

Nemec J.: Kupoprodajna pogodba. — Maribor, 1978.

Zakonska zveza in družinska razmerja. — Ljubljana, 1979.

Struktura in notranja organizacija skupščine SFRJ. — Ljubljana, 1978.

Dvaindvajsetega aprila referendum. — Ravne na Koroškem, Mežica, 1979.

Igličar A.: Pravni sistem in družbeni interesi. — Ljubljana, 1978.

Sodne takse in tarifa o nagrajevanju odvetnikov. — Ljubljana, 1979.

Zupančič K.: Pravna ureditev zakonske zveze, družinskih razmerij in načrtovanja družine. — Ljubljana, 1979.

Justin I.: Pravosodje v SFR Jugoslaviji. — Maribor, 1979.

Samoupravna organiziranost zavarovalstva in pravna ureditev zavarovalne pogodbe. — Portorož, 1979.

Predpisi o delovnih razmerjih. — Ljubljana, 1979.

Cigoj S.: Kontrakti in reparacije. — Ljubljana, 1979.

Zbirka predpisov o izvrševanju kazenskih sankcij. — Ljubljana, 1979.

Odgovornost za kršitev delovne obveznosti in disciplinski postopek. — Ljubljana, 1979.

Androjna V.: Zakon o splošnem upravnem postopku in zakon o upravnih sporih. — Ljubljana, 1979.

Wedam-Lukić D.: Izvršilno pravo. — Ljubljana, 1979.

Modić H.: Temeljni pojmi o državi in pravu. — Ljubljana, 1979.

Zakon o skupnih osnovah svobodne menjave dela. — Ljubljana, 1979.

Organizacija in pristojnost rednih sodišč v SFRJ. — Ljubljana, 1979.

Zakon o gospodarskih prestopkih s komentarjem in sodno prakso. — Ljubljana, 1979.

Rozman V.: Delovna razmerja v združenem delu. — A. Radovan: Socialna varnost. 3., dop. izd. — Ljubljana, 1978.

Zakon o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu. — Ljubljana, 1979.

Pravilnik o delovnih razmerjih. — Kranj, 1978.

Bašković M.: Družbenopolitični sistem SFRJ in SRS. — Ljubljana, 1979.

Mozetič D.: Poravnalni sveti. — Ljubljana, 1978.

Kodeks sodniške etike. — Ljubljana, 1979.

Morje vabi

Organizacija in pristojnost rednih sodišč v SFRJ. — Ljubljana, 1979.

Kocjan S.: Kmetijska zemljišča. — Ljubljana, 1979.

Predpisi o sodnih in upravnih taksah. 2., pred. in dop. izd. — Ljubljana, 1979.

Predpisi o obligacijskih razmerjih. 3. Prevodne pogodbe. — Ljubljana, 1979.

Predpisi o blagovnem prometu. — Ljubljana, 1979.

Pravna pomoč. — Ljubljana, 1979.

Dolinar F.: Sklepanje in prenehanje delovnega razmerja. — Ljubljana, 1979.

Dolinar F.: Temeljni pojmi iz delovnih razmerij. — Ljubljana, 1979.

Novak M.: Delovno pravo. Posebni del. — Maribor, 1979.

Apih M.: Sredi pušk in bajonetov. — Ljubljana, 1979.

Javna uprava — vojne vede — socialno skrbstvo

Vojna enciklopedija. Zv. 6., 7., 8., 9., 10. — Beograd, 1978.

Štukelj P.: Osnove civilne zaštite. — Ljubljana, 1979.

Družbenoekonomski razvoj, stanje in problemi v splošni ljudski obrambi. — Ljubljana, 1979.

Kodrin S.: Teorija in praksa podružbljanja obrambe SFRJ. — Maribor, 1979.

Usposabljanje delovnih ljudi in občanov za naloge splošne ljudske obrambe, varnosti in samozaščite. — Ljubljana, 1979.

Ličina Đ.: Dvadeseti čovjek. — Zagreb, 1979.

Sistem državne uprave. — Ljubljana, 1979.

Stanovanjsko gospodarstvo. — Ljubljana, 1979.

Občina kot komuna. Posvetovanje Skupnosti slovenskih občin v Kopru. — Ljubljana, 1979.

Preoblikovanje krajevnih skupnosti v Ljubljani. — Ljubljana, 1978.

Resolucija o nadaljnjem razvoju krajevnih skupnosti. — Beograd, 1979.

Dakić M.: Mjesna zajednica u sistemu općenarodne obrane. — Pula, 1979.

Občina v mednarodnem sodelovanju. Posvetovanje. — Ljubljana, 1979.

Raziskovalna skupnost Slovenije. Poročilo o delu za leto 1978. 1., 2./1., 2. zv. — Ljubljana, 1979.

Postopek za uveljavljanje pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. — Ljubljana, 1979.

Šolstvo

Osnovno izobraževanje odraslih. — Ljubljana, 1978.

Program za delovno usposabljanje zmereno duševno prizadetih otrok in mladostnikov. — Ljubljana, 1978.

Lapajne Z.: Prispevek k teoriji poklicnega usmerjanja. — Ljubljana, 1978.

Gimnazije na Slovenskem v letu 1848 ter njih razvoj do leta 1918. — Ljubljana, 1978.

Vonta T.: Sprehod kot vzgojna dejavnost v vzgojnovarstvenem zavodu. — Ljubljana, 1978.

Jurman B.: Načrtovanje življenja in dela osnovne šole. — Ljubljana, 1978.

Predpisi o vzgoji in izobraževanju v SR Sloveniji. — Ljubljana, 1978.

Letno poročilo Univerze v Ljubljani za študijsko leto 1976—1977, 1977—1978, 1978—1979. — Ljubljana, 1978, 1979.

Božič B.: Kako predavati? — Ljubljana, 1979.

Gorjanc F.: AV sredstva. — Ljubljana, 1979.

Otroci s specifičnimi učnimi težavami v sodobni družbi. — Ljubljana, 1979.

Trdina J.: Tudi predšolski otrok telovadi. — Ljubljana, 1979.

Žerovnik A.: — D. Golli — J. Režonja: Pomoč osnovne šole učencem s specifičnimi težavami na razredni stopnji pouka. — Ljubljana, 1978.

Racionalizacija učnega procesa v celodnevni osnovni šoli. — Ljubljana, 1979.

Bizjak Z.: — J. Miklavc: Model izobraževanja poglobitvenih poklicev za potrebe rudarstva v sistemu usmerjenega izobraževanja. — Ljubljana, 1979.

Kranjc A.: Metode izobraževanja odraslih. — Ljubljana, 1979.

Kranjc A.: Izobraževanje ob delu. (Obča andragogika). — Ljubljana, 1979.

Osnovna šola. Vsebina vzgojno-izobraževalnega dela. — Ljubljana, 1979.

Bahar A.: — M. Koman — T. Koželj: Razvijanje senzomotoričnih in govornih sposobnosti otrok. — Ljubljana, 1979.

Kladnik R.: Prostovoljne dejavnosti. — Maribor, 1979.

Kunst-Gnamuš O.: Vloga jezika v spoznavnem razvoju šolskega otroka. — Ljubljana, 1979.

Žerovnik A.: — G. Golli: Priročnik z vajami za delo z učenci, ki imajo specifične učne težave. 1., 2.. — Ljubljana, 1979.

Dvajset let Delavske univerze Slovenj Gradec. — Slovenj Gradec, 1979.

Visoka tehniška šola Maribor. 1959—1979. — Maribor, 1979.

Dvajset let visokega šolstva združenega v univerzo v Mariboru. — Maribor, 1979.

Visokošolski poklici in študij. — Ljubljana, 1979.

Smerkolj B.: Pravna fakulteta. 3., izpop. izd. — Ljubljana, 1979.

72. in 73. izvestje gimnazije Dušana Kvedra v Ptuj za š.l. 1976/77 in 1977/78. — Ptuj, 1979.

Tridesetletnica glasbene šole v Kopru. 1948—1978. — Koper, 1979.

Naše kmetijske šole. Št. 16. — Maribor, 1979.

Šušar S.: Škola i tvornica. — Zagreb, 1977.

Mrmak I.: Samovzgoja. — Ljubljana, 1979.

Naša pota v kulturo svobodnega človeka. Iz zgodovine delavskih in narodno-obrambnih izobraževalnih in kulturnih organizacij 1867—1977. Uredil Janko Liška. — Ljubljana, 1978.

Osnovna šola France Bevk Opčine. — Opčine pri Trstu, 1979.

Letno poročilo gimnazije v Novem mestu za š.l. 1977/78. — Novo mesto, 1978.

Ingot. Almanah maturantov srednje tehniške strojne šole. — Ravne na Koroškem, 1979.

Vresje 79. Almanah maturantov gimnazije Ravne. — Ravne na Koroškem, 1979.

Četrty zbornik šolskega centra Slovenj Gradec. — Slovenj Gradec, 1979.

22. letno poročilo Zvezne gimnazije za Slovenec v Celovcu. Šol. l. 1978/79. — Celovec, 1979.

Klub koroških študentov. 1952—1977. — Ljubljana, 1978.

Trgovina — promet

Statistika spoljne trgovine SFR Jugoslavije za 1977.—1978. godinu. — Beograd, 1978, 1979.

Na plaži

Metodologija statistike turizma. Št. 1. — Ljubljana, 1979.
 Kenda V. — T. Tomažič: Zunanjetrgovinsko poslovanje. — Maribor, 1979.
 Sodobni poslovni pristopi v turističnih delovnih organizacijah. — Maribor, 1978.
 Fajmut A.: Vpliv začasnega uvoza in izvoza na gospodarstvo v koroški regiji. Diplomatska naloga. — Dravograd, 1979.

Narodopisje

Kremenšek S.: Obča etnologija. — Ljubljana, 1978.
 Makarovič M.: Kmečko gospodarstvo na Slovenskem. — Ljubljana, 1978.
 Pogledi na etnologijo. — Ljubljana, 1978.
 Traditiones. Št. 5—6. 1976—1977. — Ljubljana, 1979.
 Dečija odeča naroda i narodnosti Vojvodine. — Sombor, 1979.
 Režek D.: Šege in verovanja ob Muri in Rabi. — Murska Sobota, 1979.
 Slovenski etnograf. 30. letnik. 1977. — Ljubljana, 1979.
 Ljudstva sveta. 1., 2. knjiga. — Ljubljana, 1979.
 Vatsyayana: Kama sutra. 2. izd. — Zagreb, 1979.

Žensko vprašanje

Tomšič V.: Ženska, delo, družina, družba. 2., dop. izd. — Ljubljana, 1978.
 Društveni položaj žene i razvoj porodice u socijalističkom samoupravnem društvu. — Ljubljana, 1979.

MATEMATIKA — PRIRODOSLOVNE VEDE — ASTRONOMIJA — FIZIKA — KEMIJA — GEOLOGIJA — BIOLOGIJA — BOTANIKA — ZOOLOGIJA

Varstvo narave

Varstvo narave. 11. Ljubljana, 1978.
 Zaščitena prirodna baština Jugoslavije. Rezultati popisa. Sv. 1. — Ljubljana, 1978.
 Carinthia II. 88. Jahrgang. — Klagenfurt, 1978.

Matematika

Vidav I.: Banachove algebre. — Ljubljana, 1978.
 Križanič F.: Linearna algebra. — Ljubljana, 1978.
 Drnovšek O.: Matematika za poklicne kovinarske in elektrošole. — Ljubljana, 1978.
 Schlömilch O. — M. Kac: Logaritmi. — Maribor, 1978.
 Lebedinec F. — A. Vandal: Funkcije. 2. del. 2. natis. — Ljubljana, 1979.
 Vadnal A.: Osnove diferenčnega računa. — Ljubljana, 1979.
 Arih L. — S. Indihar — I. Kavkler: Rešene naloge iz matematike. 2. del. — Maribor, 1979.
 Suhadolc A.: Linearni topološki prostori. — Ljubljana, 1979.
 Vidav I.: Višja matematika. 2. del, 2. natis. — Ljubljana, 1979.
 Moge R. — D. Reisman: Zbirka nalog iz višje matematike. — Maribor, 1979.

Astronomija — geodezija

Milanković M.: Kroz vasionu i vekove. — Beograd, 1979.

Petintrideset let geodetske službe v SR Sloveniji. — Ljubljana, 1978.
 Geodezija v SR Sloveniji. — Ljubljana, 1978.

Fizika

Možina J.: Računske vaje iz fizike. — Ljubljana, 1978.
 Črepinšek L.: Fizika. 2. del. — Maribor, 1978.
 Ferbar J.: Poskusi na električni vezavni plošči. — Ljubljana, 1978.
 Fizika. Leksikon Cankarjeve založbe. — Ljubljana, 1979.
 Ginzburg V. L.: Sodobni problemi fizike in astrofizike. — Ljubljana, 1978.
 Strnad J.: Posebna teorija relativnosti. — Ljubljana, 1979.
 Feynman R.: Osobitosti fizikalnih zakona. — Zagreb, 1977.
 Kladnik R.: Osnove fizike. 1. del. 3. izd. — Ljubljana, 1979.
 Prelog E.: Statika gradbenih konstrukcij. 1., 2. — Ljubljana, 1978.
 Bošnjaković F.: Nauka o toplini. 1., 2. dio. — Zagreb, 1978.
 Kladnik R. — H. Šolinc: Zbirka fizikalnih problemov z rešitvami. 2. del. — Ljubljana, 1979.
 Klinger H. — H. Laser. — Stuttgart, 1979.
 Kladnik R.: Osnove fizike. 1. del. 3. izd. — 2. del. 2. popr. in dop. izd. — Ljubljana, 1979.
 Batj M. I. — G. J. Džanelidze — A. S. Kelzon: Rešeni zadaci iz teorijske mehanike. 1., 2. — Beograd, 1978.

Kemija

Polanc S. — B. Stanovnik: Določevanje strukture organskih spojin s spektroskopskimi metodami. — Ljubljana, 1978.
 Komar-Kansky J.: Računske naloge iz fizikalne kemije. — Ljubljana, 1978.
 Filipović I. — S. Lipanović: Opća i anorganska kemija. 2. izd. — Zagreb, 1978.
 Eighth international symposium on organic sulphur chemistry. — Portorož, 1978.
 Sodja-Božič J.: Kemijsko računstvo. — Ljubljana, 1978.
 Komar-Kansky J.: Laboratorijske vaje iz fizikalne kemije. — Ljubljana, 1976.
 Bukovec N. — N. Bulc — P. Šegedin: Vaje iz anorganske kemije. — Ljubljana, 1979.
 CRC Handbook of chemistry and physics. 59. ed. Palm Beach, 1979.
 Tišler M.: Topics in organic sulphur chemistry. — Ljubljana, 1978.
 Kobal L. — V. Kaučič: Zbirka računskih nalog iz kemije. — Ljubljana, 1978.
 Brenčič J. — F. Lazarini: Uvod v anorgansko kemijo. 2. izd. — Ljubljana, 1979.

Geologija

Naše jame. Letnik 19 (1977). — Ljubljana, 1978.
 Geologija. 21., 22. knj. — Ljubljana, 1978, 1979.
 Ramovš A.: Geologija. — Ljubljana, 1978.
 Postojnska jama. — Postojna, 1978.

Biologija

Watson J. D.: Molekularna biologija gena. — Beograd, 1977.
 Biološki vestnik. Letnik 26. — Ljubljana, 1978.
 Davidović M.: Biologija za medicinare. 2., dop. i prer. izd. — Beograd, Zagreb, 1979.

Štafeta

Golčer T. — P. Stušek — F. Sušnik: Biologija 2. — Ljubljana, 1979.
 Švob T.: Čovjek i njegova nasljednost. — Zagreb, 1979.

Botanika — zoologija

Petrič M.: Botanika. Citologija. — Ljubljana, 1978.
 Ogorevc M.: Arboretum Volčji potok. — Maribor, 1979.
 Severn G. E.: Minijaturno drveće u japonskom stilu. — Beograd, 1979.
 BLU Bestimmungsbuch. Orchideen Europas mit Nordafrika und Kleinasien. — München, Bern, Wien, 1979.
 Feige G. B. — B. P. Kremer: Flechten — Doppelwesen aus Pilz und Alge. — Stuttgart, 1979.
 Jeglič C.: Med ljudmi in rastlinjem. — Ljubljana, 1979.
 Kromar J.: Strupene rastline. — Ljubljana, 1979.
 Brünner G.: Trockenblüten und Schmuckfrüchte. — Stuttgart, 1979.
 Grom J.: Naše gobe. — Ljubljana, 1979.
 Brehm v barvah. Velika knjiga o živalih. — Ljubljana, 1978.
 Menzel-Tettenborn H.: Prelep živalski svet. — Ljubljana, 1979.
 Gregori J. — I. Krečič: Naši ptiči. — Ljubljana, 1979.
 Stušek P. — M. Grosman — K. Drašlar: Fiziologija živali. — Ljubljana, 1979.
 Markič M.: Polymeria. 1., 2. — Maribor, 1977, 1978.

UPORABNE VEDE — MEDICINA — TEHNIKA — KMETIJSTVO, GOZDARSTVO, SADJARSTVO — ŽIVINOREJA — GOSPODINJSTVO — ORGANIZACIJA INDUSTRIJE, TRGOVINE IN PROMETA — GRADBENIŠTVO

Medicina

Kako deluje Bolezni. — Ljubljana, 1979.
 Geriatrija 2. — Opatija, 1979.

- Likar M. — J. Logar: Medicinska parazitologija. — Ljubljana, 1978.
- Zdravnik v hiši. 2. izd. — Murska Sobota, 1979.
- Katalogi znanja za stomatologe. — Ljubljana, 1979.
- Širca A. — I. Eržen: Anatomija. — Ljubljana, 1978.
- Zbornik VI. jugoslovanskega simpozija o zdravstvenem varstvu. — Ljubljana, 1978.
- Dvajseti, enaindvajseti Tavčarjevi dnevi. — Ljubljana, 1978, 1979.
- Delo dispanzerjev za pljučne bolezni in tuberkulozo v Sloveniji v letu 1977. Leto 18. 1978. — Golnik, 1978.
- Anatomija. 1., 2., 3., 4. — Ljubljana, 1978.
- Černelč D.: Alergija. — Ljubljana, 1978.
- Vozelj M.: Imunologija. — Ljubljana, 1978.
- Epidemiologija alimentarnih infekcij in toksacij. — Ljubljana, 1978.
- Kecmanović D.: Društveni koreni psihiatrije. — Beograd, 1978.
- Šolska zdravstvena služba v letu 1977. — Ljubljana, 1978.
- Feneis H.: Anatomisches Bildwörterbuch der internationalen Nomenklatur. 4., überarb. Aufl. — Stuttgart, 1974.
- Analiza vzrokov smrti otrok in mladine v starosti 7—18 let v SRS v letu 1976. — Ljubljana, 1978.
- Duševne motnje. — Ljubljana, 1978.
- Guyton A. C.: Udžbenik Medicinska fiziologija. 6. izd. — Beograd, Zagreb, 1978.
- Spock B.: Nega in vzgoja otroka. 5. slov. izd. — Ljubljana, 1979.
- Zbornik predavanj 14. podiplomskega tečaja iz kirurgije. — Ljubljana, 1978.
- Ellis A.: Ljubezen kot umetnost in znanost. — Ljubljana, 1977.
- Bernau L.: Z akupresuro proti bolečinam. — Ljubljana, 1978.
- Sustić N. I. — V. Sustić: Operaciona dvorana i uvod u tehniku instrumentiranja. — Rijeka, 1978.
- Zdravila v pediatriji. — Ljubljana, 1978.
- Masters W. M. — V. E. Jonson: Spolna reakcija. — Ljubljana, 1979.
- Polivalentna patronaža v SR Sloveniji. — Ljubljana, 1979.
- Kirurgija. 2. del. — Ljubljana, 1979.
- Katalogi znanja za medicince. 1., 3. — Ljubljana, 1978.
- Bradić I.: Kirurgija. Simptomi i klinički pregled. — Zagreb, 1978.
- Pocajt M. — A. Širca: Anatomija in fiziologija za medicinske šole. — Ljubljana, 1979.
- Bedjanič M.: Nalezljive bolezni. — Ljubljana, 1979.
- Klun H.: Zdravstvena vzgoja nosečnic. 3., izpop. izd. — Ljubljana, 1979.
- Fortič B.: Uživanje tobaka — naslada in zlo. — Ljubljana, 1979.
- Šef A.: Športna masaža in športna samomasaža. — Ljubljana, 1978.
- Krampač I.: Revmatizem. — Celje, 1979.
- Birsa M.: Srečanje z Abrahamom. 2., dop. izd. — Maribor, 1979.
- Almanah slovenskega farmacevtskega društva. — Ljubljana, 1979.
- Weiss R. F.: Sodobno zdravljenje z rastlinami. — Ljubljana 1979.
- Tucakov J.: Liječenje čajevima ljekovitog bilja. 2., dop. izd. — Zagreb, 1978.
- Likar M.: Mikrobiologija s parazitologijo za medicince. — Ljubljana, 1978.
- Sodobna interna medicina. 4. — Ljubljana, 1978.
- Uvod v študij zdravstvene vzgoje. — Ljubljana, 1979.
- Drugi simpozij o intrahospitalnim infekcijama i prvi simpozij bolničkih službi. — Dubrovnik, 1979.
- Lysebeth A. V.: Prânâjama — dinamika dihanja. — Ljubljana, 1979.
- Zdravstveno varstvo v vzgojnovarstvenih ustanovah. 2., 3. — Ljubljana, 1979.
- Medicina rada. 1. izd. — Sarajevo, 1978.
- Kahn-Nathan J.: Kontracepcija v 10 lekcijah. — Ljubljana, 1979.
- Krmpotić-Nemanić J. — Đ. Nemanić — S. Jugo: Bolesti paranazalnih sinusa. — Zagreb, 1979.
- Mardešić D. — M. Kačić: Prehrana i bolesti probavnih organa u pediatriji. — Zagreb, 1979.
- Fališevac J.: Antimikrobna terapija. — Zagreb, 1979.
- Dogovaranje pregleda u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. — Zagreb, 1979.
- Kostović I.: Razvitak i grada moždane kore. — Zagreb, 1979.
- Knežević S.: Etika i medicina. — Zagreb, 1979.
- Watanabe T.: Garlic therapy. — Tokio, 1978.
- Venzmer G.: Domaći zdravnik. — Ljubljana, 1979.
- Černelč M.: Monografija o presnovi železa. — Maribor, 1979.
- Zbornik strokovnega posvetovanja o tehnologiji priprave uporabnih in očiščevanja odpadnih vod. — Ljubljana, 1979.
- Stefanović S.: Interna medicina. — 4., prer. i dop. izd. — Beograd, Zagreb, 1979.
- Jevremović M.: Osnove kliničke imunologije humane reprodukcije. — Zagreb, 1979.
- Fantje in dekleta med seboj. — Ljubljana 1979.
- Wulff H. R.: Kliničko prosuđivanje. — Zagreb, 1979.
- Bohinc P.: Slovenske zdravilne rastline. — Ljubljana, 1979.
- Gasilstvo**
- Vrhovec M.: Gasilska tehnika. — Ljubljana, 1978.
- Kovačič B.: Strojništvo v gasilstvu. — Ljubljana, 1977.
- Priročnik za gasilce. 1., 2. — Ljubljana, 1979.
- Veterinarstvo**
- Skušek F.: Osnove klinične diagnostike za veterinarje. — Ljubljana, 1978.
- Gregorović V.: Bolezni in zdravstveno varstvo prežvekovalcev. 2., izpop. izd. 2. d. Ljubljana, 1978.
- Rebesko B. — P. Štukelj: Veterinarski priročnik. — Ljubljana, 1978.
- Brglez J.: Zajedavci in zajedavske bolezni domaćih živali. — Ljubljana, 1978.
- Epizootološki minimum. — Ljubljana, 1978.
- Varstvo pred kužnimi boleznimi. Priročnik za živinorejce. — Ljubljana, 1979.
- Zbornik biotehniške fakultete univerze v Ljubljani. Veterinarstvo. Letnik 15., 16. — Ljubljana, 1978, 1979.
- Tehnika**
- Gologranc F.: Uvod v preoblikovanje. — Ljubljana, 1978.
- Gyergyek L.: Teorija vezij in sistemov. — Ljubljana, 1978.
- Virant J.: Zanesljivost. — Ljubljana, 1978.
- Virant J.: Teorija preklopnih vezij. — Ljubljana, 1979.
- Kuzman K.: Vaje iz tehnike preoblikovanja. — Ljubljana, 1978.
- Furlan J.: Integrirana vezja. 1., 2. del. — Ljubljana, 1978.
- Škerlj M.: Teorija elastične stabilnosti. 2. izd. — Ljubljana, 1978.
- Prelog E.: Elasto in plastomehanika. — Ljubljana, 1978.
- Zbirka nalog iz teorije preklopnih vezij. — Ljubljana, 1978.
- Herman F.: Vodilo za učenje strojnih ele-

- mentov s tehniškim risanjem. — Ljubljana, 1978.
- Leš P.: Osnove mehanske tehnologije. — Maribor, 1978.
- Drusany V.: Priročnik varnostne tehnike. — Ljubljana, 1979.
- Knjiga o avtu. — Ljubljana, 1978.
- Černigoj B.: Toplotne turbine. — Ljubljana, 1978.
- Vehovec M.: Linearna elektronika. — Ljubljana, 1978.
- Klopčič M.: Tehnologija elektromateriala. — Ljubljana, 1978.
- Tehnična enciklopedija. 6. G — Ka. — Zagreb, 1979.
- Vilfan T.: Osnove elektronskih instrumentov in visokofrekvenčnih merjenj. — Ljubljana, 1978.
- Tičar I. — V. Kranjc: Elektromagnetna polja. Vaje. — Maribor, 1978.
- Jezernik K.: Teorija regulacij. 1. — Maribor, 1979.
- Kadivec M.: Telefonske posredovalne naprave. 2. del. — Ljubljana, 1978.
- Zbornik referatov jugoslovanskega posvetovanja o elektroenergetiki in elektroniki v kmetijstvu. — Radenci, 1979.
- Pregrad B.: Nauk o blagu. 1., 2. — Maribor, 1978.
- Poniž R. — M. Kenda: Osnove elektrotehnike. 1. del. — Ljubljana, 1979.
- Keršič N.: Osnove elektrotehnike. 1., 2. — Ljubljana, 1978.
- Furlan J.: Osnove nelinearnih elementov. — Ljubljana, 1979.
- Budin J.: Poglavlja iz teorije anten. — Ljubljana, 1979.
- Zbornik razprav 4. kongresa Zveze republikanskih aerokozmonavtičnih društev Jugoslavije. 1., 2. — Ljubljana, 1978.
- Jereb J.: Tehnologija obdelave. — Ljubljana, 1979.
- Mrhar M.: Traktor, varnost in promet. — Ljubljana, 1979.
- Suvorov J. — V. Savnik: Strojni elementi. — Ljubljana, 1979.
- Ocepek D.: Rudarstvo, rudniki in rudarji. — Ljubljana, 1978.
- Kmetijstvo**
- Kmetijski priročnik 1979. — Ljubljana, 1978.
- Jenčič R.: Kmetijski stroji. — Ljubljana, 1975.
- Stritar A.: Pedologija. — Ljubljana, 1979.
- Zbornik biotehniške fakultete univerze v Ljubljani. Kmetijstvo. Zv. 30., 31., 32. — Ljubljana, 1977, 1978, 1979.
- Znanost in praksa v govedoreji. 3. zv. — Ljubljana, 1979.
- Jenčič R.: Dnevno pravilo krme za govedorejske obrate. — Ljubljana, 1979.
- Tržna prireja mleka na kmetijah v SR Sloveniji v obdobju 1971—1978. — Ljubljana, 1979.
- Muri J.: Opremljenost s stroji v letu 1978. — Ljubljana, 1979.
- Združevanje kmetov. — Ljubljana, 1979.
- Čeferin E.: Kmetijske zadruge in druge oblike združevanja kmetov. — Ljubljana, 1979.
- Makarovič M.: Medsebojna pomoč na vasi na Slovenskem. — Ljubljana, 1979.
- Naših trideset let. 1948—1978. Koroška kmetijska zadruga Slovenj Gradec. — Slovenj Gradec, 1978.
- Gozdarstvo — sadjarstvo — vrtnarstvo**
- Simmons D.: Mali vrtnar. — Ljubljana, 1978.
- Bajec V.: Jagode. — Ljubljana, 1978.
- Gliha R.: Sorte jabuka u suvremenoj proizvodnji. Zagreb, 1978.
- Gugenhan E.: Zelenjava z domačega vrta. — Ljubljana, 1978.
- Vina Rosii. Wines of Russia. — Moskva, 1978.
- Vrtna enciklopedija. — Ljubljana, 1978.
- Golob I.: Razmnožujmo okrasne rastline. — Ljubljana, 1979.
- Zbornik gozdarstva in lesarstva. 16., 17. — Ljubljana, 1978, 1979.
- Böhmig F.: Delo na vrtu. — Maribor, 1978.
- Sadni izbor ter preizkušanje in introdukcija sadnih sort v Sloveniji v letih 1975 do 1978. — Ljubljana, 1979.
- Šiško M.: Sadjarstvo za kmetijske šole. — Ljubljana, 1979.
- Gozdnogospodarsko načrtovanje — integralni del družbenega planiranja. — Ljubljana, 1979.
- Spominski zbornik Maksa Wraberja. 1905 do 1972. — Ljubljana, 1978.
- Kotar M.: Prirastoslovje. — Ljubljana, 1979.
- Ciglar M.: Raziskave o posledicah izpraznitve gozdnate kulturne krajine, prikazane na primeru Kočevske. — Ljubljana, 1978.
- Živinoreja — lov**
- Zorko-Braun N.: Perutninarstvo. — Maribor, 1979.
- Proizvodnja ovčjega mleka. — Ljubljana, 1979.
- Knaus W. — W. Schröder: Gams. — Ljubljana, 1978.
- Brzezicha A. — H. Sisecki: Amatersko školovanje pasa. 2., ispr. i dop. izd. — Beograd, 1979.
- Lovci Strojne. Lovstvo med Uršljo in Peco. — Ravne, 1979.
- Gospodinjstvo**
- Krojim in šivam z Burdo. — Ljubljana, 1978.
- Schiller L. in G.: Kuharica. — Murska Sobota, 1978.
- Živilsko inženirstvo. Bitenčevi živilski dnevi '78. 4. — Ljubljana, 1978.
- Grum A.: Vsakdanje in praznične jedi. — Ljubljana, 1979.
- Hume R. — M. Downes: Kuharica za sladokusce. Modri trak. — Ljubljana, 1979.
- Göck R.: Nova velika kuharska knjiga. 3. ponatis. — Ljubljana, 1979.
- Matajc L. — M. Košak — M. Kramberger: Prehrana zdravega in bolnega dojenčka. 8. dop. izd. — Ljubljana, 1979.
- Matko I. — J. Pirc: Dieta pri jetrnih in žolčnih obolenjih. — Ljubljana, 1979.
- Trček A.: Jedilnik za obrate družbene prehrane. — Ljubljana, 1979.
- Ročna dela. — Ljubljana, 1979.
- Knjiga za vsako ženo. — Zagreb, 1979.
- Graef U. in K.: Pletemo in kvačkamo. — Ljubljana, 1979.
- Veliki Pellaprat. — Ljubljana, 1978.
- Conran T.: Uređenje stana. — Zagreb, 1979.
- Göck R.: Uredimo si stanovanje. — Ljubljana, 1979.
- Pawelczak F.: Ureditve podstrešij, kleti, malih stanovanj. — Ljubljana, 1978.
- Göres H. H.: Hišna popravila. — Ljubljana, 1978.
- Vodstvo in organizacija industrije, trgovine in prometa**
- Košmelj B.: Statistična analiza poslovnih odločitev. — Maribor, 1978.
- Meško I.: Izbrana poglavja iz kvantitativne analize. — Maribor, 1978.
- Vremec N. — D. Forte: Organizacija in ekonomika organizacij združenega dela. Popr. izd. — Ljubljana, 1978.
- Šostar A.: Priprava proizvodnje. — Maribor, 1977.
- Bunc M.: Marketing v združenem delu. — Ljubljana, 1978.
- Kaltnekar Z.: Organizacija proizvodnje. — Kranj, 1978.
- Deželak B.: Marketing v nabavni politiki. — Maribor, 1978.
- Kralj J. — V. Prelog — M. Škerbinc: Ekonomika organizacij združenega dela. 2. del. — Maribor, 1978.
- Turk I.: Uvod v ekonomiko temeljne organizacije združenega dela. — Kranj, 1979.
- Korač M.: Socijalistički samoupravni način proizvodnje. — Beograd, 1977.
- Lipovž J.: Organizacija proizvodnje, študij dela in časa. — Ljubljana, 1979.
- Pravna ureditev prodaje. — Ljubljana, 1979.
- Sodobne oblike nastopanja organizacij združenega dela na tržišču. — Maribor, 1979.
- Čizman V.: Organizacija proizvodnje. — Ljubljana, 1978.
- Turk I.: Podatki in informacije o poslovnem sistemu. — Kranj, 1979.
- Bastič M. — I. Meško: Naloge iz operativnega raziskovanja. — Maribor, 1979.
- Sfiligoj G.: Temeljna organizacija združenega dela. — Ljubljana, 1979.
- Deželak B.: Teorija in praksa raziskave tržišča. 3. izd. — Maribor, 1978.
- Marolt J.: Zagotavljanje kvalitete v delovni organizaciji. — Kranj, 1979.
- Ovsenik J.: Organizacijske funkcije. — Kranj, 1979.
- Jerovšek J.: Učinkovita delovna organizacija. — Maribor, 1979.
- Senčar P.: Osnove gospodarjenja in organiziranja v združenem delu. — Maribor, 1979.
- O planiranju v samoupravnih organizacijah in skupnostih ter v občinah. 1., 2. zv. — Maribor, 1979.
- Kovač J.: Organizacija proizvodnih procesov. 1. del. — Ljubljana, 1978.
- Peto posvetovanje o ekonomiki in organizaciji združenega dela. — Ljubljana, 1979.
- Polič S.: Družbenoekonomski, samoupravni in pravni položaj delovnih skupnosti. — Ljubljana, 1978.
- Ilić S.: Direktor v sistemu samoupravnega informiranja. — Ljubljana, 1979.
- Soldatič D. — M. Džuvarević — M. Radić: Sodobna tajnica. — Ljubljana, 1979.
- Melave D.: Računovodstvo za ekonomiste in organizatorje. — Ljubljana, 1979.
- Novak M. — D. Melave: Vaje iz računovodstva. — Maribor, 1979.
- Predpisi o varstvu pri delu. 2. zv. — 2., izpop. izd. — Ljubljana, 1978.

- Gartner R.: Stenografija. — Ljubljana, 1978.
- Kline A. — M. Židanik: Einführung in die Geschäftskorrespondenz. — Maribor, 1979.
- Rakuša R.: Strojepis. 1. del. 2., izpo. izd. — Ljubljana, 1979.
- Degen B.: Strojepis. 2. del. — Ljubljana, 1979.
- Zakon o standardizaciji. — Ljubljana, 1978.
- Zbornik XI. simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah. — Ljubljana, 1979.
- Dobeic E.: Temelji knjigovodstva. 2. del. — Ljubljana, 1979.
- Hudoklin V. — Z. Apollonio: Sitotisk. — Ljubljana, 1978.
- Klein H.: Mali leksikon štamparstva i grafike. — Beograd, 1979.
- Požar D.: Pomorski, cestni, rečni in zračni transport, špedicija, javna skladišča in organizacije za kontrolo blaga. — Maribor, 1978.
- Cvahte F.: Organizacija in eksploatacija telefonskega in telegrafskega prometa. — Ljubljana, 1978.
- Žagar M.: Analiza prometnega omrežja v geografiji. — Ljubljana, 1979.
- Možina S. — J. Florjančič: Metode in tehnika dela v samoupravnem informiranju. — Ljubljana, 1979.
- Marin D.: Družbeni sistem informiranja. — Ljubljana, 1979.
- Vresnik D.: Obveščanje in komunikacijska tehnika. — Ljubljana, 1979.
- Ilić S.: Psihosociološki aspekt informiranja v združenem delu. — Ljubljana, 1979.
- Resolucija o temeljnih družbenega sistema obveščanja. — Beograd, 1979.
- Razne industrije in obrti**
- Žiberna-Šujica M. — A. Gačnik: Kompozicija in uporabnost tkanin. — Maribor, 1979.
14. strokovni simpozij o novitetah v tekstilni tehnologiji. — Ljubljana, 1979.
- Samuda H.: Tehnologija konfekcije. — Ljubljana, 1979.
- Girofla: Punčke iz cunj. — Ljubljana, 1978.
- Šircelj M.: Osnove za uporabo umetnih smol. — Ljubljana, 1979.
- Smeri razvoja žagarstva na Slovenskem. — Ljubljana, 1979.
- Glavič P.: Gradiva. — Maribor, 1979.
- Leskovar P.: Gradiva. 1., 2. del. 2., pred. izd. — Ljubljana, 1978.
- Nikolić M. — A. Gregorič: Teorija predelave vlaken. — Ljubljana, 1979.
- Računalništvo**
- Bratkovič F.: Metode programiranja. — Ljubljana, 1978.
- Bratko I. — V. Rajkovič: Uvod v računalništvo. — Ljubljana, 1979.
- Hudej F.: Uporaba računalnikov v procesu samoupravnega odločanja. — Ljubljana, 1979.
- Wirth N.: Računalniško programiranje. — Ljubljana, 1979.
- Šivic P.: Osnove obdelave podatkov na računalnikih. — Ljubljana, 1979.
- Informatika 79. 14. Jugoslovanski simpozij o obravnavanju podatkov. — Ljubljana, 1979.
- Miniračunalniki in mikroprocesorji. — Ljubljana, 1978.
- Divjak S.: Računalniška grafika. — Ljubljana, 1978.
- Rupnik V.: Zvezno dinamično linearno programiranje. — Ljubljana, 1979.
- Gradbeništvo**
- Pajk M.: Kalkulacije gradbenih del. — Ljubljana, 1978.
- Tufegdžić V.: Građevinski materijali. 1., 2. 4. izd. — Beograd, 1975, 1979.
- Arko V.: Gradbeništvo in vodogradnje. — Ljubljana, 1979.
- Lesna plošča pri gradbenih elementih. — Ljubljana, 1979.
- Wiegand E.: Polaganje ploščic. — Ljubljana, 1978.
- UMETNOST — URBANIZEM — LIKOVNA UMETNOST — FOTOGRAFIJA — GLASBA — FILM — GLEDALIŠČE — ŠPORT**
- Zbornik za umetnostno zgodovino. Nova vrsta. 13. — Ljubljana, 1977.
- Propyläen Kunstgeschichte. Lenzinger E.: Kunst der Naturvölker. Supplementband. 3. — Frankfurt/M., Berlin, Wien, 1978.
- Tajge K.: Vašar umetnosti. — Beograd, 1977.
- Wentinck C.: Umetniško blago Evrope. — Beograd, 1979.
- Mikuž S.: Umetnostnozgodovinska pokrajina grosupeljske krajine. — Ljubljana, 1978.
- Urbanizem**
- Smernice za pripravo prostorskega plana občine Slovenj Gradec. — Ravne na Koroškem, 1979.
- Občina Slovenj Gradec v prostoru. — Slovenj Gradec, 1979.
- Javno mnenje Slovencev o oblikovanju urbanega in krajinskega okolja na temelju fotoanketiranja. — Ljubljana, 1979.
- Korošec B.: Naš prostor v času in projekciji. — Ljubljana, 1978.
- Jakhel R.: Iluzija in resničnost urbanih središč. — Ljubljana, 1979.
- Šošarič M.: Zgornja Mežiška dolina. Ovrednotenje prostora. — Maribor, 1977.
- Arhitektura**
- Prežihovina. Preški vrh 13 (Obnovitev Prežihove bajte). — Maribor, 1976.
- Das Buch vom Wohnen. — Hamburg, 1977.
- Fister P.: Obnova in varstvo arhitekturne dediščine. — Ljubljana, 1979.
- Prelovšek D.: Dvorec Goričane. — Maribor, 1979.
- Vrišer S.: Radmirska cerkev. — M. Simoniti: Radmirska zakladnica. — Maribor, 1979.
- Železnik M.: Nova Štifta na Dolenjskem. — Maribor, 1979.
- Milošević D. M.: Manastir Nimnik. — Smederevo, 1977.
- Veljković P.: Voždovačka crkva Svetih cara Konstantina i carice Jelene. — Beograd, 1978.
- Amon S. — S. Koritnik: Gradnja in preureditev hlevov. — Ljubljana, 1978.
- Kleine Wohnhäuser. Ferienhäuser. Verbundhäuser. — Gütersloh, 1972.
- Lochner D.: Sami gradimo počitniško hišico. — Ljubljana, 1978.
- Kuret T. — J. Marinko — L. Muhič: Industrijske zgradbe. — Ljubljana, 1979.
- Stopar I.: Vitanje. — Maribor, 1979.
- Reisp B.: Turjak. — Maribor, 1979.
- Leskovec B. — R. Šugman: Uporaba in vzdrževanje telesnokulturnih objektov. — Ljubljana, 1979.
- Sanacija in načrtovanje kmečkih domov. — Ravne na Koroškem, 1979.
- Zadnikar M.: Med umetnostnimi spomeniki na Slovenskem Koroškem. — Celje, 1979.
- Likovna umetnost**
- Tisnikar. Svet obujenih mrtvecev. — Beograd, Ljubljana, 1978.
- Ivana Kobilca. 1861—1926. Razstavni katalog. — Ljubljana, 1979.
- Kumprej B.: Franjo Golob. Diplomski naloga. — Leše, 1978.
- Gustav Gnamuš. Razstavni katalog. — 1979.
- Za boljši svet. Mednarodna likovna razstava. — Slovenj Gradec, 1979.
- Slikarska kolonija Ravne '79. — Ravne na Koroškem, 1979.
- Vrišer S.: Baročni kipar Jurij Mersi. — Maribor, Slovenj Gradec, 1979.
- Henry Moore. Sculpture and environment. — New York, 1976.
- Petindvajset let Umetnostne galerije Maribor. Pridobitve 1969—1978. — Maribor, 1979.
- Panofski E.: Ikonološke studije. — Beograd, 1975.
- Postimpresionizam. Izvori moderne umjetnosti. — Zagreb, 1979.
- Božidar Jakac. Jubilejna razstava 1979. — Ljubljana, 1979.
- Palukini R.: Ticijan. — Beograd, 1977.
- Mikelandelo. — Beograd, 1979.
- Direr. — Beograd, 1979.
- Đoto. — Beograd, 1979.
- Rafael. — Beograd, 1979.
- Graphis posters 78. Das internationale Jahrbuch der Plakatkunst. — Zürich, 1978.
- Lucie-Smith E.: Umjetnost danas. — Zagreb, 1979.
- Likovna umetnost. Leksikoni Cankarjeve založbe. — Ljubljana, 1979.
- Slovenska likovna umetnost. 1945—1978. 1., 2., 3. Razstava v Moderni galeriji v Ljubljani. — Ljubljana, 1979.
- Semenzato C.: Svet umetnosti. — Ljubljana, 1979.
- Trinajsti mednarodni bienale grafike. — Ljubljana, 1979.
- Joop G.: Japanische Farbholzschnitte. — Bayreuth, 1978.
- Schneeweiss. — Villach b. l.
- Fotografija**
- Hedgecoe J.: Foto-priručnik. — Zagreb, 1978.
- Fotografija. Žepni priročnik. — Ljubljana, 1979.
- Glasba**
- Pop glazba i kultura mladih. 1. — Zagreb, 1978.
- Muzikološki zbornik. Zv. 14. 1978. — Ljubljana, 1978.

Pahlen K.: Poslušam in razumem glasbo. — Ljubljana, 1979.

Rozen C.: Klasični stil. Hajdn, Mocart, Betoven. — Beograd, 1979.

Stokrat na zdravje. Slovenske ljudske napitnice in zdravice. — Ljubljana, 1979.

Voglar M.: Kako približamo otrokom glasbo. — Ljubljana, 1979.

Domovina draga moja. Pesmarica za dopolnilni pouk slovenskih otrok zunaj domovine. — Ljubljana, 1978.

Ilustrirana rock-enciklopedija. — Zagreb, 1978.

Mešani pevski zbor Prežihov Voranc KUD Ravne na Koroškem. — Ravne, 1978.

Naših sedemdeset let. Godba Prevalje. — Prevalje, 1979.

Jubilejni koncert ob 10-letnici. Moški pevski zbor Fužinar Ravne na Koroškem. — Ravne, 1979.

Sedmo srečanje oktetov lesne industrije Slovenije. — Prevalje, Ravne, 1979.

Film

Koch V.: Nemo obdobje filmske umetnosti. — Ljubljana, 1978.

Munitić R.: Obdobja jugoslovanskega filma. — Ljubljana, 1978.

Kosanović D. — S. Jovanović: ABC filmske proizvodnje. — Ljubljana, 1978.

Oblike in metode filmske in televizijske vzgoje. — Ljubljana, 1978.

Brenk F.: Kratka zgodovina filma na Slovenskem. — Ljubljana, 1979.

Koroški kino-klub Prevalje. Jubilejni almanah. 1959—1979. — Prevalje, 1979.

(Se nadaljuje)

Rok Gorenšek

Ošvenov 19. rojstni dan

Lovci, smučarji, izletniki, planinci, stari partizani, borci NOB, sosede Hotuljci, prijatelji in znanci, družina vsi ga poznajo, vsi ga radi imajo, našega Alberta GOSTENČNIKA st., kmeta in gospodarja Ošvenove, najvišje na hotuljskem pobočju Uršlje gore ležeče domačije.

Letos 29. februarja je praznoval Ošven »šeše« svoj 19. rojstni dan, pa čeprav bo na ta dan izpolnil že 72 let življenja.

Naš slavljenec je namreč eden izmed redkih ljudi med nami, ki se je rodil v prestopnem letu, 29. februarja 1908. Zato polnoveljavno le vsako 4. leto lahko praznuje rojstni dan. Tudi svojo 70-letnico bo uradno praznoval šele letos, saj je bil pred dve letoma zato še »premlad«, oziroma tisto leto ni imel pravega rojstnega dneva.

Ošvenov oče je Janeči sin iz Podgore v Kotljah. 15. 5. 1933 sta se vzela z Božankovo Trezo iz Podkrajja. Ovset je bila pri Janetu. Potem pa sta zagospodarila pri Ošvenu pod Uršljo goro. Tam je bilo treba marsikaj popraviti in urediti. Rodili so se jima trije otroci: Berti, Urška in Elčka. Berti je danes priden, mladi gospodar Ošvenovega. Vnuki pa pridno rastejo in razveseljujejo starega očeta in babico.

Naš slavljenec je moral v stari Jugoslaviji leta 1934 služiti vojsko pa tudi s številnimi orožnimi vajami v letih 1939—1941 mu ni bilo prizaneseno.

Med okupacijo je bila Ošvenova hiša tesno zvezana z OF in partizani. Dala je vse od sebe. Albert je spomladi leta 1944 odšel v partizane. Najprej v Koroški bataljon, pozneje pa v 14. divizijo, v Tomšičevo brigado. Bil je v raznih borbah, dokler ni bil februarja 1945 na Graški gori teže ranjen in tako je svobodo dočakal v bolnišnici.

Po osvoboditvi in ko je ozdravel, se je vrnil domov in zopet zagospodaril na Ošvenovem. Tesno je bil povezan z življenjem Kotelj. Na pobudo Prežihovega Voranca je postal član odbora za elektrifikacijo Kotelj in okoliških katastrskih občin, oziroma zaselkov. Pomagal je pri gradnji Zadrugne doma. Dolga leta je bil odbornik Kra-

Albert Gostenčnik

jevnega ljudskega odbora Kotlje. Član upravnega odbora kmetijske zadruge v Kotljah je bil tudi vrsto let. Redno je, večinoma zvečer in ob nedeljah, prihajal peš od doma v planini na vse te številne seje in sestanke. Prihajal je, pa naj je bilo poleti ali pozimi, grdo ali lepo vreme. Kajti tedaj k Ošvenu in naprej v goro še ni peljala avtocesta in avtomobila še ni bilo pri Ošvenu, kakor je danes. Seje in sestanki pa so bili brezplačni in večinoma pozno zvečer, saj kmet čez dan pač nima časa.

Zato je prav in lepo, da se ga na tem mestu spomnimo in se mu zahvalimo za vse delo in trud, ki ga je vložil v lepo sedanost in prav zato gotovo še lepšo prihodnost.

Še na mnoga, mnoga zdrava, srečna leta in še vrsto »ta pravih« rojstnih dni vam želimo, dragi Ošven!

Ajnžik

Lukanc - koroški rokovnjač

Znano je, da so pred davnimi časi bili po vseh deželah rokovnjači, skrivnostni ljudje, ki so se skrivali pred oblastjo zato, da so se izognili dolgoletni vojaški suknji, nekateri so bili vojaški ubežniki, spet drugi so imeli za voženo življenje. Živeli so večinoma na račun kmečkih ljudi, od katerih so dobivali hrano zlepa ali zgrda, saj se jim nemočni kmečki ljudje niso mogli zoperstavljati.

Že itak skrivnostnemu in pustolovskemu življenju rokovnjačev je ljudska domišljija pridajala še svoje. Pripisovala jim je čudne, tudi nemogoče stvari, take, ki sodijo že v legendo. Pravi, da so bili nekateri rokovnjači pošteni! Kradli so le bogatim ljudem, siromake so pustili pri miru; še več, celo obdarili so jih s kakšnim plenom.

Z rokovnjači so strašili otroke; o njih so se pogovarjali v dolgih zimskih večerih ob preji ali na zapečku. Zunaj je zavijala burja ali stiskal mraz, otroci so poslušali z ušesi, usti in z očmi, obenem so se boječe stiskali k materam, babicam in drugim odraslim, ki so jim zaupali.

Ko sem prvič čul o Lukancu, enostavno nisem verjel. Prvič ne zato, ker naj bi Lukanc rogovilil po naših lesih v sedanjem času — med prvo in drugo vojno — še manj pa zaradi tega, ker naj bi počel neverjetne reči. Med drugim naj bi zadavil žensko, jo zavlekel na skriven kraj in jo spolno zlorabljal.

Slučaj je nanesel, da sem zvedel o Lukancu resnico. Pri sosedu sem pomagal voziti gnoj. Za kidača je bil tudi neki moj znanec penzionist, ki ga je kidanje dobro stlačenega gnoja dajalo.

»To bi bilo delo za Lukanca,« je rekel na vsem lepem, ko je za trenutek prenehal z delom, se zravnil in si obrisal potno čelo s plešo vred. Postal sem pozoren. Silil sem v možakarja, naj mi kaj več pove, kar mi je rade volje ustregel, saj je Lukanca dobro poznal. Po vsem tem, kar mi je pripovedoval, sem si o Lukancu ustvaril jasnejšo in stvarnejšo podobo.

Mož je bil rojen v Železni Kapli, kar je izdajala tudi njegova govorica. Točne letnice mi ni vedel povedati, pač pa sklepa, da se je rodil proti koncu devetnajstega stoletja. Hodil je v šole in prišel celo v bogoslovje. Nove maše ni pel, ker je njegov študij prekinila ljubezen. Prav takrat se je začela prva svetovna vojna, bil je vpoklican med prvimi in vrnil se je med zadnjimi iz italijanskega ujetništva.

Če so bila mnoga grozodejstva, o katerih so ljudje govorili, le sad človeške domišljije in natolcevanja, je bilo tisto o zadavljenih in spolno zlorabljenih ženski na žalost resnica. Ko je prišel iz ujetništva, se je hotel vrniti k svoji nekdanji ljubic, ki je bila takrat za majerico na nekem planinskem pašniku na Olševi. Bivša ljubica ga je zavrnila. To ga je tako prizadelo, da je pobesnel in storil to ostudno dejanje. Celó sedem dni naj bi se to dogajalo...

Od tistih dob je živel rokovnjaško življenje. Zavrtna ljubezen, predvsem pa preživete grozote vojne, to so bili prav gotovo pravi vzroki tega usodnega preobrata v njegovem

življenju. Za svoje pustolovsko življenje si je izbral veliki trikot: od Železne Kaple do Javorja in do Ljubnega v Zg. Savinjski dolini. Tu in tam je pomagal pri kmetih, rad je prišel za težko delo, kakor je kidanje gnoja. Bil je skoraj dva metra visok in izredno močan. Bril se je gladko, a neredno. Oblečen je bil siromašno, vse svoje imetje je nosil s seboj v žaklju. Ker je bil izredno visok, si je hlače podaljšal z drugimi hlačnicami, kar je storil sam z velikimi rezarskimi šivi.

Umrli je v prvem letu druge svetovne vojne. V času njegovega rokovnjaškega življenja so si ljudje dvakrat oddahnili. Po velikem zločinu se je sicer nekaj let spretno izmikalo roki pravice, vendar ga je končno le dosegla. Ko so ga orožniki gnali uklenjenega skozi Črno, so ženske na njega pljuvale. Tega ni

pozabil niti čez deset let, ko je prišel iz zapora; pet je prišel navzkriž z zakonom in je moral odsedeti tri leta. Ko so ga gnali drugič uklenjenega skozi Črno, je v jezi brnil nekega otroka z mosta v Mežo. Ko se je vrnil iz zapora, je postal mirnejši in se je preživljal z občasnim delom pri raznih kmetih v svojem velikem trikotu.

Moj znanec trdi, da je bil večkrat pri Lukanevi maši. Kadar se ga je namreč napil, ga je prijelo. Ogrnil si je bel prt in za mizo v kotu z močnim glasom pel mašo v latinščini. Vsi navzoči so morali sodelovati, sicer je bil pripravljen, da jih pretepe.

Takšna je bila življenjska pot »novejšega« koroškega rokovnjača, ki ga je kruta usoda iztirila in pahnila v življenje, ki ni samo obsojanja, ampak tudi pomilovanja vredno!

Opravičilo:

Opravičujemo se avtorjema članka »Dr. Franc Sušnik« in »Leopoldu Suhodolčanu v slovo«, ki sta bila objavljena v 1. številki letošnjega Koroškega fužinarja, ker sta bila priimka popačena. Praviloma bi se morala glasiti Tone Golčer in Janez Mrdavšič. Obenem se opravičujemo tudi ing. Žaucerju, ker je bil njegov priimek v članku »Dr. Franca Sušnik« tudi popačen.

Mariborski tisk

Gregor Klančnik

SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE V DRUGEM DESETLETJU

(Dopolnila k članku, ki je bil objavljen v 1. številki Koroškega fužinarja)

Ta prispevek je prikazal delovanje in rezultate dela slovenskega železarstva v sedemdesetih letih, krivuljo hitrega vzpona obsega poslovanja v tem desetletju in pokazal SIMPTOME stagnacije na kraju sedanjega srednjeročnega obdobja. Za železarno Ravne je bilo ugotovljeno, da ima najbolj dognan proizvodni program in pravilno načrtano tudi smer nadaljnjega razvoja, pa vendar se tudi ta delovna organizacija ni mogla izogniti vetrovom, ki ji zmanjšujejo plovno hitrost in odmikajo cilje petletnega plana. Članek, usklajen z družbeno stvarnostjo, ugotavlja, da bo SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE v drugem desetletju svojega življenja moral uresničiti kakovostni premik v gospodarjenju, povečati povprečno vrednost blagovne proizvodnje, v zunanjetrgovinskem prometu pa doseči ravnotežje. To v prvi vrsti velja za železarno Ravne.

Kljub razumljivi vsebini in namenu prispevka so se vanj vrinili spodrsrljaji, ki posamezne stavke pretvarjajo v nerazumljive ali spreminjajo njihov pomen. Med drugim v poglavju »Na razpotju odločitev za integracijo« v tretjem odstavku piše:

Iz zaostalega Guštanja je v osvobojeni dolini Meže nastalo napredno politično, gospodarsko, kulturno, prosvetno in športno središče Ravne na Koroškem, ponos vseh koroških Slovencev. Železarna Ravne, ki poganja življenjski sok v ožilje ožje in širše okolice prebivalstva, je svoje napredovanje dosegla z učinkovitimi investicijskimi skoki, ki jim je vedno sledilo obdobje prizadevanja za osvajanje in izpopolnjevanje tehnologije ob nenehni rasti proizvodnje. Na tej poti so se težji ekonomski problemi pojavljali ob začetkih obratovanja novih proizvodnih zmogljivosti, najtežji pa v času gospodarske reforme, ko je zaradi depresiranih cen jekla in liberaliziranega uvoza preživljala pravi ekonomski šok. Nove investicijske naložbe tretje faze razvoja v jeklaro, valjarno, kovačnico in druge obrate še niso dojele predvidenih učinkov in v letu 1967 se tudi železarna Ravne ni mogla izogniti poslovnim izgubi.

V objavljenem besedilu so bile poudarjene besede izpuščene, zadnja izguba pa zamenjana z nelikvidnostjo in zato ni bilo razumljivo. Opisovanje vseh tiskarskih škrtov iz tega prispevka bi nas preveč zadržalo, nekaj pa se jih le še dotaknimo.

V poglavju »Na Ravnah se je načrtovala združitev« v predzadnjem odstavku v zvezi z referendumom 15. septembra 1969 piše: Najbolj so bili po številu oddanih glasov **sklepčni** — pravilno je **skeptični** — na Ravnah.

V četrtem odstavku poglavja »Veliki dosežki desetletja združenega železarstva« piše: Na uspešni poti utrjevanja pa je Sozd Slovenske železarne posebno pomemben korak napravil s spočetjem interne banke leta 1973; pri tem je bil deležen velike zunanje družbenopolitične podpore. Pravilno bi moralo pisati:

Na uspešni poti utrjevanja pa Sozd Slovenske železarne, ki je posebno pomemben korak napravil s spočetjem interne banke leta 1973, ni bil deležen velike zunanje družbenopolitične podpore.

V naslednjem odstavku pri navajanju rasti poslovanja od leta 1969 do leta 1975 v prispevku piše, da je napredoval uvoz za 6,3-krat, v resnici pa gre za izvoz.

V poglavju »Leta 1979 padec akumulacije na Ravnah« v drugem odstavku piše, da je od leta 1977 do 1979 izvoz železarne Ravne napredoval za 15 %, v resnici pa je **nazadoval za 13 %**. V desetem odstavku pa piše: ... vedeti pa je treba, da ima (Slovenija) sorazmerno visoke — pravilno je **nizke** — neblagovne devizne prilive in s tem visok primanjkljaj v plačilni bilanci.

Popolnoma niso usklajeni tudi kazalci iz tabele in teksta. Ti in opisani spodrsrljaji so delno nastali zaradi dolgega časa od pisanja do objave prispevka. Ko je bil članek SOZD Slovenske železarne v drugem desetletju oddan, smo razpolagali šele z oceno poslovanja v letu 1979, v času objave pa so že bili v razpravi zaključni računi s končnimi kazalci. Med tiskom so bili sicer nekateri podatki popravljeni, točne rezultate lanskoletnega poslovanja pa je možno posredovati šele v tem Koroškem fužinarju.

Izveček iz zaključnih računov poslovanja v letu 1979 nam za SOZD Slovenske železarne, železarno Ravne in v medsebojni primerjavi nudi naslednjo sliko:

Rezultati poslovanja SŽ in ŽR v letu 1979, primerjava z letom 1978 in deleži ŽR v SŽ

		Dosežki			Deleži		
		SŽ	79/78	ŽR	79/78	ŽR/SŽ	1978 1979
Surovo jeklo	000 tone	756.695	96	276.426	104	26	28,6
Blagovna proizvodnja	000 tone	792.231	99	142.354	102	17,4	18
Realizacija	000 din	13.514.820	124	3.456.283	123	28,5	25,6
Izvoz	000 \$	57.469	140	17.026	104	40	29,6
Sredstva OD	000 din	2.462.338	131	714.060	126	30,6	29
Bruto akumul.	000 din	1.500.145	101	465.063	102	31	31
Sklad skupne porabe	000 din	488.601	78	260.311	92	47	53
Akumulacija	000 din	448.830	114	138.693	101	36	31
Poslovni stroški	000 din	10.881.967	128	3.108.904	139	27	28,6
OD na del/m	din	7.618	128	8.017	125	108	105,2
Zaposlenih		17.974	102	5.092	103	28	28,3

Tudi iz teh končnih kazalcev poslovanja je potrjena ugotovitev, da je železarna Ravne v letu 1979 fizični obseg proizvodnje uspešno povečevala, v dohodkovni sferi pa zaostala. Vseh sredstev za sklade, to je akumulacije, povečane s skladom skupne porabe, je zbrala 399 milijonov dinarjev ali 5 % manj kot leta 1978 z nižjo proizvodnjo. To pomeni, da je lani reproduktivna sposobnost tudi te delovne organizacije padla. Tega pojava se je treba bati, saj pomeni žaganje veje razvoja. Tudi znižanje deleža železarne Ravne v izvozu slovenskih železarn od 49 % v letu 1977 na 29,6 % v letu 1979 mora pomeniti preplah in akcijo za nov vzpon na tujih trgih. Zavedati se je treba, da je izvoz postal pogoj izkoriščanja proizvodnih potencialov. Enostavno povedano: izvoz je sredstvo za oskrbovanje proizvodnje s surovinami, energijo in stroji, pogoj zaslužka zaposlenih in pospeševalec modernizacije tovarne.

Usoda zasnovanega napredka železarne Ravne je v rokah kakovostne proizvodnje in konkurenčnosti izdelkov doma in na tujem.

Popravek

V članku Partizanski spomini, KF 1980/1, str. 45, je avtor Anton Ikoč ugotovil nekaj vsebinskih nepravilnosti. Ker so njegovi popravki prispeli prepozno, da bi jih mogli upoštevati pri objavi članka, jih objavljamo v tej številki posebej.

1. Prvi stavek drugega odstavka v drugem stolpcu (str. 45) bi se moral glasiti:

Pri Havdeju in Knezu je bilo ta dan okrog 80 borcev 1. bataljona Tomšičeve brigade (ne 150, kot je bilo zapisano).

2. Četrty odstavček tega stolpca bi se moral pričetiti takole:

Ob 8. uri zvečer je bataljon odšel s Planine mimo kmetije Vršnik do Belšaka in nadaljeval pohod na Podvolovljek (ni se priključil ostalim, ki so prišli z Roba!)

Avtor je dobil nove podatke v pogovoru z vodji tega pohoda in meni, da so bolj točni od tistih, ki jih je prej zbral na terenu.

Pripombe

Obveščam vas o nekaterih napakah in pomanjkljivostih v 2. številki Koroškega fužinarja, ki je izšel 25. aprila 1978, in sicer:

1. Stran 3. Ob 35-letnici napada na Mežico. Glej pripombo v TV — 15, števil. 19, str. 2.

2. Stran 26. Še živeli borci I. koroškega bataljona. Pod števil. 22 je pravilno Franc Prodrik — Srečko, umrl 9. 1. 1974, pod števil. 31 Jože Herle — Jože, Solčava, ni sodeloval v napadu na Mežico.

Padli borci I. koroškega bataljona: Pod števil. 17 Alojz Prek — Aljoša, Luče, padel konec oktobra ali 1. novembra 1943 in ne poleti 1943, kot piše na strani 4; pod števil. 18 Alojz Vresk — Lojz (komandir I. koroške čete), padel 5. maja 1943 v Jezeri — Logarska dolina.

3. Stran 27. Štirideset dni v I. koroškem bataljonu. V drugem stolpcu je pravilno: Za tem smo odšli na Matkovo in Perkovo ...

4. Kmetje in kurirji v času NOB na Koroškem. Na strani 54, v tretjem stolpcu, drugi odstavek, je pravilno: ... na avstrijski strani Čovnikovega vrha

5. Stran 56. Še v svobodi so padale žrtve borcev NOB ...

V prvem odstavku je napačno, da je bil kmet Macesnik edini v celi Solčavi, čigar domačije Nemci niso požgali v zadnji ofenzivi na Zgornjo Savinjsko dolino v jeseni 1944.

To ni bila zadnja ofenziva na Zgornjo Savinjsko dolino. Sledila je še decembrska ofenziva, ko so še požgali. Tudi marca je še gorelo na dveh krajih.

6. Stran 62. Bibliografija ...

K bibliografiji Alojza Krivograda pripominjam sledeče:

Pod števil. 147. Dogodek pri Urbanovih (v Robu v Podolševi) poleti 1944, in ne v Koprivni, kot piše.

Stran 64, pod števil. 332 je avtor Anton Ikoč in ne Karel Pohleven — Drago.

Prosim, da upoštevate moje pripombe in jih objavite.

Obenem prosim vse borce NOV, ki so se zdravili v partizanskih bolnišnicah, ki so spadale pod Koroški odred, enako tudi vse bolničarje in bolničarke, ki so bili v sestavi Koroškega odreda VKO ali ZKO, da sporočijo svoje naslove na naslov: Anton Ikoč — Dorko, Solčava 56.

Pavle Žaucer — Matjaž

Ob smrti gamsa na plazu

(Karl Purnišnik — Gašperju v slovo)

Dragi Gašper, v življenju sva se veliko pogovarjala, izmenjavala sva misli in mnenja, medsebojno sva si povedala, kar nama je srce lepega narekovalo ali kar nama je dušo težilo. Sedaj pa v nemi žalosti veljajo zadnje, srčne besede slovesa tebi, najzvestejšemu soborcu in sodelavcu, najboljšemu tovarišu in prijatelju.

Srce mi je otrpnilo, zastal mi je dihanje v trenutku, ko so mi sporočili usodno vest, da je nehalo biti tvoje plemenito srce. V komaj zaznavnem hipu sem v duhu preletel najino dolgo življenjsko pot. Koliko lepega in dobrega sva užila na tej najini skupni poti, doživela in pretrpela pa sva tudi dosti bridkega in trpkega. Tvoja smrt pa mi je prizadejala najbolj pekočo in neozdravljivo srčno bolečino.

Najino tovarištvo, prijateljstvo in medsebojna zvestoba se je začela razraščati tiste prve, zimske decembrske noči 1942. leta na Lužah, ko sva se srečala v objemu mogočnega in v legendi ovite Pece, v času tvoje življenjske stiske na smrt preganjanega človeka, v noči, ko si postal koroški partizan, v času, ko je usodna Apokalipsa v škornjih fašističnih in nacističnih okupatorjev teptala slovenskega človeka in skrunila slovensko zemljo.

To je bila doba, »ko sta stisnila sončno ravnino, Podjuno pod Peco, mrak in mōra in je pes smel po svoje lajati, Slovenec pa ne po svoje žebrati, tedaj so se te Kaplške planine v solzah in krvi razbolele«, kot je zapisal veliki kulturnik koroške krajine dr. Franc Sušnik.

Koliko vrednih misli in besed sva izmenjala tisto prvo partizansko zimo v brežinah nad sončno, ljubeznivo Toplo, v družbi prvih koroških partizanov, po obiskih pri naših zvestih ljudeh po domačijah kaplških bregov in okrog Pece in Uršlje gore.

Tisto zimo smo sejali na Koroškem seme upora in smo prižgali plamenico oborožene vstaje, ki se je pozneje tako močno razgorela v boj za narodno in socialno osvoboditev slovenskega človeka pa tudi avstrijskega človeka nemške materinščino. Ta oboroženi antifašistični boj na koroških tleh, v takratni Ostmarki, na tleh takojimenovanega tisočletnega Hitlerjevega rajha, pomeni nov vzgon žive slovenske zavesti in odločnosti, pomeni pre-

rod narodne biti koroških Slovencev, pomenil pa je tudi luč vodnico in svetel up za vsakega Avstrijca demokratičnega duha v rojstvo nove, demokratične Avstrije.

Plod tega boja v skupni fronti z velikimi zavezniki je avstrijska državna pogodba v vsej njeni razsežnosti demokratične obnove druge republike in posebej še njen 7. člen. Pravice, ki so zagotovljene v tem členu, so danes poročstvo in temelj vaše žilave borbe za narodnostni obstoj in razvoj. Izpolnjevanje teh pravic, ki so mednarodno in meddržavno zagotovljene, so preizkus demokratičnosti in iskrenosti sprejemanja načel listine Združenih narodov. Zanimarjanje uresničevanja 7. člena pa je odraz tako neizpolnjevanja avstrijskih ustavnih obvez, kakor tudi nezadostnega premagovanja nacionalistične nestrpnosti in šovinizma. Le dosledna uresničitev pravic iz 7. člena avstrijske državne pogodbe je temelj za trajno in zdravo sožitje med večinskim narodom in slovensko narodno skupnostjo na Koroškem. Tega dejstva se v polni meri zavedate vi, ki se danes na tradicijah antifašističnega boja borite za svoje pravice, in to imamo vedno pred očmi pripadniki slovenskega matičnega naroda in jugoslovanskih narodov in narodnosti, še prav posebej seveda koroški partizani, ne glede na to, kje danes živimo.

Tovariš Gašper se je vse življenje dosledno boril in razdal za stvar svojega slovenskega ljudstva na Koroškem, bil je zakoreninjen v dedovino svojih prednikov, bil je borec za demokracijo in mir, organizator in pobudnik antifašističnega boja obeh narodov na Koroškem. Vse življenje je z dejanji in z delom dokazoval zvestobo slovenskemu človeku na Koroškem, razvijanju sožitja med obema narodoma in prijateljskemu sodelovanju dveh sosednjih držav. Sožitje med večinskim narodom in slovensko manjšino na Koroškem je vrednotil kot stvar osnovnih medčloveških odnosov, kot zadevo splošne in srčne kulture ter humanizma.

Germanizacija je bila za Gašperja oblika družbene prisile večine nad manjšino in jo je z narodnim odpadništvom občutil in štel za greh zoper človekovo čast in dostojanstvo, kot greh zoper materinščino in narodna izročila, kot kršitev naravne-

ga in elementarnega družbenega reda. Pri tem je Gašper tenkočutno razlikoval osebnostno stisko in ocenjeval nagibe posameznikov v koroškem dvojezičnem okolju in stvarnosti od navedenih družbenih in socioloških pojavov.

Vsak, tudi najmanjši izraz ali gesta dobre volje s strani večinskega naroda do koroških Slovencev sta Gašperju navdihovala zadovoljstvo in sta mu utrjevala vero in zaupanje v zmago pravice in resnice. Kako prepričevalno nam je Gašper predočeval vse večjo pomoč in podporo avstrijskih demokratov v pravičnem narodnostnem boju koroških Slovencev in kako pozorno je sledil vsakemu primeru pomoči v mednarodni javnosti. Z največjim zaupanjem se je seveda zanašal na trajno in izdatno pomoč matičnega naroda in jugoslovanske družbene skupnosti.

Menim, da ob njegovi krsti, ob krsti starega soborca, upravičeno naglašam ta njegova vodila, ki so mu bila sveta in za katera se je boril do zadnjega diha.

Ne bom našteval, kaj je Gašper velikega in pomembnega napravil v življenju, niti ne bom omenjal njegovih številnih funkcij in dejavnosti, ki jih je opravljal v političnem, vojaškem, družbenem, kulturnem, ljudsko-prosvetnem, publicističnem in gospodarskem življenju, skratka, v tolikih življenjskih celicah družbenega tkiva koroških Slovencev pred, med in v povojnem obdobju. Njegova dejavnost je bila bogata in vsestranska, taka, da ga uvršča v zgodovino enega najpomembnejših obdobij koroških Slovencev in slovenskega naroda sploh.

Nekaj besed naj velja še Gašperju kot osebnosti izrednega formata, kot človeku, ki je vreden te besede v njenem najbolj plemenitem pomenu.

Poleg polnega dela in ustvarjalnosti je Gašper našel čas tudi za mnoge oblike razvedrila in za zadovoljevanje prijetnih osebnih in družinskih potreb.

Gašper je bil dober mož, oče in dedek, ki se je s svojstveno ljubeznijo in zgleđnostjo posvečal in razdajal svojim otrokom in vnukom. Skrbno je negoval familiarne vezi številnih družin in jih trdno povezoval v narodno skupnost. Ljubil in veroval je v mladino, v njen polet in zagon, zato ga vsa zavedna slovenska mladina na Koroškem ceni in spoštuje in je postal njen izkušeni vzornik. Gašper je bil preudaren in odločen narodni voditelj, hraber borec, zdrav, klen in trden mož, skromnega, vendar ponosnega značaja, srčno dober in kulturni človek, poštenjak in zgleden tovariš. Imel je prefinjen občutek za odnose s soborci, s sodelavci, imel je posluš za tegobe in težave soljudi, za presojo, kaj je prav in kaj je narobe, bil je goreč borec za pravico in resnico.

V dneh po Gašperjevi nepričakovani in nenadni smrti in ob njegovi krsti presunjeni s skelečo boleštno le čustveno dojemamo izgubo našega ljubljene Gašperja; ob izpolnjevanju njegove delovne in duhovne zapuščine pa bomo šele razumeli in ugotovili, kaj smo z Gašperjem izgubili, vsi mi, predvsem pa koroški Slovenci.

Zgodovina bo o Gašperju in o njegovem delu pisala. Mi pa bomo razumno in preudarno presojali in vrednotili izgubo, ko bomo odkrivali, za koliko njegovega zna-

nja, vednosti zgodovinskih dejstev in podatkov iz polpretekle dobe koroških Slovencev, posebno o koroškem partizanstvu, nas je prikrajšala Gašperjeva smrt.

Gašper je nadvse ljubil svojo rodno zemljo, svojo materinščino, ljubil je naravo, živali in rastlinje, rad je prisluhnil žgolenju ptičev, šepetanju gozdov in brenčanju čebel. Bil je vzoren lovec in umen čebelar. S prefinjenim okusom je sprejemal vase vse, kar je lepega in dobrega.

Delo mu je bilo v življenju osnovno vodilo. Zadnje čase je včasih potožil, da ne more več vsega postoriti, kar si je zasnoval in zamislil. To ga je težilo v zavesti, da je še poln delovnih načrtov, idej in ustvarjalnih zasnov, pa vseh ne more uresničiti. O teh načrtih se je z mano najraje pogovarjal; želel je preveriti vrednost svojih zamisli. Z njegovo smrtjo smo izgubili veliko nedokončanih zasnov, morda še za eno polno življenje.

Karel Prušnik-Gašper

Kakor se nama je obema vtisnilo v živ spomin najino prvo srečanje v Peci, tako me bodo do smrti spremljali lepi spomini najinih zadnjih srečanj ob njegovi 70-letnici, ob podeljevanju spominskega znaka koroškega partizanstva v Ljubljani in z obiskov pri njem v bolnišnici.

Vsaj enega teh spominov naj tukaj obudim.

Prvo minuto letošnjega leta mi je Gašper po telefonu najintimneje izrazil novoletna voščila, ko mi je na violino zaigral staro kaplško vižo — »dočakali smo novo leto«. V tiho noč je zvenela njegova pesem kot dih njegove bogate mladosti, kot prelepa melodija najinega prijateljstva, kot brezkončna pesem zvestobe in tovarštva, kot zven, ki ne bo nikdar zamrl in utihnil.

Gašper, tvoja nesmrtna silhueta kipi v nebo kakor veličastven naraven kip, kakor kljubovalen globoko zakoreninjen in usidran upornik — viharik iznad žilavega in skrivencega cretja, ki se ne da več zmaličiti in ne uničiti. Nad prepadnimi strminami s snežnimi plazovi in z bobnečim gruščem je domovina tvojega gamsovega tropa, ki ni preslišal svarilnega materinega in tvojega očetovega žvižga. Ta gamsov rod se drži in se bo obdržal vkljub plazovom in vihariem, ker mladi, razposajeni gamsiji sledijo svojim vzornikom in vodnikom.

Vere in zaupanja v lepši človekov jutrišnji dan tudi smrt ne more izničiti. To nam ostane kot tolažba, ko se poslavljamo od tebe, dragi naš Gašper.

Poslavljam se od tebe v imenu vseh tvojih najbližjih, vseh, ki smo te neizmerno cenili in spoštovali ter te imeli srčno radi; ko se poslavljam v imenu koroških partizanov, tvojih soborcev in ko izrekam ob tvoji krsti zahvalo in priznanje tvojemu življenjskemu delu v imenu Zveznega in republiškega odbora ZZB NOV in v imenu republiške konference SZDL Slovenije, ti s partizansko zvestobo obljubljam, da bomo po tvojem vzgledu in vzoru ohranjali in razvijali svetle tradicije partizanstva, da se bomo zavzeli za uresničitev vseh tvojih zamisli in idej, da bomo dograjevali in dopolnjevali vse tisto, kar si ti delal in snoval do svojega zadnjega srčnega utripa. Poslavljamo se od tebe, dragi Gašper, ki si bil in boš ostal svetel, poosebljen simbol koroškega antifašističnega boja, simbol koroškega partizanstva.

S partizanskim pozdravom, s toplo mislijo ter z občutki ljubezni in hvaležnosti naj ti velja v zadnje slovo — ohranili te bomo v naših srcih, v našem najlepšem spominu.

Slava ti, tovariš Gašper, legendarni junak koroškega partizanstva!

STROŠKI KOROŠKEGA FUŽINARJA V LETU 1979

Po 41. členu zakona o javnem obveščanju (Ur. list SRS 1973, št. 7) objavljamo podatke o stroških Koroškega fužinarja v letu 1979.

Lansko leto so izšle 4 številke Koroškega fužinarja v povprečnem obsegu 74 strani.

Naklada je bila stalna — 4500 izvodov.

Stroški za tisk in poštnino	762.096,00 din
Avtorski honorarji	125.362,85 din
Skupaj	887.458,85 din

Slike so prispevali:

Franc Rotar, Milan Butolen, Franjo Gornik, Anton Vušnik, Rok Gorenšek, Jože Svetec, Jože Petrač, Ajnžik, Maks Dolinšek, R. Vončina, Lado Čuk, in fotoarhiv Koroškega fužinarja, ki je prispeval tudi naslovno fotografijo.

Za vsebino člankov s tematiko iz NOB odgovarja občinski odbor ZZB Ravne na Koroškem.

Izdaja delavski svet Železarne Ravne. Ureja uredniški odbor: Silva Breznik, Jože Kert, Fanika Korošec, Rudi Mlinar, Jože Šater, Mitja Šipek, Maks Večko, Dušan Vodeb in Jože Žunec. Glavni in odgovorni urednik: Jože Šater. Telefon 861 131, interni 497. Lektor Marija Potočnik. Tiska ČGP Večer, Maribor.

V svetu Koroškega fužinarja so poleg članov uredniškega odbora tudi: Stanko Bodner, Jurij Glavica, Ivan Leitenger, Filip Jelen, Marija Kolar, Ladislav Kuček, Janez Mrdavišič, Franc Rotar in Ivan Žunko.

Glasilo je po 7. točki prvega odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72) in mnenju sekretariata za informacije SRS, 421/72 prosto plačila prometnega davka.